

Bárányi Ferenc

Boldogság délibábja

BÁRÁNYI FERENC
BOLDOGSÁG DÉLIBÁBJA

Az elektronikus könyv megjelenési éve: 2018

Szöveggondozás: Gergely Erika
Műszaki szerkesztés: Farkas-Ráduly Melánia
(szovegkovacs.blog.hu)

© Bárányi Ildikó, 2018

BOLDOGSÁG DÉLIBÁBJA

2018

Előszó

Ez a regény, amelynek eredetileg tervezett címe *Földhözragadt boldogság* volt, egy trilógia második kötete.

Az *Égbe nyúló kockakövek* (az első rész) a romániai Marosvásárhely orvosi egyetemének életét mutatja be az ötvenes években, az akkor még kizárólag magyar hallgatók sorsán keresztül.

A *Boldogság délibábja* a falura kihelyezett fiatal orvosok munkakezdését, harcát, kudarcait tárja elénk.

A folytatás, az *Egyszemélyes örökkévalóság*, a magyar orvost nagyvárosi környezetben követi nyomon, de egy párhuzamos szálon a gyerekkoráig, születéséig megy vissza a cselekmény.

Az életrajzi ihletésű regénytrilógia kötetei:

1. *Égbe nyúló kockakövek*, első megjelenés: 1983, Facla Könyvkiadó

2. *Boldogság délibábja*, első megjelenés: 2008, Irodalmi Jelen Könyvek

3. *Egyszemélyes örökkévalóság*, első megjelenés: 2011, Eurostampa Kiadó

Beregi Sándor hajnal felé egyre izgatottabban les-
te az állomások tábláit, végül mégiscsak megkérdezte
egy utastól, mikor érkeznek Szucsávába¹?

– Ó, fiatalember, pont most hagytuk el Ițcani-t, ott
kellett volna leszálljon, de se baj, jó lesz a következő
megálló, Burdujeni is, Szucsávának két állomása van.
Ott felül egy taxira, és hamar benn van a városban.

Egyszer, hat évvel ezelőtt már előfordult vele, hogy
rossz vonatra szállt az Alvinc–Koslár szögletben, ami-
kor Vásárhelyre ment felvételizni. Igen, akkor tévedett,
és a hat év alatt is sokszor tévedett, de ezentúl nagyon
kell vigyázzon magára, most már nem tévedhet! A mai
nappal új életet kezd, és ebben minden tökéletes kell
hogy legyen.

– Taxi? Arra nincs pénzem...

– Ugyan, csak ötven baniba kerül – nyugtatta meg
az utas –, mi a Regátban² taxinak hívjuk azt, ami ma-
guknál Erdélyben az autóbusz.

Beregi zsebében még maradt valami abból az ötven
lejből, amit úgymond kölcsönbe kapott Sófalvitól, mert
ott hagyta nála cserében a Németh Lászlóját. Csak any-
nyi pénze volt, hogy eljusson Szucsávába, arra nem is
gondolt, mi történik akkor, ha vissza kell jönnie? Visz-
sza? Hová vissza? Olyan volt Beregi, mint a középkori
páncélos gyalogosok, akiknek csak a mellét fedte vért,

¹ Szucsáva: Suceava, moldvai román város

² Regát: Moldva, Havasalföld és Dobrudzsa történelmi régiók erdélyi magyarok
által használt gyűjtőneve

hátuk szabadon maradt. Csak addig védte őket a vas, amíg előre mentek, amíg támadtak. Aki hátat fordított az ellenségnek és visszafutott, az halál fia volt.

Beregi el se tudta képzelni, hogy ne vegyék fel, mint ahogy hat évvel ezelőtt is képtelenségnek tartotta volna, hogy nem kerül be az egyetemre. Akkor tanulni akart, most dolgozni. „A becsületnek és igazságnak győznie kell!” – hitte. Még mindig hitte.

Nem faggatta, nem bizalmatlankodott a megyei főorvos, inkább azon csodálkozott, hogy valaki önként jön Szucsávába, és ott dolgozni akar. Semmilyen papírja nem volt, amivel igazolni tudta volna, hogy elvégzett szinte hat évet az orvosin, de erre csak most jött rá.

– Elég, ha három évet végzett, felcsernek fölveszem – lapozgatott egy rongyos dossziében a főorvos. – Ért a röntgenhez? Mit szólna, ha kinevezném a tbc-rendelőbe Darabani-ba? – Persze ezt úgy kérdezte, hogy nem várt rá választ, de mit is válaszolhatott volna szegény Beregi Sándor két át nem aludt éjszaka után, kiürült zsebbel, korgó gyomorral? Bezzeg, ha felmutathatná az orvosi diplomáját, vagy legalább valamilyen papírt, amivel igazolhatná, hogy ő már majdnem kész orvos... de így, teljesen kiszolgáltatva egy idegen embernek, az ország eddig sohasem látott részében.

Igazából csak most döbbent rá, milyen kalandosan könnyelmű volt, hogy minden igazolás nélkül eljött az alma materből. Tudta, hogy hibás, mégis a főorvos unott jóindulata és leplezetlen közömbössége, ami a kisembereknek kijár, elszomorították, de meg is ijesztették.

„Nem fontos, hová helyez, csak adjon munkát, mert azzal a huszonegy lej hetvenöt banival, ami a zsebem-

ben van, még Erdélybe sem jutok vissza, nemhogy haza a Bánságba... És különben is, én dolgozni akarok! Én mindig mindent megtanultam becsületesen... röntgenből is kitűnőre vizsgáztam. Orvos vagyok! Majdnem kész orvos... Ez nem elég?”

– Kérem, én radiológiából kitűnőre vizsgáztam... És tbc-ből is... Tessék megnézni, itt a leckekönyvem, csak a hatodév utolsó vizsgáit nem tettem le... Nem tehettem le... mert...

– No, látod, fiam, mégiscsak tudod igazolni, hogy elvégeztél három évet – lapozgatta unottan Beregi indexét a főorvos.

„Aha, most meglátja, milyen nagy jegyeim vannak!” – húzta ki magát Sándor, és a jó tanuló gyermek reménykedésével leste a főorvos arcát, várta az elismerő csodálkozást, megnyugtató mosolyt, de legalábbis vörös szemöldökének felvonását, vagy akármit.

– Igeen... – volt a tömör elismerés, és úgy pergette a hatévi kemény munka lapjait, mintha egy csomag zsíros kártyát szellőztetne. Beregi akkor még nem tudta, hogy soha többé az életben senki sem fogja megkérdezni tőle, milyen jegyeket kapott az egyetemen.

Kapott viszont egy papírt, amiben kinevezik a darabani-i rajoni³ tüdőgondozó orvosának, természetesen csak felcseri fizetéssel. Lelki szemei előtt a vásárhelyi gyermek-tbc-osztály jelent meg, az egyik ágyacskában gümőkóros agyhártyagyulladásban szenvedő kisgyermek, aki lihegő, pihegő önkívületben kapaszkodik az elillanó életbe... „Mik is a tbc-s agyhártyagyulladásnak a tünetei?” – ötlött föl benne, és még számos más kér-

³ Rajon (raion): járás (románul)

dés a gümőkórral kapcsolatban. Ijedten konstataálta, hogy vannak dolgok, amikre nem emlékszik pontosan, pedig biz' isten megtanulta annak idején. Alig várta, hogy a parkban egy padot találjon, amire leteheti zöld fakofferét, és kiveheti a röntgen- és tbc-jegyzeteit. Összevissza lapozgatott, de ez megnyugtatta, mert rájött, mégiscsak emlékszik a dolgokra. Őszintén szólva most már nem volt elragadtatva, nem ilyen munkahelyet kívánt magának. Jobban szerette a szülészetet, ortopédiát, esetleg a belgyógyászatot, de álmában sem gondolt arra, hogy tüdőbajos betegeket kell majd istápoljon.

Egyre inkább hatalmába kerítette a félelem. Nem is egy, két dologtól félt. Attól, hogy ha csak a tbc-s betegekkel foglalkozik, nem kap részt a medicina többi részéből. Félt, hogy betokosodik a tuberkulózis szűkre szabott határai közé, és kimarad az orvostudomány többi, csodálatosnál csodálatosabb szakmaiból. Akár a nőszülő vőlegény, bármennyire is szereti menyasszonyát, azért egy picit sajnálja, hogy a többi, szebbnél szebb lányokból nem lesz része. Beregi Sándor szerette volna magához ölelni az egész orvostudományt, mindent, ami a betegségekkel kapcsolatos, és amit megtanult, szerette volna hasznosítani. Dolgozni akart, gyógyítani, minél többet, lehetőleg mindenkit. Innen eredt a félelme, hogy nem lesz képes elég széles rendet vágni a betegségek sűrűjében.

Másrészt attól rettegett, hogy nem tud eleget éppen arról a kevésről, arról a keskeny csapásról, ahová a kinevezése szól, a gümőkórrol. Mi lesz akkor, ha nem ismeri fel a tüdőbaj stádiumát, ha nem fedezi fel az extrapulmonáris tbc-t vagy – Isten ments! – egy tüdőrá-

kot? Gyorsan elolvasta a tüdőrák diagnózisát, és rohant az autóbuszhoz, ami Darabani felé vitte.

Ez a vasárnap nyugodtnak indult. Ragyogó napsütés, nyári meleg, csend, Beregi Sándor az ágyra dőlve Cronint olvasta, végre pihent. Kéjesen nyújtózkodott a lópokrócos kincstári vaságyon, időnként kortyolt egyet a mosogatólé-ízű teából, és boldog volt. Boldog, mert végre dolgozhat, gyógyíthat.

Eleinte nem nagyon jöttek a betegek, csak néhány öreg és a csecsemők, akiket kötelező módon berendelt. Ezért szabadidejében végigjárta az iskolákat, falusi boltokat, de a büfébe nem lépett be! „Kocsmába nem, ott még borvizet⁴ sem szabad igyon az orvos” – határozta el magában.

Aztán egyre több beteg jött. Az utóbbi hetekben már reggeltől késő estig rendelt. Őt falu tartozott Hidești-hez, az ő körzetéhez, és közel tízezer ember.

Persze a röntgenes és tbc-gondozói állásból nem lett semmi. Egy zöld parolis határőrkapitány a vállára ütött, mint a csicskásának, és rárivallt:

– Puiule⁵, ahhoz neked semmi közöd, én vagyok a röntgenes, fél normával. Értettem?!

Kiderült, hogy az egyenruhás kapitány orvos, aki másik fél normával a kórházban, és ki tudja, mennyivel a határőröknél is dolgozik.

– Nem baj, Beredzsi – így olvasta ki a nevét Cămătaru, a rajoni főorvos –, kinevezlek körorvosnak Hidești-re, lakásod is lesz, és olyan jó a levegő és a víz Hidești-en.

---

⁴ Borvíz: ásványvíz

⁵ Puiule: fiacskám (románul)

Tényleg jó a víz, amit Lupăceanu, a kocsis naponta hoz a lajttal (ez egy két keréken guruló hatalmas hordó), mert a dombra épült Frank-kastély, az orvosi rendelő közelében nincs kút.

Beregi első éjjel a konyhában aludt, egy, a tojásait kitartó szorgalommal forgatgató kotló társaságában. A heverő lábánál nagy cseberben erjedt a „borș”, azaz a korpacibre, a moldvaiak nagy kedvence, amiből néha feltörtek a gázok, és olyan hangok hallatszottak, mint egy sikertelenül elfojtott böfögés vagy a nagyon híg puliszka kuttyogása fővés közben. Beregi szobájába aligha fért volna be egy parasztszekér, de az egész Frank-kastély sem volt túl nagy, csak olyan moldvai „conac”, vagyis udvarház. Az ágyon kívül csak egy asztalka fért be, szekrénye nem volt, de nem is kellett, ugyan minek, ruhája sem volt. Az a kevés kényelmesen elfért egy falba vert szegen.

A reggeli, mint mindig, zsíros kenyér, mármint a saját zsírával megkent és bőven megpaprikázott kenyér, amihez teát ivott a konyháról. „Csak ne lenne olyan mosogatólé-ízű, ideje lesz egy új fazekat venni, csak tea számára.”

Maria, a szakácsnő megkérdezte, főzhet-e makarónit vegyes ízzel az éppen benn fekvő nyolc szülő nőnek, mert azt talán megeszik, és mi lenne, ha a tésztalevet is beleöntené a mindennapi borșba? Máskor is kikérte Sándor véleményét, mert nem nagyon tudott főzni, nem is volt, akitől megtanulja, mert a falu többi asszonya sem nagyon tudott. Sándor hatalmas sikert aratott, amikor egy alkalommal hígpalacsintát sütött. Csozálták, milyen vékony, mégsem szakad el, ilyen még

nem láttak. Állítólag Cozmolici már evett egyszer életében.

Tizenegy körül Cozmolici bácsi kopogtatott be, halkan beszélt, izgatott volt, a szemét ijedten forgatta körbe.

– Doktor úr! Itt van Totfel⁶ elvtárs. Juj, vigyázzon, hogy viselkedik vele, ő a községi pártinstruktor.

Beregi még nem is látta, máris haragudott rá. Mit képzelsz az Oricefel⁷ elvtárs, az orvosnak nem jár egy vásárnap? „Na majd megmutatom neki!” – túrázta magát, amíg a rendelőszobába ért, ezzel inkább önmagát biztatta, mert tulajdonképpen ő is megijedt, hisz nem is olyan régen rúgták ki az egyetemről, ezért félt a párttól és annak mindenféle aktivistájától.

– Tessék, Totfel elvtárs! – mondta inkább durván, mint hangosan.

Totfel apró, nyeszlett, agyoncigarettázott, gyomorfehéres arcú emberke volt. Csak a micisapkája különböztette meg más paraszttól, no meg a szivarzsebéből kikandikáló töltőtoll és piros ceruza.

– Há', mit mond? Nem értem, hangosabban!

– Mi a baja, Totfel elvtárs? – ordította Beregi.

– Nem hallok, megsüketültem... az este, egyik percről a másikra.

– Fejet mosott az este, ugye?

– Igen! – csodálkozott az aktivista, meg is tapintotta vékony szálú és nem is túlságosan dús haját.

Cozmolici fogta a vesetálat, Beregi egy-kettőre ki-mosta a bedugult fület, meg is mutatta a bűnös fül-dugót.

---

⁶ Totfel (tot fel): mindenféle (románul)

⁷ Oricefel (orice fel): akármiféle (románul)

– Ó, istenem, én hallok! Tökéletesen hallok, drága doktor úr... már azt hittem, megsiketültem – ujjongott a beteg. – Doktor úr! Hmmm... Doktor elvtárs, nem mos-sa ki a másik fülemet is? Arra már rég nem hallok.

– Dehogynem, de nem most. Majd... holnap. Elvégre nekem is van vasárnapom! – mondta Beregi szándékosan bántó éllel, de rögtön rá is jött, hogy igazságtalan ezzel az emberkével. Szerencsétlen tényleg nem hallott semmit, rettegett a süketségtől, és lám, most milyen boldog.

– Engem Tóthfalvinak hívnak – szólalt meg magyarul az aktivista –, csak ezek nem tudják kimondani a nevemet, ezért hívnak Totfelnek. Rágyújt, doktor elvtárs? – kínálta meg Mărașești⁸-vel egy régi pléhdőzniből... és elbeszélgettek.

Sándor három hónapja nem hallott magyar szót, most fájón simogatta a lelkét minden hang, még ha úgy is mondta ki a másik, hogy „nem tuggyák”, akkor is magyar volt, gyönyörűség volt hallani! De akkor, amikor ő, Beregi Sándor megszólalt, mintha összesűrűsödött volna szájában a nyál, nehezebben forogna a nyelve, és furamód erősen visszhangzott fülében minden szó, amit a saját száján kiejtett.

Boldogság volt Tóthfalvival magyarul beszélni, pedig a szavak egynegyedét, egyharmadát románul mondta. Felesége román, ő margittai magyar, de már régóta itt él.

Csengetett a telefon, a dorohoi-i kórház sebésze beszélt: – Kedves kolléga, szeretném meghívni egy futball-

⁸ Mărașești: olcsó, füstszűrő nélküli cigaretta

ballmeccsre, hogy játsszon a mi csapatunkban, Dorohoi rajon válogatottjában.

– Micsoda?! Én nem tudok futballozni!!

– Hogyhogy Bereghiu doktor, maga nem magyar?

– Persze, hogy magyar vagyok, de nem tudok olyan jól futballozni, hogy...

– Dehogynem, maga Dorohoi válogatottjának a kapusa! Ma délután játszunk Trușești rajon ellen. Küldöm a mentőt magáért. Rendben?

– De én igazán nem... Hát mit csináljak?

– Egy óra múlva ott a mentő!

Sándor egész úton izgult, hogy mi lesz? Igaz, valamikor focizott, a vásárhelyi tanítók csapatának volt a kapusa egy ideig, és rendszerint ő védett az évfolyamok közötti bajnokságokon is, de mit jelent ez? Egészen más Dorohoi válogatottjának védeni. Úristen, ebből botrány lesz!

Ahogy kiszállt a mentőből, a kórház udvarán Bende Barna jött feléje, aki minden embernél egy fejjel magasabb, nem lehet más.

– Gyere, Árpi! – szólt hátra. – Megjött Beregi, most már lesz kapusunk.

Úgy összelelleztek, mint a szerelmesek. Árpi jóval alacsonyabb, Barna sokkal magasabb volt, mint Sándor. Érdekes, most már nem érzett galuskát a szájában, amikor magyarul beszélt. Ők hárman évfolyamtársak voltak, és Dékány Emil is, a dorohoi-i válogatott negyedik tagja. Nagy volt a viszontlátás öröme, de Sándort mégis nyugtalanította, hogy mi lesz?

– Rendben van, barátaim, de tudunk mi futballozni? – tette fel a kérdést.

– Annyira, mint a trușești-iek biztosan. Különben se félj, én vagyok a dorohoi-i csapatkapitány – húzta ki magát Bende Barna, aki alig pár napja foglalta el körzetét a környéken. Az igaz, hogy Barna volt az évfolyam legjobb focisa, de mégis... Dorohoi város, rajonközpont, még vasútállomása is van.

A sebész, aki Sándornak telefonált, kellemes, kollegiális ember, a felesége is kemény húsú, jól szabott asszony volt. Feketét ittak, cigarettáztak, és izgultak egy kicsit mindannyian, Sándor nagyon.

A pálya bizony valódi futballpálya, magas kerítéssel, pénztárral, jegyszedőkkel, az egyik oldalán még lelátó is volt. És gyűlt a közönség... Amikor meglátta a zsidó fagylaltárust, aki kétkerekű kocsijával körbejárta a pályát, teljesen elvesztette a fejét. Miért éppen a fagylaltostól, nem tudta, talán azért, mert ekkor vált világossá, hogy itt bizony meccs lesz, amit végig kell játszani.

Különben Dorohoi lakosságának jelentős része zsidó volt. Nemcsak azok, akik a kereskedelemben dolgoztak, hanem a hentesek, pékek, cipészek, kőművesek, gyakorlatilag minden kisiparos, sőt a kocsis és a sofőr is. Télen például egy vállalkozó zsidó kocsis hosszú szánt eszkábált, azzal szállította az utasokat Dorohoi-ból Darabani-ba és vissza, amikor a behavazott utakon nem járt a busz.

Rúgtak a fiúk, és gurították a labdát Sándornak valahol a kerítés mellett, igaz, ott nem volt fű, mégis vetődött, de érezte, hogy nem biztos a labdafogása, ettől még idegesebb lett. És még jöttek az emberek, egyre többen. Egy tökmagárus is előkerült, hangosan árul-

ta portékáját, egy egész század katonaság heveredett le a fűbe.

Nagy üdvrivalgás, trombitálás közepette befutott egy kamion a trüfesi-i csapattal. Zászlókat, virágos ágakat lengettek, és nagyon zajosak voltak. Az első alak, aki leugrott a tehergépkocsiról, nagyon ismerősnek tűnt. Semmi kétség, feléjük tart, és...

– Szevasztok, srácok! – kiáltotta magyarul. – Inkább ki se álljatok ellenünk, úgyis megverünk.

– Zsigmond Albi, fene a jó dolgotat – ölelték át mindannyian. – Te mit keresel itt?

– Most éppen Trüfesi-nek futballozok, és ti? Hányan vagytok, lássam?! Négyen... Hát mi csak hárman vagyunk vásárhelyiek, azért megverünk! – egészen közel ment Bende Barnához, és alulról nézett fel rá, mint csikó az anyjára. Zsigmond Albi sokkal alacsonyabb volt, mint Barna, ettől függetlenül ő volt a trüfesi-i csapat kapitánya. Egy évvel végzett Sándorék előtt, nagy viccmester hírében állt. Focizás közben be nem állt a szája, már félpályáról kiabálta:

– Vigyázz, Beregi, mert jövök, és a lábad között gurítom be a labdát.

Sándor már cseppet sem izgult. Olyan ez, mint a vizsgán: csak addig izgult, amíg a tételt kihúzta, azután már csak koncentrált. Dékány Emil volt az egyik hátvéd, az úri fiú, ahhoz képest keményen hárított, Sándor még sohasem látta focizni. A másik hátvéd egy hosszúra nőtt zsidó fiú. Könnyű volt felismerni a füle előtt lelógó hajtincsről, ami láthatólag nem zavarta abban, hogy nagyokat fejeljen. Ügyesek voltak, és Sándor biztonságban érezte magát. Volt egypár kapura lö-

vés, de nem túl veszélyesek, leszámítva Albi bombáját, amit csak szögletre tudott hárítani, mégis megtapolták. Sándor úgy érezte, őt, Albi biztosan magának tulajdonította a tapsot. Szöglet Rúgásnál elkiáltotta magát:

– Sándor, leesik a gatyád!

Már közeledett az első félidő vége, és még nem esett gól. Sándor unta magát, régóta még labdát sem kapott, állandóan az ő csapata támadott. Egyszer csak a félpályán Zsigmond Albi magasra febrúgta a labdát, Sándor meg sem mozdult, minek, úgylis messze a kapu fölött megy ki, gondolta, de szörnyen tévedett, mert pont az üres kapu közepébe pottyant. Persze, mert Sándor elbámult, messze kijött a kapujából a tizenhatoson túlra. Ezt használta ki a szemfüles Albi. A közönség kacagott, Albi a hasát fogta, úgy mulatott, Beregi szeretett volna elsülyyedni, annál is inkább, mert itt-ott felhangzott:

– Hai, doctore! Hai, doctorul nyik!⁹

Éles lapos lövés a bal sarokba, Sándor vetődik, de Emil lábán irányt változtat a labda, és most már a jobb sarok felé gurul... Négykézláb kúszott, majd kétségbeesett békaugrással még utolérte a labdát.

Aztán volt ott szöglet Rúgás, tizenhatos, kapufa, de több gólt nem tudtak rúgni Sándornak, pedig egy tizenegyesre is sor került. Persze Zsigmond Albi állt a labdához.

– Beregi, vigyázz!! A jobb sarokba rúgom! Csak a jobb sarokra vigyázz!!

Kétszer nekiiramodott, de nem rúgott. Harmadszorra erősen a jobb alsó sarokba. Sándor előre elhatároz-

⁹ Hai, doctore! Hai, doctorul nyik!: Gyere, doki! Gyere, kicsi doktor! (románul)

ta, hogy csak azért is jobbra fog vetődni. Nem látta a labdát, annál inkább csodálkozott, hogy kipattant róla. Most aztán Sándor fogta a hasát, úgy járta körül a tizenegyes pontot. Odaszaladt a bíró, hogy mi a baja?

– Semmi, semmi, csak úgy kacagok Zsigmond doktor úron, hogy fáj a hasam.

A hét vásárhelyi ifjú doktor, két csapatba osztva egymás ellen, teljesen idegen földön, gyakran olyan kifejezéseket is használt, amelyek hiányoznak az orvosi szótárból, és nem tüntetik fel barátságos színben az ellenfél családi kapcsolatait. Főleg a két csapatkapitány igyekezett kacskaringósabb lenni, mint a másik.

Egyszerre csak száztagú kórus torkából tört elő a biztatás:

– Hajrá, magyarok! Hajrá, magyarok!

A játék leállt, kacagva integetett a hét vásárhelyi orvos a kiskatonák felé, akik szürke munkaszolgálatos mundérban ide kerültek a szocializmust építeni. „Dombelhárítók”, ahogy ők magukat nevezték, egyébként csíki és gyergyói kulákgyererek voltak. Istenem, istenem, hová el nem kerül a magyar, főleg, ha nem szeretik, de szükség van rá!

Hallotta, hogy Maria csörömpöl a konyhában, țața¹⁰ Olga sepri a folyosót, és nyikorog a lajtos szekér, Lupăceanu megy vízért a völgybe. Tehát reggel van, föl kellene már kelni, de sehogyan sem akarószik, minden porcikája fáj az izomláztól, a tegnapi mérkőzés után. „Milyen pofát vágott Zsigmond Albi, amikor kivédtem a tizenegyest!”

¹⁰ Țața: ténsasszony (románul, parasztosan)

Nem is annyira a közönség és a győzelem számított, mint inkább Albi, mert ha berúgja, évekig azzal ugratná, hogy „Sándor, jövök!”. Szombatra meghívta Bende Barnát és Dékány Emilt, nem is tudta, hogy ilyen közel kerültek egymáshoz, csak más rajonokba. „Majd főzök nekik valami jót”, gondolta, és kiugrott az ágyból. Éppen idejében, mert halkan kopogtattak, és az ajtórésben megjelent a tejesasszony. Súlyos konspirációs arkifejezéssel suttogetta a jó reggelt, és ruhái korcai közül előkotort egy negyedliteres üveget.

– Ezt, coane doctor¹¹, igya meg! Most rögtön kóstolja meg.

– De mi ez!? – nézte Sándor gyanakodva a gyenge feketekávé színű folyadékot.

Az asszony tovább biztatta, és hogy meg ne sértse, jól meghúzta az üveget.

Az első, amit érzett, frissen trágyázott fekete föld szaga volt, kissé megédesítve, korhadó erdei televény-nyel megfűszerezve, valamelyes alkoholtartalommal. Sándornak görcsbe szorult a gyomra. Kilégzéskor elhanyagolt trágyalé bűzét érezte az orrában, de a legszörnyűbb az volt, hogy mindezt belülről, önmagából.

– Nos, mit szól hozzá?! – nézett rá elismerést követelően a tejesasszony. – Én főztem az éjszaka. Ez a mi számahonkánk¹². Ivott már ilyet?

– Soha életemben...

– Akkor még igyon!

Beregi úgy érezte, hirtelen rengeteg nyál gyűlik a szájába, nem tudja lenyelni, sőt az, ami a gyomrában

¹¹ Coane doctor: doktor úr (románul, parasztosan)

¹² Szamahonka (sămăhoancă): cukorrépából erjesztett pálinka (románul)

van, az is felfelé igyekszik. Kiszaladt, végig a folyosón, hátra a latrináig. Szerencsére nem látta senki.

Egyszer, de ez jóval később történt, meghívták esküvőre, ahol csak szamahonkát és mindent összevetve egyetlen ételféleséget szolgáltak fel. Az asztal közepén nagy cseréptálban ujjbegynyi töltött káposzták, pontosabban durván darált puliszkaliszt hársfalevélbe csavarva, kevéske hússal, bőséges paprikás olajjal leöntve. Tányér, evőeszköz sehol, mindenki kézzel nyúlt a tálba egy-egy töltelék után, amit ők „crupi”-nak hívtak. Beregi, a coane doktor, tányért és villát is kapott, és egy nagy csupor hideg vizet, mert a szamahonkából egyszer is elég volt.

2

– Jé, ez a Duna!

Ott csillogott előttük az őszi napsütésben, és ilyen messziről simán, aranyosan fénylett, mint a vasolvasztóból kiömlő folyékony fém. Széles volt, olyannyira, hogy a túloldali hatalmas fák csak apró játékszereknek tűntek. A nagy folyók mindig lenyűgözik az embert, honnan jönnek és hová mennek, ismeretlenből ismeretlenbe. Jobbról, nyugat felől hömpölyög méltóságosan keletnek a Kazán-szoros felé, ami nincs is túl messze innen. Szemben, a folyam túlsó partján már Jugoszlávia van, aki egyszer eljut oda, az már szabad ember, mert a jugók továbbbengedik Nyugat felé. Igaz, itt széles a Duna, de nem lenne probléma átúszni szépen, csendesen és persze éjszaka, hogy a partról ne vegyék észre. Félve nézett körül, mert tudta, hogy az ember gondolatait is kilesik ezek.

A kamion hirtelen fékezett, mind az öt hízott disznó tehetetlenül előregurult és nekicsapódott a bámészkodó fiatalembernek. Az megijedt, a disznók is. Két katona állt az úton, az egyik felemelt puskával.

– Határellenőrzés – szólt fel a sofőr, és kikecmergett a kabinból.

– Hová mennek? – kérdezte az, akinek egy sárga stráf volt a vállán. Közben a másik bekukucskált a tehergépkocsi alá, felmászott a kamionra, és puskájával beletúrt egy halom disznószaros rongyba.

– Nérasolymosra, viszem az új doktorunkat.

– Igen, Kozma Árpád vagyok. Doktor Kozma Árpád – húzta ki magát a megszeppent disznók között. – Először vagyok itt.

– És a disznók? – vonta össze szemöldökét a sarzsi.

– A kollektív gazdaságé, le akartam adni őket, de nem vették át – felelte a sofőr.

Az ifjú doktor Oravicabányáig vonattal jött, onnan a kollektíva kamionjára kapaszkodott. Felesége és hat-hetes fiacskája a sofőr mellett a kabinban, így ő, a doktor, csak a sertések között kapott helyet. Nincs semmi baj, fontos, hogy eljut a körzetébe, a saját rendelőjébe, ahol végre dolgozhat. Istenem, csakhogy ezt is megérte.

– Az ott a Duna túlsó partján már Jugoszlávia, ugye?

– Az Szerbia – válaszolt a sofőr, ő is szerb, Brankónak hívták.

– És az a sziget a Senki szigete, gondolom... – mutatta Kozma doktor.

– Az nem a senkié, hanem ősi román föld. Úgy hívják, hogy Osztrov, és maga csak ne integessen az el-

lenségeinknek, doktor elvtárs! – hazafiaskodott az egy-
csíkos határőr. – Aztán már holnap legyen bepecsételve
az új lakhelye, mert legközelebb nem engedem be a ha-
tárzónába! – Végre visszaadta a személyazonosságját,
és elengedte őket.

Kozma erősen kapaszkodott, a disznók jobbra-balra
hengergőztek az éles kanyarokban, az út végig a folyó
mellett futott, de most már nem tűnt olyan szépnek az
egész. Balra a Duna, jobboldalt bokros, sziklás hegyek,
előttük a gödrös makadámút, és sehol egy árva lélek.
Már olyan rég zötyögtek, hogy az volt az érzése, lemen-
nek a térképről. Sorompó zárta el az országot.

– Megérkeztünk – nyújtózkodott Branko. Ferike sírt,
talán meg kellene szoptatni, vagy tisztába tenni, de hol?

– Ez lenne Nérasolymos? – csodálkozott Kozma dok-
tor. Magas, de teljesen romos épületek, látszik, hogy
valamikor fontosak lehettek, de most olyan volt ez a
hely, mint Budapest a bombázások után. Jobbra a hegy-
oldalon apró házak, vagy inkább kunyhók, egyik-másik
olyan meredek helyen, hogy félő volt, hogy lecsúszik az
országútra.

Apró, csupasz képű emberke kecskéket terelt a so-
rompó alatt, bedagadt vörös szemét piszkos ronggyal
törölgette.

– Jöjjön a rendelőbe, hogy adjak kezelést a szemé-
re – és közben azon gondolkozott, milyen gyógyszert
is kell ilyenkor felírni, de nem sokáig, mert a sorompó
mellett álló katona megrázott egy rézkolompot, amelyet
a tehenek nyakába szoktak kötni, ezzel hívta a szolgál-
tost, mert itt is határellenőrzés történt.

– Isten hozta, doktor úr! Marin főhadnagy vagyok

– mutatkozott be harsányan. Sapka nélkül, kigombolt zubbonyban, fapapucsban nem igazán nézett ki tisztnek, pedig ő volt a parancsnok. Nagy igyekezettel kezét csókolt a doktor feleségének, ami nem volt olyan egyszerű, mert éppen szoptatott a kabinban.

– Hol van a rendelő?

– Nérasolymoson, a község központjában, ez még csak Báziás.

Lassan elkanyarodott a Duna, és a hegyek is elfogytak. Kozma doktor lábon állva türelmetlenül várta, hogy meglássa a falut, mégis csak akkor vette észre, amikor már beértek. A szélesen lejtő utca végében magas katonai megfigyelő és két templom tornya látszott.

Nem várták, de valahonnan előkerítették Iliát, az egyetlen felcsert, aki a rendelőhöz tartozott, az meggyújtotta a petróleumlámpát és arról a cigarettáját.

– Van nekünk villanyunk is, saját áramfejlesztőnk, de most elromlott a motor, Dávid javítja. Holnapra már lesz, igaz, csak este tízig, utána takarodó. Jó hely ez, doktor úr, meg fogja szeretni... Megkínálhatom egy pohár borral? – udvariaskodott a felcser.

– Itt a rendelőben? Itt nem illik inni.

– Most nem vagyunk munkaidőben, és nálunk a néptanácsnál, a kultúrotthonban, az iskolában és mindenütt szabad egy pohárral. Botariu doktor urat, ha nem volt a rendelőben, a büfében keresték a betegek. Nem véletlenül hívják a Duna mentének ezt a végét vidám saroknak. Itt sok jó bor terem.

Az ifjú doktornak nem ez volt a véleménye, miután megkóstolta a savanyú, szájfacsaró és tintafekete otellót. Különben nem sokat értett a borokhoz, eddig

csak nagy ritkán ivott egy kicsit, főleg az Apollóban tartott elvtársi összejövetelnek nevezett diákbálokkor.

– Dobro vecse¹³ – lépett be egy férfi, és egyenesen a felcserhez fordult. – Goszpodin Ilia¹⁴ – és mondott valamit szerbül, amiből Kozmáék egy szót sem értettek. Ilia fogta a lámpát, és kiment az emberrel.

Réka a vizsgálóágyra dőlve szoptatott, az utcán egy elkésett szekér zörgése és egymásnak feleselő kutyaugatás kórusa jelezte a falusi est közeledtét.

– Doktor úr, ennek az embernek fáj a foga. Én érzéstelenítettem..., de nem merem..., húzza ki maga – és átnyújtotta a fogót.

– Ez nem jó fogó – adta vissza Kozma –, ez jobb felső, nekem egy jobb alsó fogakhoz való kell.

– Nekem nincs más fogóm, csak ez az egy. Én minden fogat ezzel húzok.

– Jól van, akkor én is ezzel fogom kihúzni. Tartsd a lámpát, fiam, és bármikor, ha félsz, hívjál csak nyugodtan. Látod, milyen könnyen ment?

Kozma Árpád érezte, hogy lekicsinylő modorban fiamnak nevezte a nálánál alig egy-két évvel fiatalabb felcsert, amikor ő, a doktor is alig múlt huszonnégy. De azzal is tisztában volt, hogy a felcser rögtön próbára akarta tenni az újonnan érkezett főnökét. Sikerült. Milyen szerencse, hogy nyári délutánokon, amíg a tanársegédje a Víkendtelepen strandolt, Árpára bízta a poliklinikát. „Amit tudsz, csináld meg, amit nem, hívd vissza holnapra!” Ezután egyből felhajtotta a fanyar bort. Ismét kopogtattak.

¹³ Dobro vecse! (Dobro veče!): Jó estét! (szerbül)

¹⁴ Goszpodin Ilia (Gospodin Ilia): Ilia úr (szerbül)

– Láttam, világosság van. Dobro vecse. Lázás a gyermek, a doktor úr nincs itt?

– Botariu doktor már elutazott, de megjött az új doktorunk – fogott kezét a cigánnyal Ilia.

Nem lakott messze, a falu szélén, pont ott, ahol bejöttek a kamionnal. Egyszerű mandulagyulladás, és szulfamid is volt a háznál. A cigány traktorista volt, és jól beszélt románul, a felesége csak szerbül, mert Nérasolymoson a cigányok is szerbek, és mind dolgoznak. Visszakísérte a doktort.

– Tudja, itt sötétedés után nem szabad kimenni a faluból, letartóztatják a határőrök, néha még lőnek is. És magát még nem ismerik.

Egy karicsoló tyúkot húzott ki a szatyrából és egy lapos üveg vörösbort. Hiába szabadkozott Kozma doktor, letette a vizsgálóágy alá, és el is ment. De az ajtóból még visszaszólt:

– Aztán doktor úr, az üvegért visszajövök, ha megürült. Nézze csak, azt írja rajta magyarul, hogy „Éljen a haza, 1918”. Ez még a nagyapámtól maradt rám, ő Ferenc Jóska honvédje volt – és büszkén kihúzta magát a szerb cigány traktorista.

Kacagva ölelte át egymást a két fiatal: itt vannak a világ végén, azt sem tudják, ma hol fognak lefeküdni, a pelenkákat kimosni, és mi vár rájuk ezen az ismeretlen helyen... De boldogok voltak. Ferike nyöszörgött, a tyúk kapálózott, Árpai keresett valamit, amivel kinyissa a babkonzervet, azt hidegen is meg lehet enni, amikor ismét kopogtattak. Vékony csontú szőke fiatalember lépett be, mindkét karján az ing és pulóver könyökig feltúrva.

– Bouda Frantisek vagyok, ma levágtam egy disznót, azért jöttem, hogy meghívjam a doktor úrékat disznótorra.

Árpád kezében megállt a konzerv, amin nagybetűvel írják: „disznóhús” és alig láthatóan, hogy „babbal”.

Az utca felőli nagyszobában terítettek. Később rájöttek, hogy ezen a vidéken minden tisztaszoba ilyen: középen hosszú asztal, kétoldalt magasra rakott ágyak, az ablakok közötti falon pravoszláv szentkép vagy, mint itt, egy hatalmas színes nyomat Ferenc Józseffel a közepén, körben csákók, kardok, címeres zászlók, és ami a lényeg, a felirat: „Katonaéveim emlékére”.

Nagyrészt szerbül folyt a társalgás, az asszonyok nemigen tudtak románul, Kozma doktor felesége, Réka is elég gyengén. Az első pohár forralt cukros pálinka után összehúzódott Árpád gyomra az éhségtől. Egyfolytában kínálták, pedig erre egyáltalán nem volt szükség. Még nem is olyan régen ő is „gyalogos” volt a menzán, tehát nem volt kantinegye, leültek és megvárták, hogy marad-e egy kis leves, esetleg kenyér is. Most a töltött káposzta után úgy érezte, jóllakott, de azért végigette a sültet, a krémes bélest és később a frissen készült májast, vérest. A tintaszínű bor sem tűnt már annyira fanyarnak. Valahányszor Árpád felemelte a poharát és ivott, a gazda rögtön ott termett, és színültig töltötte. Ha csak egy kortyocskát nyalintott, akkor is. „Csasa trebe da bidi puno.” (A pohár mindig tele kell legyen.) Ez egy itteni szerb szokás, és nagyon udvarias dolog. Így nem lehet számontartani, ki mennyit iszik. A gazda sűrűn töltögetett, és csak akkor ült le enni, amikor egy fogásnak vége volt.

Szerb partizándalokat énekeltek, és azt is, hogy „Az a szép, az a szép”, de csak ennyit, a doktorok tiszteletére. A koccintási szünetben tompa pukkanás hallatszott, és hirtelen kivilágosodtak az utcai ablakok.

– Mi volt ez? – kérdezte ijedten Réka.

– Á, semmi, csak egy rakéta. Itt a románok végig jelzőrakétákat telepítettek a felszántott határsáv mellé, a szerbeknél nincs semmi, nem is nagyon őrzik a határt.

– De ez itt pukkant az utcán!

– Nem egészen, hanem a kertünk végében, ott van a határ. Ott is. Itt a falu körül mindenütt határ van, csak Báziás felé nincs.

– Amikor bejöttünk a faluba, két templomtornyot láttunk. Melyik a román és melyik a szerb?

Csodálkozva néztek egymásra, és valamit meg is beszéltek szerbül. Egy nagy bajszos öreg válaszolt, valamikor nagyon régen ő volt a község bírása.

– Goszpodin doktor, ebben a faluban nincs román templom, mert román sincs, csak három-négy család. Itt mindenki szerb.

– Nem mindenki, én nem vagyok, csak a feleségem szerb – mondta Bouda Ferdinand, a házigazda, és teleltötte a poharakat. – De van itt egy magyar is, a Kaszás és egy német, a Hoffmann – javította ki a volt bírót.

– Az a másik templom, amit maga látott – folytatta az öreg –, az is szerb, de nem Nérasolymoson, hanem Vricsegájon, itt a Néra túlsó partján, de az már Szerbiában van. Magyar időben Városligetnek hívták.

A háziasszony felajánlotta, hogy aludjanak ott náluk, félig románul, félig szerbül elmondta, számukra

ez megtisztelő lenne. Aztán tettetett szégyenlősséggel behozott egy porcelánbilit, kendővel letakarva. Az oldalán gót betűs német felirat, de Árpí ezt már nem tudta kiolvasni, mert ilyen gazdag lakomához és borhoz nem szokott gyomra elfárasztotta.

Mégsem tudott elaludni, a rengeteg új információ ott kavargott a fejében. Csak egy dologban volt biztos: a mai nappal egy új életet kezd egy teljesen ismeretlen világban, de tetszik neki ez a világ.

Elmenőben az asszony kendővel letakart kosarat adott Rékának: „egy kis kóstoló és bor”. Árpád elvette a kosarat, de Frantisek rászólt, hogy nem illik férfinak kosarat vinni az utcán. Nem volt semmi szükség arra, hogy elkísérje őket, de talán Frantisek szeretne volna, ha mindenki látja őt az új doktorokkal. A szövetkezeti bolt előtt tucatnyi férfi beszélgetett és cigarettázott.

– Dobro jutro!¹⁵. Viszem az új doktort a rendelőbe, nálam aludtak.

Ez a szövetkezeti bolt volt a falu központja. Az az út, amin tegnap a kamionnal bejöttek, rendesen lejt a boltig, azon túl már semmit, de két futballpályányira ott van már a falu vége és az ország vége, ott folyik a Néra, az a határ. Ha ezt valaki nem tudná, figyelmezteti a petróleumszonda nagyságú határmegfigyelő. Az utcasarki bolt előtt vonul el a falu egyetlen keresztutcája, csupa széles, magas házakkal, de ez az utca sem túl hosszú, mert mind a két végén ismét ott a határ. Minden irányban határ, és alig pár méternyire, csak

¹⁵ Dobro jutro!: Jó reggelt! (szerbül)

fölfelé lehet kimenni a faluból, amerről az este behajtottak, ahol a cigány traktorista lakik. Olyan ez a Nérasolymos, mint egy emlőbimbó, ami behatol Szerbia területébe, mert a nagyokos franciák ott húzták meg a határt, ahol a Néra folyik, és fogalmuk sem volt arról, milyen nemzet lakik annak a partján, de nem is érdekelte őket.

Árpád csak most, napvilágnál mérte föl, hová is érkeztek az este. Az utcasarki bolt mellett a kollektív gazdaság, a következő nagy ház a községi néptanács, majd az orvosi rendelő következett. Ennek nem volt saját háza, a kisajátított szerb parókiában működött. A pópát kitették egy rozoga melléképületbe, amit ő csak cselédháznak titulált. Éppen etette a disznóit. Árpád udvariasan megpökdöste a két báznait szemverés ellen, mert tudta, hogy náluk Székelyföldön így illik.

– Szeretem nézni, amikor zabálnak a disznók – nyújtotta a kezét a pap, és rögtön folytatta a szakálla pizskálását. Húzogatta, mutatóujjára csavarta, kiegyenesítette, úgy látszott, sajnál minden percet, amit nem a szakállára fordít, mint az a csecsemő, amelyik egyfolytában szopja az ujját.

Milorád, mert így hívták a pópát, élénk szemű, kedves ember volt, alig néhány évvel idősebb Árpádnál, azonnal meghívta egy pálinkára. A fiatal doktor undorral emelte szájához a poharat, még a tegnap esti sem párolgott ki belőle, de tudta, hogy ezt most nem szabad visszautasítani, hisz egy udvaron laknak, mi több, a pap házában.

– Költözzön csak be nyugodtan a szülőotthonba, az asszonyok úgyis otthon szülnek – biztatta Milorád, de

Kozma ezzel nem értett egyet, és a második pohár pálinkát sem fogadta el.

– Most egy éve, hogy meghalt a gyermekünk, csak egy hónapos volt. Botariu doktor kezelte, de... Biztosan jól kezelte, de tudom is én... Most is terhes a feleségem, és nagyon izgulunk.

Dundi, de kemény húsú volt az asszony, egy tányér cukrozott fánkot, ahogy ő mondta, „krofné”-t tett az asztalra. Gyengén beszélt románul, még Rékánál is halványabban, mégis jól megértették egymást. Igaz, időnként hol az egyik, hol a másik kérdezett egy-egy szót szerbül vagy magyarul a férjétől, hogy „ezt hogy mondják románul”.

– Majd én vigyázok rá. Gyermekgyógyász vagyok – tapogatta meg Réka a papné hasát, amin még semmi sem látszott.

Beteghez hívták a doktort, csak ide a harmadik házba. Nagy ház, hatalmas ablakokkal és fedett száraz bejárattal, amin akár egy rakott szénásszekér is befért volna. Ezt ők „ejnfor”-nak hívták, és a házak nagy része ilyen német stílusban épült: nagy szobák, üvegezett tornác, cementes udvar virágoskerttel, amit kerítés választott el a tyúkszaros gazdasági résztől. Kozma doktort oda vezették hátra a kotárka¹⁶ alatti nyári konyhába, ott feküdt a beteg. Auschwitz-sovány, borostás képű öregember, szemei annyira beesettek, mint elhagyott fészekben felejtett kotlóstojások. És jajgatott, nem hangosan, de minden lélegzetvételhez egyet. Valaki egy kanál kristálycukrot szórt az izzó csikókályhára, hogy enyhítse a betegbűzt, de ettől még émelygősebb lett. Árpád egy

¹⁶ Kotárka (cotarță): kukorica tárolására használt faépület (románul)

pillanatig gondolkozott, hogy megmondja-e az igazat, és döntött.

– Ez a beteg már mindenütt rákos, és sajnos semmit sem lehet tenni.

– Tudjuk – bólintott a fiatalasszony, aki a beteghez hívta.

– Borotválják meg, mert már nem sokáig él – adta Kozma a gyakorlatias, de egyáltalán nem orvosi tanácsot. – Adok neki egy morfint, ne szenvedjen szegény.

– Hagyja, csak szenvedjen. Megérdemli!

Árpád megdöbbenve, értetlenül bámult a begyes fiatalasszonyra.

– Magának kije az öreg?

– Az apám.

Kozma doktor kissé félve jött ebbe a körzetbe, szerb községbe, mert még a nagyapjától tudta, hogy a szerbek veszélyes emberek. Lám, ez a lány gyűlöli az apját. Ilyenek lennének itt az emberek? A cigány traktorista, Bouda Frantisek disznótora, a pópa pálinkája nem ezt bizonyították, de ez az asszony... Harangoztak, amikor kilépett a huzatos ejnforból az utcára, de nem a szemközti templomban.

– Hol harangoznak?

– Vricsegájon, Szerbiában, valaki meghalt... gondolom.

Igen, így volt, és estére már azt is tudták Nérasolymoson, ki halt meg a Néra túlsó partján, mert ismerték egymást az emberek, és a nem túl széles folyócskán egyik faluból át lehetett látni a másikba. Néha óvatosan át-átkiabáltak egymásnak, ha éppen nem volt határőr a közelben.

Barátságosan pattogott a tűz a Vesta kályhában, Réka piszkavasra szúrta és ügyesen forgatta a hússzeleteket a parázs felett. A lecseppenő sercegő zsírtól lacikonyhaillat terjengett a levegőben, de mit tehettek, nem volt egy serpenyőjük vagy lábosuk, így kellett megsütni a vacsorát. Mindenük elfért egy bőröndben, azt is főleg a gyermek holmija töltötte meg. Nem költöztek be a szülőotthonba, volt mellette egy kisebb szoba, valami raktárféle, ott húzták meg magukat.

– Ez a piszkavason sült finom, de nem ilyen lakást képzeltem el magamnak leánykoromban – vagdosta falásnyi darabokra a húst Réka. Árpád arra várt, hogy megkaphassa az egyetlen evőeszközüket, a bicskát, amivel akkurátusan levakarhatja a csontokat. – Kicsi, fehérre meszelt házra vágyódtam, búbos kemencével, tulipános bútorral, nem ilyen nagy hodályra, amiről hámlik a vakolat, mert ki tudja, mikor meszelték ki utoljára.

– Holnap utánanézek, és hamarosan kimeszeltetünk, mielőtt beköszönt a tél.

– Mindenekelőtt a szülőotthont kell rendbe hozni, nem is csodálom, hogy nem jönnek ide az asszonyok, én sem szülnék ilyen piszkos szobában.

Másnap mégis jött egy terhes asszony, aki azt állította, hogy ő pont aznap kell szüljön. Mindketten megvizsgálták, tényleg közel állt a szüléshez, de hogy pontosan ma?

– Azért, mert ma van 282 napja, hogy teherbe esem, feljegyeztem, és számoltam a napokat. Tanítónő vagyok, de itt szeretnék szülni maguknál, nem akarok kórházba menni. Bosnyákon megcsászároltak, és

a gyermek belehalt. Azt mondták, halva született. Mint-ha máris fájna a hasam... de én itt akarok szülni, nem engedem, hogy megint föl-vágjanak!

Árpád és Réka nem kellett konzultáljanak, nagyon jól tudták, hogy nem szülhet itt ez az asszony, túl veszélyes lenne, de a tanítónő egyre hajtogatta, nem akarja, hogy megint operálják. Sírt, jajgatott, talán már a szülési fájdalmak miatt is, két tenyerét derekára téve járta körbe a rendelőt, közben átkozódott és fenyegetőzött is, félig románul, félig szerbül, így aztán nem volt világos, kire haragszik.

– Azonnal hívom a mentőt.

– Mire az ideér, én megszülok, majd az apám ide-adja a kamiont, az bevisz – és elment. Hála istennek.

Este sötétedés után nagy bajszos férfi nyitott be, fekete, szerb szabású sonkanadrágot és csak ezen a vidéken látható szerb bocskort viselt. Ez nem is bocskor, inkább papucs, amit gyapjúból horgolnak és bőrrrel talpálnak meg. Pehelykönnyű lábbeli, amivel a nagydarab férfiak olyan könnyen emelik a lábukat, mint-ha baletteznének.

– Én vagyok Csika Szlávko¹⁷, a kollektíva elnöke.

Árpád mindig feszélyezve érezte magát, amikor vezetőik, hatósági személyek kezet nyújtottak neki, mert tapasztalatból tudta, hogy ennek nem mindig jó a vége. Még nem is olyan rég Vásárhelyt az egyetem apró természetű rektora így búcsúzott: „Sajnálom, nem segíthetek.” Igaz, a gonosz kicsi emberke kezet sem nyújtott. Neki. Szlávko elnök egy kockás kendőbe csavart csomagot tett az asztalra.

¹⁷ Csika Szlávko (čika Slavko): Szlávko bátyó (szerbül)

– Egy kis disznóvágási... és malo szira¹⁸ – nem is volt olyan kicsi darab, és a demizson is tízliteres.

A két doktor erőlyesen tiltakozott, mert ugye sohase lehet tudni, mit várhat az ember ezektől a helyi kiskirályoktól. Mit akarhat az elnök? Próbára tenni őket, hogy aztán feljelentse? De Szlávko bátyó olyan kedvesen mosolygott, hogy ez nem tűnt valószínűnek. Persze okosabb lett volna már előzőleg tisztelegni nála, mégiscsak ő az elnök, de annyi minden történt, hogy ez ki is ment a fejükből.

– Goszpodine doktor. (Ez azt jelenti, hogy doktor úr. Semmi elvtárs. Nocsak.) Nyugodtan fogadják el, a sajátomból hozom, én tartozom maguknak, és tudom, hogy pénzt nem fogadnak el.

Árpád ijedt csodálkozással nézte az elnököt. Tényleg majdnem minden beteg megkérdezte, mivel tartozik, és olyan is volt, aki bele akart dugni valamit a zsebébe, de Rékával megegyeztek, hogy pénzt nem fogadnak el senkitől, pedig nagyon szegények voltak. Egyrészt, mert ilyennek nevelték őket az egyetemen, másrészt féltek is, van nekik elég vaj a fejükön, de ami a legfontosabb, jól tudták, hogy ezeket az embereket sem veti föl a pénz.

– De honnan tudja, elnök elvtárs, még csak egy-pár napja vagyunk itt.

– Mondja csak, hogy Csika Szlávko, a gyerekek is így hívnak. Kicsi a falu, itt mindenki mindent tud. Jól csinálják doktorkáék, az embereknek kevés a pénzük, kollektivisták, de meglátják, mi rendes emberek vagyunk, és jól fogják érezni magukat nálunk.

¹⁸ Malo szira (malo sira): egy kis sajt (szerbül)

Árpádnak csak most jutott el az agyáig, hogy hely-lyel kellene kínálni az elnököt, volt ugyan egy székük, de azon a pelenkák száradtak a tűzhely mellett, így mindhárman a vaságyra telepedtek.

– Csika Szlávko, megkínálhatom egy pohár borral? Bouda Frantisektől kaptam.

– Tudom. Nála aludtak, de hozzám is jöhettek volna. Az kollektívbor, kóstolja meg inkább az enyémet, ez a bázíási hegyen terem, és sokkal jobb. Da zsvite mnogo i zdravo! – emelte föl a csészét az elnök, mert poharuk nem is volt. – Tudják, ez mit jelent? Éljen soká egészségben! Mi szerbül így mondjuk. Szóval köszönöm maguknak mindkettőjüknek, hogy a lányomat elküldték a kórházba. Nyakas lány. Ott sem akarta, hogy felvágják, de muszáj volt, mert elszakadt az anyaméhe, és a gyerek a bőre alá került. Így mondják. Sajnos ez az unokám is halva született, de hála istennek a lányom életben maradt.

Ebben a pillanatban Árpád és Réka, a két fiatal és nagyon kezdő orvos ugyanazt a döbbenetet élték át: te jószagos isten! Mi lett volna, ha nem zavarják el kórházba ezt a nőt? Itt hal meg, és aztán hiába magyarázták volna, hogy az asszony nem akart kórházba menni. Ráadásul pont a kollektívelnök lánya. Jaj!

3

Hasmenés, bokaficam, köhögős csecsemő, egy asztmás öreg cigány, aki elcigarettázta az életét, és egy beteg a szomszéd körzetből, hogy húzza ki a fogát. Beregi még diákkorában vett öt fogót egy nyugdíjba vonuló

doktor bácsitól, ezekkel aztán mindent ki tudott húzni. Messzi körzetekből jártak hozzá, mert az egész rajonban csak egy fogász volt Darabani-ban, rajta kívül csak Beregi tudott fogat húzni. Tíz lej ötven baniért húzott egy fogat. Ez úgy történt, hogy a páciens odament Tichóhoz, a felcserhez, kapott egy fiola érzéstelenítőt és tíz lejre vöröskeresztes bélyeget. Sándor jobbnak látta, ha ő nem nyúl pénzhez. Egyrészt, mert a betegek döntő többsége olyan szegény volt, hogy az sem volt, amit egyék, másrészt a doki fiatal volt és nyakasan hú az elveihez. Az is eszébe jutott, hogy fel is jelenthetné valaki, pl. Ticho, éppen ezért bízta rá ezt a nem egészen szabályos vöröskeresztes tagdíjbeszedést. Pedig milyen jó lett volna néha egy vörös tűzlejes, hány-szor előfordult, hogy cigarettára is alig volt egy lej ötven banija, főleg fizetés előtt. Havonta egyszer kaptak fizetést, Beregi 760 lejt, Ticho többet.

Beszólt a konyhára Mariának, hámozzon meg néhány nagyobb krumplit. Elhatározta, szalmakrumplit¹⁹ süt magának ebédre, csendes napnak ígérkezett ez a mai, lesz rá ideje. Így is történt. Megvárta, amíg széprogósra pirulnak a hasábok, jól megsózta, paprikázta, gyógyír volt ez a megkínzott gyomrának. Elégedetten, nyugodtan készült egyet szundikálni, a jóllakott ember sohasem ideges.

– Jött egy szülés Olbáról – jelentette ȣaȣa Olga. Azt is tudta, hogy leányanya, és a fiú nem fogja elvenni. A szülő nő maga is még gyermek, akinek iskolában lenne a helye, nem a szülőotthonban. Ijedten hátrált, amikor meglátta a doktort.

¹⁹ Szalmakrumpli: hasáburgonya

– Nem akarok injekciót – szűkölt.

– Nem is kapsz, de a karmaidat le fogja vágni űaűa Olga, és meg fog mosdatni, mert olyan mocskos vagy, mintha kocát szoptál volna. Hát szabad ilyen piszkosan jőnni szűlni?

– Apám elzavart otthonról. Az éjjel egy istállóban aludtam... bárcsak halnék meg – mondta sűrás és minden szenvedélyesség nélkül.

Bereginek megesett a sűzve rajta. Azt látta, hogy minden baja mellett még pellagrás is szegény. Gyorsan beletűrt kalászsűzőke hajába, szerencsere nem volt tetves. Vékony csontű, fejletlen gyermeki szervezet, rosszul táplált, pellagrás, a hasa után ítelve elég nagy a magzat, nem lesz könnyű szűlés – leltározta fel Beregi az esetet –, arról nem is beszélve, hogy nem kívánja a gyermeket. Az ilyen asszonyok sokkal nehezebben szűlnek, egyfolytában ordítanak, nem préselnek, amikor kellene, és szoptatni sem nagyon akarnak. Már látta, mennyi baja lesz a gyermekkel, aműg elérű a bűvös egy éves kort. Cămătaru, a rajoni főorvos semmit sem vett olyan komolyan, mint a csecsemőhalandóságot. Minden egy évnél fiatalabb gyermek, tehát csecsemő halála esetén hatalmas skandallumot rendezett, és akármű is volt az oka, a kőrorvost hibáztatta.

Hideűti-en nagyon szapora volt a nép, az egėszségűgyű körzetben éví 360 szűlés volt, tehát az év minden napjára jutott egy. Nem is állt soha űresen a szűlőotthon. Eleinte nem sűívesen jőttek be, inkább otthon szűltek, nagyanyók, mocskos kezű őregasszonyok segítségével. Beregi az első naptól kezdve hajthatatlan volt, csak annak adta ki a szűletési bizonyítványt, aki a szű-

lőotthonban szült, vagy legalább utána behozták a gyermekágyas anyát és az újszülöttet. Ez elég kényelmetlen volt, ezért inkább bejöttek idejében, annál is inkább, mert a szülőotthonban enni is kaptak és vitaminokat is! Minden elmaradottsága ellenére ez a nép nagyon bízott a vitaminokban, talán azért, mert tudták, hogy a vitamin megóv a pellagrától.

A csecsemő-nyilvántartás volt az első dolog, amit kézbe vett. Minden csecsemőnek személyi lapot csinált, hetente egyszer látta a védőnő és havonta egyszer az orvos. Ha megbetegedett gyakrabban is, az volt a baj, hogy a betegséget rendszerint csak későn vették észre, vagy egyáltalán nem. Igaz is, Bordancáról úttalan utakon begyalogolni több mint tíz kilométert a rendelőig, karjában a beteg gyermekkel... és aztán vissza, mondjuk télen! Lova, szekere nem volt a cigánynak. De a közelebbi falvakban sem nagyon volt mivel szállítani a beteget, így aztán vártak, néha addig, amíg meghalt.

Egy öregasszony fogalmazta meg legtalálóbban a helyzetet:

– Gyermekek haltak meg a múltban is, meghalnak ma is, és a jövőben is meg fognak halni azok, akiknek nem adott napokat az Úristen. Nem is az a baj, hogy meghal, nem vettük pénzért, majd jön másik! Hanem az a baj, hogy a „doctorul nyik²⁰” olyan nehezen adja ki a halotti bizonyítványt – magas, száraz, kemény hangú asszony volt, akire nem lehetett nem oda figyelni. Beregi ilyennek képzelte Ștefan cel Mare moldvai fejedelem édesanyját, aki a legenda szerint nem engedte be

²⁰ Doctorul nyik (doctorul mic): Doktorka, kicsi doktor (románul)

a biztonságos várba a fiát, amikor az vesztett csata után a török elől menekült, hanem visszaparancsolta a harctérre küzdeni. Ez így van Moldvában: az asszonyok az igazi férfiak! Erősebbek, bátrabbak, keményebbek, mint a férjük.

– Sanda azt mondja, elfolyt a vize – jelentette țața Olga, aki mindig mindent tudott, de az is igaz, hogy mindig ott is volt, amikor szükség volt rá. Sándor kellenül készült a szülés levezetéséhez, de mit tehetett, Emilia, a bába még terepen volt valahol.

A tisztára mosott Sanda engedelmesen felmászott a szülőágyra, szépen préselt, és nem is nagyon kiabált. Egy-kettőre megjelent a fej, és kibuggyant egy szódásüvegnyi gyenge eresztés. – Ez bizony koraszülött, még több lesz vele a bajom! – mérgelődött a doktor, de nem sokáig, mert mutatkozott a második. Az is kislány, a változatosság kedvéért fartartásban. – Csak ez hiányzott a boldogságomhoz: egy pellagrás leányanya, ikerszülés, az is koraszülés, az eredmény két macskakölyök...! Ha ezek meghalnak, úgy felszökik a gyermekhalandóságom, hogy utolsó leszek a rajonban, Cămătaru élve megesz, egyedül Sanda apja lesz boldog, amíg a lányát újra föl nem csinálja valaki.

– Egy kiló tíz és egy kiló tizenöt a súlyuk.

Hát igen, itt vannak. Tessék belőlük embert csinálni! Ép, egészséges, szocializmust építő munkásembert. Legjobb lenne elküldeni őket valamelyik kórházba, de hová? Darabani-ban semmivel sem tudnak többet tenni, mint itt, és a gyermekgyógyász egyfolytában részeg. Dorohoi nem szívesen fogadja a más rajonbelieket, van nekik problémás csecsemőjük elég a saját területükön

is. Arról nem is beszélve, hogy ha sikerült nagy nehezen kikönyörögnie egy mentőt, és megérkezett a jól táplált pajeszes sofőr, rendszerint az anya úgy kezdett rimánkodni, sivalkodni, mintha börtönbe vinnék. Nemegyszer úgy kellett betuszkolni a mentőbe, és olyan is volt már, aki megszökött a kórházból.

Maria és Olga néni megtöltöttek vagy tíz literes üveget meleg vízzel. Beregi minden egyes üveg dugóját ellenőrizte, majd elkészítette a korán jött porontyok fészket. Sanda tágra nyílt szemmel figyelte, mi történik körülötte, nem sokat értett az egészszből, csak azt tudta, hogy két gyerekkel verte meg az Isten, és jaj, mit fog mondani most az apja?! Öklömnyi vörös húsdarabnak tűnt a pólyázott újszülöttek feje a melegített kosarakban, az ajtó mögött, hogy a járkálás okozta huzat se zavarja őket.

Beregi megsimogatta a kis buta anyát, és arra gondolt, hogy legalább két hónapig benn tartja a szülőotthonban, itt legalább van amit egyék, és állandó ellenőrzés alatt lesznek a gyerekek is. De vajon lesznek?

Még egy határozatot hozott: senki sem mehet az újszülöttek közelébe maszk nélkül, Sanda is csak gézmaszkkal az arcán szoptathat. Rögtön kerített is egyet, és Sanda szája elé kötötte, amin kacagott a többi szülő nő, űta Olga a fejét csóválta, de Beregi elégedett volt.

Mind azon gondolkozott, hogyan lehetne egy gyermekfektetőt nyitni. Van egy nagy világos szoba, ami a váróterembe nyílik, az jó lenne. Jelenleg nagy lakat éktelenkedik rajta, és egy papírlapra kiírva, hogy „Patika. Naponta nyitva 9–12”. Rögtön ráparancsolt Tichóra, hogy nyissa ki. Egy szekrényben gyógyszerek, az asztalon papírok, zsákok, ládák szanaszét.

– Holnapra legyen kiürítve ez a terem!

Ticho, a tapasztalt felcser ijedten nézte a fiatal orvost, és hirtelen nem értette, mit akar.

– Innen vigyen el mindent, kimeszeljük, itt gyermekfektető lesz! – parancsolt Beregi ellentmondást nem tűrő hangon. Ticho egyre kisebbre húzta össze magát, már tapasztalatból tudta, hogy ezzel a fiatal orvossal úgylátványba ellenkezne.

– Értem, értem, doktor úr, de hová költöztetjük a patikát? Az utcára nem tehetjük ki! Itt több ezer lejes érték van – mentegetőzött Ticho, és igaza volt. Beregi is tudta, ezért töprengett.

Hidești-en nem volt gyógyszerár, csak ez a gyógyszerpont, amit Ticho kezelt – ami neki nem is volt rossz, mert az eladott gyógyszerek árának tíz százalékát kapta munkadíjként hivatalosan. Volt olyan hónap, amikor Ticho többet keresett a gyógyszerek után, mint ameny-nyi Beregi felcseri fizetése volt.

– Nem érdekel, de innen pakolja ki ezt a szemetet – hangoskodott továbbra is az orvos, de közben erősen gondolkozott, hová lehetne költöztetni a patikát.
– És szűnjön meg az állandó gyógyszerárúsítás! Maga felcser, azért kapja a fizetését, hogy járja a terepet, ellenőrizze a közegészségügyi helyzetet, és nem azért, hogy a saját mellékkeresetét rendezze munkaidőben! Ezentúl gyógyszert csak munkaidőn túl árúsíthat!

Beregi rögtön rájött, hogy ez lehetetlen, mert a megvizsgált beteg azonnal meg akarja venni az orvosságot, ami természetes, de most már nem tudta, hogyan viszkodozzon? Órájára nézett, fél hat, és Ticho még mindig itt van...

– Eh, nincsen családja, otthon unja magát – boro-
nálta el magában az ügyet, de érezte, hogy ismét igaz-
ságtalan volt. Hiába, Tichóval nem tudott másképpen
beszélni, csak kiabálva, veszekedve, parancsolón. Pe-
dig annyiszor elhatározta, hogy türelmes, udvarias lesz
Tichóhoz, de elég volt egy legyintés, vállrándítás – ami
nála lemondó ellenkezést jelentett – vagy, ami még
ennél is rosszabb volt, a bamba engemet úgysem ér-
dekel beleegyezés, hogy Sándort elöntse a tiroxin.

– Jó estét kívánok, mélyen tisztelt doktor úr! – kö-
szönt rá a falu pópája.

Ticho kezeit csókólomot köszönt neki, Beregi kezét
nyújtott. A pópa torokköszörülésekkel, nagy körülmé-
nyesen elmondta, miért jött. – Ugyebár nálunk az a
szokás, hogy már keresztelés előtt megszenteljük az
újszülöttet, mert hátha... ugyebár megtörténhet, hogy
az Úr magához veszi, még mielőtt a keresztség szent-
ségében részesülhettek volna... de ha ön nem engedi
meg, nagyon sajnálom, és bocsánat a zavarásért...

A pap hangjában ott sejlett valamilyen sértődöttség,
úgy látszik, előre felkészült a visszautasításra.

– Sanda koraszülötteiről van szó?

– Róluk – bólintott már szinte dacosan a pópa.

Beregi erősen gondolkozott, és hogy időt nyerjen,
rágyújtott egy cigarettára.

– Nézze, ezek az újszülöttek alig egykilósak, a leg-
kisebb fertőzés, hűlés megöli őket, az ő érdekük...

– Szóval nem engedélyezi! Kérem... Bezzeg, Ticho
annak idején... De ő hívó ortodox keresztény – tárta
szét karját, mintha csak azt mondaná, ő ezen egy csep-
pet sem csodálkozik.

– Ne siessen, atya! – csattant Beregi hangja. – Maga az emberek lelkével, én a testükkel foglalkozom. Azal, amit én teszek, nem rontom meg a lelküket, de amit most maga készül tenni, az elronthatja a zsenge testüket. Érti? – Beregi érezte, hogy uralja a helyzetet, nyugodtan folytatta: – Ticho, kérem, hozzon egy köpenyt az atyának.

Saját kezűleg gombolta be a pópán a fehér köpenyt, aztán felkötötte arcára a gézmaszkot, karon fogta, és bevezette a szülőotthonba. Megmutatta a két mocorgó életet, majd gyorsan betakarta gézzel a kosarakat, és magára hagyta a papot.

Mikor kijött, egészen más hangon beszélt a pópa. Észrevette a nagy rendet és tisztaságot – és milyen dicséretes dolog mindent megtenni Isten két ilyen apró teremtményéért! Megígérte, hogy ki fogja prédikálni, milyen szép ez a szülőotthon, és óvni fogja a híveit, hogy otthon szüljenek. Beregi biztosította, hogy bár mikor bemehet, de a köpeny és maszk, az kötelező. Mikor kibogozta a maszkot, egy nagy hízott tetűt látott mászni a pópa szakállában. Szinte odakapott, hogy megfogja, de még idejében leállította a mozdulatot. Tárgyilagosan szemlélve a dolgokat, ezen nem volt mit csodálkozni. Ez a pap a nép között él, és nem tarthatja magát távol tőlük.

„Ki tudja, talán már én is tetves vagyok?” – ötlött fel Sándorban a lehetőség, és elhatározta, hogy este sűrű fésűvel fésüli ki a haját újságpapírra úgy, mint annak idején a háborúban, amikor tényleg tetves volt. Ettől és csak úgy általában egyre szimpatikusabbnak tűnt neki a pópa.

– Van neki egy fia az orvosin, Iași-ban – mondta Ticho fenyegetően, legalábbis Bereginek úgy tűnt.

Január végén, Keresztelő Szent János napján küldött két kalácsot a pópa Sándornak. Mindentudó Olga néni magyarázta meg, hogy ilyenkor házról házra jár a pópa szentelni, mindenhol kap egy kalácsot és valami pénzt. – Ááá...! Nincs mit kezdjen annyi kaláccsal, egész télen a disznóit eteti vele. Különben az idén tizenhatezer lejt gyűjtött össze.

Ticho kinyitott egy ajtót a konyha mellett, valamikor fürdőszoba lehetett földbirtokoséknál, most Olga néni tartja ott a seprűit, felmosórongyait.

– Tegyük át ide a patikát, de nem fogja zavarni a doktor urat? – pislogott ravaszul a minden hájjal megkent felcser. Tényleg, pont szemben volt Beregi szobájával, és ha ott felgyülemlik a vásárlóközönség, még a latrinára sem mehet ki nyugodtan.

– Az nem fontos! Ha kell, az én szobámba költöztetjük a patikát, de a gyermekfektetőt akkor is megcsinálom!

– Tőlem... – vonogatta a vállát Ticho, ami azonnal kihozta Beregit a sodrából. Pedig éppen most készült megdicsérni ezért a kitűnő helyválasztásért.

Nem számítva az állandóan akadémuskodó felcsert, Cosmolici bácsi, Ilcu, a tetűirtó és Lupăceanu alkoták a férfigárdát a körzeti rendelőben. Beregi előadta az elképzeléseit a gyermekfektetővel kapcsolatban, és nem titkolta, hogy ez elsősorban a férfiak számára jelent pluszmunkát. Mindenki javasolt valamit, és mindenkinek voltak ötletei – persze, ha volna ez, ha lenne az...

Ilcut azonnal odaállították, hogy meszelje ki a hajdani fürdőt. Tetűirtó szerszámai tökéletesen megfelelték a mészoldat permetezésére is. Kiderült, hogy a padláson van három rozoga vaságy, Ticho patikájában néhány leltárban nem szereplő faláda.

– Egyikben a tiszta, másikban a szennyes ágyneműt fogjuk tartani. Persze előbb le kell festeni szép fehérre, és mindent fehérre fogunk festeni! – lelkesedett Beregi.

Szerencsére festék, az volt, két jó nagy bödönnel. Évekkel ezelőtt kapták, hogy fessék le az ajtókat, ami aztán elmaradt. De kellett egypár ecset, dörzspapír, hogy a vaságyakról a régi festéket letakarítsák, szeg, drót és más apróságok, amiket meg kellett venni, de miből? A pénzt Sándor adta, pedig minden lejre szüksége volt neki is.

Csípőfogóval – azt is venni kellett – akkurátusan kifoltozta a vaságyak fémsodronyát, míg Lupăceanu a festéket, rozsdát kaparta, vakarta, dörzsölte le róluk. Cosmolici bácsi állandóan sápítózott:

– Nahát, hogy egy doktor ilyesmit csináljon? Nem restelli a piszkos munkát, és milyen jól ért hozzá!

Különben nem nagyon lehetett rábízni semmit. Egyet-kettőt dörzsölt a vason, mire jött egy ötlete, felmászott a padlásra, lehozott egy ütött-kopott állványt, amin csap-pal ellátott vedernyi víztartály volt.

– Ez jó lesz kézmosónak – mutatta büszkén szerzeményét, csak akkor lombozódott le, amikor kiderült, hogy ezt is le kell smirglizni és be kell festeni.

Ticho morgott: – Minek ez a nagy munka, miért nem ad a rajon új felszerelést? Ebből az ócskavasból úgy-

sem lesz semmi! – egyébként az új patikáját rendezte, ami szebb lett, mint a régi.

Ilcu javaslatára nekiálltak az ajtóknak, ablakoknak is, előbb ledörzsölték, aztán újrafestették az egészet. Mindenki dolgozott, Maria, ʒaʒa Olga és Emilia is, festették a bútorzatot. Csak a két védőnőt nem fogta be Beregi, azok változatlanul járták a terepet, szép szóval és veszekedéssel igyekeztek megtenni mindent azért, hogy a csecsemők el ne pusztuljanak.

Beregi közben el kellett lássa a rendelőt is, mert a betegek azért mégiscsak jöttek. Eleinte a váróterembe, pár nap múlva már hátrakerültek az udvarba, ahol az egész személyzet dolgozott. Alázatosan megálltak, és bámulták, hogy lesz hófehér az ütött-kopott vas, és vajon még hány deszkát akar elfűrészelni a „doctorul nyik”, amíg rájuk kerül a sor?

Ha összegyűlt két-három beteg, Beregi abbahagyta a munkát, kezet mosott az újonnan felszerelt mosdón, és átvedlett orvossá, de alig várta, hogy befejezze, és visszamehessen az udvarra, folytatni a munkát.

Kellemes, fanyar mézszagú volt a frissen kimeszelt szoba, és úgy tűnt, nagyobb lett, mint amilyen patika-korában volt. Sándor ijedten döbrent rá, hogy elfelejtették kitakarítani a cserépkályhát meszelés előtt, amiben ki tudja, mikor volt utoljára tűz. Ilcu megnyugtatta, semmi baj, ha összekormozódik, majd lefűjja még egyszer a falat. Ez volt aztán a Cosmolici bácsinak való munka, megkeresni a padláson a megfelelő kéményt, azon a lyukat, belevilágítani, hümmögni, fontoskodni, leereszteni egy láncot és így tovább.

– Hun van a doktor elvtárs?

– Fenn van a padláson, pucolja a kéményt.

Tóthfalvi–Totfel elvtárs nevetve készült a rituális munkás kézfogásra, de amikor meglátta, hogy néz ki Beregi, meggondolta magát. Csak azért jött, hogy lássa, mit csinálnak az elvtársak, de látja, milyen nagy munkában vannak, nem is zavar tovább, de gondolta, jó lenne kimosni a másik fülét is, viszont az még ráér, mindenestre jó munkát és további sikereket kíván a szorgalmas kollektívának.

Beregi újra kimosdott, közben azon gondolkozott, hol szerezhetne egy darab tükröt a kézmosóra, valamikor az is volt rajta. Tóthfalvit bevezette a pillanatnyilag még ajtó és ablak nélküli szobába, és elmagyarázta, mit akar ő oda berendezni. Aztán kimosta az aktivista fülét.

– Mondja, doktor elvtárs, én mivel tudnék segíteni? – kérdezte boldogan, mert végre mind a két fülére hallott. – Valamikor én asztalosságot is tanultam.

Húha! Sándor fantáziája meglódult, és maga előtt látta a vásárhelyi újszülöttosztályt. Rögtön kivitte az udvarra, méricskéltek, számoltak, Tóthfalvi egyre csóválta a fejét, mert nem volt minden olyan fényes és ragyogó, mint aktivistabeszédeiben.

– Ez a decka nem jó. Ércse meg, uram! Csak nem kébzeli, hogy gyalulatlan deckából csinájjuk! Ilyen szégyent én nem élnék túl. Mer ha úgy akarja, én hozza se fogok! Nem fessük le, a paravánok maraggyanak naturál faszínűek! – Beregi fülének egyszerre fáj és esett jól az anyanyelvét kerékbe törő Tóthfalvi szövege. Hónapok óta nem hallott magyar szót.

Másnap reggel a betegek nemcsak Beregit és egészségügyi csapatát csodálták meg fülig porosan és fes-

tékesen, hanem Totfel elvtársat is, aki füle mögött egy lapos ceruzával gyalulta a deszkát. Nagy szakértelemmel nézegette, méregette, kopogtatta, és Sándornak az volt az érzése, hogy időnként meg is simogatta a fenyőillatú nemes anyagot. Egyébként a deszkát is Tóthfalvi szerezte valahonnan, Lupăceanu aznap reggel hozta fel szekérrel.

Annyira tetszett a betegeknek, hogy a doktor és az aktivista is dolgozik, hogy alig tudta bevinni őket a rendelőbe, lám, miért is jöttek egyáltalán hozzá? Olyan is volt, aki konzultáció után kijött az udvarra bámulni. Tóthfalvi, aki megszokta a parancsolást, hol az egyikre, hol a másikra szólt rá: „fogd ezt meg... vidd oda... seperd össze...” És az emberek csinálták szívesen, a moldvai engedelmes fajta, megszokta, hogy parancsoljanak neki.

A munka nagyon jól haladt, és Sanda porontyai is jól fejlődtek. Az első napokban pipettával kellett táplálni őket, még úgy is félrenyeltek, ma már végre egyedül szoptak, több mint száz grammot, ami nagyon jó eredmény.

Beregi Sándor boldog volt, érezte, hogy tesz valamit a betegekért, nem tanult és nem él hiába. Körmei berepedeztek, tenyerébe berágta magát a rozsda, hájába festék ragadt, de végre elégedett volt az egész világgal, sőt önmagával is.

– Jó-jó, de mi lesz, ha megtudja a rajon?! A mi egységünkben nem szerepel gyermekfektető, ennek külön személyzeti keret, pluszki költségvetés kell, a beutaltaknak ingyen gyógyszert, kosztot kell adni. Hátha nem is hagyják jóvá?!

Sándor nem válaszolt semmit, de haragudott, mert Ticho ilyen ünneprontó, még ha valamelyes igaza is van.

Szombatra elkészültek mindennel, az ablakpucolással, takarítással is, ragyogott minden a tisztaságtól. Ideiglenesen a kézmosó tartályára tükör helyett plakátot ragasztott egy csecsemővel, szájában cumival. Sándor nem értett egyet a cucli használatával, de ezen a vidéken nem is ismerték.

Hamar befejezte a rendelést, a konyhában szorgoskodott, vacsorát készített a kollégáinak, akiket mára meghívott. Főtt tojást, szalámit, szalonnát helyezett egy tányérra, olajos halat egy másikra, paradicsomot, hagymát, paprikát vágott fel, és jól megszórta sós túróval, ennek kell egy kis idő, hogy estig összeérjen. Aztán felfverte a boszorkányhabot. Édesanyjától tudta, hogy ez a szegény ember nyalánksága: pár szem málna, egy tojásfehérje és sok türelem kell hozzá. Maria és Țața Olga kíváncsian lesték, mi lesz belőle, és egyik ámulatból a másikba estek, amikor kiderült, milyen sok lesz abból a kevés anyagból, és az milyen finom.

Sándor szépen megterítette az asztalt a szobájában, kirakta az összes ételt az asztalkára, utána ledőlt az ágyra, hogy egy kicsit olvasson a Croninból. Talán el is szundított, amikor Ticho beszólt neki, hogy megjöttek.

Az udvaron ott állt egy mentő. Sándor azt hitte, Bende Barna és Dékány Emil érkezett meg. Meghökken, amikor a rendelőszobában ott látta Vilit, a szőke sofőrt és az asztalnál elterpeszkedve, az ő székében dr. Cămarut, a rajoni főorvost. Kicsit meg is szeppent, mit jelentsen ez a villámellenőrzés?! Nagyjából rendben volt

minden nyilvántartása, de lehet azt ilyenkor tudni, mi-be akad bele a főnök? Cosmolici bácsi mesélte, hogy amikor ő volt orvos hiányában a körzet vezetője, és valaki ellenőrizni jött, ő bizony a hátsó ajtón kiszökött, és amíg az autó el nem ment, nem mutatkozott. Ebből soha semmi baja nem származott, de ha ott marad, biztosan kaptak volna valami kifogásolnivalót. Azt mondják: a víz elfolyik, a kövek ott maradnak.

– Mutassa a problémás csecsemők nyilvántartását! – nyomott el egy ásítást a főnök.

– A regisztert vagy a személyi lapokat? Harmincnégy problémás csecsemő van, kettőért nagyon izgulok, mert koraszülés ikerterhességből, ráadásul leányanya és pellagrás. Nem akarja megnézni őket? Itt vannak a szülőotthonban.

– Add az élelmiszeregységek nyilvántartását! Hány véce van a faluban?

– Egy se, csak latrina, az is kevés. Csak minden második-harmadik házra jut egy.

– Jól van, fiatalember! Látom, kezdesz belejönni a dologba. Az elődeidnek alig volt valami nyilvántartásuk, emlékszel? – szólt a tudálékosan mosolygó sofőr-höz, aki szétvetett lábbal ült a vizsgálóágyon, slussz-kulcsát zörgetve.

– Tetszik ez a csecsemőkép – intett a mosdó felé, és újra ásított.

– Egy régi plakát, a padláson találtuk... Főorvos úr, kérem, nézze meg a koraszülötteket – kérte Beregi, bár tudta, hogy Cămătaru belgyógyásznak készül, de jobb, ha látja őket, így kisebb lesz a gond, ha meghalnak, és el kell számolni velük.

– Menjünk! – állt fel nem túl nagy lelkesedéssel. Vili, a sofőr is követte. A szülőotthon előtt Beregi elállta az ajtót, leakasztott egy köpenyt és felkínálta a főorvosnak.

– Kérem a maszkot is feltenni! – szólt, de már meg is bánta, úgy tűnt, túl erélyesre sikerült a felszólítása, amit tiszteletlenségnek érezhet a főnök. Az utánuk nyomuló sofőr előtt becsukta az ajtót. Sanda éppen szoptatta az egyiket, szerencsére a maszk is rajta volt.

– Ez egy kiló tízzel született, ma reggel egy kiló sem volt, de szerencsére elkezdtek szopni. Meleg vizes palackokkal béleljük ki a kosarakat, és naponta négy-szer cseréljük...

Már rég kinn jártak a folyosón. Cămătaru még mindig nem vette le a maszkot. Beregi attól félt, valami nem tetszett a főorvosnak, azért olyan hallgatag. Azon töprengett, mutassa-e meg neki a gyermekfektetőt, vagy hagyja máskorra? Aztán egy határozott mozdulattal kitérta a frissen festett hatalmas ajtó szárnyait.

– Hát ez mi? – nézett körül a főnök, de hangjában több volt a csodálkozás, mint a kérdés. – Itt azelőtt Ticho patikája volt, az hová lett?

– Egy másik, kisebb szobába. Ide gyermekfektetőt rendeztünk be. Ágyakat a padláson találtunk, festékünk volt, az elválasztó falakat Tóthfalvi elvtárs készítette személyesen a saját anyagából. Közmunkával csináltuk az egészet, semmi pénzbe nem került... – mondta Beregi, és mondta volna tovább, de Cămătaru közbevágott.

– Hej, ezek az erdélyiek hogy összetartanak! Totfel elvtárs berendez neki egy fektetőt. Látod, Vili? Így kell

ezt csinálni! – szólta a sofőrhez, aki változatlanul vigyorgott és bólogatott, ahogy az a jó beosztotthoz illik.

– De igazán... Tóthfalvi elvtárs csak a paravánokat...

– Jól van, jól van! Nincsen semmi baj – nyugtatta meg a főorvos. – Nagyon szép minden Bărdzsi kolléga... gratulálok. Ezek a paravánok is szépek, de ezekbe üveget kell tenni, nem lepedőt! Hol van Ticho? Jöjjön be a rajonhoz, adok tejüveget, amennyi kell... és néhány kiságyat.

– Újakat? – szólalt meg a felcser.

– Hát... nem egészen újak.

– Akkor festéket is kérünk, színtelen lakkot és ecsetet...

„Hogy ez a hallgatag, unott, látszólag semmivel sem törődő Ticho milyen talpraesett!” – állapította meg magában Sándor, és örvendett, mert látta, hogy minden csúfondárossága ellenére tetszik a főnöknek a dolog. Tetszhetett is, mert az új patika tényleg gyógyszerár volt. Ticho, ki tudja, mikor, polcokat is csináltatott Tóthfalvival. Szemet gyönyörködtető rendben álltak rajta a gyógyszerek.

Cărnătaru elmenőben, csak úgy véletlenül benyitott Beregi szobájába. Megtorpant az ajtóban, és ripacshoz méltó csodálkozással tárta szét a karját.

– No nézz oda! Ez a kedves fiatal Bărdzsi kolléga várt ránk. Terített asztallal. Nahát, de ilyet! Ez mi? – mutatott a boszorkányhabra. – Gyerünk, Vilikém, gyorsan ülj le, és fogjunk hozzá!

Vili szófogadó fiú volt, nem kínáltatta magát, Cărnătarut pedig nem kellett kínálni. Percek múltán csak a bőrösebb szalonnadarabok maradtak a tálon és egy

maroknyi bolgár saláta. Végtelen dicséretetek közepette kinyalták a boszorkányhabos tálat.

Sándor olyan dühös volt, hogy meg tudta volna fojtani a hívatlan vendégeket. Mind próbált valamilyen udvarias sértést megfogalmazni magában, de végül is jobb ötlete támadt.

– Hogy én milyen figyelmetlen vagyok! – egy korty italt sem adtam, de talán nem késő. Kóstolja meg, de jó nagyot kell kortyolni belőle, csak úgy az igazi – és kitöltötte egy vizespohárba az egész motorinaszínű lötytyöt, amit a tejesasszonytól kapott.

Cămătaru felemelte a poharat, megszagolta. – Szamahonka? – aztán megkóstolta, élvezettel csettintett egyet, és jaj istenem, felhajtotta az egészet.

– Hej, jó hely ez a Hidești! – simogatta a hasát Cămătaru. – Látod, Vili, milyen jó édességet tudnak készíteni az itteni asszonyok... és micsoda levegője van, és milyen jó itt a víz...! Hej, hej... No gyere, menjünk, ránk fér a pihenés.

Alig ért ki a mentő az utcára, kerékpárjukat tolva megjött Bende Barna és Dékány Emil, fáradtan, porosan. Amíg a lajt csapjánál kissé megmosdottak, Sándor azon törte a fejét, mit adjon vacsorára a kollégáinak?

– Van egy meglepetésem számotokra. Vacsorára sütek egy nagy púpos tojásrántottát.

Fanyalogva kacagtak, hisz ők is ezt szokták vacsorázni, amióta Moldvában vannak, mert a tojás csak huszonöt bani. Szerencsére az üveg zsidvei nem volt az asztalon, így megmaradt a három fiúnak. Sokat panaszkodtak, de sokat is kacagtak. Felidéztek emlékeiket, elmondták a terveiket. Késő éjszaka aludtak el a gyer-

mekfektető három ágyán, mint három hatalmas gyermek...

„Hogy ezek az erdélyiek hogy összetartanak...” – jutott eszébe elalvás előtt.

4

Kedves Sándor!

Megkezdődött az egyetemi év, és olyan furcsa, hogy nekem nem muszáj bemenni az előadásokra, nincs kórházi gyakorlat, és mindenki doktornőnek szólít. Hát persze, mert már nem vagyok egyetemista, hanem kész doktor, de ez nekem olyan furcsa. Érted te ezt? A III. sz. Belgyógyászat laboratóriumában dolgozom gyakornoki fizetéssel. Még azt sem tudom, mit kellene csináljak, csak tengek-lengek a laboránsok között, de Vásárhelyt vagyok, és végre van városi személyazonosságim is. Mit szólsz hozzá, milyen ügyes vagyok?!

Tudod, mit csináltam? Közvetlenül a kihelyezés előtt férjhez mentem egy Cojocarui Simion nevű belgyógyászhoz. Most helyezték ide, egy szót sem tud magyarul, de kedves fiú. Egy házibulin úgy belém hullott, hogy azonnal elvett feleségül. Gondoltam, így legalább nem kell falura menjek, itt maradhatok, nekem csak erre kellett ez a házasság. Egyelőre.

Te már nem voltál itt a kihelyezéskor, így nem tudhatod, hogy minden évfolyamtársunkat kihelyezték valahová, a legtöbben Moldvába jutottak, mert a kicsi rektor vállalta, hogy ellátja Szucsávat orvosokkal. Ha

láttad volna, mi volt itt, sírás-rívás, fogaknak csikorgatása, mert a több mint száz magyar végzett orvos közül senki nem kapott munkahelyet Vásárhelyt (csak én), viszont legalább tízen jöttek Bukarestből és a Kárpátokon túli helyekről, nekik jutott poszt a városban és a környező falvakban. Kolozsvárról is átjött több mint egy tucat tanársegéd, ezeket szétszórták a katedrákon. Így jött a férjem is. Nagyon muris, mert ezek nem tudnak magyarul, így aztán a gárdás orvos románul kell elmondja reggel a jelentését, ő pedig a román szavakat keresi.

Téged mindenki sajnál, József professzor azt mondta, neked itt lenne a helyed az egyetemen, de mit lehet tenni? Dolgozz becsületesen, és bizonyítsd be, hogy jó fiú vagy.

*Puszil Pollák Margit,
azaz Dr. Cojocarú Margareta.*

Ui.: Akkor hajnalban otthagytalak, de most is emlékszem az ölelésedre. Kár, hogy nem vagy itt. Mit tudsz Kozma Árpíróól? Hová került?

5

– Csika Szlávko, az ott mi? – kérdezte Kozma Árpád.

– Az ott egy kolostor volt, most már csak templom. Rossz helyre építették, túl közel a Nérához, pár lépésre a határtól, amikor a folyó kiönt, a templomban is méteres a víz. Ezért szöktek el a barátok mind, ma üresen áll.

– Hová szöktek?

– Hát... át Szerbiába. Látja ott azt a magas fehér tornyot? Az katolikus templom, úgy is hívják a várost, hogy Fehértemplom, mi Belacirkvának²¹ mondjuk.

Amióta kijöttek Nérasolymosról, végig a Néra mentén haladtak, helyenként csak kődobásnyira a határtól. Mála nyugodtan lépkedett, hagyni kellett, keresse ki a legsekélyebb pocsolyát a kátyúkban, mert a ló még Sztánko bácsinál, a kocsisnál is jobban ismerte az utat. Zlaticára mentek, magyar nevén Néraaranyosra. Ez volt a legtávolabbi része Kozma doktorék körzetének, ezen túl már nincsen semmi, csak százéves erdők és határőrök, de sokan. A szerb oldalon több falu, füstölgő kémények, és milyen érdekes: világoskék és sárga kamionok járók az utakat. Nálunk minden tehergépkocsi katonazöld, csak a mentő fehér. Személygépkocsi pedig nagyon ritka, csak a pártfőnökök és a tisztek járnak autóval, leginkább ponyvás terepjárókkal. Ide azzal sem, biztosabb szekérrel vagy lóháton.

– Doktor úr, én azt javasolom, mindenekelőtt menjünk be a községházára, a néptanácselnök megharagszik, ha nem tisztelgünk nála. Bosszúálló, rossz ember.

– Először a betegeket nézem meg, az elnök ráér.

Árpád gyermekkorából emlékezett, miket mesélt a nagyapja az első világháborúról: fiatal lányok virágcsokorba rejtett pisztollyal lőtték a tiszteket, az alvó magyar bakát fejszével verték agyon, mert rosszak a szerbek. Lehet, hogy így volt, de Árpád eddig csak barátságos, tiszteletadó szerbekkel találkozott. Talán ez a néptanácselnök egy ilyen rossz szerb?

²¹ Belacirkva (Bela Crkva): fehér templom (szerbül)

Már egy hete, hogy megérkeztek, sok embert megismertek, lám, Csika Szlávko, a kollektív elnöke bort is hozott, és örömmel ölelgette, pedig ő a Nagy Nemzetgyűlés tagja, viszont ahhoz képest rosszul beszél románul. Őt választották be, pontosabban őt kellett megválasztani, hogy egy szerb is legyen ott. Miután Titóval összevesztek az oroszok, itt a Duna mentén is kegyvesztettek lettek a szerbek, minden vezető funkcióból leváltották őket, és olténiai párthű embereket hoztak a helyükbe. Szerencsére azok nem maradtak itt. Most már a nérasoly mosi néptanácselnök is szerb, egyszerű ember, talán túl egyszerű, de tud írni és olvasni, és partizán volt.

– Ez Ferda, a felcser! – állt meg a szekérrel Sztánko a kollektív gazdaság előtt.

– Jozef Ferda – nyújtotta a kezét, és Kozmának rögtön feltűnt, hogy hiányzik a mutatóujja és az, hogy gumicsizmát hord, mint a parasztok, később pedig furcsa, nem szerbes hangsúlya is. Hát persze, Ferda is pem volt, azaz cseh, mint Bouda Frantisek, az első este házigazdája.

Zlaticán egyébként tényleg két templom volt, és mind a kettő a községben: egy szerb pravoszláv és egy cseh római katolikus. Ezek a pemek (bóhmök) Bohémiából telepedtek ide, és szigorúan csak egymás között házasodtak.

– Doktor úr, csak egy öregasszony jött, hogy mérje meg a vérnyomását. Még nem tudják, hogy új doktorunk van. Botariu doktor sohasem jött Zlaticára, csak ha nagyon hívták. Itt én csinálom mindent, amit tudok – magyarázkodott Ferda.

– Rendben van, mondja meg mindenkinek, hogy

ezentúl én minden pénteken itt leszek, ha esik, ha fúj. Most menjünk, nézzük meg a vegyesboltot.

Hát ott volt is mit nézni: a boltos újságpapírra mérte a vegyes ízt, még belé is törölte a kanalat, hogy ne vesszen kárba semmi, a sarokban fémhordóból csepegett a petróleum a motorinával²² pácolt padlóra, és egy szegen csüngött a köpenye, ami talán sohasem volt fehér.

– Ide figyeljen, fiatalember! Ha jövő héten is ilyen rendetlenség lesz, és magán nincs tiszta köpeny, bezárom a boltot.

Kifelé menet a boltos Kozma doktor kezébe nyomott egy üveget, talán cseresznyelikőr lehetett, és mosolyogva megveregette a vállát.

Árpád első indulatában úgy érezte, fejéhez veri az üveget, de inkább óvatosan a pultra helyezte.

– Most azonnal zárja be a boltot! – parancsolta a doktor.

Kinn Ferda figyelmeztette.

– Vigyázzon, doktor úr, mert ez a boltos barátja a néptanácselnöknek, ő hozta ide, egyikük sem idevaló.

Már szállt volna fel a kocsira, amikor néhány férfi egy önkívületben lévő embert vonszolt az egészségügyi pont felé. Feje csupa vér, kínlódva, hörögve lélegzett, nagy kihagyásokkal.

– Mi történt?

– Fejbe verték.

– Kicsoda?

– Én – válaszolt az egyik, aki hozta, kék szemű, szőke fiatalember.

– Maga részeg! – rázta meg Kozma a legényt.

²² Motorina (motorină): gázolaj (románul)

– Igen, részeg vagyok, de az öreg is részeg.

Tényleg öregember volt, a feje tetején szinte ketté-
nyílt a koponyája, olyan erős ütés érte. Kiderült, hogy
többen egy nyílt kamionon jöttek az erdőn át, és per-
sze ittak. Az öreg mind unszolta a fiataalt, hogy igyon
még, de az már nem akart. Azonnal hazament, és le-
feküdt a konyhában, de az öreg percekben belül berúgta
az ajtót, és egy hosszú késsel a fekvő fiatalemberre tá-
madt. Szerencsére annak a felesége egy pokrócot dobott
az öreg fejére, amitől az megijedt és kimenekült, de az
ifjú férj még utolérte, és a keze ügyébe került löccsel
leütötte. Aztán ide cipelte.

Nemsokára meg is halt. A doktor szépen tisztára mos-
ta a véres fejet, pár öltéssel össze is varrta, hogy leg-
alább a koporsóban legyen emberi formája.

– Most már mehetünk az elnök elvtárshoz.

Az elnök nem volt egyedül. Legalább tízen szorong-
tak a vörösen izzó dobkályha körül, mégis mindenki-
nek a fején ott volt a fekete bárányszőr kucsma. Szé-
pen körkörösön többszörösen betűrve, olyanok ezek a
szerb kucsmák felülről, mint serpenyőben a körben el-
rendezett, sütésre váró kolbász. Így aztán alig tenyéryní
széles a férfias fejfedő, amit hetykén csak a homlokra
tolva kell viselni.

Lapátolni lehetett volna a füstöt, olyan sűrű volt a le-
vegő, mint hajnalban a Dunáról felszálló köd Báziáson,
csak nagyon bűdös.

– Dobar dan!²³ – köszönt hangosan Kozma doktor,
mert ennyit már tudott szerbül. Hogy a tucatnyi férfi
közül melyik lehet a néptanácselnök, fogalma sem volt.

²³ Dobar dan!: Jó napot! (szerbül)

– Á, megjött az új doktora! – emelte fel a merőkanalat az egyik. Erre mindenki lekapta a kucsmáját, csak a merőkanalas nem. Nem nyújtott kezet, hanem egy csupor forralt bort, amit a dobkályhán párolgó nagy fazékból mert. Persze, ő volt az elnök. Pocakos, vörös képű, Árpádnál alig valamivel idősebb, de jóval alacsonyabb férfi, szlávosan karvalyorrú, és minden „r” betűt szerbesen megropogtatott.

– Hej, ha én orvos lennék....

– Mit csinálna, elnök elvtárs?

– Mit? Így az ujjaimra tekerném ezt az egész rajont, a sok hülye népével együtt.

Mindenki koccintani akart az új doktorral, újabb cigarettákra gyújtottak, és a kucsmák visszabillentek a kackiásan felemelt fejekre. Árpádnak jólesett a cukrozott otelló bor, és már a füst sem tűnt olyan bűdösnek, enyhe fahéjillata lett.

– Meggyilkoltak egy szegény öregembert, szétverték a fejét. Már nem tudtam segíteni rajta.

Néma csend ereszkedett a füstre, csak a dobkályha duruzsolt, és az elnök merőkanala koccant a csészéje falához.

– Megérdemelte! Nagy gazember volt az öreg. Amikor berúgott, mindenkivel kötözködött, már másokat is megvert, és a feleségét állandóan.

Egyesek bólogattak arra, amit az elnök mondott, valaki a padlóra köpött, de azonnal gondosan szét is kente sáros csizmájával az eredményt. Mindenki ivott. Csak oda kellett tartani a csuprot, és az elnök belelöttyintett egy merőkanálnyit.

– Most boldog a felesége, mert megszabadult az

öregtől – folytatta a néraaranyosi elnök. – Még az sincs kizárva, hogy ő verte fejbe az urát.

– Ugyan! Egy fiatalember volt, belátta, már el is vitte a milic²⁴.

– Igen, igen, de lehetséges, hogy az öregasszony belebújt abba a fiatalemberbe, vagy csak egyszerűen megbabonázta, hogy verje fejbe.

Kozma doktor elkacagta magát, de csak ő. A férfiak közül egyedül egy bólogatott, az, aki az előbb köpött, a többiek mereven vizsgálgatták boroscsészéjük alját, vagy szivaroztak.

– Maga még nem tudja, doktor elvtárs, ez az asszony egészen biztos, hogy boszorkány – óvatosan megvakarta a tokáját a merőkanál kampós végével, és mondott valamit szerbül, amire kitört a röhögés a férfiakból.

– Elmondom románul, hogy maga is értse. Ennek az asszonynak farka van, mert boszorkány és a tisztátalannal bujálkodott. Látja, ezért verte az ura. Doktorkám – lóbálta meg a merőkanalat, mintha vezényelne –, vizsgálja meg egyszer az öregasszonyt, és meglátja, hogy tényleg van farka!

Kozma doktor megdöbbenve nézett körül, és el akarta mondani, hogy márpedig boszorkányok nincsenek, ezt egy magyar király hirdette ki sok száz évvel ezelőtt, de nem volt kinek. Az emberek kisebb csoportokban beszélgettek szerbül, a karvalyorrú kavargatta az újabb adag forró bort a tüzes kályhán, mint Belzebub a boszorkánykonyhán. Elmenőben még utána szólott:

– Aztán ne felejtse el megvizsgálni a boszorkányunkat... a farkát – vigyorgott –, és még valami: a boltot

---

²⁴ Milicista: rendőr

nem maga zárja be, hanem én, ha akarom! Mert mi vagyunk hatalmon! Mi, a Párt... és a nép... doktorkám...!

Teli tüdővel szívta magába a hideg friss levegőt, és érezte, hogy minden pórusából ömlik ki a bagóbúz és a fűszeres bor. Most vette észre, hogy Csika Sztánkónak is pont úgy van begyűrve a kucsmája, mint a zlatikai szerbeké, csak az övé kopottabb. A csillagos ég fagyot jósolt, Árpád már nagyon szeretett volna ott-hon lenni, de a faluból kimenet az utolsó előtti háznál megállították.

Az udvaron nagy fekete üst alatt égett a tűz, a tornácon frissen kiszabott sonkákat, szalonnát sózott a böllér. Nyilván itt disznót vágtak, de nem ezért hívták be az orvost, hanem az öregasszonyhoz, aki már reggel óta haldoklik. Sovány, töpörödött banya feküdt a fal felé fordulva, arca, mint az aszalt szilva, hegyes orra fogatlan szája felett az állcsúcsáig ért. „Ez tényleg olyan, mint egy boszorkány” – ötlött föl Árpádban a bort osztogató elnök szava. Ráadásul a beteg „pipált”, minden kilégzéskor felfúvódott a fél arca a bénult oldalon, ami nyilvánvalóan agyvérzés jele. Sajnos meg fog halni, ezt közölte is a családdal.

– Mi ezt tudjuk, doktor úr, és nem is azért hívtuk... de ha már úgyis erre járt, hát...

Kozmánál volt valami gyógyszer, fecskendő és fio-lák, ezeket beadta úgy, ahogy tanulta, de nem valami nagy meggyőződéssel.

Közben kiszedték az üstből a főtt disznófejet, má-jat, szívet más disznóalkatrészekkel együtt, és rátették a nagy, tisztára sikált asztal lapjára. A szoba sarkában a haldokló öregasszony, az asztalon pedig a gőzölgő hú-

sok. Árpi nem kínáltatta magát, reggel óta nem evett. Friss házikenyérdúccal a kezében, hosszú késsel válogatott a legjobb falatok közül.

– Ezt kóstolja meg, doktor úr. Mi ragacsos húsnak hívjuk.

– De milyen finom. Ez a rágóízom – harapott hozzá Árpi egy kemény savanyú uborkát.

Jóllakottan az ember sokkal megbocsátóbb, talán bölcsőbb is, mégis furcsa dolgok kavarogtak Árpád fejében, úgy, ahogy azt az első néraaranyosi napon tapasztalta. Annyira különösek, mintha nem is lennének igazak: a község első embere komolyan hiszi, hogy vannak boszorkányok, pedig ő a felvilágosult munkásosztály által kinevezett vezető. Nem ismeri el az egészségügyi törvényeket, csak azt tudja, hogy ő van hatalmon. A másik vidáman tölti a kolbászt és olvasztja a zsírt, miközben a nagyanyja haldoklik. Hát ilyenek ezek a szerbek? És én, az orvos egy halott megmosdatása után, egy haldokló ágya mellett bezabálok az abált húsból, de milyen jólesett! Hát úgy látszik, ilyenek vagyunk mi... emberek.

Egyik este katonai terepjáró állt meg Kozmáék lakása előtt, már sötétedett.

– Doktor elvtárs, jöjjön velünk! – szólította fel egy barna csizmás civil, a kormány mellett katona ült.

– Hová megyünk és miért? Maga kicsoda?!

– A rendelőbe megyünk. Állambiztonság.

Kozma Árpád körül megsűrűsödött a levegő, egyből kiszáradt a torka, és valami olyasmit érzett, mint a lázas beteg, amikor a hidegrázás kezdődik. Vajon mit

tudnak róla és mennyit? Félő, hogy mindent, mert a szekuritáté²⁵ mindent tud.

– Menjünk inkább gyalog, nem több, mint három perc ide a rendelő –, de a szekus²⁶ válasza sem méltatta, betessékelte a ponyvás dzsipbe, ahol még ketten ültek. Kissé megnyugodott, amikor tényleg megálltak a rendelő előtt és kiszálltak. Csak most vette észre, hogy az egyik utas csuklóján bilincs van.

– Vizsgálja meg! Valószínűleg bevett valamilyen mérget...

– Azt így, laboratórium nélkül úgysem lehet megállapítani – vont vállat Kozma doktor magabiztosan, mert most már az ő szakterületén volt a labda. – Meg aztán miért mérgezte volna meg magát? Nem úgy néz ki.

– Ez a bandita át akart szökni Titóhoz, lehet, hogy kém! – markolta meg az emberke zakóját, és szinte fel is emelte fél kézzel, olyan nyeszlett vékonyka volt.

– Miért akartál átszökni? Kik a megbízóid? Kinek kémkedsz? – rázta a szerencsétlent a jól táplált szekus.

– Én nem akartam... Én semmit sem akartam...

Visszaejtette a vizsgálóágyra, és röptében úgy szájon vágta, hogy a feje nagyot koppant a falon.

– Ha azt akarja, hogy vizsgáljam meg, ezt fejezze be, ez orvosi rendelő! És vegye le a bilincseit – szólt határozottan Kozma doktor.

– Igen, doktorkám?! Szóval magyar vagy, ugye? – és kezét nyújtott Árpádnak, azt a kezét, amivel az imént megütötte a megbilincselte emberkét. – Fazekasnak hívnak, de egy szót se tudok magyarul, én román vagyok!

---

²⁵ Securitate: az akkori román titkosszolgálat

²⁶ Szekus: a Securitate tagja

Kozma Árpád jól beszélt románul, nem egészen hibátlanul, de hol tanult volna meg jobban? Szülőfalujában, Nagyernyén egyáltalán nem volt román, Vásárhelyt, ahol az egyetemet járta, sem túl sok, de azok is beszéltek magyarul.

Jódtinktúrás géztampont szorított az emberke felhasadt ajkára, és amikor a tekintetük találkozott, biztatóan rákacsintott. Ennyit tehetett az orvos.

– Vedd le a bilincset! – parancsolta Fazekas a másiknak, aki a beosztottja lehetett. Ennek a felső metszőfogai feltűnően hosszúak voltak és kissé előreálltak, nem fértek el a szájában.

– Magának prozodontiája van – mutatott a fogaira Árpád, inkább gúnyosan, mint szakmai ismereteinek fitogtatásából.

– Tudom. Felcser vagyok – sziszegte a nyúlképű, közben pisztolyát az asztalra tette, mintegy figyelmeztetésként, ha már a bilincset levette. Kozma ezt sem hagyta szó nélkül.

– Hanem azt a stukkert tegye el, nem szeretem, ha felém fordul a csöve. Mellesleg ez orvosi rendelő, mi itt gyógyítani szoktunk, nem...

– Nem lehetséges, hogy a ruháját átította valamilyen méreggel, és ha azt a szájába veszi, akkor hat? – okoskodott a volt felcser.

– Ugyan! Talán a detektívregényekben van ilyen. Egyébként semmi baja a betegnek, pardon az elvtársnak, vagy hogy mondjam, az úrnak? Hogy hívják? Beírom a regiszterbe.

– Maga ne írjon be semmit! És ne is mondjon senkinek semmit. Mi nem szeretjük itt a jugó határ mel-

lett azokat, akik túl sokat beszélnek... doktorka – sziszegte a beosztott, mialatt pisztolyát hatalombiztos mozdulattal a tokjába csúsztatta.

Árpád nem tudott másra gondolni, csak arra, hogy ez a felcser-szekus azért sziszeg, mert nem nyitja ki egészen a száját, és így a kiálló fogai mellett surran ki a hang.

– Hát, a viszontlátásra, doki. Még találkozunk! – nyújtotta Fazekas a verekedős jobbját, és hosszú ideig nem eresztette el Árpád kezét, közben rezzenéstelenül a szemébe nézett. Halkan, szinte önmagának mondta:

– Mit keres itt egy fiatal... magyar... orvos, a szerb határ mellett? Talán maga is át akar szökni a láncos kutyához?! – nevette el magát Fazekas, de csak a szája nevetett, a szeme nem.

Elfújta a lámpát, és otthon tényleg nem mondott semmit, Rékának azt hazudta, egy határőrt hoztak, feltörte a csizma a lábát.

Nagyon őrizték a határt, mármint a románok a román oldalon. A tulajdonképpeni határ vonalától befelé felszántottak mintegy tízméternyi széles sávot, ezt is ellenőrizték a kiskatonák, akik egymástól néhány percnyi-re járőröztek éjjel-nappal. Azt vizsgálták, hogy van-e emberi nyom a felszántott és frissen boronált földszávon, amit átugrani képtelenség volt. A felszántott sáv szélén vékony, alig látható drótszál húzódott, ahogy hozzáért valaki – leggyakrabban az őzek –, felröppent egy világítórakéta. Ezenkívül hatalmas, kőolajszondához hasonló megfigyelőkből lesték a határt. Ezek a „magaslesek” látótávolságra voltak egymástól, telefonnal összekötve. Nem beszélve arról, hogy a határzónába

be sem engedték a népeket, csak írásos engedéllyel, már aki megkapta. És mégis naponta szöktek át emberek, egyeseknek sikerült, másokat elfogtak vagy lelőtték őket. Sebesülteket hoztak néha, a halottakat titokban elszállították.

Marin, a báziai határőrparancsnok mesélte egy este, bor mellett, hogy mi történt Zlaticán. A néraaranyosi határőregység hadgyakorlatot szervezett, sok tiszttel és rengeteg katonával. Egy bizonyos napon elindított három civilbe öltözött tisztet, hamis papírokkal felszerelve, hogy próbáljanak a felszántott határsávig eljutni. Aznap háromszoros őrség, rangos kutyák, teljes harci készség stb., és mind a hármat „elfogták” még idejében.

– Képzelse, doktor úr! A zlatikai parancsnok pezsgőt bontott, gratulált a határőregységnek, Bukarest jelezte, hogy előléptetik, amikor a díszvacsora közepén telefonálnak. Aznap délben egy zlatikai öregasszony, aki egy kicsit bolond, úgy gondolta, meglátogatja a szomszéd faluban – persze Szerbiában – élő rokonait, és átment a határon. Senki észre nem vette. – Marin harsogva nevetett, csapdosta a térdeit, és alig tudta befejezni a sztorit. – A jugó határőrök telefonáltak, hogy átjött egy bolond öregasszony, mit csináljanak vele? Ekkora leégés csak a román határőrségnél lehet. De megérdemlik!

– Főhadnagy úr, miért örvend a balsikerüknek?

– Azért, mert kommunisták – kuncogott tovább a parancsnok, de egyre halkabban és nagyra meredt szemmel, ijedten bámult Árpádra, látszott, hogy szeretné visszaszívni azt, amit mondott. Dadogott is valamit, hogy ma nagyon sokat ivott, és ő nem is úgy gondol-

ta... Amire Áрпи a mitológiai három majom mozdulatát játszotta le: két tenyerét a szemeire, füleire, majd a szájára tapasztotta. Meg is magyarázta a határőrtisztnek:

– Nem láttam, nem hallottam, és befogom a számat! Igyunk egyet a barátságra. Ezentúl tegeződjünk, Marin.

Az oltyán tiszt mégis kissé bizonytalanul, gyanakodva emelte föl a poharát, már nyoma sem volt az előbbi harsogó jókedvnek.

– Nézd, Marin. Nekem azt mondta egy nagy fogú tiszt, hogy ebben a zónában az a legjobb, ha az ember befogja a száját.

– Én pedig azt mondom magának, doktor úr, hogy a szőlőt nem a csósz, hanem a félelem őrzi – és mélyen Árpád szemébe nézett, hosszan, rebbenés nélkül.

Hej, ez a Zlatica, ha nem lenne olyan messze, bizony kétszer is ki kellene jönni hetente, mert sok a beteg. Pedig eleinte alig jöttek, de most már reggeltől estig rendelhet Árpád minden pénteken, ahogy megígérte. Rendes és tiszta nép lakta Néaraanyost, főleg a pemek voltak kínosan tiszták. Az asszonyok rózsaszín vagy halványkék inget, búzavirág-, az idősebbek indigókék szoknyát viseltek, pirosat semmit, azt csak a kislányok szőke hajába volt szabad fonni. Amilyen tiszták, olyan vékony csontúak és gyengén fejlett emberek voltak szinte mindnyájan, mert Zlaticán mintegy száz pem élt, és ezek szigorúan csak egymás közt házasodtak az utóbbi másfél század folyamán, ezért.

Kinn az udvaron a hidegben sorukra várva topogtak a betegek, Kozma doktor már tűkön ült, de Csiz-

más, a kollektív elnöke egyre csak mesélt. Ez a Csiz-más sem tudott magyarul, románul sem túlságosan, minden őse szerb volt.

– Nekem augusztus 23. óta fáj a lábam – panaszo-
szolta.

– Megártott, hogy az oroszok felszabadították?

– A fenéket! Az idén augusztus 23-ra Bukarestbe vittek, szerb népviseletben fel kellett vonuljunk a tri-bün előtt, ott volt a hét szent és az államelnök is. Ő inte-getett, mi szerb népi táncot jártunk. Akkor már nagyon fáj a lábam, mert reggel korán kihajtottak, mellékut-cákban álldogáltunk, néha gyorsan szaladni kellett, hogy felzárkózzunk, mert így parancsolták a karszalagos elv-társak. Borzasztó hőség, sehol egy pohár víz, mire sor-ra kerültünk, már délután volt, és nekem szakadt le a lábam, de én táncoltam! Megmutattam a „mitikák²⁷”-nak, milyen egy szerb legény.

– Drug preszednyik²⁸. Valamit csinálni kellene, néz-ze, fagynak meg az emberek az udvaron, jó lenne egy várószoba – használta ki az alkalmat Kozma doktor.

– Hát menjenek be az irodámba, ott meleg van. Ők is a mi embereink. Na, goszpodine, még visszajövök...

Délután tényleg visszajött, és hozott egy demizson bort abból a tintaszínűből.

– Nem baj, csak fogadja el, doktor úr, van neki elég, övé az egész falu. Különben jó ember – biztatta Ferda, a felcser.

Ősz, de nagyon rendezett öregasszony jött be, szo-
katlanul nagy kontyát csont hajtűk tartották össze.

---

²⁷ Mitika (mitică): a félművelt, felvágós fővárosiakra mondják a vidékiek (románul)

²⁸ Drug preszednyik (drug predsiednik): elnök elvtárs (szerbül)

Sírós hangon kérte a doktort, hogy vizsgálja meg.

– Ne sírjon, talán nem is olyan nagy a baj. Mi a panasza?

– Nekem semmi, de vizsgáljon meg!

Árpád megvizsgálta, pulzust számolt, vérnyomást is mért, tényleg nem talált semmit.

– Akkor nézze meg! – tolta le vastag flanelbugyiját.

– Ugye, hogy nincs farkam?! Nem vagyok boszorkány, hazudik a néptanácselnök!

– Hát persze, hogy nincs. Nevetséges dolog – paszkolta meg az öregasszony fenekét a fiatal orvos. De az asszony követelte, hogy adja ezt neki írásba. Megtörtént. Beleírta, hogy teljesen egészséges, nincsen semmilyen fejlődési rendellenessége: hatodik ujja, szarva vagy farka. Áрпи azon mulatott, milyen pofát fog vágni ehhez a karvalyorrú merőkanalas elnök.

– De erre az egészségügyi bizonyítványra háromlejes okmánybélyeg is kell – figyelmeztette a gondos felcser.

Ferda felesége sztrapacskát főzött vacsorára, amire a doktort meghívta. Nagy sárga tálban gőzölgött a bő zsírban úszó juhtúrós galuska, amire a háziasszony, nehogy túl diétás legyen, még egy marék töpörtyűt is rászórt. A savanyúkáposzta-cikát pirospaprikával hintette meg.

Áрпи már a második tányér végén járt, amikor elkezdődött a baj. Ferdáné felborította a tányérját, megmevedett, mint egy szőlőkaró, és furcsán fújtatni kezdett. Ferda gyorsan felkarolta, és az ágyra fektette. Az asszony kínlódva néhány szót nyögött:

– Vedd le a szoknyámat, mert összegyűröm.

Aztán elkezdődtek a rángógörcsök. Ferda szorosan megmarkolta az asszony állkapcsát, persze, nehogy elharapja a nyelvét. A meggyötört sovány asszonyi test ritmikusan rángatózott, karjait, mint két egyenes botot magához szorította, tágra nyílt szemei, amikkel nem látott semmit, körbeforogtak. Fokozatosan mind kisebbek lettek a rángások, végül egy mély sóhajtással meg is szűntek.

– Bepisilt? – kérdezte Kozma.

– Be. Pedig mondta, hogy vegyem le a szoknyáját, mert érzi, mikor jön a roham..

– Ferda, most nem szabad felébreszteni, mert fájni fog a feje.

– Tudom, doktor úr – simogatta meg hiányzó hüvelykujjú kezével a szőke asszonyt. – Az első epilepsziás rohamra akkor volt, amikor a gyermekünk meghalt. Mi elmenekültünk az oroszok elől Magyarországra, onnan tovább Csehországba, mert féltünk, pedig a kislányunk alig volt hathetes. Karácsony szentestéjén érkezünk Prágába, már sötét volt, nagyon hideg, és a gyermek lázas. Egy hátizsákkal a vállamon és a síró gyermekkel a karomban jártuk az utcákat, sok helyen kopogtattunk, sehol be nem engedtek. A kislány egyre forróbb lett és egyre halkabban nyöszörgött, végül elhallgatott. Meghalt. Angyallá vált, pont akkor, amikor az angyalok jönnek. Feleségem magához ölelte a halott csecsemőt, és a hótól latyakos járdára zuhant. Akkor volt az első rohamra. Én, mint az őrült, segítségért kiáltottam, sírtam, őrzöngtem, hogy a feleségem is meghal. De senki sem hallotta. Nem is hallhatta. Éppen bombáztak az amerikaiak... Ott térdeltem a halott

gyermekem és haldokló feleségem mellett, és könnyörögtem, hogy csapjon belénk egy bomba, legyen vége minden szenvedésünknek.

Csak reggel vettük észre, hogy egy temető mellett töltöttük ezt a szörnyű éjszakát. A tíz körmömmel gödröt kapartam a földbe, és eltemettem a gyermekemet. Meg sem volt keresztelve...

Az asszony mélyen aludt, Ferda megpróbálta kigombolni a szoknyáját, de hiányzó ujjá miatt nehezen ment.

– A hüvelykujjával mi történt?

– Aztán hazajöttünk, vissza ide, Szentilonára, mert odavalósiak vagyunk. Elmentem a bosnyáki bányába dolgozni. Jól kerestem, amikor baleset ért, két csille közé szorult a kezem. Rendesek voltak, nem bocsátottak el, kineveztek szanitécnak. Kaptam egy vöröskeresztes táskát, és mindennap leszálltam a föld alá, hogy ott legyek, ha kell. Soha senki nem tanított semmi-re, mindenre magamtól jöttem rá, semmilyen képzettségem nincs, de tudok injekciózni, kötözni, és már szülést is vezettem, mert nem tehettem mást.

Ferda felesége egyenletesen lélegzett, a falióra egyhangúan kattogott, a két férfi némán nézte a borospoharat, de egyikőjük sem emelte fel.

Hazafelé menet az utolsó előtti ház kapuja kinyílt, és integetett valaki. Az az öregasszony, aki két vagy három héttel azelőtt disznóvágáskor haldoklott. Hogy mitől maradt életben, azt csak a Jóisten tudja, mert Kozma doktor nem remélte.

– Lakuj nocs goszpodine! I hvala!²⁹

---

²⁹ Lakuj nocs goszpodine! I hvala! (Laku nóć gospodine! I hvala): Jó éjszakát, uram! És köszönöm! (szerbül)

Beregi délután felcammogott a dombra, Veszelo vszki bácsihoz hívták, a kis vegyeskereskedés felelőséhez. Sándor látásból már ismerte, tudta, hogy beteg az öreg, és a boltocskát tulajdonképpen a felesége rendezi, de eddig még nem kérték, hogy vizsgálja meg. Ott laktak a bolt mögötti egyszoba-konyhában, pontosabban az ő házukban volt a szövetkezeti bolt. Még pontosabban – ahogy ezt később elmondták az öregek – a ház és a bolt is az övék volt államosításig, majd kegyeletből meghagyták Veszelo vszki bácsit üzletvezetőnek. Veszelo vszki néni kontyba csavarta ősz haját, nem viselt kendőt és erősen raccsolt.

– Jaj doktor úr, de örvendek, hogy eljött! Beszélne szeretnék magával, mielőtt megvizsgálná az uramat. Nézze, én tudom, hogy nem lehet rajta segíteni, ezt megmondták Darabani-ban és Dorohoi-ban is. Rég szívbeteg, de most már vége. Kérem, legalább nyugtassa meg, és adjon valamit, hogy kapjon levegőt... Egész éjjel zavar, hogy nyissam ki az ablakot. Hát szabad illet, még meghűl?!

Veszelo vszki kövér volt és lila. Lilák a körmei, ajka, arca és a nyelve, ami kilógott a szájából. Egy fotelben ülve, pokrócba bugyolálva aludt, nehezen kapkodva a levegőt, mintha minden lélegzetvétel az utolsó lenne.

Beregi megvizsgálta, a kórisme nem volt kétséges: súlyosan dekompenzált szívbetegség. Annyi vizet tar-

tott vissza a szervezete, hogy a lábai akkorára dagadtak, mint egy telefonoszlop, kirepedeztek, folyt belőlük a lé, és ami a legnagyobb baj, mind a két tüdején víz volt, egészen a lapockák csúcsáig.

– Menj ki, asszony! – Aztán megmutatta, mi bántja leginkább. A herezacskója úgy megdagadt, mint egy jókora dinnye, sem állni, sem járni, sem feküdni nem tudott, csak várta a halált ő és a felesége is. Kiderült, három napja már a gyógyszerét se bírja lenyelni, hányingere van.

Beregi lement a rendelőbe, kifőzött néhány fecskendőt, gyógyszereket vett magához, majd benyitott a szülőotthonba, hogy megmondja, hová megy.

Emilia, a bába is ott volt. Mikor meglátta duzzadt ajkait, kislányos derekához képest asszonyos melleit, nem tudta levenni róla a szemét.

– Felmegyek Veszeloovszki bácsihoz, nagyon beteg – és már csak a feszülő fehér szoknyáját merre nézni.

– Én is megyek! Mehetek? Segíthetek valamit? – ajánlkozott a lány.

Esteledett. Csak közömbös dolgokról beszélgettek az úton, pedig Sándor szerette volna Emilia tudtára adni, hogy nem közömbös a számára... erre most jött rá.

Beregi vastag tűt szúrt a beteg bordái közé, és megkezdte a folyadék lecsapolását. Milyen jó, hogy a lány itt van, így váltott fecskendőkkel dolgozhat. Amíg az egyikkel kiszívja a folyadékot a mellkasból, a lány kiüríti a másikat, és a kezébe adja üresen. És különben is olyan jó, hogy mellette van Emilia...

Gyorsan ment, a beteg jól tűrte, ezért Beregi úgy döntött, leszívja a másik mellkasfélből is. Már több mint

három liter szalmasárga folyadék habzott a mosdótálban, amikor a beteg elkezdett köhögni.

– Aha! Kiürült a mellkas, nincs több folyadék, azért köhög.

Veszelovszki állapota szemmel láthatólag megjavult, azt mondta, hetek óta most kap először levegőt.

Beregi boldog volt, és beadott vénásan egy egész fio-la strofantint. Nem egy negyedét, egy felet – ahogy óvatosságra tanították –, hanem egy egészet. Itt nem volt mire várni, vagy üstökön ragadja ezt a megállni készülő szívet, vagy eltemetik Veszelovszkit.

– Doktor úr, nagyon köszönöm, amit tett, én nem értek hozzá, de látom, mennyivel jobban van – hálálkodott Veszelovszki néni, és mindenáron pénzt akart Beregi zsebébe dugni. A fiatal orvos még nem volt ilyen helyzetben, szabadkozott, vörösödött, menekült, de az asszony sírósra váltotta a hangját.

– Én azt akarom, hogy máskor is jöjjön el, és kezelje tovább a férjemet.

– Tegye el a pénzt, és akkor eljövök holnap, holnapután és ahányszor csak kell.

Végül is a Beregi kezébe nyomott egy füles kosarat színültig tele tojással. Ez látszólag megnyugtatta a nénit, hisz ő mindent megtett az ura gyógyulásáért. Mielőtt Sándor újabb szabadkozásba kezdett volna, Emilia jó érzékkel kivette a kezéből a kosarat, és elindult kifelé.

Éjfél volt. A hideg csillagok valószínűtlenül közeli-nek tündek. Aludt a falu, csak ők ketten botorkáltak a rendelő felé egy kosár tojással. Sándor megint szeretett volna valami érzelmeset mondani a lánynak, de úgy érezte, ez a kosár tojás erősen útban van.

Emilia közvetlenül a kastéllyal szemben bérelt szobát, de most nem ment haza. Együtt léptek be a sötét parkba. A hatalmas hársfák alatt nem látszottak a csillogok, minden sejtelmes árnyékba borult, csak a rendelő petróleumlámpája vetett valami fényt. Egyszerre tették le a kosarat, amit eddig együtt hoztak. Szembe fordult a lánnyal, de nem láthatta, és a lihegését sem hallhatta a saját szívének zakatolásától. Valahogy mégiscsak összefonódtak. Emilia finoman, puhán csókolta, szenvedéllyel, de sietség nélkül.

Sándor haragudott magára. „Minek ez a nagy izgalom egy kislányért? Volt nekem asszony szeretőm is, pedig akkor még én voltam kölyök. Anikó..., Baba... az volt igazán asszony... fene ezeket a tojásokat, állandóan útban vannak!”

– Emilia... – suttogta –, meghívom egy tojásrántottára.

Halk kacarászással, óvatosan surrantak be a kastélyba, hacsak lehet, ne ébresszenek fel senkit. Hamarosan nekiültek a tizenöt tojásból készült rántottának, csak úgy, a serpenyőből. Csókolóztak, kacarásztak, mint a gyerekek.

Szemben a konyhával ott volt Sándor szobája, oda vezette a lányt, kizárta az ajtót, és...

– Most nem! – mondta Emilia, gyorsan megpuszilta, és lábujjhegyen végigszaladt a sötét folyosón, be a szülőöthönba.

„Hát akkor nem. Igaza volt annak a tanáromnak, aki azt mondta: soha ne keveredj viszonyba a saját beosztottaiddal.” Lefeküdt, de még el sem aludt, kopogtatnak. „Tehát mégis!” – dobbant meg a szíve.

Az ajtó előtt a falu milicistája állt, arra kérte a doktort, menjen haza hozzá, mert a felesége nagyon rosszul van, nem kap levegőt.

Szertefoszlott a varázslat, elmúlt a csillagos hangulat, a cinkos együtt vacsorázás, lihegéses be nem teljesülés, elszürkült minden. „Most fáradtan, álmosan hajnalban menjek el egy öregedő asszonyhoz, aki hisztériás krízisben szenved, mert az urával összeveszett, mert elégedetlen vele, vagy valakivel, esetleg önmagával. Istenem, a hisztéria is betegség.” – próbálta meggyőzni önmagát.

Másnap, alighogy befejezte a rendelést, sietett föl Veszeloyszki bácsihoz. Tele volt a bolt emberekkel. Veszeloyszki néni kitörő örömmel fogadta, hol az orvosnak, hol a vásárlóközönségnek racsolta boldogan, hogy milyen jól van az ura, ma már reggelizett, mert a kicsi doktor többet tud, mint Darabani és Dorohoi összes orvosa együttvéve és így tovább.

Sándor bemenekült a lakásba, mert jólesik az embernek, ha dicsérik, de kellemetlen, ha túl sokáig.

Tényleg, az öreg sokkal jobban volt, orrhegyére csipentett cvikker szemüvegén át olvasta az újságot. Megvizsgálta, beadta a strofantint, és úgy döntött, holnap elkezdni a húgyhajtást. Kitámogatta az öregot a raktárba, és megmérte a mázsálón, száznyolc kilót nyomott.

– Ó, nyomorúságos betegség! – nyögött Veszeloyszki. – El tudja azt képzelni, doktor úr, hogy én valaha huszár őrmester voltam az Osztrák–Magyar Monarchiában? Hogy tudtam én lovagolni...!

– Akkor szerettem belé, pedig még kislány voltam.

Olyan szép csákója, aranysujtásos mundérja és kardja volt, hogy megbolondított – merengett el az öregasszony. Ott állt a fotel mögött, a semmibe tekintve, a csak számára látható múlton tűnődve, az öreg vállát simogatva. Gyerekük nem volt, és ők is idegenek ezen a vidéken. Az I. világháború után vetődtek ide Csernovicból. – Mit főzhetek neki? – kapcsolt át a régmúltból a gyakorlati mai konyhára Veszeloovszki néni. – Ilyesmit ehet? – emelte fel a fedőt egy lábasról.

– Grenadírmars³⁰! Ilyet csak a nagyanyám tudott főzni, akit ugyancsak Veszeloovszkinak hívtak – állapította meg áhítattal Sándor, de olyan nosztalgiával, hogy az nem kerülte el a néni figyelmét.

– Doktor úr! – ezenkívül húslevesünk van grízgaluskával, kérem, ebédeljen velünk. Igazán nagyon boldoggá tenne!

Sándor, aki egyetemista korában állandóan éhesnek érezte magát, gyakran el is mondta, hogy „én vagyok a legéhesebb proletár”. Vásárhelyt a drága Elzától akkor is kapott egy tányér levest, ha nem volt ebédjegye, de nemcsak ő, hanem mindenki, aki erre rászorult. Ezek voltak a „gyalogosok”. Tulajdonképpen most is gyalogol a rendelő konyháján, minden délben egy tányér boršot eszik a betegekéből, mást nem. Ez a savanyú korpacibere-leves nap mint nap ugyanaz. A konyha sarkában cseberben erjedő korpához meggyfalevelet és lestyánszárat is tesznek. Maria reggel kimer egy vedernyi levet a cseberből, hozzátesz néhány krumplit, bolti laskát³¹ és annyi húskonzervet, amennyi a beutalt betegeknek jár,

---

³⁰ Grenadírmars: krumplistésza

³¹ Laska: száraztésza

és megfőzi. Ez az a csodálatos borš, amit nagyon szívesen megesznek az asszonyok, azt is mondják, sok tejük lesz tőle. Sándor legnagyobb megrökönyödésére a májpástétomot meg sem kóstolták, és a kenyeret nem szeretik, inkább otthonról hozatnak puliszkát... már aki-nek van. Azóta Beregi a májpástétomot is belefőzeti a mindennapi boršba, észre sem veszik, és bizony nem is rossz. Persze összehasonlíthatatlan a grízgaluskás hússal-levessel, amit errefelé nem is ismernek, talán meg sem ennék, mert „az édes levesek³² megfekszik az ember gyomrát”.

Sándor gyomrát nem fekiüdte meg, pedig háromszor mert a levesből, Veszelo vszki néni legnagyobb örömére. Ebéd közben kiderült, hogy Veszelo vszki néni tulajdonképpen német. Elsírta magát, amikor Sándor németül köszönte meg a finom ebédet.

Amíg jóllakottan lefelé poroszkált, elnézegette a dimbes-dombos vidéket, a völgyben meghúzó dó apró, szürke fedelű házakat, kiszáradt földeket. Feltűnően kevés a fa ezen a vidéken, csak a bojári Frank-kastély parkja zöldell a túlsó dombtetőn. Messze ellátszik a kastély, ami tulajdonképpen csak egy hosszú földszintes ház, pont olyan szürke bádogtetővel fedve, mint a falu többi háza. Igaz, hogy a conac – ahogyan itt hívják, magyarul udvarháznak mondanánk – a legnagyobb épület Hideszti-en, a hozzá tartozó négy falut is beleértve. A templomok is nagyon kicsik. Hiába, erre állandóan jött-ment a török, dúlt a tatár, nem lehetett és nem is volt érde- mes nagy házat építeni, valaki úgylis lerombolta. Így

---

³² Édes leves: a moldvaiak így neveznek minden olyan levest, ami nem savanyú, vagyis nem borssal készült

aztán a szegénység szokást teremtett, és ma is aprók a házak, templomok. Különben is ezen a vidéken nem volt szabad a pór népnek belépni a templomba, csak kívülről csodálhatta a szent helyet. Ezért olyan sok a szentképfestmény az ortodox templomok külső falán, hogy a szegényeknek is jusson valami.

Sándor nagyon várta, hogy hazaérjen és szundítson egyet, mert jóllakott, és az éjjel alig aludt valamit.

A hársfák alatt már otthon érezte magát, ez már az ő birodalma. De nem egészen, mert látja, hogy az állatorvosi rendelő előtt egy ló kapálózik a fűben. Gazdája mind rugdossa bocskorával, rángatja a kötőféket, de az állat nem akar felkelni.

– Coane doktor! Segítsen, látja, beteg a lovam. Elhoztam az állatorvoshoz, de az elment valahová. Attól félek, itt döglik meg, és akkor én kell elvontassam, de mivel? Kéne adni neki egy injekciót, hogy legalább láb-ra tudjon állni.

„Az ám, injekciót, de milyen injekciót kell adni egy haldokló lónak? És mennyit? És ha mindezt mondjuk tudnám, hová kell adni azt az injekciót?” – vakarta a fejét az ifjú orvos, pont úgy, mint a lovával tehetetlen paraszt.

– Mondja, jó ember, maga tudja, hová kell egy lónak az injekciót adni?

– Hogyne tudnám, ide – bökte meg szőrös disznóbőrbockora hegyes orrával a lóva nyakán az eret. Ujjnyi vastag a nyaki visszér, állapította meg Beregi, nem kunszt oda beadni. Tényleg könnyen ment, a ló meg se moccant a pici szúrástól. Beregi doktor három strofantint, három koffeint, mindenféle vitamint és ren-

geteg szőlőcukrot szívott fel egy negyedliteres fülmosó fecskendőbe, és szép lassan beadta. Aztán lefeküdt. Estefelé, amikor felébredt, a ló már sehol se volt. Benézett a szülőotthonba, hogy megmondja, Veszelovszkihoz megy megint, legalábbis ezzel indokolta magától... pedig... Emilia nem volt ott. Amikor visszajött, akkor sem.

Amíg minden esti tojásrántottáját sütötte a konyhában, Țața Olga elmondta a legújabb pletykát: tegnap a milicista felesége rajtakapta az urát egy asszonnyal.

– Az a gazember, ahelyett hogy örvendene oltyán³³ létre, hogy ilyen szép szőke feleséget kapott! – dühösen belezúdított egy veder vizet a korpaciberés cseberbe, hogy holnap is legyen bors.

Sándor elmélázva harapta a hagymát a rántottához, a zsenge szárát is befalta. Hirtelen megállt az étel a szájában. Mi lesz, ha Emilia ma este mégis...? Dühösen rágott tovább, és még alaposabban behagymázott.

Bordanca messzebb volt a rendelőtől, mint a rajonközpont, és szekérrel is nehezen lehetett megközelíteni, annyira kátyús, tarajos volt az útja. Beregi még nem járt ott, de elhatározta, legközelebb lóháton jön. Igaz, hogy nyerge nincsen, de az állatorvos megígérte, kölcsönadja a magáét, mert ő nem szeret lovagolni, pedig két versenyparipának is beillő csődör táncol féderes, magas üléses homokfutója előtt, ami csak úgy ring az ember alatt. Hiába, ő állatokat gyógyít, ha beolt egy borjút, azt megfizetik, nem ő kell szaladjon utána, mint Beregi a gyerekek után.

³³ Oltyán (oltean): olténiai, Románia déli részéről való (románul)

Kövér, Bereginél valamivel idősebb ember volt az állatorvos, a rendelője ott működött a Frank-kastély szélén, egyetlen szobában. Egy alkalommal behívta és borral kínálta Sándort, azzal a borzalmas moldvai direkt termő novával, amit nem is literre, hanem „hasra” mérnek. Fizet az ember öt lejt, és annyit ihat, amennyi a hasába belefér.

– Tudja, kolléga, ezt nálunk guggolós bornak hívják – nevetett Beregi. – Én ezentúl guggolva fogok eljárni a maga rendelője előtt, nehogy még egyszer behívjon.

Az állatorvos szélesen mosolygott, és még egyszer töltött, mint aki tökéletesen megértette a poént.

– Egyetemista koromban, a fővárosi cirkuszban – mesélte – megdöglött egy púpos teve. Az anatómia-professzorunk felboncolta, mert roppant kíváncsi volt, mi lehet a teve púpjában? Mi is kíváncsiak voltunk, ott tolongtunk körülötte, de a legkíváncsibb a tanárunk volt.

Beregi egyre nagyobb csodálkozással, mi több, kíváncsisággal várta, mi lesz ebből.

– És mit gondol, mi volt a teve púpjában? Na...? Hát megmondom: zsír, közönséges zsír, semmi más.

Beregiben meghűlt a vér, amikor rájött, hogy ez a hájas állatgyógyász tényleg komolyan csodálkozik, hogy a teve púpjában zsír van, és nem jégbe hűtött limonádé.

Az embergyógyász kocsija morfondírozás közben vigasztalanul zötykölődött.

Cosmolici bácsi háborús emlékeit mesélte. Egyéb-ként szanitéc volt a krími fronton, ott szedte fel minden tudását és képesítését, abból él ma is. Ilcu csen-

desen szunyókált volna, ha a kocsirázás engedi. Most még inkább marslakónak nézett ki, mint éber állapotban. Sándor örömmel állapította meg, hogy Odaia, a kanca fara kikerekedett, és Lupăceanu nem kell állandóan nógassa. Már jó órája döcögtek, és Sándor is elpiledt volna, ha Cosmolici bácsi nem tartja ébren.

– És akkor kihirdettük, hogy mindenki kap szappant, ingyen! Olyan DDT³⁴-s tetűölő szappant. Ilcu is velünk volt és Lupăceanu is, itt vannak, elmondhatják, hogy nem hazudok. Sorba állítottuk a népet, és kezdtük osztani a szappant. Eleinte minden személy kapott egy darabot, aztán családonként egy darabot, végül kettévágtuk, de így sem volt elég szappan. Mondom, hogy nincs több! Erre körbefogtak a cigányok, és egyre újabbak bújtak ki a föld alól, és követelték a szappanrészüket. Mit csináljunk? Mondom jó hangosan: „Mi most elmegyünk a szekérhez, és hozunk még szappant, mert még van elég. Addig álljanak szépen sorba, hogy gyorsabban menjen.” Mi aztán fel a kocsira, és uzsgyi!! Szaladtak utánunk egy darabig, meg akartak verni, de nem értek utol, Odaia akkor még fiatalabb volt. Hehehe... No de megérkeztünk Bordancára.

– Megérkeztünk!? És hol a falu?

– Itt! Nézzen jobban körül, doktor úr! – biztatta Cosmolici. – Jó, jó, ez itt a falu széle, de arra beljebb házak is vannak..., egy, kettő, három, négy... – gondolkozott hangosan az ősz hajú öreg. – Ahogy mondom, igazi házak is vannak!

Beregi csak most döbrent rá a valóságra. Eleinte észre sem vette a földbe vájt pincelejáratokat, pedig

---

³⁴ DDT: erős, átható szagú rovarirtó szer

egyik-másik előtt üres vedrek, favágótőke, kapirgáló tyúkok turkáltak a bőséges szemétben. Egyik „ház” lejáratát apró moldvai futórózsa keretezte, onnan bújt elő egy cigány. Beregi egyik ámulatból a másikba esett. A cigány férfi széles kalapot, arany fülbevalót és – ami a legfeltűnőbb – mellig érő szakállt viselt.

– Ez a vajdájuk – suttogta Cosmolici, és leugrott a szekerről. – Noroc³⁵, Cărpaci! – üdvözölte kéznnyújtással – hogy s mint?

Ekkor kezdtek előjönni, előbb a kutyák, az asszonyok, a purdék, végül a férfiak. De tényleg a földből bújtak elő, ahogy azt Cosmolici mesélte a szappanosztásról. Körbefogták őket, volt, aki kezét szorított Cosmolici-csal és Ilcuval.

– Kontrollba jöttek, doktor úr? – kérdezte a vajda Cosmolici-ot.

– Most nem én vagyok a doktor, hanem ez az úr, aztán szépen viselkedjete vele! A doktor úr azért jött, hogy mindenkit vizsgáljon meg, tehát azonnal mindenki menjen le a viskójába, mi házról házra járunk. Aki elszökik a vizsgálat elől, száz lej büntetést fizet! Megértetted, vajda?!

Élükön a vajdával sűrűn bólogattak a cigányok, és Beregi azon kapta magát, hogy ő is bólogat. De mit is tehetett volna, itt csak Cosmolici tata tudta, mit kell tenni. Odament az első viskóhoz, és bekiabált:

– Gazda, gyere ki! Gyertek sorjában ...

Kibújt a gazda, Cosmolici beletúrt a hajába, megnézte az inggallérját és a gatyakorcát, mert ott tanyáznak legszívesebben a tetvek. Ezután Ilcu vette kezelésbe,

³⁵Noroc: szerencse, itt szerencsét jelent (románul)

és úgy bepermetezte DDT-vel tetőtől talpig, mint tavasszal a virágzó szőlőtőkét a gazda. A purdék sírtak, az asszonyok szégyenkezve emelgették az ingüket, de Ilcu könnyörtelenül mindenhová beporzott, lett is ebből nagy, de jókedvű visítózás. Ezután Ilcu kétrét görnyedve bemászott az odúba, és ott is bőven szórta a tetűirtót.

Beregi is bement a viskókba. Egyformák voltak. Földbe vájt üregek, a föld felett még egy-két sor vályog, arra támaszkodik a nádtető. „Olyan, mint nálunk a krumpli-verem” – gondolta. Ablak nincs, csak egy arasznyi üveg az ajtón. Benn két ágy, pontosabban négy földbe vert karóra font lóca, amellet dobkályha, a falakat gyékényfonattal, pokrócokkal fedték. Az egyik veremben telepes rádió bömbölt. „Új típusú, drága készülék” – állapította meg Beregi, és azt is, hogy ezek a vermek belülről nem is olyan szörnyűek, mint kívülről. Csak azt nem értette, hogy fér el egy ilyen kicsi lyukban négy-öt, helyenként még ennél is több ember?

Kiderült, hogy a falu lakosságának döntő többsége cigány. Nevét is a földbe vájt viskókról kapta (bordél = viskó románul), és minden cigányt egytől egyig Cărpaci-nak hívnak, vályogvetők, egyetlen nagy család, klán tagjai valamennyien. Személyazonossági igazolványuk nincs is, a vajdánál vannak feljegyezve egy füzetbe. Különben tavasztól őszig a falu elnéptelenedik, aki csak mozogni tud, elmegy vályogot vetni messzi vidékekre, egészen be Erdélybe is. Az őszi esők hazazavarják őket, búzával, vágott disznóval és nem kevés pénzzel térnek meg odúikba. Akkor elkezdődik a dáridó, eszem-iszom élet, de csak karácsonyig. Addigra rendszerint elfogy minden, aztán csak teng-leng tavaszig – éhezik a falu. Be-

regi doktornak tulajdonképpen nem is volt dolga, betegséggel senki sem jelentkezett, a tetűirtást elvégezte Cosmolici és Ilcu, egyszerűen mindenkit beporoztak, hisz mindenki tetves. „Lassan én is úgy gondolkozom, mint a moldvaiak, akik azt mondják, csak a halottnak nincs tetve” – mosolygott magában, de elhatározta, hogy még aznap este elolvassa a kiütéses tífust, mert azt mondják, Dorohoi környékén volt két eset. Ilcu egy zsák DDT-t kavart, rázott nagy igyekezettel, fehér bűdös porfelhő szállt ki belőle.

– Minek rázod azt a zsákot?

– Mert a DDT nehezebb, mint a talkum. Össze kell rázni, hogy minden tetűre jusson méreg is – köpködött a marslakó.

„Ha hallgattam volna, bölcs maradtam volna” – gondolta Sándor, mert bizony ő ezt nem tudta.

Mivel semmi dolga nem volt, rászólt Lupăceanura, menjenek az iskolába. Útközben a kocsis elmondta, hogy a tanítóval szolgáltak együtt a királyi testőrségnél, a tanító kapitány volt. Ezért vonult vissza erre az eldugott helyre, hogy ne háborgassák. Tanítói képzettsége nincs ugyan, de nem valószínű, hogy valaki elirigyelné tőle ezt a posztot.

Lupăceanu szabályosan szalutált, és kapitány úrnak szólította a tanítót. Volt a tanítónak egy nagyon hosszú mogyorófa botja, amivel a katedráról elért az osztály legtovábbi részébe is.

– Ezzel fegyelmez, ugye?

– Ezzel mutatok a táblára, és zavarom el a kölyköket az utamból – mosolygott a gárdatiszt –, hogy ne érjenek hozzám, ne töltsenek meg tetűvel.

Beregi azt már megtanulta, hogy sohase álljon szembe a pácienssel, csak oldalt, mert amikor az lehúzza az inget a fejről, mind reá szórja a tetveket.

– Megyünk ebédelni! – újságolta az öreg. – Van itt nekem egy páciensem, megüzentem neki, hogy készítsen ebédet.

A négy ház közül a legcifrábbhoz vezette őket Cosmolici tata. Égszínkékre meszelt csinos házacská volt, bádogtetővel, deszkakerítéssel. Minden deszka csúcsán faragott kereszt, cseppnyi virágoskert, az udvarban malacok, csirkék és négy vicsorgó kutya. Látszott messziről, jó gazda a tulajdonos. Boldogan, nagy szeretettel fogadta a vendégeket, állandóan mosolygott, egy-két foga kivételével mind be volt vonva, amitől a hangja is olyan fémesen rezonált.

Betessékelte őket a tiszta szobába. Magasra vetett ágyakon népi hímzésű párnák, minden ajtó és ablak felett művészi borangic (finom, szálánvarrottas selyemtörülköző, kendő).

– Milyen kemény nagy asztal! – jegyezte meg Beregi.

– Persze, egy ilyen elég egy életre. Jó keresztelőre, esküvőre, és ha meghalunk, ravatalnak, mert a koporsót is kibírja... De addig is, doktor urak, igyanak egy számahonkát.

– Mindenekelőtt mossunk kezet – indítványozta Beregi –, igaz, hogy tetű nincs rajtunk, DDT annál több.

– Ugyan, csak a halottnak nincs tetve – legyintett a gazda.

Amíg megmosdottak a friss vízben, amit nemrég hoztak a Prutról, Beregi mind azon gondolkozott, hogyan

kerülje el a szamahonkát, már a szaga is hányingerkeltő. Felemelte ő is poharát, de egy óvatlan pillanatban kicserélte a Cosmolici bácsiéval, az már kiitta.

Párolgó puliszkát kaptak tejföllel, túróval, és sült halat, amit a gazda fogott varsával a Pruton. Sándor úgy ellakott, mint annak idején a menzán, amikor fogadásból megevett kilenc tányér bablevest hagymával.

– Cosmolici bácsi mivel kezelte a gazdánkat, mi volt a baja?

– Szifilisz – mondta az öreg, és bekapott még egy kanál túró.

– Ó, ennek már az apja is beteg volt – szólt közbe Lupăceanu –, de az is jó gazdaember! És megjött a gazda az utolsó fogással. Mindenki kapott egy kávéskanál dulcsácát³⁶ egy pohár vízbe sülylesztve. Török eredetű szokás lehet, de nagyon elterjedt Moldvában. A dulcsácát rendszerint az ott honos apró rózsaszirmokból vagy még apróbb keserű vadcseresznyéből készítik.

Hazafelé döcögés közben Beregi azon tűnődött, hogy vajon Cosmolici tata tényleg be is adta azokat az injekciókat, amiket beírt a betegnek a szifiliszeselek regiszterébe?

Reggel elhatározta, mégsem borotválja le a bajuszát, és rendesen felöltözik, mert ma tudományos kutatást végez! Felvette az ünneplő ingét, és felkötötte a nyakkendőjét, az egyetlent, a vöröset. Hogy is mondta annak idején Birtalan Ákos? „Apám, a vörös nyakkendő mindenhez megy, de semmihez se szép.” Sándor most

---

³⁶ Dulcsáca (dulceața): cukorsziruppal sűrített gyümölcsből vagy virágsziromból készült tömény aromás édesség (románul)

úgy érezte, ez nem igaz, igenis szép volt az ujjbegynyi vörös gomb a széles fehér mezőben, és meg volt elégedve a külsejével.

Úgy gondolta, mielőtt megreggelizik, benéz a váróterembe, raktak-e lócát, székeket, ahogy az este kiadta. A kastély hosszú folyosóján csend honolt és savanyú tejszag a szülőotthonból, ahol már hangosan mocorogtak a pár napos életek. Halkan benyitott. Négy anya aludt olyan mélyen, ahogyan csak a fiatal parasztság asszonyok tudnak aludni, karjukban a mézeskalácsbaba alakúra pólyázott újszülöttekkel. Az ágyak végénél álló, lábakra szerelt vesszőkosarak egytől egyig üresen álltak.

Óvatosan felemelte a legkövetelőzőbb porontyot, a kosárba tette, és letekerte róla a kétméternyi lámpabelet, amivel jó szorosra kötötte az anyja, főleg a lábacskaikat.

– Mert ezt így kell! – mondták az asszonyok –, különben görbe lesz a lába.

– Az angolkórtól görbül el – magyarázta Beregi doktor –, adjanak májat, tojást a gyermeknek, és napoztassák sokat, akkor olyan lesz, mint a fenyőfa.

– Jó! – bólogatott sűrűn az asszony, és jól meghúzta a csecsemő lábán a hevedert. Aztán, hogy ne sírjon a szerencsétlen, olyan ívben ringatta, mintha legalább is kaszálna vele.

A lámpabélnek hitt kötőről kiderült, hogy tulajdonképpen kézimunka, fehér lenszalagon leheletfinom kék vagy piros varrottas. „Milyen szép, és milyen kár ilyenmire használni” – gondolta Sándor, mert a kötél akkor is fogva tart, ha a legfinomabb selyemből készítik.

Az újszülött azonnal elhallgatott, boldogan rúgkapált a végre szabadon eresztett piskótaival. Erre megbreidt az anya. Alig lehetett 17–18 éves. Kócosan, büntudatos mosollyal tápászkodott fel a vaságyról, gyorsan felkapta a boldog csecsemőt, és valami ősi ritmustól vezérelve elkezdte rázni. Apró rezgő mozgásokkal, az ijedtében sírt, óbégatott, tehát minden rendbe jött.

– Ne rázd! – rivallt rá Beregi.

– Nem rázom... – szeppent meg a kölyök anya, és ijedten nézett az orvosra. Egy másodpercnyi tétovázás után suttyomban újra ringatni kezdte.

– Nem érted, hogy ne rázd?! Azért sír.

– Igen, sír – bólintott a hirtelen anyává serdült leánya, és egy ügyes mozdulattal kikanyarította az éjszaka folyamán megduzzadt mellét.

– Még nem szabad szoptatni, csak nyolc órákor! – mondta határozottan Beregi, hogy a többi anya is hallja, s az órájára nézett. Arról megfeledkezett, hogy rajta kívül senkinek nincs órája az egész házban. Komoran, hátratett kezekkel végigsétált a szülőotthonon, benézett az ágyak alá, a piszkos pelenkáknak odakészített vedrekbe, és nagyon büszke volt, mert pár napja ő vezette be, hogy a használt pelenkákat vízzel félig telt vedrekben kell tárolni addig, amíg kimossák. Az asszonyok el is fogadták az újítást, csak Ticho morgott: „minek bemocskolni tíz új vedret?!”.

A szülőotthon nagy ablakait búzasárgára aranyozta a reggeli napfény. Lenn a völgyben a házak sora hűen követte a náddal, sással benőtt patak szeszélyes kacs-karingóit, fel a dombra már sokkal kevesebben merészkedtek, csak itt-ott volt egy-egy ház. A dombon nincs

víz, kút csak a patak mellett, és onnan keserves felcipelni. Hepehupás, alacsony, száraz dombok sorozata az egész vidék, olyan, mint egy óriási szántás. A házak kicsik, zsindellyel fedettek, ritkábban bádoggal. Cserepes ház pedig csak kettő van: az iskola és a paplak. Innen tizenvalahány kilométerre a dombon túl van a híres Flămînzî, ahonnan az 1907-es romániai parasztfelkelés indult.

Sándorban egy cseppnyi lelkiismeret-furdalás mocorgott, talán túl keményen bánt azzal a taknyos először szülővel. Gondolta, meg kellene vigasztalni. Érezte, hogy szokatlanul nagy csend veszi körül. Megfordult, nos, mind a négy anya szorgalmasan szoptatott, a meg-sajnáltnál primipara közben még rázogatta is a gyermekét. Tejtől ágaskodó mellei eljövendő gyermekek ígéretét rezgették.

Beregi dühösen becsapta a szülőotthon ajtaját, és megindult a konyha felé. Már pattogott a tűz, málnakóró és bodzavirág ázott a vízben. Ebből lesz a tea, ami mindig mosogatólé-ízű, mert ugyanabban az edényben főzik, amiben délre a levest. Hiába, a konyhának csak egy nagy fazeka van. A sarokban az erjedő cibere savanyú szagába keserű árnyalat is vegyül a benne rothadó meggyfalevelektől. Sándor nem szerette ezt a szagot. Kiment és rágyújtott. Összehúzódott a gyomra, persze reggelizni kéne, de előbb be akart nézni a váróterembe.

Már több mint húszan álldogáltak vagy kuporogtak a falak mentén. A váróterem volt Frank földesúr kastélyának a legnagyobb terme, valamikor fogadóterem lehetett. Most sivár, megszürkült, nyikorgó parkettájú hodály, a falak embermagasságig leköptak, bezsírozód-

tak a jobbágyok unokáinak még mindig alázatos hátától, beteg, izzadó tenyerétől.

– Jó reggelt, emberek! Tessék, foglaljanak helyet – mutatott a padokra az ifjú körorvos. Hangjának nyájassága és az a mozdulat, ahogy a tágas várótermet körbekínálta, egy pillanatra azt az érzést keltette, mintha ő, Beregi Sándor lenne Frank bojár jogutódja, aki kedves vendégeit invitálja a kastély termeibe.

„És talán nincs így!? Most én vagyok ennek a kastélynak a gazdája, az ura! És itt az történik, amit én akarok, amit én megparancsolok. Lám, az este mondtam, tegyenek padokat a váróterembe, és már itt is vannak. Tichónak ez sem tetszett, azt mondja, minek szék a parasztnak? Ez a Ticho túl sokat akadékoskodik, meg fogom leckéztetni...”

Szigorúan körülnézett, akár egy kiképzőkaplár. Most már mindenki állt, fiatalok, öregek, szinte haptákban, körben a falak mellett, szőrös disznóbőr bocskorba bújtatott lábukon, de főleg mezítláb. Nagy csendben nyílt az ajtó, aki belépett, óvatosan a sor mögé somfordált, és szorgalmasan gyúrni kezdte elszíntelenedett kalapját.

– Üljenek le! Van mire – szólt rájuk most már olyan hangon, ahogy annak idején a földesúr ispánja beszélhetett velük. Tüstént elszégyellte magát, hiszen ezek nem tehetnek róla, hogy ő most éppen Tichóra haragszik..., de úgy látszik, ezt a hangot szokták meg, azonnal szót fogadtak. Egytől egyig lekuporodtak a falak mellé, mint őszi fecskék a telefondrótra, mint hasmenéses katonák a két gerendából ácsolt tábori latrinára.

– Ne a falak mellé, a padokra üljetek! – üvöltötte

Beregi, tegezőre fogva a társalgást. – Azért tettem padokat, hogy ráüljeteK, mint az emberek, ne melléje – igyekezett kedveskedőre modulálni a hangját, de nem sikerült. Mérgében, de főleg azért, mert maga sem tudta, hogy kire és miért haragszik, ismét rágyújtott.

Mélyen leszívta az Olt kaparó füstjét, és arra gondolt, nem várja meg a nyolc órát, elkezdí a rendelést, ha már ilyen sokan összegyűltek. „De talán jó lenne egy rövid egészségügyi előadást tartani” – villant át az agyán –, lehetne például az alkohol káros hatásáról, esetleg a helyes táplálkozásról, hisz annyi mindenre meg kellene tanítani az embereket.

– Figyeljenek rám, emberek! Mindennapi táplálékunk három fontos alkotóelemből tevődik össze: szénhidrátok, fehérjék és zsírok. Szénhidrát a kenyér, cukor, puliszka, fehérje pedig a hús, tej, tojás....

– Aoleo!³⁷ Aoleoo! – jajgatott egy nő.

Beregi eddig észre sem vette a hátul kuporgó nőt. Vörös, repedezett kezével nagy hasát simogatta és hangosan jajgatott. Alatta a szürke parketten nagy tócsában sötétlett az imént elfolyt magzatvíz. Hamar karon fogta, és a szülőotthon felé vonszolta.

– Maga mit csinál, miért nem jött hamarabb?

– Mára hívtak be az ingyengyógyszerért.

– De ha tudta, hogy elérkezett a szülés ideje!

– Nem tudtam. Honnan tudtam volna...? Aoleoo!

A nagyon fiatal asszonyka arca, orra erősen hámolt, ajkai mélyen berepedeztek, keze és karjai – azon a helyen, ahol a ruha szabadon hagyta – élő seb, durva, mint a dörzspapír. „Ez minden kétséget kizáróan

³⁷ Aoleo!: Jaj nekem! (románul)

pellagra” – állapította meg Beregi Sándor kezdő orvos. A kórkép annyira jellegzetes, hogy nem volt nehéz a kórisme, pedig az egyetemen sohasem látott ilyet. Erdélyben ismeretlen a pellagra, itt Moldvában annál gyakoribb. Mára behívta az összes nyilvántartott pellagrát, ezért jött a terhes is, de időközben utolérte a szülés.

– Mossák meg az asszonyt! – parancsolta Beregi.
– De legalább a lábát – tette hozzá megalkuvóan, mert tudta, hogy csak egy mosdótálja van a szülőotthonnak és pillanatnyilag fél veder víztartaléka az egész kastélynak. Amíg a kocsis fel nem húztatja a két kerékre szerelt hordót, a lajtot, addig nincs víz. De még el se indult a királyi testőrből vedlett kocsis a völgybe vízért. És mire Odaia, az öreg kanca felkecmereg a kastélyig, delet harangoznak... Azt nem. Itt nem harangoznak delet.

– Vigyázzon az asszony lábaira, mert ki vannak sebesedve.

– Látom – bólogat tãta Olga, aki nem is annyira öreg, mint amilyennek kinéz, de egyetlen foga sincs, sem protézise, és visszerektől megvastagodott lábán olyan nehezen mozog, hogy rossz nézni, még nehezebb kivárni. Lassan, imbolyogva jön, és teát önt lábvíznek. Helyes. Így legalább megmaradt egy kevés víz, ha valaki megszomjazna.

Az asszony sziszegve tãrte, hogy Olga néni szappanos ronggyal leãztassa lábairól a piszkot, ami belerãgta magát a sebes bõrbe.

– A doktor úr mind azt mondja, hogy „asszony”! Pedig dehogyis asszony! Ez még leãnyka, meg aztán en-

nek férje sincs... Csak úgy este kiszökünk a kert végébe... aztán jön a gyerek.

– No, ne ugrálj! Meg kell mossam a lábadat, ez szülés előtt kötelező – okította a koravén asszony a gyermeket váró gyermeket.

Beregi előtt is voltak orvosok Hidești-en, de azok rendszerint pár hónap után megszöktek, mások alkoholelvonó kúrára kerültek. Amikor nem volt orvos, Ticho felcser vezette a körzetet: ő konzultált, receptet írt, oltott és jelentett, egyszóval ő volt a legnagyobb, a főnök. Mikor Beregi megérkezett, meg is mondta nyíltan:

– Ahogy elnézem, maga városi gyerek, úgysem marad itt sokáig. Eleinte majd mindent meg akar változtatni, mint a többiek, aztán elmegy, és marad minden úgy, ahogy eddig volt. – Ticho azt sem titkolta, hogy ő ezt nem is fogja bánni.

Beregi egyszerűen nem értette, miért kellene ő elmenjen? Alig várta, hogy végre a maga ura lehessen, saját betegek, fizetése legyen, és főleg, hogy bizonyíthasson. Azoknak ott, a vásárhelyieknek... Arra máris büszke, amit eddig elért: van egy gyermekfektetője, és íme, padok a váróban, vedrek a pelenkáknak, a szülő nőknek megmossák a lábát, és ugye milyen sok pelлагrás eljött? Bizony sokan. Ötvennél is többen álldogáltak, kuporogtak a váróteremben. A padokon, székeken viszont senki sem ült. Beregit elborította a méreg.

– Azonnal tessék a padokra ülni! – rivallt rájuk, de a hirtelen elnémulásban senki sem mozdult, csak egy összegyűrt kalap koppant az egyik padon, aztán mégis egy zöld ruhás csinos asszony szinte tüntetően a pad közepére huppant, és rámosolygott a fiatal orvosra.

Sándor elővette a kérdőíveket, amiket fél éjszakán át vonalazott, és kellemes bizsergést érzett a mellkasában, amikor arra gondolt, hogy ő most tudományos kutatómunkát fog végezni. Minden pellagrás beteget kikérdez, megvizsgál, és megfelelő típuskezelést ad: egyik csoportnak PP-vitamint, a másiknak csak B-vitaminokat ad. Aztán havonta, de inkább hetente újrapvizsgálja őket, hadd lám, milyen eredményt ad a különböző kezelés? Ujjongott benne a munkaöröm, izgalomba hozta a kutatási láz, ugyanakkor meghatódott önnön fontosságától.

Bejött az első beteg, megvizsgálta, és türelmesen elmagyarázta, mik is azok a fehérjék. Elállt a lélegzete is, amikor egy fiatal lány kérdőívét töltötte ki:

- Húst mikor evett utoljára?
- Karácsonykor.
- Tojást hányat eszel hetente..., hm... havonta?
- Egyet sem, nincs tyúkunk.
- Miért nem tartotok?
- Mert elviszi a róka.
- Tejet szoktál inni?
- Nincs tehenünk.

– Miért nincs?! – kiabált az orvos, mire a beteg behúzta a nyakát, mintha egyedül ő lenne a hibás, hogy a tízezernyi lakosnak összesen nyolc-tíz tehene, ha van. De ezt még nem tudta akkor Beregi. Mint ahogy azt se, hogy az egyik tehén azé a zöld ruhás asszonyé, aki bátran leült a padra. Egyébként ő következett. Nyoma sem volt benne a padra ülni sem merők alázatosságából, ellenkezőleg, mosolyogva, szinte bizalmasan suttogetta...

– Tudja, doktor úr, nekem egy olyan betegségem van, hogy szégyellem...

– Ez itt orvosi rendelő, nincs helye semmilyen szégyennek, mondja meg bátran, mi a baja!

– Hát, egy kicsit vérezgetek tegnap óta...

Sándort sértette a bizalmaskodó hang, de lehet, hogy még inkább tudat alatt az alázat hiánya, amit máris megszokott. Beregi már természetesnek tartotta, hogy vele az emberek csak kalaplevéve beszéljenek, de ez az asszony annyira magabiztos volt, szinte kacérkodott, hogy elhatározta, ezért megbünteti.

– Nem látja, hogy ma csak pellagrásokkal foglalkozom?! Jöjjön holnap! – és úgy tessékelte be a következő beteget, hogy a zöld asszonyra rá sem nézett.

Már délfelé járt, amikor rájött, hogy nem is reggelizett, a betegek pedig egyre többen lettek. Hiába, lassan ment. Minden betegnél 84 kérdést megválaszolni... De hol van Ticho? Ő kitölthetné bár a személyi adatokat, az embereket jól ismeri. Kiderült, hogy Ticho ma be se jött. Beregi dühbe gurult, megparancsolta, azonnal kerítsék elő Tichót, de ha meg is jön, nem bocsát meg neki, a mai napját úgyis levágja.

ŢaŢa Olga teknősbéka-viharzással kitámolygott a rendelőből, de hamarosan megjött Ticho, és osztani kezdte az ingyenyógyszereket. Sándor felkészült lelkiileg, hogy letolja a hanyag felcsert, de pont akkor robbant be Emilia.

– Doktor úr! Jöjjön gyorsan...! Gyorsan! – topogott, tapsikolt és kacarászott egyszerre a lány.

Sándor szinte rászólt, hogy ne ijesztgesse feleslegesen, de annyi volt a játékos, gyermeki kacérság ebben a

lányban, hogy végül csak mosolyogni tudott. Egyébként forró hangyák futkostak végig a gerincén, valahányszor csak meglátta ezt a lányt, a hársfák alatti összeölelkezés óta. Nem is csoda. Sudár, magas lány volt Emilia, szoros kontyba fonta a haját, húsos, széles ajkai és a szokottnál nagyobb, de formás mellei voltak. Az egész nőtől sugárzott, szinte csepegett a follikulin.

Emilia az újonnan jött vajúdo gyermeklánynál két helyen hallott magzati szívhangokat, ez hozta izgalomba. Léleget-visszafojtva várta, hogy a komolyan vizsgáló orvos jóváhagyja-e a diagnózisát? Repesett örömeiben, hogy életében először ikerszülést vezethet le. Beregi doktor, bár nem volt egészen biztos, azon töprengett, milyen szövődményekre számíthat.

A szülés lassan haladt, Sándor tovább tudományoskodott, szerencsére már csak néhány beteg volt hátra, de kinn már sötétedett.

Kopogtatás után Ticho lépett be, maga előtt tuszkolt egy fiút meg egy lányt.

– Szégyellősek, de ne tessék kidobni őket, fontos ügyben jönnek.

– Házasodni szeretnénk – motyogta a fiú, akinek szinte szabályos kocka alakú feje volt, ráadásul vörös is –, ezért voltam itt tegnap is.

Tényleg, Beregi emlékezett a kocka fejre és a vele kapcsolatos problémára is.

– Megmondtam, hogy lehetetlen – pattogott, de nem is annyira a fiúra, mint inkább Tichóra haragudott –, magával nincsen semmi baj, de a lánynak rossz a véreredménye, pozitív a Wassermannja, tehát szifilisz, érti, fiam?

– Ennek jó az eredménye – nyújtott át egy egészen apróra összehajtogatott papírt a kocka fejű.

– Nem értem! – csodálkozott Beregi. – Tegnap két kereszt, ma negatív. Honnan hozta ezt az eredményt!? – szigorodott el ismét az orvos.

– Hagyjon békét neki, doktor úr! – legyintett Ticho. – Ez egy másik lány.

– Hooogy!?

– Úgy, hogy egy másik lányt vesz el feleségül. Ha azt nem lehet, hát akkor ezt, akinek jó a véreredménye.

– És csak úgy, egyik napról a másikra kicserélted a menyasszonyodat? – csodálkozott Sándor.

– Hát igen. Muszáj volt... hiába, már felkészültünk a lakodalomra.

Sándorból kirobbant a kacagás, de mielőtt tüdejének legmélyéről is kipréselte volna a levegőt, már tudta, érezte, hogy ami most történik, azon inkább sírni kellene, mert ez nem más, mint az ősi jobbagynyomor késői üzenete.

Kockafej bambán vigyorgott, egészségileg makulátlan jövődőbelije zavartan kacarászott, egyik sem értett az egészből semmit. Ticho pléhpfával legyintett:

– Fog még ennél furcsábbakat is látni, doktorkám.

Sándort sértette a „doktorkám”, a felcser magabiztos tapasztaltsága, különben is a begyében volt, hogy aznap későn jött, és sok egyéb is. Itt az alkalom, most megleckéztetheti! A nyomaték kedvéért úgy az asztalra csapott, hogy felborultak a pecsétek. Hirtelen benyilallt a felismerés: neki nincs parafája, nincsen egy olyan pecsétje, amire rá lenne írva, hogy dr. Beregi Sándor, és ki tudja, mikor lesz, ha lesz egyáltalán. Bezzeg, Ticho

elvezette a körzetet, amikor nem volt orvos, parafa nélkül is. Sándor lenyelte a galuskát, nyugodt, rekedt hangon szólt a felcserhez:

– Máskor idejében jöjjön be dolgozni, ne várjon pecsétet meghívót.

– Doktor úr! Tudja, milyen nap van ma? – azután egy kicsit kivárt, elindult az ajtó felé, és csak úgy félvállról szólt vissza. – Vasárnap!

– És milyen szép vasárnap, ezért születnek szép ikergyerekek – csicseregte a belépő Emilia –, de most már tessék jönni a szüléshez!

Sándor tökéletesen megfeledkezett arról, hogy vasárnapra hívta be a betegeket, mint ahogyan reggelizni és ebédelni is elfelejtett. Hiába kordult fájdalmasat a gyomra, a szüléshez kellett mennie.

Az anya fegyelmezetten préselt, Emilia ügyesen világra segítette a gyermeket, de nagyon kicsike volt a leányka, csak egy és fél kilós. Olga néni már szaladt is, hogy meleg vizes üveget hozzon. „Űta Olgának is vasárnapja van, mégis itt van reggel óta.” Közben lázasan tapogatta a szülő nő hasát, nem tudta eldönteni, hogy amit érez, az egy másik magzat, vagy csak a méhlepény tarajosodik. Bánta már, hogy az előbb olyan határozottan egyetértett az ikerterhességgel. Emilia szorosan mellette állt, izgult, vajon beválik-e a diagnózisa? Talán ravaszul szabott köpenyének köszönhetően szinte döftek a mellei. Egyszer Sándor vállához ért, talán nem is véletlenül... Megindult a második szülés.

Emilia Sándor nyakába ugrott, az magához szorította és szinte körbetáncolták az ágyat. Az asszony közben szült. Perceken belül kiderült, hogy a máso-

dik is leányka, mert fartartásban jött, és ennyi már látszott.

– Félre! Ehhez én jobban értek – húzott gumikesztyűt Beregi, és most már inkább szomorú volt és töprengő. „Minden pontosan úgy van, mint nem is olyan régen Sandánál volt, szinte megismétlődik. Ikerterheségek, pellagrás leányanyák, csupa leányt szülnek, és egyik apróbb, mint a másik. Ezt hívják a szériák törvényének az öreg orvosok. És nekem pont ez hiányzott, most már négy problémás csecsemőért izgulhatok. Mi lesz ebből?” – töprengett a gyermekanya mellett a huszonhárom éves orvos, amíg a húszéves „bábaasszony” jódos cérnával elkötötte a köldökzsinórt.

Ţaţa Olga közben akkurátusan bepólyálta az újszülötteket, gézcsíkkal szorosan összekötötte a lábaikat, nyilván, hogy ne görbüljenek el. Melléjük rakta a meleg vizes palackokat.

Sándornak már nem volt energiája ellenkezni a pólyázási hiba miatt. Éhes volt, de nagyon, és rettenetesen álmos! Arra gondolt, süthetne néhány tojást egész napi vacsorára, de az is eltart egy ideig. Inkább fal egy kis szalonnát, kenyeret és gyorsan lefekszik.

Szobája felé botorkált a sötétben, a falat tapogatva, a második ajtó balra, a szülőotthontól... amikor gyufa sercent.

– Jó estét, doktor úr! – köszöntötte egy férfihang.
– Azt hittem, már lefeküdt. Elhoztam a feleségemet, beteg.

– Beteg? És ilyenkor jön?

– Gondoltuk, hogy jobb, ha nem várunk reggelig, tudja, vérzik.

– Akkor miért nem jöttek hamarabb? – elégedetlenkedett Beregi, mert nyűgös volt és nagyon fáradt. Kihozta a szülőotthonból az egyetlen égő petróleumlámpát, arról gyújtotta meg a cigarettáját, ma már ki tudja hányadikat. Kinn a szekélderékban szalmán feküdt a kivérzett asszony. Rögtön felismerte. Ugyanabban a zöld ruhában volt, mint a délelőtt. És mosolygott. Képes volt mosolyogni a viaszsárga – nem is! – hullasápadt ajkaival!

„Ó, én őrült! – dübörgött Beregiben az önvád. – Elzavartam egy idejében jelentkező vérző asszonyt, hogy jöjjön holnap. És ő, a buta, otthon várt, míg az utolsó csepp vére is elfolyik. De hiszen ez az asszony meg is halhat! Rettenetes! Én leszek érte a hibás... börtönbe jutok... és soha nem államvizsgázhatok le. Nem érdemled meg, Beregi Sándor, hogy befejezd az orvosit! Igaza volt a rektornak és Winklernek! »Nem lehet magára bízni a dolgozó nép egészségét«... Drága jó istenem, én egy gyilkos vagyok...! Lehetek...”

– De miért nem jöttek hamarabb? – fogta majdnem könyörgőre Beregi.

– Azt mondta, jöjjünk holnap, és mi vártunk, mert mi fegyelmezett emberek vagyunk. Meglátja, ha majd jobban megismer minket. És ha a feleségem meggyógyul, remélem, otthon is meglátogat – mondta a férfi, közben kalapját egyfolytában az ujjai között rügymölte.

Sándor nem is tudta, mit válaszoljon. Lelkiismeretfurdalás gyötörte, és rettenetesen szégyellte magát. Beszaladt a rendelőbe és vészesen kurblizni kezdte a telefont. A posta azonnal, a rajoni kórház csak nagy későre jelentkezett. Álmos szolgálatos orvos, éppen a röntge-

nes vette fel a kagylót. Unottan faggatta a fiatalembert: – Kolléga, biztos, hogy patológiás nőgyógyászati vérzés? Háttha csak anémiás, és ráér holnapig. Tudja, ilyenkor a mentősofőrt kizavarni... gondolja meg...! Késső van... Beregi dühösen lecsapta a telefont, és számos szentekkel és félresikerült nemi kapcsolatokkal tűzdelt tirádát eresztett el, anyanyelvén. Nyugodtan mondhatta, senki sem értette. De ettől kissé megkönnyebbült. Most már nem csak ő a hibás, bármi történne is.

„És háttha valóban nem is olyan súlyos a helyzet, különben ugrott volna a szolgálatos orvos... Neki nagyobb a tapasztalata.” Rá akart gyújtani, de már csak az üres pakk volt a zsebében.

– Ne idegeskedjen, doktor úr! Elviszem az asszonyt szekéren a kórházig. Csak tíz kilométer, és nekem jó lovaim vannak.

– Én vele megyek – ajánlkozott Emilia, amiért Beregi most nagyon hálás volt. Kellemes éjszaka volt, a csillagok mint megannyi drágakő a sötét bársony égen. Bagoly kuvikolt valamelyik magas hársfán, mintha valakinek a halálát hívná. Sándor babonásan megborzongott, és felötlött benne az az emlék, amikor Anikó kérte: „Zavard el... zavard el, félek tőle”. Most ő is félt, féltette az asszonyt.

Már több mint három hónapja, hogy zöld fakoffe-rével a vállán a vásárhelyi állomásra gyalogolt, szembe a felvonulásra igyekvő tömeggel. „Bátran előre, elvtársak, irgalmat nem ismerünk”. (Ez igaz, irgalmatlanul elbántak velem.) „Munka hadának a lépte dobog” – indulók hangfoszlányai versengtek agyában a prof. biztatásával: „Menj ki falura, egyél, igyál, dolgozz...

Két esztendő múlva nem lesz már érdekes ez az egész. Nézz meg engem! Előbb halálra ítélték, aztán életfogytiglanira... s most itt vagyok”. Zúgó fejjel ment ár ellenében, szembe a tömeggel, el az álmaitól... És mennyi minden történt azóta, mert az orvosi munka irgalmatlan felelősséggel jár! Csak az asszonynak ne legyen baja!

Visszabotorkált a várótermen... A sarokban mint-ha mocorgott volna valami. Kezével elfedte a lámpa világát, és meglátta a két idős férfit.

– Coane doctor³⁸, az Isten éltesse! Mi még várjunk, vagy jöjjünk holnap? Sándor úgy érezte, fordul vele egyet a világ. Fordul és gurulni kezd, mind sebesebben visszafelé, a kilencszázhetes felkelés előtti időkbe, török bérenc bojárok, vajdák, fanarióták világába, ahol a jobbágy olcsóbb a borjúnál, átok a gyermekáldás, mindennapos az éhezés, amikor a friss hullát is kikaparták a földből, hogy a még élőket táplálják. Ezek a szerencsétlenek reggel óta kuporognak a fal mellett, sorukra várva, és képesek lennének zokszó nélkül elmenni és holnap előlről kezdeni az egészet.

– Honnan ennyi baromi alázat?! – ordította volna Sándor, de hang nem jött ki a torkán ekkora lelki nyomor láttán. Úgy érezte, most rögtön meg kell ráznia ezt a két szerencsétlent, hogy térjenek magukhoz, jöjjenek rá végre, hogy emberek! Emberek, akiknek jogaik vannak! Úristen! Hogyan lehetséges ilyesmi a huszadik század második felében?! Igaza volt Tichónak, furcsa világ ez – ismerte el váratlanul Sándor. Megmagyarázhatatlan düh kerítette hatalmába. Legszívesebben megverte volna ezt a két, amúgy is istenverte, élettől meg-

³⁸ Coane doctor: doktor úr (románul, parasztosan)

gyötört pellagrást. Aztán hirtelen kihunyt benne az indulat. Lemondóan legyintett.

– Jöjjenek be! Megvizsgálta őket, kitöltötte a kérdőíveket. A válaszon, hogy kukoricakapáláskor született az alacsonyabb, már csodálkozni se tudott. Beírt egy kérdőjelet a rubrikába. Majd kiderül egyszer. A kezükbe nyomott tíz-tíz draszté B-komplex-vitamint. Nem sok. De nem volt több. Boldogan, hálálkodva távoztak szegények.

Miközben néhány falás szalonnát evett száraz kenyérrel, fáradt agyából nagyszerű ötlet pattant ki: A B-komplex-vitamin – amiből sosincs elég – tulajdonképp szárított sörélesztő. Írni fog az aradi élesztőgyárnak, küldjenek neki pár kilót „tudományos kutatás céljára”. Ezzel megoldja a pellagra kezelését, sőt, fel is számolja! Izgalomba hozta az ötlet. Jó volt másra gondolni, mint a vérző asszonyra. Ruhástul az ágyra vetette magát, hogy alaposan átgondolja a dolgot. Egyszerre csak arra lett figyelmes, hogy két feszes női mell hajol föléje, és az arcát puha kéz simogatja.

– Megérkeztem! – duruzsolta Emilia. – Az asszony jól van.

– Hál’ istennek – motyogta, és rögtön visszaaludt.

7

Kedves fiúk!

Nagyszerű dolog az írógép, beteszek egy kopírpapírt, és mindkettőtöknek egyszerre írhatok. Bizony alaposan szétszórtak minket: ti az ország két szélén, én pedig a közepében építem a szocializmust, ahogy ezt

a kis rektor minden gyűlésen elmondja. A Maros-Magyar Autonóm Tartomány első párttitkára büszkén jelentette, hogy „2300 orvos és gyógyszerész az ország különböző vidékein teljesítik nemes hivatásukat”. Ebben ti is benne vagytok.

Én a magam részéről újratanulom a laboratóriumi eljárásokat, sohasem szerettem a labort, de mit csináljak? Simion, a férjem azt mondja, megpróbál valami klinikai, betegágy melletti posztot szerezni nekem. Most nagy itt a felfordulás, egyre újabb és újabb orvosok jelennek meg központi kinevezéssel a kezükben, persze mind románok.

Azt mondják, választhattak volna a Duna-delta és a mi egyetemünk között. Nyilván ezt választották. Általában kedves fiatalok, de hogy is mondjam, egészen mások, mint mi. Pl. leülnek a beteg ágyára, letegeznek az öreg paraszt bácsit, olyat is láttam, hogy receptet írt, pedig le se vetkőztette, meg sem vizsgálta a páciens. Viszont jött egy roppant csinos, magas, fiatal sebész is, többször felkért, és hevesen udvarolt az évnnyitó bálon. Simion féltékeny, de nem érdekel, én azt csinálom, amit akarok. Egyébként Mirceának hívják, a kolozsvári orvosi egyetemről helyezték ide, azt mondják, kitűnő sebész, ő operálta a tartományi első titkár feleségét, és úgy hírlik, ő lesz az egyetem párttitkára.

Amióta közelebbi viszonyban vagyunk, elárulta, hogy létezik egy központi pártprogram, amit úgy hívnak, hogy „Vásárhely latinizálása”. Mircea is jelen volt, amikor a Főtitkár elvtárs erélyesen követelte a román nyelvű oktatás azonnali beindítását a mi intézetünk rektorával folytatott párbeszédében. Ez meg

is történt, ebben az évben már folyik a kétnyelvű oktatás: román és magyar nyelvű előadásokkal és csak román nyelvű gyakorlati oktatással. Nem baj, csak tanuljanak meg románul a székelyek is. Reméljük, hogy Mirceát nevezik ki a román nyelvű orvosi fakultás dékánjává. Nagyon jó lenne, mert megígérte, hogy át-helyez a belgyógyászatra tanársegédnek. Nyilván lesz egy versenyvizsga is, de azt majd elrendezi Mircea, mi az neki... Azt mondja, hogy szeret. Nekem is tetszik a pasas, sajnos csak a válláig érek, mert ő olyan hosszú fiú, kosarazott a Kolozsvári U csapatában. Még csak egy rendes lakást kellene szerezzek, aztán jöhet a latinizálás, homogenizálás, mit érdekel az engemet, én el leszek rendezve, és az a fontos.

Ti, szegény fiúk, ott kínlódtok a végeken a sok buta paraszttal. Van legalább vonatállomás a közeletekben, folyó víz, villany? És fizetnek valamit a betegek? Itt a laborban egy rohadt vasat se kapunk, csak a székletükben, vérükben kutakodunk, magát a beteget nem is látjuk, ő se minket. Bezzeg, mikor Mircea levetkőzik, minden zsebéből hull ki a pénz.

Írjatok, fiúk, én azonnal válaszolok! Nagy szeretettel ölel mindkettőtöket:

Margitka

8

Hideg volt, és délután már ötkor sötétedett, pedig Dávid a minden motorok mestere csak hétkor kurbilizta be a traktort, mire kigyúltak „Iljics lámpái”. El lehetett fújni a túl korán meggyújtott petróleumlámpákat,

annál is inkább, mert petrolt³⁹ nagyon ritkán hoztak a szövetkezetbe, akkor is csak fejadagra és tojásért cserébe adták.

Mint lázas beteg szapora pulzusa, úgy pislogtak a villanykörtek, aszerint hogy Dávid hányas sebességre kapcsolta az áramfejlesztő traktort. Gyenge fény volt, de jobb, mint a cilinderes lámpa, sajnos csak este tízig tartott. Akkor kétszer egymás után szempillantásnyira kialudt, ez volt a jelzés, és pont annyi idő maradt, hogy az ember gyorsan bebújjon az ágyba. Bezzeg a Néra jobb partján Városliget fényárban úszott egész éjjel, kissé arrébb a városban a nagy fehér templomot reflektorok világították meg. Nérasolymoson villanyoltáskor minden bezárt: a szövetkezeti bolt, a kultúrotthon, csak a kocsmá nem. Drági, a kocsmáros szerzett valahonnan egy petromaxot, amit fel kellett pumpálni, és erősebb fényt adott, mint száz traktoros villanykörte.

Réka és Árpád nagyon meglepődött, amikor a rendelő raktárában egy poros röntgenkészüléket találtak. A rajoni főorvos sem tudott róla. Igaz, hogy más egyébre sem sokat értett, főleg a medicinához nem, de megígérte, hogy hív egy műszerészt Temesvárról. Reggel meg is érkezett, és megállapította, hogy a készülék működőképes, de nem biztonságos.

– Minden röntgensövet ólomköpenybe kell burkolni, hogy a káros sugarakat felfogja. Ennek hétköznapi kartonpapír a burka.

– De lehet vele röntgenezni?!

– Persze, hogy lehet, de aki mögéje ül, több sugarat kap, mint a beteg.

³⁹ Petrol: petróleum (románul)

Árpád és Réka mégis úgy döntött, hogy használják a készüléket, de csak hetente egyszer, vasárnap délelőtt, hogy az egész traktoráram neki jusson. Dávid vállalta is, de csak egy órára. Az egy órából több is lett, és bizony nemcsak vasárnap röntgeneztek a fiatal doktorok, hanem máskor is, ha szükséges volt.

Lassan alakultak a dolgok. Minden reggel pontosan nyolckor kezdték a rendelést, és minden este is bement az egyik legalább egy órára. Igen, bement a rendelőbe, mert mindjárt az első napokban kiköltöztek, kimeszeltették a szülőotthont, így aztán az asszonyok is kezdték megszokni, hogy ott szüljenek.

Egyik reggel Árpád valamivel későbbben ment be, és hallja, hogy Réka, a felesége beszél valakivel. Az nem is olyan furcsa, ha egy asszony beszél, de Réka szerbül beszélt! Ő, a székely lány, aki magyarul végezte az orvosit, és románul is alig tud, hirtelen megszólal szerbül, és már egészen jól fűzi egymáshoz a szavakat.

Bizony már harmadik hónapja, hogy itt vannak, szobát béreltek a faluban Bábá Kátánál, és vettek egy rácsos ágyat Ferikének, ez volt az egyetlen saját bútoruk. Bábá Kátának azért volt üres szobája, mert a fia meghalt a partizánoknál, a lányát pedig bezárták mint ti-toistát. Egyébként ebben a rövid mellékutcácskában, aminek az utolsó háza mögött futott a felszántott há-társáv, minden második házban gyászszalag csüngött a nagyszoba szentképén. Nyolcan haltak meg a hábo-rúban, persze Tito partizánjaként.

Múlt vasárnap román pártaktivisták jöttek Bosnyák-ról, és előadást tartottak a kultúrotthonban. Könnyekig meghatódva köszönték a dicsőséges Vörös Hadsereg-

nek, hogy felszabadított minket a fasiszta járom alól, és mélységes gyűlölettel szidták Titót, az Amerika-bérencet, a világ proletariátusának aljas árulóját. Ezután az aktivisták teleragasztották a kultúrotthont kívül és belül színes plakátokkal, amiről Tito ezernyi kitüntetéssel a mellén, véres bárdal a kezében, Drakula-agyarakkal vicсорított a gyanútlan fiatalokra, akik alig várták, hogy elmenjenek az aktivisták, mert ők nem politizálni, hanem táncolni jöttek. A sok vértől csöpögő plakát ott virított a templom és az iskola között, bent a kultúrotthonban szólt a zene, Bátá, az igazgató harmonikált.

Sötétedés után minden plakát eltűnt.

Éjszaka csak a bakter van az utcán, pontosabban a szövetkezeti bolt előtt posztol, mert onnan mindent lát: a néptanácsot, a kollektívát, a rendelőt és persze szemben a kultúrotthont a legjobban. Ezen az éjszakán nem látott semmit.

Pedig még valami történt ezen az éjszakán: valaki feltörte a rendőrőrs ajtaját, nem vitt el semmit, de oda-rondított a szoba közepébe. Hányingert keltő látvány volt a falra festett vörös csillag és címeres zászló alatt.

Kozma doktort hívták a rendőrőrsre, ott volt a hosszú fogú szekus, aki azt a szegény szökni akarót hozta a múltkor.

– Maga, doktor elvtárs, vizsgálja meg ezt a... és mondja meg, hogy...

– Hogy ki csinált oda? – gúnyolódott Árpád. – Nem tudom, nem hagyta itt a névjegykártyáját.

– Maga csak ne vicceljen, itt komoly dolgokról van szó! A gazember Tito plakátjait is letépték. Maga nem

vett észre semmit? Hogyan lehetséges ez, hisz ott lakik pont szemben a kultúrotthonnal? Nem hallott semmit az éjjel? Mit gondol, ki tehetett?

– Már nem lakunk a rendelőben, csak az első napokban húztuk meg magunkat ott – és legalább annak örült, hogy ez a valójában vámpírfogú mégsem tud mindent róluk.

Árpád megfogta a volt felcser-szekus nyakát, és a padlón bűzlő rakás felé tolta.

– Látja?

– Mit kellene lássak?! Inkább maga mondja, mit lát?

– Két dolgot – okoskodott Árpád. – Ez a széklet felnőtt férfitől származik.

– Ez biztos?

– Biztos, mert a vizelet okozta folt messze van a rakástól. De miért engem hívott, és nem a rendőrséget?

Hosszan sziszegve szívta be a levegőt a nyúlfogú, csak azután válaszolt.

– Mert a rendőrök balfácánok, és ez... ez politikai kérdés.

Árpi alig várta, hogy elújságolja Rékának, milyen politikai kérdés szakértője volt ma. Réka a szülőotthonban egy csokor fiatal lány között ült és rajzolt. Fehér vászonra székel mintákat komponált, és közben magyarázott, mármint románul, szerb szavakat belevegyítve, csak azt, hogy „varrottas” nem tudta más nyelven, csak magyarul, ezt viszont a szerb lányok nem tudták kimondani.

Ferike boldogan visított egy mózeskosárban, Réka végül is belátta, hogy jobb, ha behozza a rendelőbe. A múlt héten egyedül hagyták otthon a kicsi ágyban

minden felügyelet nélkül, mert Réka azt állította, nem történhet semmi baja, még nem tud egyedül megfordulni. Mikor hazaszaladt, hogy megszoptassa, Bába Káta ott ült a gyerek mellett és horgolt. Bugyigumival megkötött szemüvegét az orra hegyére húzta, és megfenyegette Rékát.

– Maga doktor és sokat tud, de soha többé ne hagyjon egy csecsemőt egyedül a szobában! – Igaza volt.

– Gyorsan, gyorsan, doktornő, a feleségem magát hívja, szülni fog!

– Miért nem hozták ide a szülőotthonba?

– Nem tudom. Nem akart, de jöjjön, csak ide a harmadik házba.

A kislányok ijedten pislogtak egymásra, és mindannyian ugyanarra gondoltak: nemsokára ők is aszszonyok lesznek, és szülni fognak fájdalommal.

Alig telt el egy fél óra, és visszajött az ember, hogy „Rika” doktornő hívhatja a doktor urat, de nem muszáj rohanjon. Mintha összebeszéltek volna, mindenki Rikának hívta Rékát, mert ez a szép magyar név semmit sem mondott nekik, de a „rika” szerbül folyót jelent.

Mikor belépett a magas ejnforba, Árpád egyenesen a kotárka felé ment, mert jól emlékezett arra a haldokló öreg rákosra, akinek a lánya olyan szívtelen volt, hogy azt mondta: „Hagyja, csak szenvedjen. Megérdemli!” Most ő szenvedett, zokogott a hatalmas pihepárnák között, de nem a kotárka alatti nyári konyhában, hanem a nagy ház tisztaszobájában.

– Meg vagyok átkozva, ez már a második – jajveszékel.

– Nézd meg ezt, én ilyet még nem láttam! – emel-

te fel Réka a hófehér kikeményített lepedőt. – Mire ide-
értem, már mutatkozott a fej. Mondom, préseljen egy
nagyot, és akkor megjelentek a belek a fej mellett. Meg-
rémültem, hogy ez méhszakadás, de lesz ami lesz, gon-
doltam, és kihúztam a magzatot. Nagyon könnyen ment,
öt-hat hónapos terhesség. Hál' istennek nem is él.

Szörnyű látvány volt, az alig sörösüvegnyi magzat-
nak egyszerűen nem volt hasfala. A belei, lépe, mája
hosszú kocsányokon csüngtek a szervezeten kívül. Az
öregasszony, anya vagy anyós, aki végig ott volt, gö-
csörtös ujját a szája elé téve belesett a lepedő alá.

– Jöjjön közelebb, és nézze meg. Ez fejlődési rend-
ellenesség, amivel nem lehet élni. Nem tudjuk, mi az
oka, a tudomány...

– Igen, igen. Megátkozták. Az első gyermek is hal-
va született.

Ahogy visszaértek a rendelőbe, Réka vörös fonalat
fokolt a tűbe, és elkezdte kivarni a gyermektakarókat,
de halálsápadt volt.

– Árpád, mondok valamit. Én ezentúl nem röntge-
nezek!

Mire Réka befejezte a kézimunkavarrást, beköszön-
tött a tél. Nem is annyira havas, inkább latyakos, amit a
betegek behordtak, és a frissen feltörölt halványzöld li-
nóleum percekén belül olyan mocskos lett, mint a kul-
túrotthon padlója. Főleg a gumicsizmás férfiak hagyták
ott a recékbe ragadt sarat. Rékának jó ötlete támadt,
maradék lópokrócokból nagy papucsokat varratott a
lányokkal, amiket rá kellett húzni a sáros lábbelire.
Árpád félt egy kicsit, hogy ellenkezni fognak az embe-

rek, de nem ez történt, a legtöbb beteg lehúzta a cipőjét, és harisnyában jött be. Olyan volt a rendelő előszobája, mint egy muzulmán templom előtere, de ragyogóan tiszta. Az nem igaz, hogy az emberek nem szeretik a rendet és fegyelmet, csak rá kell szoktatni őket.

Éjszaka szült Bránko, a sofőr felesége, aki pont szemben lakott Bába Kátával, tehát Kozmáékkal. Árpád vezette le a szülést, simán ment.

Reggel álmosan ballagott be a rendelőbe, meglepte a sok cipő, bakancs, és valami kellemes ételillat fogadta. És mit látott a szülőotthonban? Fél tucat férfi és nő guggolt egy konyhaszék körül, a széken lakodalmass pléhtepsi tele sült sonkával, kolbásszal és rengeteg tűkörtojással.

– Hát maguk mit csinálnak itt!? – szólt rájuk erőlyesen, és első gondolata az volt, hogy kivágja a tepsit az egész társasággal együtt... De számolt magában húszig, és nyugalmat erőltetett magára. Talán azért is, mert Bránko édesapja, a szokatlanul apró termetű szűcs, aki felállva sem volt magasabb, mint a többiek guggolva, a saját borospoharát nyújtotta a doktornak. Boldogan ragyogtak fekete gombszemei, hatalmas bajusza úgy lógott le kétoldalt szinte a nyakáig, mint kamaszlányok alakuló varkocsa.

– Drága doktor úr! Igyunk az unokám egészségére. Fiú! Megnéztem – kacsintott mind a két szemével egyszerre. – Aztán hoztunk egy kis reggelit a mamának, hogy legyen teje.

– De látom, maguk eszik, és isznak is hozzá bőven.

– Hát persze. A menyem nem kér belőle, de nálunk ez a szokás!

Közben a vörös újszülött kirúgta magát a pólyából.

– Ebből futballista lesz! – töltött körbe boldogan Nérasolymos legalacsonyabb nagyapája, és (mint később kiderült) igaza lett.

– Doktor úr, elfogyott a Hidrazidám, mit csináljak? Holnap hoznak Bosnyákról, de ma estére már nincs.

– Nem olyan nagy baj, ha egy adag kimarad – legyintett Kozma.

– De én még sohase hagytam ki, én mindent beveszek. Meg akarok gyógyulni!

– Kérjen kölcsön valamelyik „studenttól”.

Volt vagy négy-öt fiatal tbc-s a faluban, akik minden este találkoztak a szövetkezeti bolt előtt és beszélgettek. Pontosabban elmondták a saját betegségüket, és hogy ki mit hallott, olvasott a tbc-ről. Volt közöttük egy magas, kövér fiú, aki erőszakkal tömte magába az ételt, mert úgy tudta, ettől meggyógyul. Egy másik minden este altatót vett be, hogy sokat tudjon pihenni. Ez, aki gyógyszer nélkül maradt, rendszeresen tornászott, ettől várta a gyógyulást. Egyébként ő volt a nérasolymosi futbalcsapat kapusa.

Egy este mind a három student egyszerre jött Árpádhoz, hogy mi lenne, ha ők kortizont szednének, mert azt hallották a „difuzorban”, hogy a tbc-t azzal is lehet gyógyítani. Nehéz volt meggyőzni őket, hogy a kortizon nem nekik való orvosság.

Hát igen, a difuzorok, ezek a hangosbeszélők egyfolytában ontották magukból a Bukaresti Rádió híreit, a szocializmus építésének nagyszerű eredményeit, és hihetetlenül sok „culáj”-t, ahogy Réka a román mű

népzenét nevezte. Ez nem is lett volna baj, úgysem figyelte senki, pedig a szövetkezeti bolt előtti telefonoszlopon ott hangoskodott egész nap, sőt a falu végén, a Néra-parti határmegfigyelő közelében is felszereltek egy hangszórót, hadd élvezzék a városligeti szerbek is. Majdnem minden házba bevezették, de a legnagyobb baj az volt, hogy nem lehetett teljesen elzárni, pedig már reggel ötkor begerjedt, amikor a legédesebb az álom. Dávidnak volt egy zseniális megoldása és egy harapófogója. Ezután csak akkor érintették össze a drótvégeket, amikor tényleg hallgatni akartak valamit.

Bozsána fiatal leány volt, nem tartozott a studencek közé, pedig ő is tbc-s, talán a legsúlyosabb. Hatalmas ejnforos házban lakott, a virágoskertet földbe ásott szó-davizes üvegek határolták, és egy orrát piszkáló gipsztörpe őrizte. Bozsána vért köpött, és úgy nézett ki, nem éli túl a maga harmincöt kilójával. Megérkeztek a bátyjai Jugoszláviából. Két kemény legény, akik még a háború után szöktek át, románul már alig tudtak, de szép kicsi piros autóval jöttek látogatóba. Ez nagy dolog volt, mert gyakorlatilag senki sem jöhetett vagy mehetett egyik országból a másikba.

– De az én bátyáim olyan helyt dolgoznak, hogy... – köhögte Bozsána.

Meghívták Árpit egy autókázásra, és a falu szélén beültették a volán mellé. Kicsit izgult, mert legutóbb akkor vezetett, amikor a jogosítványt megkapta, és azelőtt sem túl sokat. Az úgy volt, hogy egy tucatnyi orvostanhallgató kezdte el a sofőriskolát, de megijedtek, amikor kiderült, hogy ötszáz lejbe kerül. Árpád elment vért adni, de az még csak százhuszonöt lejt jelentett. Elhatároz-

ták, hogy írnak egy kérvényt a minisztériumnak, hogy „...mi, vásárhelyi orvostanhallgatók szeretnénk mentőkocsikat vezetni, ha a hazának az imperializmus elleni harcban erre szüksége van stb.” Árpád fogalmazott, mert jobban tudott románul, mint a többiek, és nyilván azt kérte, hogy engedjék el a tandíjat. Az eredmény félsiker, mert csak felére csökkentették, de így is jó volt, mert két véradásból kijött a rózsaszín könyvecske ára.

Árpád óvatosan vezetett, kikerülte az általa olyan jól ismert kátyúkat, mégis belehajtott egy gödörbe.

– Sebaj, kincstári kocsí – nyugtatta meg az egyik, a másik fényképezett az autó ablakán keresztül.

Zlatica felé mentek, végig a Néra, a határ mellett. Néramezón túl az elhagyott kolostornál az egyik fiú több felvételt készített, de Árpá minden figyelmét a vezetés kötötte le, csak az út és az autó érdekelte. Nagyon megszerette a kis piroskát, és elhatározta, ha törik, ha szakad, vesz egy motorkerékpárt. Autót abban az időben Romániában nem is lehetett vásárolni, csak az állami szervezetnek, különben minden, de minden az államé volt. Rékát nem hatotta meg Árpá lelkesedése a kicsi piros autóról, még kevésbé az, hogy motorkerékpárt vásárolna.

– Miből, édes uram? Előbb bútort kell vegyünk, nem élhetünk örökké ezen a rozsdás vaságyon.

Igaza volt. Hiába, ilyenek ezek a székely asszonyok, nem tűrik a férjük magasröptű álmódzásait, túlzott optimizmusát, azonnal visszarántják a csóré valóságba.

– Holnap reggel kezdünk oltani gyermekbénulás ellen, megérkezett a vakcina jégbe hűtve. Az utasítás az, hogy egy, legfeljebb két napon belül el kell használni,

mert romlandó anyag, szovjet gyártmány.

– Látod, ha lenne egy motorkerékpárunk, egyetlen nap alatt végigfutnék a négy falun.

– Nemigen futkosnál ebben a sáros-latyakos hóban. Inkább három csoportot alkotunk: te mész Néramező-re és Néraaranyosra, Ilia, a felcser Báziásra, én itt maradok. Kidoboltatjuk, hogy hozzák be a gyermekeket, ti házról házra jártok.

El kellett ismerje, hogy Rékának megint igaza van, és harmadszorra is igaza lett, de akkor kopogtattak, és belépett Bozsána apja.

– Goszpojdza Rika i goszpodine doktor!⁴⁰ Arra kérem, tiszteljenek meg minket, és jöjjenek hozzánk vacsorára, ma van a háziszentünk ünnepe, és itthon van mind a két fiam is.

Réka mindenekelőtt tisztába tette Ferikét, és még néhány tiszta pelenkát is ráborított a pólyára.

– De a gyereket elvisszük!

– Szó sem lehet róla! – pattogott Réka –, csak nem viszem be egy fertőző tbc-s házába! Átviszem Bránko feleségéhez, neki is van egy szopós csecsemője, elboldogul Ferikével is.

Bozsána udvarán ott állt a kicsi piros autó, két bátyja a tornácon cigarettázott, benn nem volt szabad a beteg miatt. Alig pár órája, hogy elváltak, mégis baráti öleléssel üdvözölték Árpit, nemcsak kétszer, háromszor ölelték meg, ahogy a szerbek szokták. Pillanatokon belül már ott volt a kezükben a forró égetett cukros pálinka kis csuprokban, mert ez is szerb szokás. Az asz-

---

⁴⁰ Goszpojdza Rika i goszpodine doktor! (Gospodja Rika i gospodine doktor!): Réka asszonyság és doktor úr! (szerbül)

talnál már stampedliből itták az enyhén fokhagymaízű Chartreuse-t, amit a fiúk hoztak. Kozma doktorék először láttak ilyet, és meglepte őket a gyümölcsöstál, amin narancs és banán incselkedett velük, mert banánt sem ettek még soha.

Kozma doktort a főhelyre ültették a két fiú közé, Réka inkább Bozsána mellé telepedett, aki alig látszott ki a sok párna közül. Hamarosan le is feküdt szegény. Nagy tálon párolgó főtt tyúk- és libaaprólékot hoztak, melléje paradicsommártást, amibe frissen tormát reszeltek. Micsoda fejedelmi lakoma, csettintett Árpád, és még egy püspökfalatot tett a tányérjára, akkor még nem tudta, hogy ez csak az előétel.

Megjött a pópa is, aki két csupor forró pálinka között valamilyen áldást mormogott, aztán ő is hozzálátott.

Három tál levest hoztak egyszerre, hosszú volt az asztal, és sok a vendég, de micsoda levest! Aranysárga, átlátszó, hajszálvékonyra metélt tésztával, és a tetején borsószem nagyságú gömböcskék úszkáltak.

– Tessék még szedni, mert nincs más! – biztatta a gazda, és Árpád még egyszer telemerete a tányérját a sűrűjéből, de hiába tiltakozott, újratöltötték a poharat pálinkával. A töltött káposzta igazi költemény volt, a húst nem darálták, hanem késsel apró kockákra vágták a töltelékebe.

– Tessék még venni, mert igazán nincs már semmi más! – járt körbe Bozsána apja, és nem ült le, mert a szerb házigazdának nem illik leülni, amíg a vendégek jól nem laktak. Különben is párás kancsókból hozta a bort, azt a sötét solymosi bort, ami dadogóssá teszi azt,

aki nem szokta meg. Árpi már kezdte megszokni, különösen most esett jól a sült csirke és a disznótarja mellé. Savanyúságot és szilvabefőttet adtak melléje, kinek mivel ízlik. Mondták is, hogy a sült hús mellé az édes kompót nem szerb szokás, ezt a fehértemplomi sváboktól vették át.

– Sok mindent tanultunk a sváboktól – húzogatta a szakállát a pópa. – Mi, ezek a Duna menti szerbek a Drina völgyéből származunk, egy pap vezetésével vándoroltunk ide, mintegy háromszáz éve. A törökök elől menekültünk, aztán itt is utolérték. Azelőtt az egész szerb Bánát, Fehértemplom és Versec is Magyarország volt, azt mondják az öregek, azok voltak a boldog idők. A bázias–bécsi vonat itt ment át a falu mellett, a Né-rán híd volt...

– De kérem, egyenek még, mert más már igazán nincs!

Pedig volt. Krúnica asszony, Bozsána édesanyja ma különösen boldog volt, mert hosszú idő után együtt láthatta mind a három gyermekét, egy egész sült malacot tett az asztalra. Szemet gyönyörködtető látvány, ahogy a barnára sült szopós malac hason fekve, szájában egy piros almával, kunkorodó sült farokkal, kockásra vágott bőrrel ott trónol a borospoharak között.

– Csodálatos! – ujjongott Árpád, és elkezdett tapsolni. Krúnica csodálkozva nézett rá, hogy mi lelte a „madzsar” doktort? Árpi megmagyarázta: – Nézzék, annyi butaságnak tapsolunk, mert muszáj tapsoljunk, úgy érzem, inkább ezt a gyönyörű malacot tapsoljuk meg, mint... – nem fejezte be, mert tekintete találkozott a Rékáéval, és megint az asszonynak volt igaza.

A társalgás szerbül és románul folyt, sok mindent le kellett fordítani a két fiúnak. – Zsiveo!⁴¹ – köszöntöttek Árpit, amikor megértették, miért tapsolt.

– Mindenki malacot süt a háziszent ünnepére? – próbált témát változtatni Árpád.

– Nem, csak azok, akiknek az ősei gazdag szentet választottak. A szegényebbek kerestek egy böjtös szentet, mert akkor csak halat, rizst és kalácsot esznek, én meg is halnék a szégyentől, ha nem lenne malac az asztalon az én házamban ilyenkor – töltött körbe a gazda.

– De hiszen már böjt van, karácsony előtti böjt – akadémakodott Árpád.

– Csak maguknak, katolikusoknak és ortodox románoknak van december 24-én a szenteste, mi, szerb pravoszlávok január nyolcadikán ünnepeljük a karácsonyt, és csak január tizenharmadikán az újévet.

Emeletes fehér torta következett narancsszeletekkel és húsvéti cukortojásokkal díszítve, de ebből már nem kért Árpád. Erre Krúnica ismét mélytányérokat hozott, és frissen kirántott húst tett az asztalra. Kiderült, hogy a maradék főtt szárnyast mártották tojásba, ami engedelmesen omlott szét az elfáradt ínyeken. Jaj, ez most már sok lesz! De még ezzel sem volt vége. Az előételből megmaradt tormás paradicsommártásból csípős levest főztek, amiben tojáscafatok úsztak. Ez a korhelylevesötlet méltó befejezése volt a lukulluszi lakomának.

Réka elment a gyerekért, de most jött meg a cigány. Már az udvaron elkezdte húzni a harmonikáját. Krúnica vezette be tánclépésekkel, a szerb asszonyok nagyon tudnak mulatni.

⁴¹ Zsiveo! (Živeo!): Az életre! (szerbül)

– Szviraj družse!⁴² – ölelte át egy fiatal rokon, aki kocsis volt a kollektívben, mellesleg a cigány is kocsis ugyanott.

Énekelt az egész társaság, bús, mély hangú szláv dalokat, csak az asszonyok ugrottak ki néha egy-egy magas hanggal. Aztán a fáradhatatlan Krúnica kézen fogta a nagyobbik fiát, az pedig egy fiatal menyecskét, és a cigány rögtön tudta, miről van szó. A fiú két asszonnyal táncolt egyszerre, a derekukat fogta át, azok a férfi vállára tették a kezüket, a másikkal a háta mögött fogtak össze. Pattogó ritmikus tánc, középén a férfi büszkén, mellette a két nő mellei remegtek.

– Tudja, hogy hívják ezt a szerb táncot, goszpodine doktor? Úgy, hogy „mádzsárác”⁴³.

Krúnica kimerült, mások vették át a terepet. A fiatal kocsis úgy táncolt, hogy időnként mindkét nőt egyszerre ölelte magához, de azok egyszerre oldalra léptek, és folytatódott a hármas ritmus.

Amikor vége volt, a fiatal kocsis egy kék százast vett elő, kibontotta, felmutatta, hogy mindenki lássa, és ledobta a padlóra. A cigány lassan lehajolt, térdre ereszkedett, de közben harmonikázott és felemelte a pénzt, amit a szerbesen rétegezett kucsmája és a homloka közé dugott, hogy ezt is mindenki lássa.

Bezzeg, a magyar „urak” ráköpnek a bankóra, és a cigány homlokára tapasztják. Az igazi urak a vonó alá dugják a pénzt. Ez a szerb kocsis, mint aki megveti a pénzt, ledobta a földre, hogy a cigány – aki ugyancsak kocsis, és holnap reggel együtt hajtanak ki a mezőre –

⁴² Szviraj družse! (Sviraj družje): Húzzad, barátom! (szerbül)

⁴³ Mádzsárác (madžarac): magyaros (szerbül)

letérdelve előtte vegye föl a pénzt. Ez is szerb szokás. Árpi feje már kóválygott, sokat evett és túl sokat ivott. A két fiú hazakísérte, a cigány is a szövetkezeti boltig, addig egyfolytában játszott és énekelt, hadd hallja az egész falu, hogy ők mulatnak.

Jólesett a frissen hullott hóban járni. A fiatalabbik karatés mozdulatokkal szórakoztatta önmagát, közben nagyokat visított.

– Na, gyere, próbáljuk ki! – biztatta Kozma doktort, de úgy látszik, ő nem volt annyira berúgva, mint a más-
sik, és inkább tovább rúgta a havat.

– Hol tanultál meg karatézni? – kérdezte Árpád.

– Hol? Hát ott – mutatott a határon túlra –, ahol ezt nekünk tanították.

9

Sándor még egyszer körbejárta a termet, megigazított néhány széket s az egymásra rakott rozoga asztalokat. Ţaťa Olga kiséperte a kultúrotthont, de az attól még nem lett tisztább, nincs is mit seperni a motorinával vasúti talpfához hasonlóra pácolt göcsörtös padlón. A falakon nem volt tenyérnyi üres hely, poros fotómontázsok, színehagyott papírgirlandok, faliújság, vörös sarok és pont annyi jelszó, amennyi csak elfért. Minden a pártot és kormányt dicsőítette, a hatalmas eredményeket, a szorgalmas és tehetséges román nép ragyogó jövőjét hirdette.

A zenekar már megérkezett, cincogott, de a terembe még egy árva lélek be nem lépett.

– Mi lesz?! Hat órára hirdettük, miért nem jönnek

az emberek? – szólt rá keményen Tichóra, mintha ő lenne a hibás.

– Megjönnek, ne féljen – legyintett és ásított közömbösen, bár lehet, hogy nem is legyintett, sőt nem is ásított, de Tichónak állandóan olyan unott volt az arca, mintha pont ebben a pillanatban készülne elaludni.

– Legyen türelemmel, doktor úr, minek sietni? Ráérünk... (De most már tényleg ásított.)

„Hát igen. Minek sietni, minek igyekezni, és mi az, hogy valaki nem ér rá?” A múltkoriban bement a rajonközpontba, Darabani csak tíz kilométer, gondolta, szekérrel lesz a legjobb, hisz élelmet, gyógyszert és tetűirtót is kell hozzon. Szólt Lupăceanunak, hogy másnap reggel hatkor indulás!

– Minek olyan korán? Ráérünk később is – méltatlankodott a királyi testőr, de valamivel hét után már ott állt szekerstől, levett kalappal a kastély előtt.

– Siessünk, gyorsan, mert elkésünk!

– Dehogy késünk, coane doktor, ilyenkor még senki sincs a hivatalban – nyugtatta a sok főnököt túlélte kocsis, és igaza volt. Sehol senki. Volt, aki éppen reggelizett, vagy még be sem jött, olyan is, aki előbb kisétált a piacra bevásárolni.

Déltájban már pattogott az idegességtől Beregi, mert még semmit sem tudott elintézni. Dühösen berontott a főorvos irodájába. Nem is kopogtatott, egyszerűen belökte az ajtót, de minek is kopogtatna, ma már járt itt néhányszor, mindig üres volt a szoba. Dr. Cămătaru széles mosollyal, tárt karokkal fogadta.

– Kedves Beredzsi kolléga, hogy érzi magát, ugye tetszik Hidești? Nahát, de mi a baja? Ugyan, ugyan, fi-

am, de hová sietsz? Ráérünk! Van idő és jut mindenkire... csak legyél nyugodt. Olyan jó hely az a Hidești, és micsoda levegő, és milyen jó a víz!

Hiába, itt keleten az időnek nincs értéke, az embereknek nincs időérzékük, és ha a munka elmarad, anynyi baj legyen.

A kultúrotthon előtt egyre többen ácsorogtak, főleg fiatalok. Beregi szívélyesen invitálta őket a terembe, de mintha nem is hallották volna, senki be nem lépett.

– Hagyja őket, majd bejönnek, minek sietni? – így Ticho, és igaza volt. Egyszerre csak, mintha átszakadt volna a gát, betódultak, de csak a fiúk. A zenekar rázendített a Sanie cu zurgălăi (Csengős szánkó) kezdetű slágerre, és most már jöttek, jöttek egyre többen.

Az ajtónál Ticho álmos figyelmét semmi el nem kerülhette: két lej a belépti díj, de nem jegyet, hanem nyolc darab vöröskeresztes bélyeget kapott mindenki. Az ötlet a Tichóé volt, miután sehogyan sem tudták beszedni a körzetre kirótt vöröskeresztes tagsági díjakat. Ami a foghúzásokból bejött, az édes kevés. A dolog úgy kezdődött, hogy Beregi leszidta a személyzetet, amiért képtelenek begyűjteni a pénzt, aztán arányosan kiosztotta, ki mennyit kell beszedjen a tagoktól, vagy leadjon a saját fizetéséből. Fogcsikorgatva ugyan, de önmagának és Tichónak osztotta ki a legnagyobb összeget. Erre jött Ticho a vöröskeresztes bál ötletével. Megint igaza volt a dörzsölt felcsernek!

Sándor eleinte ellenezte, aztán eljátszadozott a hajdani Apollo-bálok emlékével, utánanézett a teremnek, a zenekarnak, és most itt van: Ticho előtt elvonul a falu, és leadja a két lejt. Az emberek nézegetik a bélyege-

ket, sokan a székekre ragasztják, de a fotómontázsokra is jut bőven. „Az idősebb asszonyok úgy fogják óvatosan göcsörtös ujjaik között, mint felénk templomba menet a vénasszonybúzlentyűt” – gondolta Sándor, de most már meg volt elégedve.

Tust húzott a zenekar, Beregi felment a színpadra, és belekezdett az egészségügyi nevelő előadásba, mert ezt csak így szabad. Csak szocialista nevelő jellegű bált engedélyezett Tóthfalvi aktivista elvtárs.

– Aztán a tovarășul doktor legyen vigilant⁴⁴, mert a dușmanul de clasă⁴⁵ nem alszik – mondta a rutinszöveget. (Éberségre buzdított, mert az osztályellenség álmatlanságban szenved.)

Sándor gondolt egyet, a színpadról leemelte az asztalt, a terem közepébe vitte, majd ráhelyezte a mikroszkópot. Elcsendesült a nép. Elsőnek a vöröshagyma vékony hártáját mutatta meg. Eleinte csak a gyerekek bátorkodtak a mikroszkóphoz, szorongva pillantottak belé. Aztán élénken magyarázták, mit láttak. Beregi utcaport, légyszárnyat, virágpollent, hajszálat mutatott a közönségnek. Tóthfalvi elvtárs is megnézett mindent, a hajszálnál hümmögött. – Ki hitte volna, hogy ez ilyen vastag? Egy nagyon öreg asszony keresztet vetett, mielőtt a mikroszkóp fölé hajolt.

És a népek egyre jöttek, mert elterjedt a hír, hogy a doktorul nyik furcsa dolgokat mutat a kultúrotthonban. Ticho jelentette, hogy fogytán a bélyeg.

– „Szőrös lába van a légynek, / Ha nem hiszed, gyere nézd meg” – dúdolta Sándor, és nagyon jól érezte magát.

⁴⁴ Vigilent: óvatos (románul)

⁴⁵ Dușmanul de clasă: osztályellenség (románul)

Nagyszerű ötlete támadt: megkérte az egyik tanítónőt, hogy szerezzen neki egy tetűt...

– Igen, igen egy élő tetűt, meg akarom mutatni az embereknek, hogy milyen csúnya.

A tanítónő félrevonult a legmocskosabb gyerekkel a színpad függönye mögé, aztán szerre vette a többi kis kosztot is, de hiába. Kétségbeesetten suttozta az orvosnak, hogy most éppen egyetlen tetűt sem talál. Furcsa dolog, pedig ez a tetű hazája.

– Emberek, szerettem volna egy tetűt is megmutatni, de most hirtelenjében nem találunk. Ha valakinek van egy a zsebében – szellemeskedett az orvos –, hozza ide, hadd lássák mikroszkóp alatt.

– Csak a halottnak nincs tetűje – hallatszott több helyről is, ami máskor felbőszítette volna az ifjú orvost, de most megértően mosolygott, mit tehetett, ő volt a házigazda. Azért még hozzáfűzte:

– Jobb, ha az élőnek sincs.

– Hagyja el, doktorul nyik, láttunk mi már eleget, kezdődjék a bál!

Mire a székeket a fal mellé húzták, a közönség nagy része eltűnt. Beregi megijedt, de Ticho ismét megnyugtatta: semmi vész, visszajönnek azok.

A zenekar ismét elkezdte a „Sanie cu zurgălăi”-t, pedig a teremben csak egy pár öregasszony üldögélt, és egy csoport gyermek ugrált a színpad előtt. Beregi nem értette, és csodálkozott, a zenekar lelkesen húzta. Ekkor megjelent egy legény a bejáratnál, és hangosan bekia-bálta: „Fogadás!” A zenekar abbahagyta a táncdalt, és rázendített a „Bátran előre, elvtársak” vérpezsdítő ritmusára, amire fejedelmi tartásban bevonult egy paraszt-

lány. Az a szóke pellagrás, aki karácsony óta nem evett húst. A legény derékon kapta, és a zenekar folytatta a „Sanie cu zurgălăi”-t, de alig egy percig, mert másik legény kiáltotta be, hogy „Fogadás!” A zenekar azonnal áthangolt az indulóra, jött a lány, utána rögtön a Csen-gős szánkó.

Beregi csak állt és bámult. Percenként jöttek a párok, minden alkalommal váltott a muzsika, hogy a bátor elvtársak és elvtársnők bemasírozhassanak. Az ajtónál sorban álltak a párok, mint a „Hátulsó pár előre fuss” játékban, türelemmel várva, hogy sorra jussanak, mert a fogadás rituáléja egyformán minden lánynak kijárt. Honnan ez a nagyúri szokás – ez a fejedelmi gesztus –, a nő lovagias tisztelete és az ember önbecsülésének ragyogó hagyománya?

Váratlanul Emilia esett Sándor karjaiba. A táncolók lökhették meg, amikor vele szemben megállt, hogy mondjon valamit. Jól fejlett mellei ingerlően simultak a fiúhoz, szorosan magához ölelte, de csak pár másodpercig, amíg újabb hajadon bevonulását jelezte a zenekar.

Emilia jelentette, hogy csak harminc tombolajegyet tudott eladni, az emberek nem veszik, mert nem is tudják, mi az, errefelé nem szokás.

Beregi Emiliával és Cosmolici bácsival számos apróságot gyűjtött össze tombolára, olyan nyeremények voltak mint: egy skatulya gyufa, üres boríték, három biztosítótű összekapcsolva, egy cucli, fácánkakas tolla stb., és persze a főnyeremény, egy hatalmas puliszkatorta, csokoládémázzal bevonva, húsvéti tojásucorkákkal ízléstelenül díszítve. Úgy szervezték, hogy minden har-

madik egylejes jeggyel nyerjenek valamit, mégsem vették. Közben táncolt az ifjúság, egyre hosszabb ideig játszották a Sanie cu zurgălăi-t, és egyre ritkábban az osztályharcos udvari bevonulót.

Sándor úgy érezte, elérkezett az ideje, hogy előhozakodjon a meglepetéssel. Bejelentette, hogy szépségversenyt rendez, és meg fogják választani a bál királynőjét. Az lesz a győztes, akire a legtöbben szavaznak, Tichónál a bejáratnál mindenki annyi szavazócédulát vásárolhat, amennyit csak akar, egy cédula ára egy lej. Tus! Csodálkozó arcok, itt-ott enyhe mosoly, és mehetett tovább a Sanie cu zurgălăi.

Tíz óra körül megjelent a milicista, középkorú, már pocakosodó, fekete arcú férfi, azt mondják róla, durva, de nem csak az emberekkel, a feleségét is veri.

– Nos, mi újság, doktorkám? Mulatunk, mulatunk? Aztán a tűzvédelemért ki felel?! Vigyázzon, nehogy valaki gondatlanságból tűzvészt okozzon!

Beregi ijedten döbbsen rá, mennyire igaza van a rendőrnek, és mekkora felelősség hárul most őrá. Két nagy fényerejű Petromax lámpa világította meg a termet, villany nincs a faluban. „Tűz sehol sem ég, esetleg a cigaretták...” – gondolta.

– Magának nincs rendben a személyazonossági igazolványa – nézett rá a hatalom pocakos helyi képviselője. – Már rég át kellett volna jelentse a lakhelyét Hides-ti-re. Tudja, doktor, nekem is vannak főnökeim...

A zenekar már több mint egy órája játszik, húzza ugyanazt a nótát, Sanie cu zurgălăi, úgy látszik, ez tetszik a közönségnek, mert nagyon jól érzik magukat, de még valószínűbb, hogy jól csak ezt tudják.

– Noroc, Florinel!⁴⁶ – vágta hátba a milicet Atitienu, a nagy szövetkezeti bolt vezetője. – Hagyj békét a fiatalembernek! Csak nem lesz bolond a városi személyazonosságját átcserélni egy ilyen sárfészekire. Különbben is, ő a mi doktorunk, ha nem vigyázunk rá, elszökik innen! – mosolygott tanító bácsisan, aztán karon fogta Florinelt és Beregit, és a táncolókra ügyet sem vetve kituszkolta őket a tereméből. – Menjünk hozzám egy pofa italra – vonszolta őket tovább. Nem lehetett mást tenni, mint amit Atitienu akart.

Atitienu magas, kopaszodó, vörös képű, jó negyvenes lehetett, arcát mélyen lenyúló pofaszakáll fogta kalózkeretbe. Alig volt két-három centiméterrel magasabb, mint Sándor, mégis úgy érezte, hogy eltörpül mellette.

Petróleumos, olajoshordók között egy vakolatlan raktárépületbe vezette őket, amelynek egyik fala a kultúrotthon oldalának támaszkodott. Az élelmiszerbolt raktárában zsákok, dobozok, babkonzervek és mindenféle ital ládaszámra. Az egyik ládán Emilia ült és cigarettázott.

– Ó, Titi, hogy tudtad elhozni a doktort... a doktor urat? – ugrott talpra a lány.

– Mi van a tombolajegyekkel? Azokat el kell adni...! Hány van még?

– Vagy száz... de már megyek is – indult Emilia.

Atitienu egy üveg albán konyakkal jött elő. Fél kezével megragadta Emiliát.

– Hé, te lány! Nem mész sehová. Itt van száz lej, és kész.

---

⁴⁶ Florinel: a Florian férfi keresztnév becézett változata (románul)

Atitienu, vagy Titi, ahogy Emilia szólította, hatalmas tenyerével a konyakosüveg fenekére csapott néhány-szor, és tényleg, a dugó lassan kibújt belőle. Az üveg többször körbejárt, Sándor csak óvatosan kortyolgatott, a bál még nem ért véget. Különben is rettegett attól a gondolattól, hogy netán egy beteg megérzi rajta az alkohol szagát. Ezért napközben még csak meg sem kóstolta az italt, és a büfébe soha be nem lépett, ellenőrizni is Cosmolici bácsit küldte. Egyszer nagyon melege volt, és látta, hogy a büfében sört mérnek, ami nagy ritkaság. Bement. Hárman is körülvették, rummal, pálinkával kínálták, a büfés pedig nem akarta elfogadni a korsó sörért a pénzt.

– Hát szervusztok! – emelte fel Titi az üveget, de úgy tűnt neki, hogy kevés, ami még benne van, ezért gyorsan egy másikból is kiverte a dugót.

Beregi gyorsan fölállt, Emilia is követte főnökét.

– Mi van, doki?! Nem akar velem pertut inni? Pedig velem érdemes, ezt jól jegyezze meg, de ha nem akar...!

– Szervusz, Titi! – vette el az üveget Sándor.

– Szervusz, Şoni⁴⁷! – igyekezett magyartudását fitogtatni a már félig részeg üzletfelelős.

Emilia gyorsan szétosztotta a Titi által kifizetett tombolajegyeket az iskolások között, kezdődhetett a sorsolás. Sándor minden nyertesnek gratulált, szellemeskedett, megnevettette a népet. Legjobban azon mulattak, hogy egy arasznyi darab tüzelőfát pont az erdész nyert meg. Hál’ istennek a puliszkatorta egy gyermeknek jutott, fel is falták rögtön közösen.

⁴⁷ Şoni: Sanyi (románosan eltorzítva)

Szépségverseny nem lett, nem vették a jegyeket.

Még javában állt a bál, amikor Beregi doktort sürgősen beteghez hívták, a nagy szövetkezeti bolt könyvelőjéhez. Alexandru Avădanei gyenge, madárcsontú, szőke fiatalember volt, még nőtlen. Anyjával lakott egy zsindefedelő házban. Alexandru nagyon szenvedett. Arcán hideg verejték, hasa deszkakemény, pulzusa szapor. „Semmi kétség, átfúródott gyomorfekélyről van szó, azonnal operálni kell!” Személyesen telefonált a postáról mentőért, a darabani-i kórháznak most éppen van sebésze, tehát oda küldheti. Az ügyeletes orvos alaposan kikérdezte Beregit, és nagyon szerette volna lebeszélni a hívásról, még valami olyasmit is mondott, hogy ha a hívás feleslegesnek bizonyul, akkor vele fizettetik meg a benzint és a kiszállási költségeket. Sándor a legnyugodtabb hangján közölte a kollégával...

– Tisztelt kolléga, ön két dolgot tehet, vagy kiküldi a mentőt, ezért én felelek, vagy nem küldi, ebben az esetben ön felel, amit természetesen a tartományi főorvos tudomására fogok hozni.

Végül is megérkezett a mentő, Beregi doktor is be szállt a beteg mellé.

A sebészorvos, akit valamilyen fegyelmi vétség miatt helyeztek ide Románia Szibériájába, olyan forró öleléssel és lapockaveregetésekkel fogadta Sándort, mintha legalábbis húsz éve nem látott barátja tért volna vissza a tengerentúlról. Alexandrut még ki sem vették a mentőből, a sebész már a hasát tapogatta, de csak egy másodpercig, és gratulált a pontos diagnózishoz.

– Operálunk! – dörzsölte össze a tenyerét, és lát szott, hogy nagyon boldog.

Sándor enyhe megrökönyödéssel nézte a nagydarab kopasz embert, aki leginkább Sergiu Malagambához, a háború utáni évek nagy dzsesszdobosához hasonlított. Megnyúlt sárga fogain az íny egyre fennebb húzódott, szokatlanul hosszú ujjai dobverőre emlékeztettek. Látványos, széles udvariassággal tessékelte ifjú kollégáját a szobájába.

– Pálinka, rum, konyak? – nézett kérdően rá.

– Ó, köszönöm semmit, én már... azaz egy csepp konyakot. „Ha már úgyis búzlöm.”

– Én műtét előtt mindig felhajtok egy kicsit... Operálunk, kolléga, de jó, hogy jött, operálunk! – dörzsölte ismét boldogan kezét a sebész.

A nyombélien tényleg ott volt egy borsószemnyi lyuk, az átfúródott fekély helye. Pár öltéssel bevarrta, a műtét egyszerű volt, szövődménymentes. Közben a sebész egyfolytában beszélt, magyarázott, fontoskodott, dicsekedett. Kezét úgy nyújtotta ki a tűfogóért, mintha kézcsókra kínálná, vagy alamizsnát kérne, közben Beregit figyelte, mennyire tudja meghatni elegáns mozdulataival? Hát semennyire. „Az öreg egy nagy ripacs, kell neki a csodáló, a dicséret, a taps, de legalább kedves, és nem is operál rosszul.”

Beregi a hajnali busszal ment vissza Hidești-re. A falu meg volt bolydulva, az éjjel leégett az élelmiszerbolt raktára – ahol az este ittak –, rengeteg olaj és ital. A kultúrotthon is tüzet fogott, de sikerült eloltani. Sándor megrémült, és azonnal belépett a milíciaőrsre. Attól tartott, őt vonják felelősségre a tüzeset miatt, hisz a vöröskeresztes bál vendégei közül éppenséggel gondatlan lehetett valaki.

Florian az asztalnál ült, és jelentést írt, nem látszott meg rajta az esti ivászat.

– Jó, hogy jön, doktor, éppen fel akartam keresni.

– Hallom, meggyulladt a raktár, ahol mi az este...

– Meggyulladt?! Porrá égett. És maga nem volt ott az este. Maga sem, én sem, egyáltalán senki sem járt arra! Megértette, doki? De igazán jól megértette?!

Beregi csak most vette észre, hogy a milicistának zöldék a szemei, ami sehogy sem illett sötét arcbőréhez.

Sándor, okulva a múltból, nem kelt fel hajnalban, hogy idejében Darabani-ba érjen, minek, reggel úgy-sincs senki a hivatalában. A beszerzések mellett legfontosabb az volt, hogy behajtsa Cămătarun azt, amit a gyermekfektetőnek ígért, és ki kellett vegye a havi fizetést az egész személyzetnek.

Minden hónap elsején munkaülés volt a rajon összes körzeti és kórházi orvosának a részvételével. Szívesen járt a havi gyűlésekre, ott alkalma volt megbeszélni az eseteket a kórházi orvosokkal, panaszkodni és elcsevegni a kollégákkal, és végre más embereket is látni, mint Hidești-en a Frank-kastélyban. Ilyenkor magának is bevásárolt, annál is inkább, mert fizetést is kapott. Igaz, hogy csak felcseri fizetést, mert Bereginnek nem volt meg az orvosi diplomája. Elvégzett ugyan hat évet rendesen, de államvizsga előtt kicsapták az egyetemről, szovjetellenes, kommunista- és pártellenes tevékenységéért. Pedig nem is akart egyebet, csak szabad választásokat, parlamentáris többpártrendszert és a szovjet csapatok kivonulását Romániából. Ő ebben hitt, és ezt nyíltan meg is mondta az egyetemi ifjú-

ság nagygyűlésén 1956 tavaszán. Mindent összevetve Beregi Sándornak óriási szerencséje volt, mert csak kizárták, és nem zárták be, mint annyi más fiatal azokban az években. És most itt van a világ végén, meghúzóda, állandó rettegésben, hogy mindez kitudódik, ezért fél a pártaktivistáktól, a szekusoktól, a rendőröktől, és fél mindenkitől.

Amikor májusban ide jött, rajta kívül csak egy Vársárhelyt végzett orvos volt a rajonban, Kovács, a szőke, ő tavaly végzett, alig úszta meg a kicsapást, mert azelőtt kántor volt egy máramarosszigeti templomban. Az egyetemen alig ismerték egymást, itt boldogan ölelkeztek össze minden hónap első napján, ha már a sors rostája ilyen szépen egymás mellé rázta őket.

Később még négy évfolyamtársát taszította melléjük az apró termetű, de nagy akaratú piti ember, a rektor, mert ő vállalta a minisztériumban, hogy ellátja orvossal Szucsáva megye legnehezebb körzeteit. Ott állt egy csoportban a négy újonc: Gyüge Gabi, Birtalan Ákos, Hegedűs Jocó és Gerzsi Tomi. Kitörő örömmel ölelkeztek, kacagtak, beszéltek egyszerre mind a hatan. Sándor csak most jött rá, mennyire szereti ezeket – és pont ezeket – a fiúkat. Ő volt az, aki állandóan kérdezett, pedig azok voltak az újoncok, rájuk fért volna egy kis útbaigazítás például most.

– Mikor kezdődik már ez a gyűlés, már kilenc óra is elmúlt?!

– Akkor már hamarosan – nyugtatta meg őket Sándor –, nyugi-nyugi, a Kárpátoktól keletre a nyolc óra nem azt jelenti, hogy 8. – Nekik ez az első gyűlésük, Bereginék már az ötödik.

Végre megérkezett a hivatalos elvtárs a párttól vagy a néptanáctól, ki tudja, aki azért volt ott, hogy biztosítsa a politikai színvonalat. Cămașaru az asztalhoz tesékelte. A négy vásárhelyi újonc egyszerre felállt, így szokás ez, amikor a tanár belép a terembe, és ők még nem érezték, hogy már nem diákok, hanem kész orvosok.

Jelentések, munkatervek, minisztériumi körlevelek és fenyegetések, fenyegetések. A fiúk megszállottan jegyzeteltek, mint az egyetemi előadásokon, Beregi egyetlen dolgot írt föl, nevezetesen azt, hogy ezentúl a veszett kutyák nyilvántartása nem tartozik a humán egészségügyi körzethez, hanem az állatorvoshoz.

Hidești-ről többször is szó esett, nem szidták, de nem is dicsérték túlságosan, Beregit mégis elöntötte egyszer a méreg, amikor Cămașaru főorvos azt olvasta, hogy: „Pártunk és kormányunk hathatós segítségével új egészségügyi egységgel gazdagodott rajonunk, most adtuk át Hidești-en az új gyermekfektetőt”. Hát igen! Meg minden. Csak azt nem tudta eldönteni Beregi Sándor, a kicsapott orvos, hogy ő most már mi? A párt, a kormány, esetleg mind a kettő?

Érdekesebbek voltak a hozzászólások, azok mindig közelebb állnak a valósághoz. Elsőnek az ide száműzött sebész szólalt fel, választékos, háború előtti jobbtársaságokban szokásos stílusban beszélt, egy világért ki nem ejtette volna a száján az elvtárs szót, neki mindenki „őurasága” volt.

– Kérem, megragadom az alkalmat, hogy az állam képviselője és a mélyen tisztelt orvosi társaság előtt dicséretben részesítsek egy Vásárhelyt végzett ifjú dok-

tort (Sándor szíve megdobbant, bár fogalma sem volt, miért), aki egy eset kapcsán ragyogó sebészi diagnózist állított fel. („Gondolom, az átfúródott gyomorfekély...”)
Beküldött egy fiatalasszonyt méhen kívüli terhesség kórisméjével, és a diagnózist alá is húzta! Uraim, én régi sebész vagyok! – mutatott magára hosszú dobverő ujjával, és vicсорította ki megnyúlt sárga fogait, aztán kivárt néhány másodpercet, hogy legyen mindenkinek ideje megcsodálni őhatalmasságát, és ha már nem jött be a nyílt színi taps, folytatta: – Mondom, régi sebész vagyok, de még soha le nem mertem írni ilyen határozottan ezt a diagnózist, mindig hozzátettem, hogy extrauterin-gyanús, vagy heveny kismencedei nőgyógyászati folyamat, alhasi tünetegyüttes stb. Gratulálok, szívből gratulálok! – integetett az újoncok felé, és elegánsan helyet foglalt. Mindenki a négy új orvost nézte, de senki sem tudta, kit kellene lásson. Végre kapcsolt a sebész, és rámutatott a nap hősére, akinek a nevét nem tudta kimondani.

– Őurasága volt az, kérem, mutatkozzon be, és remélem, még sok hasonlóan szép esetet fog küldeni nekem, élvezettel fogok megoperálni mindenkit.

– Gyüge Gábornak hívnak, Bivolon vagyok körorvos.

– Doktor Gyüge Gábor – helyesbített Beregi.

Cămătaru sűgott valamit a hivatalos elvtársnak, aki töltőtollát csavargatva mindentudóan bólogatott.

Ezután a belgyógyász kapott szót, fiatal, értelmes kolozsvári fiú volt.

– El kell mondanom, hogy tarthatatlan a helyzet a rajoni kórház fertőzőosztályán. Egy pici épület két kórteremmel, egyikben a férfiak, másokban a nők fekűsz-

nek. Az rendben van, hogy az esetek túlnyomó többsége fertőzőesés sárgaság, de előfordul, most jelenleg is, hogy diftériás gyereket is a sárgaságosok közé fektetnek. Ezenkívül semmilyen fertőtlenítési lehetőségünk nincs, a fertőzött hulladék a szemétdombra vagy a latrinába kerül. Itt valamit tenni kell!

Mindenki egyetértően bólogatott, de a „prezídium” nem válaszolt, ami, úgy látszik, felbőszítette a szakmailag felkészült belgyógyászt. Durván rászólt a fertőzőosztályt vezető orvosra, akinek ő volt a főnöke:

– Kérem a doktor elvtársat, mondja el nekünk, hogyan terjed a sárgaság.

Felállt az a katonaorvos, aki a fertőző mellett a tüdőgondozó főnöke is volt, és fél normával a határórségnek is dolgozott. Ebből a két és fél állásból kellett volna egyet Bereginek átengedjen, ahogy a megyei főorvos elrendelte, de itt egyszerűen nem vették tudomásul. Darabani olyan messze van Szucsávától, hogy hiába mond bármit a központ, ide nem jut el a szava. Csodálkozva mosolygott a két és fél normás orvos, vállait többször is felrángatta, míg elmondta rövid, de velős választ:

– Hogy mi terjeszti a sárgaságot? A legyek... Egyszerű, a legyek... Hát nem?

Döbbent csend ült a teremre, többen lesütötték a szemüket, csak a hivatalos elvtárs bólogatott egyetértően, de ezt neki meg lehetett bocsátani. Az újonnan jött vásárhelyiek izgatottan suttoztak, mint gyermekek az iskola padjaiban, amikor valamit jobban tudnak, mint az, aki éppen a táblánál van. Gerzsi Tomi nyújtotta a kezét, mintha felelni akarna, de Sándor még idejében intett neki, hogy hallgasson.

Gyűlés végén Cămătaru főorvos beszélt, végre eszébe jutott, hogy üdvözlje a négy új orvost, akik máris bebizonyították hozzáértésüket, és vegyenek példát „Beredzi elvtárostól”, akinél csak köpennyel szabad belépni a szülőotthonba, bizony neki is felkötötte a maszkot, és dolgozzanak a szocializmus építéséért, és irtsák a tetűt, és ügyeljenek a csecsemőhalálózásra, és a Párt segítségükre lesz, és így tovább.

Beregi igyekezett a gyermekgyógyással beszélni, hogy tanácsot kérjen, de még inkább, hogy eldicsekedjen a koraszülötteivel. Az türelmessen végighallgatta, majd cigarettával a foga között csak ennyit mondott:

– Kedves kolléga, ha azoknak a kölykeknek vannak napjaik, akkor életben maradnak, ha nincsenek... Azért csak vigyázzon rájuk!

Beültek egy sörre a darabani-i vendéglőbe, boldogan, hogy ilyen szépen összejöttek. A zsidó pincér látta, hogy idegenek, azonnal jött, Sándort már „coane doktor”-nak szólította, mititeit⁴⁸ és húsgombóclevest ajánlott az „uraknak”, és gyorsan megfordította a hihetetlenül piszkos abroszt, teljesen fölöslegesen. Annak ellenére, hogy éhesek voltak, senkinek sem akaródzott enni. Ilyen elképzelhetetlenül sok legyet még életükben nem láttak, hármasával, négyesével hullottak a sörbe, bepültek a szájukba, szemükbe.

– Ki volt az az analfabéta, aki azt reméli, hogy csak a legyek terjesztik a sárgaságot? – kérdezte Gerzsi Tomi.

Sándor mint „tapasztalt” moldovai körorvos, számos jó tanácsot adott, főleg ami a beosztott személy-

---

⁴⁸ Mititei: „aprócskák”, népszerű román étel, fűszeres, vegyes darálthús-rudacs-kák sütve

zettel való viselkedést illeti. Ilyenkor sokan alig várják, hogy megfogják és utána valamivel kézben tartásuk az új orvost.

– Amikor ide kerültem, azt hittem, a betegségek felismerése, a diagnózis lesz a fő problémám, aztán kiderült, ez csak engem érdekel, a főnökség soha meg nem kérdezte, milyen kezelést alkalmaztam, kit gyógyítottam meg, ki miért halt meg, csak ne legyen csecsemő! Ha egy csecsemő meghal, megkeserítik az életedet, és bármit is állít a körorvos, így is, úgy is ő a hibás. Ezért mindig és mindent be kell írni a csecsemő lapjára, ha kell, naponta kétszer is. Tudjátok, hogy mondják itt? „A halottat a föld, az élő a papírok takarják be.”

Sándor, még ha nem is fogalmazódott meg benne pontosan, szeretne volna megóvni az évfolyamtársait azoktól a hibáktól, amikbe ő már beleesett.

– Aztán ügyeljete, srácok, ne nyúljatok a csinos nővérek bugyijába, mert még felcsináljátok, aztán jöhettünk a lagzira! – készakarva volt ilyen triviális, mégis belevörösödött a saját farizeusi szövegébe, Emilia képe jelent meg előtte.

Darabani-ban, a rajonközpontban Beregi beugrott egy trafikba cigarettát venni. Lenyomta a dohányáruda kilincsét, de megtorpant az ajtóban, mert egy konyhába nyitott be. Hurkás karú kötényes asszony éppen libát fosztott az asztalon. Beregi bocsánatkéréssel hátrált kifelé, de az asszony nagyon udvariasan rákérdezett, hogy mit parancsol?

– Cigarettát szerettem volna venni, de úgy látszik, eltévesztettem...

– Dehogya tévesztette, ez a trafik! – törülgette toll-

pihés kezeit az asszony, és kihúzta a konyhaasztal fiókját... és tényleg, abban volt a trafik.

Beregi doktor kivette a belső zsebéből a nagy pakk pénzt, az egészségügyi körzet egész személyzetének a fizetését, hogy kifizesse a cigarettát.

– Tisztelt uram! – jött elő a konyha, szoba vagy trafik mélyéről egy vörös arcú, keménykötésű pajeszes zsidó, feltételezhetően a libás trafikosnő férje. Lehajolt, és megtapogatta Beregi lábait.

– Hová valósi uraságod? Bukarestből tetszett jönni? Leibovici-nak hívnak – mutatkozott be. Nagy, kidolgozott munkáskezei, gyászkeretes körmei voltak.

– Orvos... nagyszerű! Van nekem az ön számára egy prima árum. Kérem, próbálja fel, valódi bőrcsizma, vadászathoz, lovagláshoz elengedhetetlen. Egy ilyen úrnak, mint ön, télen csizmában kell járnia. Ojvé! Nem ismeri még kegyed az itteni teleket. De próbálja fel, legalább gyönyörködhesünk, milyen szépen áll a csinos lábán... De illet, nézd meg, asszony!

Mit tehet ilyenkor egy ifjú körorvos, akinek ruhátlanságához még csinos lábakat is adott az úristen? Egyszerű, megvette a csizmát 300 lejért. Bement cigarettaért, kiderült, hogy az konyha, és a trafikban vásárolt egy pár csizmát, ilyene sem volt még soha.

Lupăceanut kereste a kocsival a piacon, gondolta, ott lesz. Nem volt ott. Viszont rászólt egy fiatal pajeszos hentes. Ott állt egy asztal mellett, amelyen még gőzölgött a frissen vágott disznó, csak úgy a szabad ég alatt árulta a húst, mint mások a fosókaszilvát. Szimpatikus volt a fiatalember, talán azért, mert vasalt fehér kötényt feszült rajta. Magas volt, rózsaszín az arca,

és nagyon hasonlított Vilihez, a mentősofőrhöz. Talán az öccse, gondolta Sándor, és felemelte a húsrá terített lepedőt.

– Egy kilót, kettőt, hármat...? Mennyit tetszik parancsolni? – fente hangosan kését az acélon. Sokan állták körül és bámulták, de senki nem vásárolt, biztosan nem volt pénzük a népeknek.

– Egy kiló lehet? – kérdezte nyájasan az ifjú hentes.

– Ó, nem! Az túl sok – szabadkozott Beregi –, csak két szeletet kérek, karajt.

– Tessék parancsolni – dobta a mérlegre. – Pontosan egy kiló. Legyen szerencsénk máskor is, uram.

Beregi a visszajáró pénzt számlálva megszólalt.

– Valami baj van. Túl sokat adott vissza – nyitotta ki a tenyerét. Mindenki oda bámult.

– Én!? – változott pontyszeművé a kövér fiú. – Még-hogy én túl sokat adtam vissza!? Brühhahahaha – rezgett hatalmas mellkasa, és vele vihogott az egész éhenkórász társaság. Sándor rájött, hogy igaza van a fiúnak, de most már nem tűnt olyan szimpatikusnak.

Bedugta a húst a csizma egyik szárába, a másikban cigaretta volt, és dühösen kereste tovább a szekérét. „Na, tessék! Nem akartam én sem csizmát, sem húst, mégis megvettem mind a kettőt.”

Csak lépésben haladhattak, mert ott volt a szekéren egy láda táblaüveg a spanyolfalakhoz és hat darab, leltárnál kiszuperált csecsemőágy, gyermekvizsgáló asztal és egyebek. Öklömnyi sarkos kövek borították az országutat, amik kipattantak a ráf alól, Odaia nem szerette ezt az utat, Lupăceanu sem, ahol csak lehetett, lehajtott a főút mellé, mert a parasztfalton kevés-

bé rázott. Nemsokára utolérte őket egy kerékpáros, Ati-tienü volt, a boltvezető.

– Bonzsur doktorkám, hol jártál? Kerestelek ma a rendelőben, majd estére feljövök, beszélni szeretnék veled. Szervusz!

„Hát persze a vöröskeresztes bálon pertut ittunk, ott a raktárban, ami leégett... Biztosan arról akar beszélni, és ugyanazt fogja kérni... Mit kérni? Parancsolni!! Hogy ne járjon a szájam.” Furcsa, hogy azt mondta, szervusz, ezt a szót nem használják ezen a vidéken a fiatalok, sőt a gyerekek is jó napot, jó estét köszönnek egymásnak, esetleg „Bon jour”-t, amiről azt hiszik a moldvai parasztok, hogy ősrégi román üdvözlés. A „Jó szerencsét, elvtárs!” csak a hivatalos helyeken, pártnál, ifjúsági szervezetekben dívik.

„Milyen hamar elkarikázott Titi, fél óra alatt megteszi az utat Darabani-tól Hidești-ig, és nem is ráz.” Itt helyben elhatározta, hogy jövőre vesz egy kerékpárt, most még jobban sajnálta, hogy annyi pénzt kiadott a csizmára.

Otthon nem történt semmi érdemleges, egy-két sima szülés, Olbán meghalt egy öregasszony. Ami a legfontosabb, az ikrek jól vannak, bár Sanda panaszkodik, hogy a kisebbik csak száz grammot szoptott. Ahogy telik az idő, kezdi megszeretni a saját gyermekeit. Lesi, mit mutat a mérleg, szoptak-e eleget, éjjel ő tölti újra a meleg vizes palackokat, visít, ha valaki maszk nélkül közelít hozzájuk.

Ja, igen, egy ötéves gyermeket összecsíptek a vöröshangyák, magas lázzal, hidegrázással hozták be. Emilia azt hitte, tüdőgyulladás, pedig ilyenkor csak allergia-

ellenes gyógyszert kell adni és kész. Szerencsére ott tartotta a fektetőben. Emilia egész nap benn volt a rendelőben, mi több, Ticho is. Végeredményben jók ezek a gyerekek, állapította meg Beregi, de őszintén belátta, hogy elsősorban Emiliára, nem Tichóra gondolt.

Bement a szobájába, felpróbálta az új csizmát, és amikor kijött a folyosóra, szinte összeütközött Atitienuval.

– Ejha, fiatalúr! Mi ez, divatbemutató? Látom, új csizmát vettél, erre inni kell! Mennyit fizettél érte? Háromszázat!? Buta vagy, jöttél volna hozzám, kétszázért jobb csizmát szerzek neked... Hát akkor ígyunk – vett elő egy üveg sárga színű Săcăricát⁴⁹.

Sándornak nem sok kedve volt hozzá, de mit tehetett? Ez az ember eljött hozzá, benyomult a szobájába, italt is hozott, nem teheti ki. És ami igaz, az igaz, végül is jólesett a sárga eredeti rozspálinka. Főleg Atitienu beszélt, sokat ivott, de nem rúgott be, hál' istennek nem erőszakoskodott, nem kötelezte Sándort, hogy végig vele igyon.

– Nyomorúságos vidék ez, dokikám, össze sem lehet hasonlítani Erdéllyel. Erdély az Európa, ez itt a világ vége, főleg Moldvának ez az északi csücske. Ezt a vidéket mindig mindenki fosztogatta, és soha senki sem épített. Ti már rég gőzmozdonyon jártatok, a mi nyakunkon még itt ült a török. Ne csodáld, hogy olyan ez a szegény nép, mint a barom, piszkos, tetves, alázatos és lusta. Nem ért semmihez, nincs semmije, de nem is akar semmit csinálni. Ezeknek Frank kell, a bojár, akinek a szolgálai ostorral ügyltek rájuk, hogy dolgozzanak, ne lopjanak. Ma is ilyenek... ilyenek vagyunk.

⁴⁹ Săcărică: rozspálinka (románul)

Hidd el, sajnálom, hogy moldvai vagyok, de mit tehetek? Igyunk, pajtás!

Valamivel később mintha elfelejtette volna, miket mondott, pont az ellenkezőjét regélte.

– Hej, ha te tudnád, mennyire szeretem ezt a vidéket, a kiszáradt dombokat, a Prut menti erdőket, télen a nagy havat és férfias szeleket. Ne felejtsd el, ez a vidék adta a leghíresebb embereket Romániának, írókat, költőket, zeneszerzőket... Tudod-e, hogy a tejesasszonyod egyenes leszármazottja George Enescunak? A nagy zeneszerző falujából került ide feleségnek. Szeretem ezeket az embereket, éppen azért, mert olyan primitívek, buták, de a sárga földig alázatosak. Megcsalhatod, kiszipolyozhatod őket, elveheted a feleségüket, a mindenüket, nem fognak fellázadni, ha csak annyit is meghagysz nekik, hogy éhen ne pusztuljanak. Doki-kám, ez a nép aranybánya, csak tudni kell kihasználni őket – kacsintott cinkosan, de most már látszott, hogy kezd berúgni. – Ó, ha nekem annyi erőm lenne, hogy én vezessem őket, mire lennék én képes!

Sándor szédült az éhségtől. Elővett egy félbarna kegyeret, azt tördelte, Titi nem nyúlt hozzá. Ivott és tovább dicsekedett, főleg az összeköttetéseivel. A rajonból mindekit ismert, mindenkinek tett valami szolgálatot.

– Ugyan, Totfel elvtárs, az nekem csak ennyi (patintott a két ujjával). Nekem a rajoni első titkár a barátom, vele járok vadászni. Te nem szeretsz vadászni, doki? Legközelebb elviszlek. És jó barátom a te főnököd, a Cămătaru, csak mondd, ha valami baja van veled, én mindent el tudok intézni. No meg Vili, a sofőr. Neki is sok szolgálatot tettem... Mekkora hóhányó...

Ekkor lépett be Emilia, így Sándor soha meg nem tudta, ki a nagy hóhányó, a főorvos vagy a sofőrje, mert hogy mindkettő Titi lekötelezettje, az világos.

Titi lerántotta maga mellé az ágyra a lányt, és megitta egy pohár pálinkával.

– Most pedig eredj haza! – csapott a lány fenekére. – Én is megyek, doki, olyan jó volt elbeszélgetni veled, mert te egy jó fiú vagy, csak egy kicsit naiv. Hej, ha én orvos lennék, az ujjaim köré csavarnám ezt a rajont.

Csak miután elment, jutott Sándor eszébe, hogy Atieniu azt mondta az úton, hogy beszélni akar vele. Vagy talán csak beszélgetni?

Azon az éjszakán valaki leharapta a milicista kicsi ujját. Ő azt állította, hogy a felesége, a falu, hogy az asszony nem is volt otthon.

10

Árpád csak az előtte lépkedő Mirko hátát látta, vállán a csövével lefelé fordított vadászpuskát és a degeszre tömött oldaltáskát, ami minden lépésnél jobbra-balra imbolygott. Még sűrű éjszaka volt, éppen csak azt látta, hová kell lépnie, pontosan oda, ahonnan Mirko kihúzta a gumicsizmáját a szinte félméteres hóból. Nem lehetett elbámulni, mert ha nem talál bele a kitaposott nyomba és félrelép, derékig süpped. Nem is igen volt mit nézni a kopasz fák kísérteties fekete csontváz ágain kívül, mert mindent betakart a hó. Az út meredeken emelkedett a Báziás fölötti hegyoldalon, hátuk mögött a Duna-kanyar, és bizonytalan gyenge fények a jugoszláv oldalon. Út? Szó se volt semmilyen útról, csak úgy

egyenesen fölfelé a hegy gerincére kaptatott az öttagú vadászcsoporthoz, indiánsorban. Bozsinko, az iskolaigazgató vezetésű, szíjas izomzatú sporttanár, a legjobb táncos, a legjobb énekes, a legjobb futballista, ráadásul a legszebb férfi a faluban, és persze a legsikeresebb is.

Árpád most jött rá, miért hagyta Bozsinko őt utolsónak, mert sokkal könnyebb a kitaposott nyomokba lépni, mint utat törni a szűz hóban. Volt egy idősebb férfi is közöttük, akiről mindenki tudta, hogy a legjobb vadász. Vállalta a szőlőcsősi feladatot, mert a kollektív szőlője felnyúlt a hegygerincig, és a vadludak ősszel, amikor északról délre vándoroltak, pont itt pillantották meg a széles Dunát, és olyan hirtelen kezdtek leereszkedni, hogy szinte a puska csövére szálltak.

Árpád kegyetlenül izzadt. Elátkozta azt a percet, amikor irhabundát és báránybőr kucsmát vett föl, de főleg az zavarta, hogy hosszú alsónadrágot húzott, életében először. Réka beszélte rá, és vett is neki egy jégert a szövetségi boltban.

Bár ne húzta volna föl, mert nemcsak hogy túl meleg, de a lábszárain minden szőrszálat felállított, ami aztán úgy viszkedett, mintha rühes lenne.

– Még messze megyünk? – kérdezte Árpád, és levette a kucsmáját, amitől úgy párologott a feje, mint a kifutott tej a Vesta kályhán.

– Csúti! – szólt hátra a csósz, ami egyszerűen azt jelenti: csend legyen! Bár életében még sohasem volt vadászni, megértette, hogy nem szabad a vadat elriasztani.

– Tegye föl a kucsmáját, mert meghűl, doktor úr! – suttogta Mirko, aki az orosz sapkájának a füleit is átkötötte az álla alatt.

Mirko régi páciense Kozma doktornak. Még az ősszel jött ugyanebbe a katonasapkába bugyolált fejjel, szinte sírva. Szörnyű fejfájás gyötörte, ami már semmilyen gyógyszerre nem csillapodott. Árpád hamar megtalálta Mirko tarkóján azt a két fájdalmas pontot, ahol az Arnold-ideg kilép a koponyából.

– Hát akkor csinálunk ide két kis injekciót, és azonnal megszűnik a fájdalom.

– Injekciót a fejembe?! Azt már nem, akkor inkább meghalok.

Mirko a szövetkezeti bolt felelőse volt, sokat járt Bosnyákra, Oravicabányára, sőt Resicára, mindenütt kezeltek, csak éppen a fejfájása gyötörte tovább. Végül is halálra vált hősiességgel beleegyezett a fejinjekcióba, de nagyon félt. Annál érdekesebb volt az, ami az injekció után következett. Mirko felállt, a tarkójához kapott, elkezdte húzogatni a fülét, megpaskolta az arcát, majd nekiugrott Kozma doktornak – amitől most ez ijedt meg –, megölelte, két orcájára cuppanós puszit nyomott és elrohant. Tíz perc múlva egy frissen lőtt vadlibával tért vissza.

Elterjesztette az egész vidéken, hogy a mádzsár doktor a fejbe is tud injekciót adni, és őt meggyógyította. Azóta fenyegetőzik, hogy elviszi Árpit vadászni – hát most itt van. Puskát is szerzett neki, az, hogy nincs vadászengedélye, nem volt fontos.

Itt fönny a hegyen nem járnak a határőrök, ők szeretett hazánk, a Román Népköztársaság szent és sérthetetlen határait őrzik, de befelé, a román nép felé fordított puskával. Nyilván, mert mindenki szeretne kiszökni ebből az országból, olyan, aki Jugoszláviából ide sze-

retne, nos olyan bolond nincs. De mégis volt egy! Fital suhanc, ahogy ő dicsekedett, zsebtolvaj, akit a belgrádi rendőrség már jól ismer. Egy táskarádió lógott a vállán, amiből hangosan ömlött a dzsesszzene. Így sétált át a határon, ez volt a veszte, mert ezek meghallották és elkapták. Ketten is bizonygatták, hogy melyikük fogta el, mert az ilyen hazafias tettért kétheti szabadság jár a kiskatonának.

Tulajdonképpen egyikük sem érdemli meg, mert a kölyök besétált ide a sorompóig – mesélte Marin kacagva –, az egyik észrevette, a másik hazudik, de ilyen a román, honnan tudjam, hogy melyik? Ezért úgy jelentettem, hogy közösen fogták el, hadd menjenek haza egypár napra ezek a szegény gyerekek.

Kozma Árpai kapott a napokban egy karácsonyi üdvözlét Beregi Sándor barátjától és sorstársától, aki az ország túlsó sarkába került, Szucsávába, a szovjet határ mellé.

Szegény Beregi még csak át sem léphet a határon, mert ha Szovjetbe szökne, biztos, hogy elmegyógyintézetbe zárnák. Ezzel szemben Árpád, ha nagyon akar... de minek?

– Itt megállunk! – adta ki a parancsot a vadászmeister csősz.

Egy hatalmas fenyő alatt, ahol alig volt hó, fenyőto-bozokból hamarosan fellobbant a tűz. Szalonnát sütöttek. Árpád vakarózott, szorgalmasan kortyolta a kihűlt forralt bort a ragacsos szájú üvegből.

– Itt nem zavarjuk el a vadat?

– Nem. Azok a következő hegyvonulaton túl vannak, reggel oda süt a nap, oda jönnek melegedni.

Árpi a maradék pirított szalonnáját Mirko kutyájának dobta, hosszú lábú kores állat volt.

Mire felkelt a nap, a másik völgybe értek, és igaza volt a csősznek, ott alig maradt hó, helyenként az avar is kilátszott. Árpád Mirkóval egy kidőlt farönkön ült a ragyogó napsütésben. Már nem izzadt, sőt Rékára sem haragudott már, amiért rátukmálta a vadászgatyát, mert fagyott. Az égen vadludak úsztak, de nagyon magasan, a Dunára igyekeztek. Sehol egy lövés, semmi nesz, halálos téli csend borult a tájra. Mirko egy újabb üveg forralt bort szedett elő a táskájából, amikor messziről kutyaugatás hallatszott. Mire a fél üveget kiitták, már közelről.

– Ez az én kutyám, és űz valamit.

És tényleg a szemben lévő hegygerincen egy őz kocogott táncos léptekkel, minden sietség és megerőltetés nélkül. Mirko kutyája a nyomában kínlódva loholt, mégsem tudta utolérni. Árpád felemelte a puskáját, de Mirko lefogta, túl messze van.

Amikor velük egy magasságba ért a jámbor állat, hirtelen irányt változtatott, ki tudja, miért, és pont feléjük ügetett csúszkálva lefelé a lejtőn. És jött! Már egészen közel volt, de Mirko még mindig Árpád puskáján tartotta a kezét, hogy még várjon. Már alig öt-hat méternyire lehetett a balga állat, és nem vette észre a vadászokat, amikor Mirko végre levette a kezét Árpi puskájáról, és halkan mondta:

– Most lőjön!

Talán az őz is meghallotta, mert hirtelen benyomta a féket, két hátsó lába a lecövekelt, az elsők elé került és megállt, alig kéznyújtásnyira Árpád puskájától.

A doktor izgatottan célzott, már benne bizsergett a nagy sikerélmény, amikor a szeme találkozott a lemevedett őzike szemével.

Ijedt, mi több, rémült gyermekszemei voltak, pont olyanok, mint a fia, Ferike szemei, amikor megpróbálták bölcsőben ringatni. Ki kellett venni a bölcsőből és... Árpád nem lőtt.

– Lőjön már, mert elszalad!

– Nem. Olyan, mint egy gyermek, és úgy meg van ijedve szegény.

Mirko a menekülő állat után lőtt, de nem találta el, mert Árpád ráütött a puskájára. A kutya kitartóan üldözte fel a hegyoldalon. Árpád ledobta a puskáját, és utánuk szaladt, azonban mire lihegve a gerincre ért, őz és kutya már messze jártak lenn a völgyben, de még látta őket és azt is, amikor a Duna-partra értek. Már-már úgy látszott, hogy utoléri a hosszú lábú korcs a szerencsétlen őzikét, amikor az utolsó mentsvárként a Duna jegére ugrott. Vékony volt a jég, beszakadt és eltűnt a víz alatt.

– Talán jobb is, hogy nem lőttük le, mert itt van ez a kopasz, aki... a szekusokkal barát. Ha eljár a szája vagy feljelent, egy nyavalyás őzért három évet is kaphat az ember – kínálta Mirko a maradék bort. – Vigyázzon, doktor úr, mit beszél a kopasz előtt, mert besúgó! Már börtönben is ült.

Délfelé, megbeszélés szerint a Sztojákovics-szőlő – ami most a kollektíváé – présházában kellett találkozának. Útközben rátaláltak Bozsinkóra, háttal egy fának támaszkodva ült, napozott és cigarettázott. Körülötte véres volt a hó.

– Mi történt, druzse? Jött a vadkan, és te ijedtedben elvéreztél?

– Bár jött volna egy vaddisznó, de csak egy fiatal őzbak került a puskám elé.

– És lelőtted?

– Hát persze. Ott van, fölakasztottam a fára, de félek, följelent az a kopasz, ne szóljatok senkinek! Inkább itt hagyom és visszajövök érte.

Árpád gondolt egy merészet, és kissé könnyelműen kijelentette:

– Mondjuk azt, hogy én lőttem. A gyermekét és a feleségét is kezeltem ennek a kopasznak, már csak nem köp be... – de rögtön meg is bánta, mert jól tudta, hogy jobban tenné, ha nem ugrálna, neki, Kozma Árpádnak sok van a dossziéjában, ezért is került pont ide, ebbe a világvégi körzetbe.

Nagy üdvrivalgással fogadta őket a csősz és a kopasz, ők már ott voltak a présháznál. Egy-kettőre megnyúzták, és hat egyenlő részre osztották a zsákmányt. Az osztzkodás úgy történt, hogy a kopasz hátat fordított, a csősz rámutatott egy porcióra, a kopasz mondott egy nevet. A hatodik adagot ott helyben megsütötték, előételnek a máját.

A korcs kutya is előkerült, de Árpád nem adta neki oda a csontokat. Mirko egy üveg pálinkát vett elő az oldaltáskájából, így már érthető, mitől volt úgy degeszre tömve.

– Sem vadászat előtt, sem közben nem szabad pálinkát inni! – intett az öreg csősz. – Attól berúghat az ember, és ki tudja, mit csinál akkor a puskával? Most már szabad.

– De hadd célozzam meg azt a varjút – kérlelte Árpi –, hogy elmondhassam, én is lőttem valamit.

– Mi az, hogy valamit?! Egy őzet. Akkor avassuk fel a doktor urat vadásszá – csatolta le a nadrágszíját a vadászmester. Árpi engedelmesen lefeküdt a frissen vágott fenyőgallyakra, és mindenki a fenekére csapott egyet, igaz, hogy csak úgy simogatva. A kopasz udvariasan bocsánatot is kért, de jóval nagyobb hatást húzott az ártatlan doktorra, mint a többiek.

11

Egyre gyakrabban került beteg a gyermekfektetőbe, sokkal könnyebb volt így naponta kétszer-négyszer injekciózni, szakszerűen táplálni és állandóan szem előtt tartania a beteget, mint futni utána a harmadik faluba. Az anyáknak is megfelelt ez, csak az nem, hogy Beregi beutaláskor egyiket-másikat megmosdatta, és ha kellett, betetűporozta, de ezt is kezdték megszokni. Minden jól ment volna, csak a személyzet elégedetlenkedett, mert délutáni ügyeletet is kellett tartani, hiányzott egy állandó délutános nővér. Éjjel a doktor injekciózott, mert ő bent lakott a kastélyban, de a föld alól is kellett volna egy nővér. Cămătaru azt mondta, nincs, és ha lenne, akkor is ott vannak az ünnepnapok. Beregi belátta, nem is olyan egyszerű a kérdés, igaza volt Tichónak.

Délután megérkezett a rajoni mentő, Vili hozott egy csomagot. Úgy tartotta egy kézzel, magától távol a kopott kórházi pokrócba csomagolt valamit, mintha nagyon bűdös lenne.

– Tessék, Beredzsi úr, ez a magáé, Dorohoi nem vállalja tovább.

Rodica volt a csomagban. Így hívták azt a disztrófiás csecsemőt, akit aztán Sándor nevelt fel a gyermekfektetőben. Kis ráncos öregasszony szemecskéi közömbösen bámultak a világba, még csak nem is pislogott. Levetkőztetve még szörnyűbb látvány volt. Pont olyan, mint Afrikában az éhező néger csecsemők. Három és fél hónapos korában három kiló kétszáz, született három kiló háromszázzal. Szinte hihetetlen. Ráadásul negyvenfokos láza is volt a nyomorultnak. Hazaküldték a kórházból meghalni, mit is tehettek volna vele? Nem lesznek bolondok ott tartani, hogy az ő statisztikájukat rontsa, menjen csak haza oda, akihez tartozik, számoljon el az vele. „Ez biztosan meghal.” Akár ki is adhatná a halotti bizonyítványt. Jó lenne a szüleit értesíteni, de ilyenkor kit küldhetne felkutatni őket?

Nagy adag antibiotikumot fecskendezett be a csecsemőnek, mondjuk, hogy izomba, de az nem volt, így a csont és a bőr között alakult ki egy tojásnyi dudor. Alig nyafogott a szerencsétlen. Szólt Olga néninek, hozzon egy veder hideg vizet. Mikor visszeres lábán becsoszogott, két megjegyzése volt. Az első: – Ez még él? A második: – Jaj, coane doktor, takarja be, még megfázik!

– Meg bizony – bólintott Beregi, és meztelenre vetkőztetve Rodicát bedugta a veder hideg vízbe, csak a fejét hagyta kinn. Számolt húszig, aztán kivette, és megmérte a lázát: 38,5. Vissza a vízbe, az újabb lázmérés már csak 37-et mutatott. Ledörzsölte, bepólyálta, és be az ágyba. Țața Olgát odaállította, lesse, szuszog-e

még? Az öregasszony háromszor keresztet vetett, és imára kulcsolta a kezét. Beregi nekiállt, és nagyon alaposan elkészítette a problémás csecsemő személyi lapját, bár tudta, miután meghal, úgylis ő lesz a hibás.

Időnként átszaladt, és bedugta a kezét a pólyába, Rodica nem volt nagyon lázas. Beregi egész éjjel mellette maradt, hol hideg vizes törülközőbe, hol melegített párnába bugyolálta, aszerint, hogyan ingadozott a hőmérséklete. Belenyomott egy fél patikát, és reggel Rodica nyöszörögve szopta az ökleit, Beregi pedig hullafáradtan, félálomban konzultált.

Emilia rohant be a rendelőbe: – Rodica becuclizott egy negyed liter tejbegrízt, de még sír. Adjak neki még?

– Adjon – intett –, de lehet, ha teljesen ébren van, nem ilyen határozott.

Délfelé megérkezett Rodica apja, kis termetű, nyeslett alak. Napszitta kalapját gyámbászva elmondta, hogy ő nem tudja hazavinni a gyermeket, nincs mit kezdjen vele, a felesége szívbeteg, és ha meghal a kicsi, nincs amivel eltemesse, annyira szegények.

– A második negyed litert is megette – robbant be Emilia szokásához híven. – Én nem adok neki többet, még kihasad.

Beregi is átment, nézze meg. Aránytalanul nagy pókhasával lehangoló látvány volt, de már nem olyan száraz a bőre, élénkebb a tekintete, és láztalan, konstátálta az orvos. Elhatározta, hogy másnap főtt murkot és egy tojássárgáját is megetet vele a sajátjából. Már éppen ment volna a konyhába, hogy hörpintsen fel egy merőkanálnyit a mindennapi borsból, aztán feküdjön le, amikor elébe állt egy mosolygós fiatalasszony. Nem valami

szép, de egészséges, jó alakú, és ami meglepte, hiányzott belőle a nyomorultak félszeg alázatossága.

– Nos, coane doktor, megismer-e? – kérdezte csillogó szemmel, csípőre tett kézzel, mintha szegény Bereginék ez lenne most a legnagyobb gondja, de bármilyen fáradt is volt, vette a lapot.

– Már hogyan ismerném, coana⁵⁰, én a körzetemből minden szépasszonyt ismerek.

– De amikor megismert, nem voltam szép, teljesen ki voltam vérezve, ha nem küld el gyorsan Darabani-ba, meg is haltam volna. Emlékszik?

– Zöld ruhában volt! – villant fel emlékezetében inkább az eset, a helyzet és a büntudat, mint az arc. Már tökéletesen emlékezett arra, hogy ezt az asszonyt szidta le délelőtt, aztán este kivérezve hozta a férje. Ez valamikor régen, az elején történt, de most is szégyellte magát.

– Szóval azért jöttem, hogy a coane doktort és Emilia kisasszonyt tisztelettel meghívjam hozzánk a búcsúra, szombaton lesz és vasárnap egész nap, de nagyon kérem, jöjjenek el, mert Chirica, az uram elzavar a háztól, ha nem jön el, coane doktor.

Rodica nyugodtan aludt, Sanda apró főkötőket hímezett az ikreknek. Jól van, mosolygott Sándor, és elhatározta, már nem fekszik le, hisz mindjárt este van, inkább lesétál a szövetkezeti boltba valami vacsorát vásárolni, mert már a könyökén jött ki a tojásrántotta. Atitienu örömmel fogadta.

– Erőt, egészséget, az isten éltesse, tisztelt doktor úr! – mondta jó hangosan, tagoltan a vevők feje felett, hogy mindenki hallja.

⁵⁰ Coană: asszony (románul, parasztosan)

– Szervusz, Titi – nyújtott neki kezét Sándor a pult felett.

– Szervusz, doktor úr, örülök, hogy látlak! – mondta még hangosabban, hogy ezt is hallják.

Ez a bolt jóval nagyobb volt, mint a Veszeloovszkié, itt ipari termékek, textília, sőt papír- és könyvrészleg is volt. Sándor kapott pult alatt néhány marhahúskonzer- vet, ami hidegen is ehető, egy jó száraz „gjudemet”, ba- rackdzsemet. Titi megkülönböztetett előzékenységgel szolgálta ki, és amikor a visszajáró aprópénzre intett, hogy maradjon, szépen megköszönte.

– És most mivel kínálhatlak meg, doktorkám: ko- nyak, likőr, pálinka?

Sándor mind szabadkozott, hogy nem aludt egy per- cet sem az éjszaka, végül is kiegyezett egy habzó borral. Ez jót is tett neki, lemosta a sok füstöt, megpezsegettette üres gyomrát. Ez alkalommal a technikai áruk raktárá- ban ültek, ott állt öt Carpați kerékpár befelé fordított kormányokkal, gyári pakolásban. Sándor élvezettel néz- te, tapogatta a vadonatúj, egyébként csak nagyon nagy protekcióval beszerezhető bicikliket.

– Szeretsz kerékpározni? – kérdezte Titi.

– Nagyon! Ezen a vidéken a legideálisabb közlekedé- si eszköz, fél óra alatt a rajonközpontban vagy, vagy Bordánkán. Érted te, mit jelent ez? El tudok menni egy beteghez fél óra alatt!

Titi egyre nagyobb csodálkozással nézte a lelkende- ző Sándort.

– Hát akkor miért nem veszel egyet magadnak? Itt vannak, válassz!

– Miért, miért?! Mert nincs pénzem. Majd jövőre,

addigra összegyűjtöm az árát – és kiitta a már egyáltalán nem habzó bort.

– Nincs pénzed...?! Egy biciklire? – meredt rá csodálkozva Titi, majd egyre hangosabban buggyant ki belőle a kacagás, nevetés... röhögés, hogy már rossz volt hallgatni.

Sándornak rémlett, hogy már hallotta valahol ezt a lenéző magabiztos gúnyolódást... igen, tegnap a zsidó hentesfiútól, de az nem volt ennyire bántó. Rosszkedvűen szedelőzködött. Titi gyorsan töltött még, és olyan finom udvariassággal igyekezett Beregit kiengesztelni, hogy neki is úgy tűnt, kialvatlan idegrendszere tréfálta meg, senki sem csúfolódott vele.

Még ült egy keveset, és elmondta, baj, hogy nincs délutános nővére, de honnan teremtsen egyet elő? Mikor elbúcsúztak, Titi nem engedte el a kezét.

– Şoni, én nagyon komolyan mondom, vigyél el egy kerékpárt, majd kifizeted, amikor lesz rá pénzed... jövőre. Rendben?

Sándor nem is válaszolt, csak kacagva integetett, hogy szó sem lehet róla.

A bolt előtt pont akkor állt meg a darabani-i busz, ami minden reggel és este Dorohoiba megy. Sándor is, mint a falusiak, nézte, ki száll le róla. Nagyon jól tette, mert az egyik leszálló Gerzsi Tomi volt. Komoly, sőt komor volt Tomi, mint akinek nagy bánata van.

– Kire haragszol? Bökd már ki – reccsent rá Sándor, és töltött neki egy pohár rozspálinkát.

– Magamra, egyedül magamra, mert mindjárt az elején leszartam a kalapács nyelét. Azért jöttem, hogy táncot kérjek tőled. A második vagy harmadik nap,

miután odaértem – gyónt Tomi –, azt mondja a felcserem, megy terepre a szifiliszekhez beadni az injekciót. Mondom, csak menjen. Estefelé bejön hozzám, mesél erről-arról, aztán letesz az asztalomra huszonöt lejt. „Ez a magáé” – mondja. – „Eladtam két Extencillint a szifiliszekéből.”

– És te elfogadtad.

– El.

– Ó, te szerencsétlen Tamás!

– De tudod, akkor összesen három lej huszonöt bani volt a zsebemben, kevesebb, mint két kiló fekete kenyér ára, és fizetést csak elsején kapunk, azaz tegnapelőtt, vagy mikor volt elseje?

Sándor elképzelte magát Tomi helyzetében, hogy tudna Ticho szemébe nézni, így is alig bír vele.

– És most pofátlan a felcsered, ugye?

– Az – bólíntott szomorúan Tomi –, meg sem mondja, hová megy, mit csinál, ha kérdezek valamit, hátat fordít. – Majdnem sírt a nagy kemény ember.

Beregi az egyetemen nem ismerte közelebbről Gerzsi Tomit, nem sokat tudott róla. Fáradt agya aludni vágyott, de jól tudta, ha most nem fundálnak ki valami okosat, akkor Tomi nem fog tudni aludni. Hozzá jött tanácsért, ezen az emberen segíteni kell!

– Tomikám, van egy javaslatom, gondoljuk meg. Menj haza, hívasd be az összes szifiliszest, és vegyél tőlük vért Wassermannra, ezt úgyis meg kell néha csinálni. Ravasz felcsered meg fogja kérdezni, miért mindenkitől? Ó, semmi, válaszolod, de mondta a főnök, hogy jön egy bukaresti kontroll, akik azt vizsgálják, mennyire gyógyul a szifilisz az Extencillin-kezelés ha-

tására. Azt is meg tudják állapítani, ki hány injekciót kapott! Mikor ámulni kezd, kiabálj rá nagyon durván: – Ki volt az a szifilisz, aki nem kapta be a két injekciót? Meg fogja mondani. Erre te csak úgy hanyagul dugj a zsebébe egy huszonötöst, és mondd ezt: – Jaj, szinte elfelejtettem megadni a kölcsönt, de köszönöm. Ezután nagyon határozottan szólj rá: – Vigyázz, hogy minden szifilisz annyi injekciót kapjon, ahány be van írva, mert én nem felelek teérted a fővárosiak előtt! Valahogy így... még gondolkozzunk...

Ebéd után szundított egy kicsit, aztán meglátogatta Veszeloovszki bácsit. Már sokkal jobban volt, de szedte is a gyógyszert. Az öreg éppen az újságot olvasta. Erősen kommunistaellenes volt, semmi sem volt jó neki, amit ez a rendszer csinált, és nap mint nap leste a postást, izgatottan nyitotta ki a lapot, azt várta, mikor bukik meg a kommunista kormány. Nagy izgalomban lelkesen mesélt, de csak bizonytalan értesülései voltak, kizárólag a Szabad Európát hallgatta telepés rádión, amit nagyon zavartak, és süket is volt az öreg.

– Doktor úr, baj van, találtam egy halott csecsemőt – jelentette a védőnő szombaton délelőtt – Mereuton, nincs is túl messze a rendelőtől.

Ez a falu csak három kilométerre feküdt, szemben a kastéllyal, de annyira szétszórta az elnyúlt dombokon, hogy volt olyan ház, ami kétszer akkora távolságra esett. Beregi elhatározta, kimegy személyesen. A védőnő előkészítette, hogy ehhez hasonló nyomort még ő sem látott, pedig nem kezdő ezen a vidéken. Ennek ellenére megdöbben az orvos attól, amit talált. Inkább

csőszkunyhónak mondható szalmafedeles kalyiba, istálló ajtóval, rajta aktatáskányi ablak. Beregi, amikor bebújt a bordankai vermeknél is kisebb kunyhóba, azt hitte, ez tévedés, itt nem lehet élni! Az egyik sarokban szalma és egy halom rongy, a másikban kormos üst rászáradt puliszkamaradványokkal, ezenkívül semmi. De abszolút semmi! Sem bútor, sem ruha, sem szerszám, sem edény, tehát semmi.

Megmozdult a rongykupac, és kibújt alóla egy csimbókos hajú fiatalasszony, aki, ha le lehet számítani azt, hogy szörnyen koszos volt, biz' isten nem is volt csúnya.

– Maga itt lakik? – kérdezett rá a biztonságért Beregi, mert ki tudja, talán elkergették otthonról, és ideiglenesen itt kell meghúzza magát. De nem. A védőnő igazolta, hogy bizony itt lakik, és ebben a „házban” nevelte fel a másik gyermekét, aki most már négy és fél éves. Tényleg az is ott lapult a rogyok között, kék szemű, szőke leányka, nagykendővel a fején, amit a nyakán körbekötött az anyja.

– Ügyes leányka – mondta a védőnő. – Ő segített a szülésnél.

Beregi úgy érezte, rosszul lesz, de nem engedhette meg magának ezt a luxust, hisz ő itt orvos, aki azért jött, hogy megvizsgálja az anyát és a halott újszülöttet, nem hisztériázhat.

– Maga mit csinált, szerencsétlen asszony?! – ordított rá.

– Mit csináltam? Semmit. Az éjjel elkezdett fájni a hasam, és kipottyant belőlem ez – emelt fel egy összekötött rongycsomót, abban volt a hulla.

– Miért nem jött a szülőotthonba?

– Éjszaka, sötétben megesznek a farkasok – mosolygott, mintha valami jó viccet hallott volna.

– Könnyen ment a szülés? – kérdezte Beregi, hogy minden adattal felvértesse magát Cămătaru ellen

– Persze, hogy könnyen. Hamarább megvolt, mint amennyi idő alatt megfő egy puliszka. Aztán mondtam ennek a gyermeknek, hozza ide a kést és egy darab spárgát, a gyerek könnyebben hozzáfért, ő vágta el a köldökét.

– És ez sírt, amikor megszületett? – bökte meg a rongycsomót.

– Már mért ne sírt volna? – nevetett az asszony.
– Aztán elcsendesedett... Reggel nézem, hát nem szuszog...

Sándor messze tartotta magától az újszülött hulláját tartalmazó rongyot, pont úgy, mint Vili, amikor Rodicát hozta. Aztán a nővérrel közösen vitték, mint kétfülű szatyrot, vagy akkor este Emiliával a tojásos kosarat.

Mit tehet ilyenkor egy kezdő körorvos? Ha ezt elmeséli, el sem hiszik, talán még a rajonnál sem. De Hidești-en igen, itt ismerik az asszonyt, talán nem is egészen normális. Azt mesélik róla, ha egy férfit meglát, bevoncsolja a kalyibába, és mindig akad valaki, aki ráfeküdjön. Hogy miket láthatott ez a búzavirág szemű rongybaba?! Emilia nem tudott erről a terhességről, ez nagy baj... Mit csináljon vele, szidja le, mint Tichót?

Beregi doktor azonnal felboncolta az újszülöttet. Tüdeje úszott a vízen, ami azt jelenti, élve született, tehát csecsemőhalandósággként kell jelenteni. Milyen dühös lesz Cămătaru! Fejlődési rendellenességet nem talált, ezzel szemben a mellékvesék masszívan bevéreztek, te-

hát Waterhouse–Friedricksen-szindróma, ami elég ritka kórbonctani lelet. Rögtön utánanézett a könyvekben, úgy van, nagyon súlyos fertőzés okozza. Talán így már nem lesz olyan mérges a főorvos.

„Valamit kezdeni kellene azzal a másik rongybabával. Jön a tél, megfagy abban a huzatos kalyibában” – morfondírozott Beregi, és úgy érezte, a szokásos boršot sem tudja lenyelni.

Megrebbent, amikor a telefon daráló csörgetésbe kezdett. Dr. Cămătaru hívta. Sándor megdermedt, mintha a főnök ide látna, és már tudná is, mi történt, de annál jobb, legalább hamarabb túlesik rajta.

– Halló, dr. Beredzi, van egy problémám magával.

– Nekem is, főorvos úr, meghalt egy csecsemőm – könnyített rögtön a lelkén.

– Hogy azt a magasságos jóságát neki, hát mit csináltok ti ott? Nem tudtok vigyázni?!

– Főorvos úr, nem tudtunk róla, otthon halt meg, felboncoltam, Waterhouse–Friedricksen-szindróma.

– Miiii???

– Waterhouse–Friedricksen-szindróma, mellékvese-bevérzés.

– Az meg mi a fene? Hagyd a hülyeségeidet, azt mondd, miért halt meg?

– Súlyos fertőzésben, és gondolom, kihűlt az újszülött...

– Abba, úgy gondolod, meg kell halni?! Miért nem vigyáztatok rá?! Tudd meg, hogy szankcionállak. Mikor látta utoljára védőnő?

– Sohase látta.

– Húha! Ezt megkeserültek – váltott olyan hangra,

hogy abban már benne volt a készülő megtorlás. – No, lássuk csak, mennyi idős volt a gyermek?

– Tegnap született, ma reggel meghalt.

– Mit mondasz, Beredzsi? Az első nap meghalt? Drága egyetlen kölykőm, te teljesen hülye vagy!? Csak nem fogsz egy pár órás újszülöttet csecsemőhalandóságnak jelenteni, ez örülség. Úgy jelented, hogy halva született és kész!

– De főorvos úr, élve született, én felboncoltam, és úszott a tüdeje, tehát lélegzett...

– Nem igaz, halva született, én jobban tudom, és ne járjon tovább a szád! – Egy kicsi csend következett, aztán egészen más hangon folytatta: – Mit csinál az az ügyes szakácsnőd, aki azt a finom habot készítette? Majd még meglátogatlak, szeretem Hidești-et, ott olyan jó a levegő és a víz... Szóval ügyeljete, hogy mit csináltok! Jó szerencsét!

Sándor még fel se ocsúdott, újra kerregett a telefon.

–Te, Beredzsi, kiverted a fejemből, amiért hívtalak. Itt járt nálam Atitienu, és azt mondja, doktor Beredzsinnek szüksége van egy délutános nővérre. Már mondtam neked, hogy nővérem nincs, de az az Atitienu azt mondja, Totfel elvtársnak a felesége takarítónő volt a kórházban, injekciózni is tud. Ha akarod, alkalmazom.

– Nem is tudom, előbb próbáljam ki, megfelel-e? Mondjuk egy hónapig.

– Beszéld meg vele, de csak takarítónői posztra tudom alkalmazni, aztán te használd, amire akarod... Ej-ej, ti erdélyiek, hogy megtaláljátok egymást, és menyire összetartotok.

– Tóthfalviné moldvai.

Úgy érezte, aznapra elege van mindenből és mindenkiből, nem akart több embert látni. Emiliát igen... ő nő. De vendégségbe menni?! – micsoda elvetélt ötlet.

Emilia tudta az utat Vatrára, ő már járt coana Fliscunál, a zöld ruhás asszonynál, akihez most ünnepelni kényszerítette a rossz lelkiismeret.

Kis dombon állt a ház, alatta kacsanevelő tocsogós patakocska, felette két hatalmas tölgyfa, félő, ha valamelyik kidől, összeroppantja a házat. Kissé giccses volt a kép.

Coana Fliscu és a férje, Chirica kijöttek az utcára, kitörő örömmel fogadták a vendégeket, Emiliával összecsókolózott az asszony, Beregit karon fogva vezették be a tisztaszobába. A sok csiripolás és a vendégfogadás túlzott örömkítőrései ellenére – ami egyébként moldvai jellegzetesség – érezte, hogy ez mind őszinte, hiányzik belőle minden mesterkéeltség. Igazán örvendtek, talán egy kicsit büszkéek is voltak, hogy az orvost vendégül láthatják.

A szoba nem volt valami nagy, de mindenütt népi hímzések, varrottas párnák, bokályok, festett tányérok, az ablakok felett leheletvékony borangic – igazi selyemszálból kézi szőttés.

Kövér ember ült az asztalnál, Blaga, az állatorvos. Ő is kitörő örömmel üdvözölte őket, mintha nem is dolgoznának egy házban.

– Meg kell köszönjem a segítségét. Hallod, Chirica, Beredgiu⁵¹ doktor meggyógyított egy lovat. – Miért ne, aki egy gyereket meg tud gyógyítani, miért ne tudna egy állatot is? Egyik se tudja megmondani, mi a baja.

⁵¹ Beredgiu: a Beregi románosított hangzású verziója

– Jó, akkor ezentúl küldje hozzám a pulyákat – kacagott a lódoktor –, majd kiírom a rendelőmre: „Anyák, hagyjátok a gyermekeket, és gyertek hozzám!”

Sokáig kacagtak, pedig Chirica már mind itatta volna őket. Végre coana Fliscu is szóhoz jutott: – Igen ám, de Beredzsi doktor az egyiket fűti, a másikat hűti! Ha Blaga doktor nem tudja, melyik coana hogy szeret, bizony nagy bajba kerül.

Kacarászás közben Emilia odasúgta: „Blaga szeret a nőket!”

„Vág ennek az asszonynak az esze! Egy szuszra mindkét doktort megcsipkedte.” Észrevétlenül az asszony körmeire pillantott, tiszták voltak. Chiricáé is.

– Mit csinálnak az ikrek? Az emberek csodálkoznak, miért kínlódik velük, hisz úgyse kellenek senkinek. Sanda azt mondta...

– Hagyjuk a munkát, ma ünnepelünk – emelte Chirica a poharát, amiben teaszínű ital volt. – Doktor urak, coana moaşa⁵², egészségükre!

Sándor minden igyekezete ellenére nem tudta eltitkolni undorát, amit az asszony észre is vett.

– Kóstolja meg nyugodtan, én készítettem, nagyon tisztán.

Jaj, ő ezt már hallotta egyszer, és hogy megjárta, de nem akarta megsérteni ezeket az igazán kedves embereket, ezért megnyalintotta. Kellemes meglepetés, székelý köményes volt, pergelt cukorral színezve.

– Na, látja, ezt magának készítettem, tudom, Erdélyben így isszák.

– Azt hittem, szamahonka – szabadkozott Beregi.

⁵² Moaşă: bábaasszony (románul)

– Szamahonka, az is van – intett Chirica kifelé.

Juhtúrót, olajbogyót és szalámit hozott az asszony, mindenkinek egy nagy tányérral. Sándor kitakarította a magáét, a reggeli tea óta csak nikotin került a gyomrába, és felhajtott még egy köményest.

– Hej, hej, Erdély! Van ott kultúra és civilizáció, nem úgy, mint itt – sóhajtott az állatorvos, és magába töltött egy pohárral, de olyan bánatosan, mintha ez jelen-
tené a világ végét.

Ezután friss töpörtyűt és valami májas-véres félét hozott újabb tányérokra, ecetes csípős paprikával. Sándor áhítattal evett, és egyre jobb véleménye lett a Fliscu családról.

– Levágtam egy malacot, olyan százkilósat – mondta Chirica halk dicsekvéssel. – Kell most a búcsúra, sok a vendég.

– Sok? – nézett föl a tányérjából Beregi, mert csak hat teríték volt az asztalon.

– Még vannak, sokan, ott a másik házban – intett Chirica kifelé, amerre az előbb a szamahonkát is mutatta. Tényleg, hol ő, hol az asszony ment ki, nyilván, hogy a többi vendéggel is foglalkozzanak... Hozták a mindennapi boršot, de ez nem volt mindennapi. Egész combok, püspökfalatok és más tyúkalkatrészek úsztak a sűrű tejfölös, savanykás lében. „Ha ilyen a moldvai borš, visszavonok minden lebecsmérlést, amivel eddig illetem” – rendezte el magában ezt a kérdést is Sándor, és nagyon szomorú volt, mert teljesen jóllakott. Chirica beléjük erőltetett még egy pohárka erőset, azután eltűnt.

– Úgy látom, jó gazdák – jegyezte meg Sándor.

Blaga fontoskodó grimasszal fújta a füstöt, hasán kibomlott egy inggomb.

– Mi az hogy! Lovai, tehene, disznói, sok birkája van. A földjét szétíratja a rokonságra, az ő nevén alig maradt pár hold, de mindenki tudja, ő dolgozza meg az egészet. Már többször volt kuláklistán, de mindig letornázta magát róla. Hidd el, kolléga, Chiricának több esze van, mint az egész rajonnak, miniszter lehetne.

– Azt hiszem, nemcsak okos, szorgalmas is – mondta Sándor –, mert ne haragudj, ez a nép nem valami szorgalmas.

– Kimondottan lusták és piszkosak, de nagyon vendégszeretők.

– Sokat is ér a forró vendégszeretet, ha nincs, amivel megkínáld a vendéget, legfeljebb egy kanálka dulcsáccával egy pohár vízben.

– Igen, ez ősi moldvai szokás – bólogatott az önmagával és honfitársaival elégedett jól táplált állatorvos. – Tudtad, Beredgiu, hogy az én apám erdélyi? Blaga. Moldvában nincs ilyen név!

„Blaga, bleg⁵³, balga, Balog... Bologa... bal...” villant át Sándor agyán a szóelemzés.

Chirica behozta a két fiát, ötödik-hatodikosok lehetnek, kopaszra nyírt, élénk tekintetű fiúk.

– A lovakat, teheneket megittattad?

– Igen.

– A disznókat megettetted?... Akkor köszönjetez szépen, és menjetez vacsorázni. – Megvan mindenkinek a feladata. A nagyobbik a nagy, a kisebbik az apróbb jószágot rendezi. Három szekér gallyat vágtak a köz-

⁵³ Bleg: balga (románul)

ségi ciheresben, és haza is szekerezték. Mondom nekik: – Kamgarn öltöny kell? Kaptok, de meg is kell dolgozni érte! Sört, bort az uraknak?

Sándor legszívesebben se nem evett, se nem ivott volna semmit, de ez lehetetlen volt. A moldovaiak aztán tudnak kínálni! Egyfolytában biztatják az embert. Sándor egyszer megkérdezte coana Fliscut, hányszor szokás kínálni a vendéget?

– Tudom is én, talán kilencszer...

A magyarok háromszor, a németek egyszer, a moldovaiak kilencszer kínálnak. Minél szegényebb egy nép, és történelmileg minél közelebb áll az éhezéshez, annál többször kínál. Állítólag Kínában csak addig illet enni, amíg a gazda szóval biztatta a vendéget, ahogy elhallgatott, le kellett tenni a pálcikákat.

Sándor felállt, hogy járjon egyet. Chirica szerényen, de magabiztosan mutatta be a gazdaságát. Most látta, két ház van egymás mellett, az öreg ház, amiben ők ültek, és közvetlenül mellette az új.

– Két fiam van, valamelyiknek majd csak kell. – Ezeket kivágom – mutatott az alkonyatban félelmetesen nagy koronájú tölgyekre –, az én telkemen vannak.

– Nehogy a házra dőljenek!

– Arra vigyázunk, jövőre lebontom az öreg házat, újat építek helyébe, ezekből kijön a faanyag.

Zsongott a vendégsereg az új házban, de oda nem mentek be, pár lépcsőn leereszkedtek a verembe. Három-négy boroshordó gerendákon, üvegekben a bar-na számonka.

– Melyik borból isznak a doktor urak? Kóstoljuk meg.

– Ne legyen poloskaízű – mondta Sándor, de már meg is bánta, hogy udvariatlan volt. Az igazság az, hogy eddig csak rossz bort ivott ezen a vidéken.

– Olyan, amit hasra mérnek? – nevetett Chirica.
– Van az is, de nem nekünk! Uraim, van nekem egy darabka nemes szőlőm, persze az munkaigényes, metszeni, kapálni kell és permetezni ötször-hatszor is, néha még többször. Ezért nem szeretik errefelé, csak azt, ami magától terem, munka nélkül. Akkor ígyák is azt, amíg a hasuk megtelik! – intett az új ház felé.

Mikor visszaértek a házba, ott ült az asztalnál Tóthfalvi, aki nagy igyekezettel sietett utolérni őket, már a boršnál tartott. Közben egészen besötétedett.

– Miért jött ilyen későn? – kérdezte Beregi.

– Nem akarom, hogy mindenki lássa, hová, kihez járok – mondta büntudatos szerénységgel.

Nagy tál párolgó, apró töltött káposzta következett, jól megborsozva, és Sándor csodálkozott magán, hogy még fér belé.

– A múltkor crupot⁵⁴ ettem egy lakodalmon.

– Az is van – bökött Chirica a számahonka irányába –, de ez jobb.

De még mennyire, hogy jobb! És ami még ennél is finomabb tud lenni, az az olajbogyós sült kacs. Coana Fliscu végre egy percre kiszabadult az új házból, amit rögtön arra használt, hogy még egy kis kacasültet rábeszéljen az elit vendégekre.

Sándor azon vette észre magát, hogy egyik pohár bort a másik után csúsztatja le. Könnyű, savanykás fehér bor volt, pont olyan, amilyen ilyenkor kell. Felszaba-

⁵⁴ Crup: puliszka és kevés hús hársfalevélbe töltve (románul)

dultnak és nagyon elégedettnek érezte magát. Elképzelhető, hogy neandertáli ősünk is, miután nagy ritkán bezabált mamuthúsból – feltételezhetően valamilyen alkolhol már akkor is létezett –, kifeküdt a barlangja elé, és nem törődött azzal, hogy bizony a kőbaltái eléggé csiszolatlanok. És azzal sem, hogy úgy is hamarosan jön az ősközösség, és ki fognak pusztulni a mamutok... Nem! Egyszerűen elégedett volt, mert jóllakott. Akárhogy is, ő már ember volt.

Az aprósüteményt, tortát Sándor kihagyta. A házigazda mind biztatta őket, hogy ha valaki elfáradt, le is feküdhethet, másszon fel a kemence tetejére, sehol olyan jót nem lehet aludni, mint ott. Moldovában a kemence teteje lapos, mint az ágy, télen gyékényfonatot, pokrócot tesznek rá, ott alusznak.

– Tudja, Beredzsi doktor, miért van Moldovában olyan sok gyerek? Mert a kemencén alusznak! Az átmelegíti a derekukat, aztán egész éjjel az asszonyon gyakorolnak. És ezen a vidéken hosszúak a telek.

Chirica töltött, és nem tette rosszul. Sándornak kedve támadt énekelni. Csendesen elfűjt néhány népdalt, de inkább elszomorodott tőle. Ugyan mit mond ezeknek az embereknek, hogy „Zavaros a Nyárád, nem akar tisztulni”, vagy az, hogy „Kötöttem lovamat piros almafához”? Semmit. Még Tóthfalvinak sem, azt mondja, ő ezeket tudta, de elfelejtette.

„Ó, milyen messze kerültem azoktól az emberektől, akik ugyanúgy dalolják ezeket, mint én, ugyanúgy érzik... érzik, mint én.”

– Azzaszep, azzaszep... okinek a szeme szep – igyekezett Blaga felidézni valamit, amit az apjától hallha-

tott. – Ugye, Beredgiu doktor, a magyaroknak csak egy nótájuk van, a csárdás?

Mit mondott volna erre? Csupa kedvesség és igyekezet volt ez a bugyuta állatorvos, és ő legalább tudott valamit az erdélyi magyarokról.

Hazafelé menet Emilia megjegyezte: – Şoni, nem is tudtam, hogy ilyen szépen tudsz dojnákat⁵⁵ énekelni, kár, hogy nem értettem egy kukkot sem. Miért nem tanítasz meg magyarul?

Fliscuéktól alig lehetett eljönni. Jóval éjfél után fagyaltot szolgált föl az asszony, kiderült, hogy saját jégvermük van, a borospince mellett.

Mind győzködték őket, hogy másnap jöjjenek vissza ebédre, vasárnap van az igazi búcsú. Blaga rugós hintájára mindannyian felfértek, gyorsan futottak házáig a pihent lovak.

12

Szevasztok, fiúcskák!

Önkritikát gyakorolok, mert bizony rég nem írtam, pedig megkaptam a leveleiteket, és csodállak benneteket, mert bírjátok azt a nyomorúságos falusi környezetet, a tetves, rühes népeket. Én bizony nem maradnék ott egy napig sem!

Te Árpi, nem gondoltál arra, hogy „áthelyezd magad egy másik praxisba”, ha már úgyis ilyen közel vagy a határhoz? Persze, Sándor, te is határ mellett vagy, de az más dolog.

⁵⁵ Dojna (doină): népdal (románul)

Srácok, ti el sem tudjátok képzelni, milyen hatalmas változások történtek itt. Egyszer a kicsi gonosz rektort leváltották, találkoztam vele, szánalmas látványt nyújt. Ha lehetséges, még kisebb lett, és sokat iszik. Azt mondják, esténként lejár a Baromvásár téri köpködő büfébe, egyik éjjel égő cigarettával aludt el, és meggyulladt a dunyha rajta. Már senki sem sajnálja.

Mondom, itt minden megváltozott, csupa új, ismeretlen fehér köpenyes őgyeleg a klinikákon, a katedrákon. Mivel létrejött a román nyelvű oktatás is, ahová a más egyetemekre be nem került óromániaiak özönlöttek, az Oktatásügyi Minisztérium különleges kinevezéssel román oktatókat küldött az intézetbe. A tanszékvezetőket meg sem kérdezték. Hiába mondják, hogy nem kell több személyzet, mert mi románul is elő tudjuk adni az anyagot, ha kell, egyre csak jönnek és jönnek.

Már túl sokan is vagyunk, nem jut mindenkinek oktatási norma, ezért, akit csak lehet, nyugdíjaznak vagy kihelyeznek valahová az országba. Persze csak a magyarokat. Ez már nekem sem tetszik, pedig nincs mitől tartsak, nekem román nevem van. Egyelőre. Mert beadtam a válást.

Jaj, milyen fudri vagyok! Ti még nem is tudjátok, hogy otthagytam Simiont, és átköltöztem Mirceához. Te fiúk, ha ti látnátok, milyen cuki lakása van itt az egyetem fölött, a Somos utcában: értékes festmények, szobrok, fegyvergyűjtemény, a padlón szőnyeg helyett piros csergék⁵⁶, és egy hatalmas baldachinos ágy! Azt hiszem, férjhez megyek Mirceához. Sokkal strammabb

⁵⁶ Cserge: vastag, birkagyapjából szőtt takaró

és pénzesebb pasas, párttitkár, és igaz, csak dékán, de ő az első számú vezetője ennek az egyetemnek. Állandóan őt hívják a minisztériumba, hozzá jön minden küldött Bukarestből, az ő aláírása nélkül egyetlen fontos papír el nem mehet, pedig nem is ő a rektor.

Most éppen nagy izgalomba hozta egy fiatal oltyán balneológus Tusnádról, aki állítólag felfedezte a rák biztos ellenszerét. Mircea szerint ez egy zseni, és a felfedezése korszakalkotó, még a Nobel-díj is szóba jöhet, csak persze bizonyítani kell. Tudjátok, milyen nehéz dolog betörni a tudományba, ezért az oltyán kolléga felkérte Mirceát, hogy legyen egyenlő jogú társszerző, akivel minden dicsőséget és eredményt megosztana. Én megmondom őszintén, nem értek az ilyesmihez, de drukkolok, hogy sikerüljön nekik.

Én még csak tanársegéd vagyok, de a belgyógyászaton! Azt mondja Mircea, most ürül egy adjunktusi hely a kardiológián, mert a magyart áthelyezik Régenbe főorvosnak. Ez nekem jó lesz. Nincs nagy kedvem túl sokat tanulni, azt hiszem, elfoglalom az EKG-részleget, nekem ennyi bőven elég.

Legények! Ha Vásárhelyt jártok, feltétlenül látogassatok meg, de NE a klinikán, inkább itthon, Mirceánál. Ő most nagyon nagy ember, talán értetek is tud valamit tenni.

Ölel: Margitka. Már nem használom a Cojocaru nevet, úgyis hamarosan Popescunak fognak hívni Mircea után. Ez is jó név!

Üi. Kedves Árpim! Ha gondolod, mondd meg Rékának, hogy ami köztünk volt, az elmúlt, felejtsük el.

Ne legyen féltékeny rám. De ha Vásárhelyre jössz egyedül vagy Rékával együtt, az én kéglim fenn a Kövesdombon a rendelkezésekre áll. Tudod, hol a kulcs. Keress fel, de ne a klinikán:

Margó.

13

Zsárko bácsi a falu szélén lakott, a temető mellett, ő volt a disznópásztor, pontosabban a fiai és a lányai őrizték a disznókat. Volt vagy öt gyereke, egyik szebb, mint a másik, de mind az öt vörös hajú. Zsárko bottal járt, és még soha senki nem látta cigaretta nélkül a szájában, talán még álmában is szívta. Egyszer megmutatta a lábát Árpádnak, lila volt a lábfeje és fekete a lába nagyujja.

– Zsárko, ez bizony érelzáródás. Már nincs mit tenni, gyorsan le kell vágni.

– Nem engedem.

– El fog rothadni az egész lába, és az borzasztóan fáj. Le kell vágni.

– Nem engedem!

– Akkor legalább adok egy erős fájdalomcsillapítót, hogy ne szenvedjen olyan nagyon... de inkább vágjuk le.

– Nem engedem! És orvosság sem kell. Szenvedni akarok! Szenvedni, amíg megdöglöm.

Élt még egy darabig rettenetes kínokkal, és tényleg nem vett be semmit. Utolsó szava is az volt, hogy „szenvedni akarok!”

Árpád is elment a temetésére, a halott legnagyobb fia ásta meg a sírját.

– Sokat szenvedett szegény – fogott kezét vele az orvos.

– Megérdemelte! – legyintett a vörös hajú legény.

Árpád ismét kiakadt, pont úgy, mint az elején, amikor a szörnyszülöttet elvetelő fiatalasszony azt mondta a rákos apjáról, hogy „Csak szenvedjen, megérdemli”. A szerbeknél a fiú kezét csókol az apjának és a nagypapjának, és amikor megnősül, a fiatalasszony megmossa az apósa lábát. Akkor ezek miért gyűlölik a saját apjukat?

Erről beszélgetett Sztojácovics bácsival, aki közvetlenül a szövetkezeti bolt mellett lakott, és állandóan az utcára nyíló ablak mögött ült. Fején télen-nyáron fülvédős orosz sapka, szemei vérvörösek, fogai feketén rothadtak, de még tudott egy kicsit magyarul. Sztojácovicsé volt a báziai szőlőhegy, amit most a kollektíva bitorol.

– Ne ítélje el ezeket a fiatalokat, doktor úr! Ha maga tudná, miket csináltak ezek hárman, maga is azt mondaná: megérdemelték a sorsukat, sőt túl keveset szenvedtek.

– Sztojácovics bácsi, hogy mondhat ilyet?! Ezek is emberek, Isten teremtményei.

– Nem, doktor úr, ezek nem emberek, a vadállatoknál is aljasabbak voltak. Tudja, mit csináltak? Hát elmondom, most már mind a három halott, különben is mindenki tudja. A háború alatt itt nem volt igazi hárta, mint most, aki akart, egyszerűen átment Szerbiába és vissza. Amikor Titóék elfoglalták Fehértemplomot, ahol a lakosság zöme német volt, elkezdődött az öldöklés. Minden este kikergették a német öregeket, asszonyokat és gyerekeket a röptérre – mert a férfiak Hitler

mellett harcoltak –, és egy hosszú árkot ásattak velük. Ez a két sátán, akiket maga sajnál, és egy harmadik, átmentek este, ott kaptak egy veder rumot. Igen, egy veder rumot és egy-egy töltött géppisztolyt, amivel agyonlőtték a szerencsétlen öregeket, asszonyokat és gyerekeket csak azért, mert németek voltak. Másnap jött a következő csoport, akik betemették a hullákat, megásták a saját sírjukat, és aztán őket lőtték le. Ez így ment, amíg ki nem irtották az összes németet Weisskirchenből⁵⁷.

– És ki volt a harmadik?

– Az fölakasztotta magát, de maradt utána két félbolond lány. Már nagyok. Hallottam, hogy a napokban a fiúk leittatták az egyiket, amíg az az árokba esett. Aztán felemelték a szoknyáját, lehúzták a bugyiját, és...

– Megerőszakolták?!

– Dehogy. Sorra lepisílték és otthagyták.

Árpád arról már hallott, hogy Hoffmann, az egyetlen németet, aki Néramezón lakik, elvitték a partizánok Fehértemplomra, de a nérasolymosi férfiak valahogy kiszabadították, és addig bújtatták, amíg elmúlt a veszély. Pedig Hoffmann is német, igaz, most már jobban beszél szerbül, mint más nyelveken. Az itteni lakosság önként beállt Titóhoz partizánnak, és harcolt a németek ellen, sokan meg is haltak. – És mégis. – Egyébként nem is volt az a szerb polgárháború olyan egyszínű. Árpád azt hitte, minden partizán Tito mellett harcolt.

– A fenéket – magyarázta Sztojácovics bácsi –, voltak királypárti szabadcsapatok, ezek a németek, de Tito ellen is harcoltak. Sőt voltak németpárti szerb alakulatok, akik minden más szerb ellen, és horvát partizánok,

⁵⁷ Weisskirchen: Fehértemplom (németül)

ezek minden szerb és német ellen harcoltak. Persze németeket támogató horvátok is akadtak. Borzasztó volt, mert mindenki mindenkit gyilkolt. Végül is Tito győzött az amerikaiak segítségével, és mindenkit megbüntetett, aki nem hódolt be neki. Egyébként Tito minden elfogott ellenséget csak a saját nemzetiségű partizánjával végeztetett ki: szerbet a szerbvel, horvátot a horváttal, magyart a magyarral, mert magyar partizánjai is voltak. Ha elfogott egy, mondjuk szerinte bűnös magyart, azt addig cipelte magával megbilincselve, amíg egy magyar titoista akadt, és azzal lövette le. Micsoda demokrácia, mit szól hozzá?

Hogy még tarkább legyen a kép, létezett egy olyan mozgalom is, amelyik ezeknek a Duna menti szerb falvaknak a Romániától való elszakadását tűzte ki céljául. Tudja, hogy kik voltak ennek a vezetői, tőlünk a faluból? – nevetgélt az öreg szőlősgazda, amitől még jobban látszottak a fekete fogai. – Elmondjam? Maga is ismeri talán őket.

– Ne, inkább ne mondja! – tette tenyerét a füleire, szemeire, majd a szájára Árpád. – Nem akarom tudni!

Vágtatva jött lefelé a lejtőn egy szekér, erős lovak húzták, katona volt a kocsis. Sebesült határőrt hoztak, akinek egy felröppenő jelzőrakéta széttroncsolta az alsó ajkát. A parancsnok is elkísérte.

– Ezt sebészeti osztályra kell vinni, hogy szépen varrják össze.

– Ne, doktor úr! Ne utalja be, csinálja meg maga. Kérem...!

– Ide figyelj, Marin! Mi tegeződünk, elfelejtetted? És miért nem akarod beutaltatni a kiskatonát?

– Mert akkor jelentenem kell az „eseményt”, és holtbiztos, hogy a főnökeim engem hoznak ki hibásnak. Mi megtanítjuk az újoncokat, hogy feküdjenek az oldalukra, amikor a rakétakilövőket ellenőrzik. Ez a buta gyerekek moldovai, föléje hajolt, és megpiszkálta. Tiszta szerencse, hogy nem verte ki a szemét!

Árpád alaposan megtisztította benzinnel a füstös roncsolt sebet, és már látta is, mit kell kimetszenie, és hogyan fogja összevarrni. Szerencsére a fej és arc sebei könnyen gyógyulnak, de nagyon véreznek. Ezt tudta.

– De mit csinálsz ezzel a gyerekekkel, Marin? Legalább két hétig nem tudja a határt járni.

– Hazaküldöm egy hónapi szabadságra, majd kitállok valamit.

A moldovai kiskatona jajgatott, amíg érzéstelenítette, utána csak sírt, de jól sikerült a műtét.

– Hát nem leszel egy Jean Marais, de ettől még találász menyasszonyt magadnak – nyugtatta meg Kozma doktor.

Azt hitte, senki sem tudta meg, mi történt, de pár nap múlva kiderült, hogy mégis. Egy középkorú férfi jött Néramezőről, lekapta a kucsmáját, és a homlokára bökött, ahová egy diónyi zsírdaganat nőtt.

– Azt hallottam, goszpodine, hogy tud arcot operálni. Ezt kiveszi nekem?

– Ki hát.

– De csinált már ilyet? – ijedt meg, amikor lejódozta a homlokát, és betakarta a szemét.

– Ajjaj, sokat – lódított Árpád, mert ez volt az első ilyen operációja, de hála istennek egyszerűen ment. Ahogy telt-múlt az idő, egyre népszerűbb lett a Kozma

háaspár. Sok volt a beteg, és nemcsak a saját körzetükből, hanem messzebből is jöttek, ahová közelebb lett volna a bosnyáki rajoni kórház, mégis hozzájuk jártak. Talán azért is, mert Kozmáék egyre jobban beszéltek szerbül, míg a bosnyáki román orvosok a világért meg nem szólaltak volna a másik nyelven, pedig több mint két évszázada egymás mellett élnek a szerbekkel. Olténiából telepedtek erre a vidékre. Meg aztán Kozma doktorék sohase siettek, hagyták beszélni, panaszkodni a beteget, amíg csak akart. Ezért különösen hálásak voltak, és általában mindenért. Már annyi csirkéjük volt az udvaron, hogy csak Bábá Káta tudta, hány és persze bor meg juhtúró, ami itt a mezőn főeledel a szalonna mellett.

Nem voltak gazdagok a szerbek, mert a kollektíva soványan fizetett, a háztáji annál jobban. Nem volt olyan ház, ahol legalább két-három malac ne lett volna, és rengeteg lábasjóság. Szorgalmasak voltak. Bábá Káta egyszer, amikor haza jött a kollektívából, erősen sántított. Kérde Árpád, mi a baj?

– Semmi, csak kukoricát morzsolunk, és tele van a gumicsizmám maggal.

– Hát miért nem rázta ki?

– Hogyne! Hazahoztam, hogy az én csirkéim egyék meg – és végre kiürítette a bűnös kukoricaszemeket a hátsó udvarra.

Este már villanyoltás előtt lefeküdtek, de még el sem aludtak, amikor megzörgették az ablakot. A bakter volt.

– Azt üzeni Szándi, a cigány, hogy azonnal menjen haza hozzá Néramezőre, ahogy tud – Árpádban megfagyott a vér, tudta, miről van szó. Nem szaladt, rohant

Csika Sztánkóhoz, és három kilométeren át hajszolta Málát a latyakos úton.

Szándi is ejnforos házban lakott. A nagykapu nyitva, minden kivilágítva, az utcán és az udvaron rengeteg ember, mind cigány. Árpád leugrott, és utat tört magának, senki nem köszönt neki. Érezte, hogy elkésett. Igen, elkésett, a csecsemő már meghalt.

Benn a túlfűtött szobában kendő nélküli cigányaszszonyok zokogtak, és tépték a hajukat. Az anya csókolta a még meleg gyermeki hullát. Amikor Kozma doktor belépett, hirtelen csend lett. Az anya fölállt, közel ment az orvoshoz és az arcába köpött.

Kinn az ejnfor alatt mozogni sem lehetett a sok cigánytól.

– Majd mi megmutatjuk neked! Ne félj, mert elintézzük! Van egy milicista tiszt rokonunk Bukarestben, az holnap már itt lesz – fenyegetődött a barna tömeg.

– Hol van Szándi? – kérdezte a doktor.

– Én itt vagyok, maga nem volt itt, amikor kellett volna, pedig mi hívtuk, de nem jött! – taposta el a ki tudja hányadik csikket a gyászoló apa.

Szándi magasabb volt, mint Árpád, jól szituált, és ha hivatalosan nem is, de őt tartották a néramezői cigányok főnökének. Megfogta Kozma két vállát, és mélyen a szemébe nézett. Árpád arra gondolt, ha most pofon vágja, nem fog ellenkezni, mert igaza van az apának. De nem ez történt. Szándi halkan, de az elnémult csendben jól hallhatóan ezt mondta:

– Maga azt mondja, valamilyen súlyos betegsége lehetett, úgysem tudta volna megmenteni. Elhiszem, hogy így van, de miért nem jött megnézni, amikor hívtuk?

Ha ma este látta volna a gyereket, amikor hívtuk, és utána meghal, egy szót sem szólnék, de így kés marad a szívemben, mert hátha mégsem halt volna meg.

– Igaza van, Szándi. Hibás vagyok, de higgye el, úgysem tudtam volna segíteni. Én... én vállalom a felelősséget.

– Mit vállal? Azt, hogy feltámasztja!? – visított a cigányasszony.

– Csend legyen! – szólt Szándi és csend lett. – Menjen nyugodtan, doktor úr, nem fogom megbosszulni magam.

– Köszönöm, Szándi, de higgyék el, ha megnézem, akkor is meghalt volna. Ezt be is fogom bizonyítani, holnap reggel felboncolom a gyereket.

– Felboncolni, az én fiamat?! – tépte szét mellén a ruháját az asszony, majd rekedt gyűlölettel rázta meg a doktort. – Átkozott légy! Kívánom, hogy boncold fel te a saját fiadat.

Málá óvatosan kerülgette a kátyúkat, Árpád úgy érezte, most a legjobb lenne meghalni. Persze az lenne a legkényelmesebb, de sokkal nehezebb élni és minden tettünkért vállalni a felelősséget.

A dolog úgy történt, hogy aznap estefelé Zlaticáról hazafelé jövet Néramezőn leintette a gyermek anyja, aki láthatólag akkor jött a boltból.

– Jó, hogy találkozunk, doktor úr, jöjjön, nézze meg a gyereket, egy kicsit lázas.

– És ez magának most jut eszébe, amikor véletlenül találkozunk? Miért nem ment Nérasolymosra a rendelőbe? A feleségem egész nap ott volt.

– Azt hittem, elmúlik.

– Látja, itt a szekéren is van egy beteg gyermek és egy asszony, viszem szülni, és olyan fáradt vagyok, átfáztam – panaszkodott Árpád, és már készült is kiadni a parancsot Sztánko bácsinak, hogy hajtson a cigányhoz, de felbőszítette, ami ezután történt. A cigányasszony felemelte a monopolosüveget⁵⁸, amit az imént vásárolt, és huncutkodva mondta:

– Nem baj semmi, forralunk egy kis pálinkát, attól felmelegszik. Tudom, hogy szereti.

Ha csak mondta volna, még hagyján, de mutatta is, hogy emelik a poharat, amikor isznak, mert a cigányok a kimondott szavakat gyakran kézmozdulatokkal is kifejezik. A két asszony a kocsin hangosan felnevetett, mert tudták, hogy Bitariu doktort rendszerint a büféből kellett beteghez hívni. Úgy látszik, ez az új doktor is ilyen. Kozma nagyon megharagudott, és hazahajtatott.

Hát igen, így történt, és most már nincs mit tenni, a gyerek halott, és Szándinak igaza van, ha úgy hal meg a beteg, hogy előtte látta az orvos, egészen más a helyzet. De így?

Réka már aludt. Árpi bevett két nyugtatót egy nagy pohár pálinkával, pedig nem is szerette a pálinkát, de ettől még szomorúbb lett. Nem ez volt az első halottja, de most bűnösnek érezte magát. Leült, hogy jelentést írjon a rajoni főorvosnak, pontosabban, hogy följelentse önmagát.

Hagyott két sort Rékának, és kiment a szövetkezeti bolt elé, onnan indul reggel ötkor az autóbusz Bosnyák felé. Ócska, rozoga orosz kocsi, több motorgáz került az utastérbe, mint a kipufogócsőbe, ráadásul a

⁵⁸ Monopol: felvizezett alkohol

sofőr egyfolytában cigarettázott. Erre más utasok is rágyújtottak. Árpád a zsebkendőjébe hányt.

A főorvosra sokáig kellett várni, csak kilenc után jött be, látszott, hogy már benne is van egy nagy pohárral, mint Árpiban. Nem, Árpiban már nincs, kihányta. Ásítotva hallgatta Kozma doktor teljesen őszinte beszámolóját, amit így fejezett be...

– Kérem, hogy törvényszéki orvos boncolja föl, és ha hibás vagyok, vállalom minden felelősséget.

– És mennyi idős volt az a csecsemő? – harapott ketté egy ásítást sok, túlságosan is sok aranyfogával.

– Egyéves és egy hónapos.

– Tehát elmúlt egyéves? Akkor nincs semmi baj, ez nem csecsemőhalandóság – dobta vissza Kozma írott jelentését. – És különben is cigány – legyintett, és úgy ásított, hogy a szája elé sem tette a kezét, betekintést engedett minden aranyfogára elöl, mert hátul nem volt semmi. Ez a főorvos eredetileg asztalos volt, de jó elvtárs, így elvégeztették vele a „munkásegyletem”-et, azaz kapott egy érettségi bizonyítványt kétévi esti gyorstalpalás után, ahol megtanulta a Kommunista kiáltványt és az egyszeregyet. Felvételi nélkül került be az orvosira, azt is elvégezte, mert ő volt a párttitkár.

– Mit szól ahhoz, milyen szépen lefestettem ezt a padlót?

Tényleg frissen meszeltek, a falak türkizkékre festve, a mennyezet alatt kétarasnyi sávon bájos kislányok, akik az ujjukat szopják, színes nagy szakállú törpék, fejükön légyölő galóca kalappal, vágató szarvasok a Mikulás szánja előtt stb. Már csak a mozsár és a fakanál hiányzott, de tévedés ne essék, ez nem konyha, nem is

gyermekszoba, hanem egy orvos irodája, mi több, a Bosnyák rajoni főorvos parancsnoki székhelye.

– Mivel festették le a padlót?

– Valami mezőgazdasági szerrel, amivel a fákat spriccelik – kacsintott a főorvos, mint aki büszke, hogy ő fedezte fel, erre is lehet használni ezt az anyagot.

– De ez parathion! – szaglászott Árpád.

– Az mi?

– Rovar- és gombaölő, nagyon erős méreg. Kontakt-méreg.

– Miért lenne kontakt?

– Mert az ember bőrén át is felszívódik, gyakran halálos.

– Halálos az lehet, de ugye milyen szép sárga?

Tényleg szép sárga volt, mint a főorvos fogai, de akkor is méreg!

– Kérem, főorvos elvtárs, hívjon egy törvénytörő orvost, hogy felboncolja a gyereket!

– Fölösleges. Elmúlt egyéves, nem kell felboncolni. Nem számít.

– Én akkor is ragaszkodom a boncoláshoz. Tudni akarom, mibe halt meg.

– Hogy miért halt meg? Hát beteg volt, vagy nem?

– és elővett egy fél üveg konyakot. – Igyon velem egy pohárral, ilyenkor reggel jól tesz.

Árpád csak belenyalintott, máris hányinger gyötötte. Az át nem aludt éjszaka, autóbuszbűz, itt a parathion petróleumos szaga és ráadásul ez a konyak...

A rajonban nem volt törvénytörő orvos, csak egy megbízott, Ionescu doktor, aki pont olyan kezdő volt, mint Kozmáék, és pont annyit értett a törvénytörő or-

vostanhoz, mint Árpád, de ő volt a meghatalmazott. Együtt mentek Nerasolymosra.

Ionescu doktor szemüveges, pecsétgyűrűs úri fiú volt, zongorázni is tudott. Magas médiával végzett, mégis ide került a világ szélére, ő választotta ezt a helyet. Ionescut megdöbbenette, hogy már a falu utolsó háza fölött ott fenyeget a határmegfigyelő bódé, és általában a féltve őrzött határ irreális közelsége minden irányból.

– Te itt akkor szöksz át a szerbekhez, amikor akarsz – nevetett a kolléga.

– De én nem akarok elmenni. Jó itt is, csak az a gyerekek ne halt volna meg.

A cigány házában most is sok volt az ember, a nagyszobában kiterítve az asztalon a halott gyermek, körülötte tucatnyi sárga gyertya égett és egy karvastagságú a fejénél, ami valószínűleg a keresztelőjétől maradt meg. Csend. Senki egy szót sem szólt, csak a konyhából hallatszott valami zaj, és amikor kinyílt az ajtó, beözönlött a töltött káposzta ide nem illő bűze. Persze a halotti torra készültek.

– Hol boncoljuk fel?

– Itt, ahol van – mutatott a nagy tölgyfaasztalra Szándi, és szerre kifújta a gyertyákat. – De én is itt akarok lenni. Látni akarom, hogy miért halt meg a fiam.

De Árpád nem akarta látni a halott arcát, ezért letakarta egy törülközővel. Így már egészen más, megszűnik az „ez is ember volt, mint én” ijesztő közelsége a halálnak, ezentúl csak hullá, amin el kell végezni a boncolást. Némán dolgozott a két fiatal orvos, Szándi cigarettáról cigarettára gyújtott.

– Gyulladás minden szerven, tüdön, szívburkon, de legkifejezettebben az agyhártyákon. Agyvelő- és agyhártyagyulladás, masszív vírusos fertőzés, ahogy a népek mondják, grippé.

– És abban meg kell halni? Én is voltam grippés – vonogatta a vállát Szándi.

– De maga erős fiatal férfi, ez pedig egy gyenge kisgyerek, és az agyára szállt a fertőzés. Az agyvelőgyulladás gyakran halálos, kórházban is – mondta Ionescu.

Szándi komoran körbejárta az ünnepi, most boncasztalt, és talán egy kicsit a maga megnyugtatóására is kinyögte:

– Hát, akkor talán jobb is, hogy így történt. Hallottam, hogy az agyvelő betegségei után sokan nem maradnak normálisok. De nagyon fáj. Ez a második gyermekem, aki meghal. Az elsőt elgázolta egy traktor... A feleségem most is terhes, harmadik hónapos... Űrisiten, miért versz ennyire?! – és végre elsírta magát a nagydarab cigány férfi.

Hazafelé a szekéren Ionescu doktor megdöbbenő dolgokat mondott. Ez már a harmadik hasonló eset, amit ő boncolt, mind a három csecsemőnél agyvelő- és agyhártyagyulladást talált.

– Tudod, Árpi, mi okozta a halálukat?

– Hát a vírusos fertőzés.

– Persze, hogy az, pontosabban a gyermekbénulás elleni oltásunk. Azok a kicsi zöld cukorkák, amiket lenyelettünk minden gyermekkel. Méghogy gyengített poliomielitisz-vírus ez a szovjet gyártmányú oltóanyag! Lehet, hogy gyengített a vírus, de nem eléggé gyengített. Érted, kolléga!?

– Honnan tudod ezt? Vagy csak így gondolod?

– Honnan, honnan... Hát te nem hallgatod Szabad Európát? Bementa, hogy több halálos megbetegedés volt a szovjet oltóanyag használata után.

Kozma Árpád ledobta magáról a birkaszagú bundát, és legszívesebben körültáncolta volna a szekeret, hogy magához ölelje ezt a gyönyörű téli világot. Magához ölelte és arcon csókolta a meglepett Ionescut. Boldog volt, hihetetlenül boldog, mert ezek szerint nem ő a hibás a gyermek haláláért. Boldog, mert felszabadult a lelkiismeret-furdalás kínjaitól, életében talán még sohasem volt ilyen boldog, mint most. És ha nem is ugrott le a szekérről, örömeiben akkorát rikkantott, hogy akár Fehértemplomon is meghallhatták.

Válaszként az országút menti vastag eperfák egyike mintha megduplázódott volna a korai sötétben. A fa mellől fegyveres határőr lépett ki, de felismerte Kozma doktort, mehetek tovább.

– Láttad? – magyarázta Ionescunak –, ez a fele út Nerasolymos és Néramező között, sötétedés után mindig itt áll egy határőr, pontosan ennél a fánál, mert innen alig száz méternyire van a határ. Én ezt már jól tudom – csapott Málára a kocsissá avanzsált orvos, és alig várta, hogy megölelje a feleségét és a fiát. Végre most már mer a szemükbe nézni. Réka forralt borral várta őket, Ferike gügyögéssel, boldogság úszott az aszszony- és gyermekillatú szobában...

– Hála a Jóistennek, jó, hogy így van! – koccintott Árpi Ionescuval.

– Igen. Hál' istennek mi élünk, de nem jó, hogy így van.

– Miért ne lenne jó?! – töltött újra Árpí, akit most csak a saját visszanyert lelki nyugalma töltött el. – Holnap elmegyek a gyermek temetésére, és elmondom mindenkinek, hogy az a zöld oltóanyag ölte meg Szándi fiát, nem az én hanyagságom.

– Nem fogod elmondani, Árpád! – játszadozott egy fiolával Ionescu az asztalon. – Ha elmondod, hogy az oltás miatt halt meg a gyermek, soha többé egyetlen kölyköt be nem fogsz oltani semmi ellen. Így sem hozzák szívesen oltásra a gyermekeket, hátha még azt hallják, pont tőled, az orvostól, hogy attól meg is lehet halni. Gondolj bele!

– Igaza van – szólt hozzá Réka. – Hagyd, hogy higgyenek a népek, amit akarnak, fontos, hogy a te lelkiismereted tiszta.

– Meg aztán mi lesz, ha elmondod, hogy a dicsőséges nagy Szovjetunió gyártotta ezt az egyáltalán nem veszélytelen oltóanyagot, amiért ma boncoltunk? Mit fog szólni ehhez a nagy tudású rajoni főorvosunk, aki már megkapta a második oltáshoz is az oltóanyagot? Ezek nem zöldek, mint az első, hanem szép pirosak. Te is megkapod hamarosan, és akkor mit csinálsz? Nem oltasz?

– Nem! Mert én megmondom annak az aranyszájúnak...

– Inkább ne mondj semmit! Jobban teszed, ha nem vonod kétségbe a szovjet tudósok világrengető felsőbbrendűségét a gyermekbénulás elleni küzdelemben – és végre sikerült a fiolát a hegyére állítania két kenyérgalacsin között.

– Látom, nem vagy szerelmes a szovjetekbe.

– Gyűlölöm őket! Ott halt meg az apám, a nagybátyám és még négyen a családomból, a Don-kanyarban, a Krímben, és akik ezt túléltek a fogolytáborban, tifuszban – de lehet, hogy éhen. Aztán fölszabadítottak minket, és kirabolták a lakásunkat, mindenünket elvitték, csak a zongoránkat nem, mert túl nehéz volt, és az apám könyveit... Negyvenben, amikor a magyarok bejöttek Kolozsvárra, minket nem bántottak, pedig románok vagyunk, bezzeg a dicsőséges Vörös Hadsereg... – dühösen markolta meg a poharát, de ezzel a mozdulattal feldöntötte a nagy gonddal a hegyére állított fiolát. Nem törött el.

Éjszaka erősen fagyott, Áрпи elkísérte Ionescut, az éppen üres szülőotthonban ágyaztak neki.

– Te Áрпи, te nem félsz a szekuritátétól? Még nem kerestek föl? Azok mindent tudnak.

– Még nem – hazudott Árpád –, de én is félek tőlük. – És eszébe jutott a pisztoly a rendelő asztalán.

Reggel Ionescu doktor már nem volt a szülőotthonban, nyilván visszautazott a hajnali busszal Bosnyákra.

– Doktor úr, adjon nekem egy maszkot, olyat, amelyet maguk hordanak operáció közben. Nem is egy, kettő kellene. Visszahozzuk.

– Hát azt minek, orvost akartok játszani?

– Nem éppen, de tényleg játékról van szó – bólintott a tbc-s studencék közül az, aki sokat evett, hogy meggyógyuljon.

Másnap kiderült, mire készültek. A kollektíva stráfszekerére egy Vesta tűzhelyet tettek, amiben égett a tűz, és rendesen füstölt a kéménye. Két studenc, a sokat evő

és a sokat alvó fehér kötényben palacsintát sütöttek. Megálltak a szövetkezeti bolt előtt, és mindenkit megkínáltak mézes vagy szilvaízes „palacsinké”-vel, ki milyenért. Az emberek nevettek, szellemes viccnek tartották, hamarosan előkerült a harmonikás cigány is, és persze a tintaszínű bor.

– Mi ez? – kérdezte Árpád a kocсистól, aki nem volt más, mint a harmadik tüdőbajos fiú, aki sokat tornászott, hogy szabaduljon a betegségétől.

– Fásánke! – ami nyilván a németből átvett farsangot jelentette a helyi szerbeknél.

– De miért kell a palacsintasütőknek sebészi maszk?

– Mert tbc-sek vagyunk, és hogy ne utálják az emberek – suttogta a kövérebbik, és átnyújtott a doktor-nak is egy forró palacsintát.

Délután tamburások járták a falut szekéren, este műsoros bál a kultúrotthonban, piros masnis malacot soroltak ki. Dávid is ott volt a bálban, a traktor hajnalig magától csinálta a világosságot. Nagy sikert aratott egy fiatal és nagyon csinos tanítónő, aki csupa ismert szerb népdalt énekelt. Árpád csak most figyelt föl erre a Ljubinkára, kétségtelenül ő volt a legszebb a teremben, sőt az egész körzetben.

Réka táncsoportjának talán még nagyobb sikere volt. A szerb leányok díszmagyar szoknyákban, hosszú pántlikás piros pártával a fejükön csárdást és szentdomokosi ceprest⁵⁹ táncoltak. A rajoni pártinstruktor is ott volt, és olyan büszkén járatta körbe a tekintetét, mintha legalábbis neki kellene megköszönni ezt a teljesítményt.

---

⁵⁹ Cepres: néptánc a székelyföldi Felcsíkon

Tavaszkodott. Hosszan elnyúló V alakban szálltak a vadludak észak felé a báziási szőlőhegy felett. Attól a pár hóvirágtól, ami kimerészkedett, még nagyon hidegen fújt a Gornyáka, de déli illatokat hozott, amitől tavaszi szaga lett a levegőnek.

Ionescu doktor még mindig nem került elő. Utoljára itt aludt a szülőotthonban a boncolásos nap estéjén, Bosnyákon nem látták, nem tudni, hová lett. Talán hazament Kolozsvárra, ki tudja? Ezt válaszolta Kozma a főorvosnak és a falu rendőrének is.

– Nem ment az a szegény fiú, hanem vitték – mondta halkán Mark Frici bácsi, az egyetlen magyar orvos Kozmaékon kívül itt a Duna mentén. Az öreg börtönből került ide. Hiába, ez a világ vége, ez egy olyan hely, mint Szibéria.

– Miért kellett hazavigyék, ő maga kérte, hogy ide helyezzék. Csodálkoztam is...

– Koporsóban vitték – suttogta az öreg doktor, óvatosan, nehogy a főorvos észrevegye, aki már egy fél órája verte az asztalt, és ordított a szentilonai ifjú körorvosra, mert meghalt egy csecsemője.

– Meghalt, Úristen! Milyen intelligens, úri fiú volt ez a Ionescu... Mibe halt meg? Hogy ilyen hirtelen?

– Azt nem tudom. Fémkoporsóban vitték haza, azazal a parancssal, hogy nem szabad kinyitni. Az anyja mégis felfeszítette a pléhet, és tényleg az ő fia volt benne. Meztelenül, felboncolva és a ruhái rádobálva. Itt járt egy rokona a holmijáért, az mondta.

– Te gazember! Nem is vagy orvos! – ordított az aranyszájú főorvos. – A Párt embert csinált belőled, amit te úgy hálálsz meg, hogy hagyod a dolgozó nép

gyermeküket elpusztulni. Biztosan kizsákmányoló családból származol!

– Bányász az apám, én is munkás voltam! – verte a padlóhoz nagy erővel az előtte lévő üres széket a fiatal orvos.

– Na ne mondd, és milyen munkás, jegyszedő a moziban? – vigyorgott gúnyosan a főnök.

– Vasöntő! Resicán – és kitörött a szék lába.

Erre olyan mély csend lett a teremben, hogy a szomszéd szobából behallatszott az írógép kattogása. Végre leült a fiatal vasöklű orvos, és tüntetően rágyújtott. Mutató- és hüvelykujja közé fogta a cigarettát, mint az öreg parasztok és a fáradt munkások.

– Hehe...– kacarászott sárgán az imént még látát okádó főorvos. – Nem kell azért annyira a szívére vesse, elvtárs... doktor elvtárs..., de Sztálin azt mondta, minden kritikát el kell fogadni, ha annak csak az öt százaléka is igaz. Igazam van?! – tért magához a pártcsinálta főnök, mert ismét politikai csapásra zökkent, ahol csak neki lehet igaza, és persze a pártnak.

– Azért máskor nem kell összetörni a széket, mert az közvagyon..., de nem baj semmi, majd én megjavítom, mert én is munkás voltam, asztalos. Mi mindannyian munkások vagyunk!

– Én nem! – szólalt meg egy nem túl öreg, de nagyon ráncos kolléga, akit azért helyeztek ide, mert morfinista. Állítólag most már csak alkoholistá. – Ide figyeljen, főorvos elvtárs! Én nem értem, miért kell ekkora felhajtást csinálni egy gyerekért? Én régi orvos vagyok, és azt mondom, hogy csecsemők azelőtt is haltak meg, ma is meghalnak, és a jövőben is meg fognak halni azok,

akiknek az Úristen nem adott napokat. Nem mi, orvosok vagyunk a hibásak, és ezért ne is cseszegessen engem senki! – rácsapott a szék karfájára, és ő is nyugodtan rágyújtott.

Ilyet azért még senki nem mert mondani a főorvosnak, ehhez nagy bátorság kellett. Vagy talán morfinista, alkoholista kell legyen az ember, hogy ki merje mondani az igazságot, de igaza akkor sem lehet! Mert igaza csak a pártnak lehet. Láthatólag ezt készült elmondani a főnök, mert fölállt, hogy súlyosabb legyen, de Kozma Árpád felugrott és megkérdezte:

– Az a csecsemő, aki meghalt, be volt oltva gyermekbénulás ellen?

– Hát persze! – válaszolt a szentilonai kolléga. – Én személyesen adtam be neki a zöld bogyót.

Árpád lehet, hogy folytatta volna, lehet, hogy nem, szerencsére a főorvos a homlokára csapott.

– Most jut eszembe! A második oltást azokkal a piros bogyókkal már nem kell megcsinálni. Aki beadta, jól tette, aki még nem, már nem kell.

– Miért nem?

– Mit tudom én... ezt a telefont kaptam a tartománytól.

– És a megmaradt oltóanyaggal mit csinálunk?

– Nem tudom. Erről nem mondtak semmit. Dobják el – vont vállat a minden orvosok főnöke.

Kozma doktor otthon Nérasolymoson soha be nem lépett a büfébe. Itt szívesen ment ebédelni Mark Frici bácsival az egyetlen bosnyáki vendéglőbe. Hideg volt, füst és bűdösség a motorinával lekent padló miatt is. A volt morfinista kolléga már ott ült egyedül egy asz-

talnál, előtte két vizespohár vodka. Teljesen fölöslegesen, mert már az első után berúgott.

Sáros gumicsizmás, salopétás⁶⁰ munkások ültek az asztaloknál, fejükön a dupla fedelű bőrsapka, hogy mindenki lássa, bányászok. Konyakot ittak, volt pénzüik. Sört akkoriban csak nagyon ritkán, május elsején és augusztus huszonharmadikán lehetett kapni. Erős ital ezzel szemben volt dögivel – hadd élvezzen a nép.

– Jól megmondta neki a kolléga – intett Mark doktor a szemben ülő, már bóbiskoló doktor felé. – Volt nekem egy börtönőröm, az rúgott be ilyen hamar. A feleségem állandóan hordta neki a rumot. Neki egy üveg rumot, nekem egy üveg tejet, persze más kosztot is. Ügyes asszony volt a feleségem, minden őrt lekenyerezett, de én jókat ettem, nem dolgoztam, két kilót híztam egy év alatt. Ez volt – gondolkozott egy picit – a harmadik feleségem. Most már a negyediknél tartok – kuncogott az öreg.

Árpi szerette volna megkérdezni, miért zárták be, de nem merte. Mark Frici jó nevű orvos volt, a józsefvárosi piacon, a Fröbl utcában volt egy nagy háza, ott rendelt.

– Reggeltől estig rendeltem. Még moziba sem mertem menni, nehogy egy beteg a Vásárhelyihez menjen a szomszédos Prayer utcába. Barátok voltunk, de konkuráltunk.

– Szép háza volt Temesváron.

– Házam? Házaim! – legyintett az öreg. – Mindet elvették. De mit csináltam volna a pénzemmel? Jól kerestem, házakat vettem.

– Miért nem vett egy autót? – kérdezte Árpi.

⁶⁰ Salopéta (salopetă): kezeslábas munkásnadrág (románul)

– Az is volt, de ahhoz sofőr is kellett. Én nem értem rá megtanulni vezetni, nekem konzultálni kellett, és a sofőröm állandóan becsapott. Eladtam az autót még a háború előtt, és vettem egy csomó antik órát, nekem volt Délkelet-Európában a legnagyobb óragyűjteményem.

– És mi lett vele?

– Mi lett? Hát elvették a kommunisták – álszerűen a szája elé kapta a kezét, úgy nézett körül, hallotta-e más is?

Egy fiatal pincérnő sétált el mellettük, kihívóan testhezálló, feszes, félig átlátszó nejlonköpenyben, ami akkoriban nyugati csempészáru volt. Keskeny bugyijának a szélei sejtelmesen látszottak és harsogva hivalkodtak.

– Hm... Ezzel én is tudnék – mosolyodott el az öreg.

Egy bányász a lány domborodó fenekére csapott, az meg sem fordult, csak piros körmű kezével tett egy enyhe mozdulatot, mintha egy tolakodó legyet akarna elhessenteni.

– Úgy látom, más is – fejezte be a bámészkodást Frici bácsi.

– Miért nem vett aranyat, doktor úr?

– Azt is vettem, majdnem két kilót. Elástam a feleségem kertjébe, csak én tudtam, hová. Aztán egy szép napon bevitt a fekete autó a milíciára vagy mit tudom én, hová? Azt mondják az elvtársak: „Magának van aranya. Kell, hogy legyen aranya!” Én magabiztosan a szemükbe vágtam: „Ha van, akkor mondják meg, hogy hol van?” Erre ők: „Azt maga fogja megmondani, nem mi”. „Elfelejtettem” – röhögtem a pofájukba. „Nem baj, majd eszébe fogjuk juttatni! De ha tényleg nem emlék-

szik, átvisszük a szomszéd szobába, és addig tépjük a körmeit, amíg eszébe jut, hová dugta.” Hát persze, hogy megmondtam. Egy óra múlva vissza is jöttek, kiterítették az asztalra az anyagot, és azt kérdezték: „Itt van az egész?” Bólintottam, és felálltam a székről. „Akkor most én mehetek?” „Maradjon csak ülve. Mi ezt az aranyat lefoglaljuk, magát pedig letartóztatjuk.” Így kerültem börtönbe, de ott igazán jó volt, sokat pihentem és két kilót híztam.

Fizetéshez a szép fenekű pincérlány jött.

– Itt csak egy kés van. Hol van a másik?! – szólt rájuk szigorúan.

– Csak egyet kaptunk. Én a saját bicskámmal szeltem a húst, ami elég kemény volt és hideg.

– Mondja meg maga a főnöknek, engem ne piszkáljon! De hol a másik kés?! – terpeszkedett tíz ujjával a pecsétos abroszra, vörös körmei alatt jól látszott a fekete gyászkeret. Árpit elöntötte a tiroxin.

– Elvtársnő! Vegye el a mocskos mancsait, és tűnjön el innen! Mi orvosok vagyunk!

– Hát persze, urak! – libgett tovább a fenekét himbálva, és most Árpinak jött úgy, hogy rácsapjon, de nem csak legyet hessentő módon. A szókimondó kollégát ott hagyták, hadd aludjon tovább. A második pohár vodkát majd megissza, miután felébredt.

14

Sándor újabban minden reggel rituálisan levizitelt, észre sem vette, hogy hátratett kézzel járkál az ágyacskák között, mint egy professzor. Szó ami szó, egy ki-

csit annak érezte magát, de legalábbis főnöknek. Az a tudat, hogy valakiket vezethetünk, és azok kisebb-nagyobb mértékben tőlünk függenek, magabiztosságot ad. Ami nagyon jó! De ha a magabiztosságból kinő a csalahatatlanság hamis illúziója, nagy baj van, mert ettől már csak egy lépés a diktatúra.

Beregi doktor sohasem gondolkozott a saját vezetési stílusán, talán nem is tudta, hogy létezik ilyesmi. Ő egyszerűen vakon hitt mindabban, amit a tankönyvek írnak és amit becsülettel meg is tanult a hat év alatt. Beregi csak egyféle megoldást ismert, a legjobbat, azt, amit a nagykönyvek írnak, mert az szent! Ezeknek a betartása számára olyan természetes volt, hogy személyes ellenségének tekintette azt, aki ellentmondott neki, vagyis annak, ami a könyvekben van.

Ugyan ki is mert volna ellentmondani neki? Ticho megpróbálta eleinte, de Beregi leszidta a sárga földig. Ticho volt számára a vörös posztó, egy vállrándítása, egy nemtörődöm ajakbiggyesztése elég volt ahhoz, hogy feldühödjön. Emilia mondott volna neki ellent? Emilia senkinek nem mondott ellent, még önmagának sem, Emilia még gyermek. Cosmolici tata pedig öreg volt, sok főnököt túlélte bólogató bölcs. A két terepes védőnő fáradt, lestrapált asszony, alig várták, hogy végre otthon is lehessenek a saját családjuk körében. Nekik minden jó volt úgy, ahogy van, csak hagyják őket békén. Ilcu, a tetűírtó? Meg sem mert szólalni, nem is igen tudott, nehezen fűzte a szavakat egymáshoz. Maria és Țața Olga? Ugyan... Talán még Olga néninek volt néha más a véleménye, de olyan halkán, olyan haloványan, hogy azt észre sem vette senki.

És a betegek, hozzátartozók? No csak az kellett volna, hogy azok merjenek ellentmondani Bereginek... talán ki is dobja őket. Egy adott pillanatban olyan furcsa gondolata támadt, miszerint minden beteg részben önmaga is hibás azért, mert megbetegszik. Tehát mindenki, aki nem tartja be az egészségügyi szabályokat, az bűnös, önmagával, de gyakran másokkal szemben is, olyan bűnös, mint az, aki lop vagy – ne adj isten – gyilkol.

Ezen a reggelen elégedett volt. A szülőotthonban a négy anya és hat csecsemő akkurátusan feküdt a saját ágyában, nyakig betakarva, az ablakok nyitva, hogy szellőzzön, pedig milyen nehéz volt megmagyarázni, hogy a huzat mint betegségokozó tényező nem létezik, de a rossz levegő méreg. Csak úgy véletlenül, de hogy mindenki lássa, végighúzta ujját a ruhásszekrény tetején... Poros volt.

A váróteremben már ültek vagy öten, azok csak várjanak vizit utánig.

Ahogy belépett a gyermekfektetőbe, rögtön feltűnt, hogy valami nincsen rendben. Amióta átfestették az újonnan kapott hat gyermekágyat, és Tóthfalvi két paravánt is csinált, nagyon jól nézett ki a fektető. Jobboldalt két-két ágyacska a spanyolfalak között, majd a három megfiatalított vaságy. A válaszfalak valamelyes védelmet biztosítanak a fertőzés ellen, de pszichés hatásuk is van, egyedivé válik minden beteg, nem folynak össze az esetek. Ez egyébként a bokszrendszer, a klinikán is így van, akkor miért ne lenne Hidești-en is így?! Büszke volt erre a saját létesítményére, nagyon szerette. Bereginek elállt a lélegzete. Egyik vaságy mellett egy

civil ruhás férfi – mármint köpeny nélkül – öltözteti a fiúcskát. Mellettük az öregasszony gügyög az álmából fölvert gyermeknek. Az orvos nem szólt, kivárt, maga mögött érezte az egész személyzetet a dermedt csendben. Erősen forrt benne a düh, de elhatározta, hogy ez alkalommal csendesen, lefojtott indulattal oldja meg a helyzetet. Az nagyon hatásos!

– Maga mit csinál itt!? – sziszegte.

– Hazaviszem a gyermekem.

– Nem gondolja, hogy ezt előbb velem kellett volna megbeszélni? És hogy merészelt ide belépni köpeny nélkül!?

– Nincs amit beszéljek magával, maga nem tudja meggyógyítani. Nem ért hozzá! Tíz napja szurkálja, és most még betegebb, mint amilyen volt.

Tényleg már több mint egy hete kezelte a fiúcskát tüdőgyulladásért, de a láza csak nem szűnt meg. Üzent, hogy jöjjön be az apja, beszélni akar vele, nem hitte, hogy ilyen fordulatot vesz a dolog. Úgy érezte, szétveti a düh, de uralkodott magán.

– Ide figyelj, fiam! – szólt a nálánál jóval idősebb férfihoz, pedig soha felnőttet nem tegezett. Moldovában, ha valakinek csak egyetlen csíkocskával magasabb a rangja, beosztása, gondolkodás nélkül letegezi a másikat, korra való tekintet nélkül, mint bojár a kasznárját, mint intéző a jobbágyot, mint ma is mindenki a parasztot.

– Mondom, ide figyelj, fiam! Én hívattalak, hogy megmondjam, a gyermeket el kell vinni röntgenre, a tüdőgyulladása meggyógyult, de még mindig lázas...

– Miért nem adott neki Penicillint?

– Fogd be a szád! Attól tartok, a fiadnak kezdődő tbc-je van.

– Micsoda?! Hogy az én fiam tüdőbajos! Hallod, anyám, ezt a hülyeséget? Hát ez a doktor nem ért hozzá! Még ilyen... Ilyen sértést.

Igen, így mondta, sértést, mert azon a vidéken a tetű természetes, a szifilisz betegség, de a tbc az szegény.

Közben a gyermek sírni kezdett, az apja pedig egyre szemtelenebb lett.

– Elviszem Békásra, ott okos orvosok vannak, nem olyanok, mint maga, aki megbetegítette a gyermekeimet. Én munkás vagyok – verte a mellét –, ezért még felelni fog!

– Igen – mondta az öregasszony és álla alatt meghúzta a fekete kendőt.

Eddig tartott Sándor magára erőszakolt nyugalma. Vörös karikákat látott, kiszáradt a torka, és már szinte érezte jobb öklén a pofátlan pasas reccsenő állkapcsát. Szerencsére valaki – talán Ticho – megfogta a karját. Így csak a gallérját ragadta meg, felemelte, és mire az feleszmélt volna, már ki is lökte a váróterembe.

– Mars ki a fektetőből! És ha még egyszer szemtelen leszel velem vagy a személyzetemmel, szétrúgom a hátsó feledet! Értetted? Lelépni!

Beregi ennek ellenére halkán, szinte suttogva beszélt, így szokta, amikor nagyon haragszik. A pasas ijedten menekült ki az épületből, a hársfákig szaladt, csak onnan lesett vissza óvatosan.

Az orvos kimért léptekkel átment a várón, benyitott a vizsgálószobába, de még hallotta, amikor az öregasszony elmenőben ezt mondta...

– Hát a doktorul nyik semmit sem tud.

Rágyújtott egy cigarettára, hogy megnyugodjon. Érezte, hogy igaza volt, mégis sajnálta, amiért ennyire elvesztette az önuralmát, de a legborzasztóbb mégis az, hogy vannak emberek, akik kétségbe merik vonni az ő szakmai becsületességét. Azt merészelte mondani, hogy ő, Beregi Sándor nem tud semmit, pedig ő mindent megtanult, amit kellett, minden vizsgáját lete...

„Úristen, ha ez az alak feljelent, világgá fogják kürtölni, hogy nincs is meg az államvizsgám... tehát nem is vagyok orvos... még egészen. És ha még az is kiderül, hogy politikai okokból kommunizmus és pártellenesség miatt zártak ki az egyetemről... Mind verte a mellét, hogy ő munkás! Hát én mi vagyok? Persze Cămațaru, a kollégák és minden bizonnyal a személyzet is tudják ezt, de minek ezt, de... El se mondhatom, hogy azért zártak ki, mert nem tudtam hazudni, és nem akartam megalázkodni a pártos elvtársak előtt. Így lettem osztályellenség, én, a legnyomorultabb proletár család sarja. Bezzeg a kollégáim nagy része, akik soha semmit sem csináltak, de engedelmesen felemelték a kezüket, amikor szavazni kellett, azok mind végzett diplomás orvosok. Én pedig felcseri fizetéssel, itt a világ végén is rettegek, hogy mi lesz, mert homlokomon a bélyeg. Nem csoda, hogy Ticho olyan, amilyen. Tudja, hogy egyazon fizetési kategóriába tartozunk. Egye meg a fene ezt az egész igazságtalan életet! Köpöm ki a tüdőmet értük, kimosom őket a tetűből és a koszból, reszketek minden rongy kis életért... Állj meg, Beregi!! Térj észhez! Nem az egyetem fura ura és nem ez a szemtelen primitív munkás fogják megváltoztatni az orvosi ma-

gatartásodat, az életfelfogásodat... Sándor, légy te magad, ne próbálj más lenni, mondta neki valaki régen, akit ő nagyon szeretett...” Eddig juthatott el, amikor belépett Ticho. Lebiggyesztette az ajkát, és lekicsinylően legyintett.

– Ugyan ne rágódjék, doktor úr, mit vár egy ilyen részeges alaktól, aki a falu utolsója, a felesége is elhagyta, azért ment el Békásra dolgozni. Á... szemét.

Jólesett, amit a felcser mondott, és utána Emilia is, aki egy csókot nyomott Sándor füle mögé.

– Nagyszerűen csinálta, doktor úr! – és ezzel ki is viharzott. De mintha összebeszéltek volna, egymásnak adták a kilincset, Ilcu jött be.

– Coane doktor, Atitienu elküldte a kerékpárt.

– Mit?!

– A biciklit. Odatámasztottam a doktor úr ajtajához és ezt is küldi.

Az ez egy nyugta volt, Beregi Sándor nevére kiállítva: egy darab Carpați kerékpár, ára 860 lej, és rajta a pecsét, hogy kiegyenlítve. Sándor úgy érezte magát, mint vihar után, amikor a nap áttöri a sötét felhőket, és újra megindul az élet. Emelt fővel lépett ki a várószobába.

– Nos, tisztelt hidești-iek, hallották, mit mondott az előbb az az ember: rossz orvos vagyok, nem tudok semmit, én betegítettem meg a fiát. Aki ezek után mégis úgy gondolja, hogy velem akarja gyógyíttatni magát, azt megvizsgálom, de nekem is van egy feltételem: aki hozzám jön, azt tegye, amit én mondok neki! Nem azért, mert én vagyok a legjobb orvos a világon, de pillanatnyilag én tudom a legjobban, mi a baja – itt már úgy érezte, nem egészen értik, amit mond, de fölösleges is

erről beszélni. Valahol nagyon mélyen azt is belátta, hogy bizony eléggé cirkuszi magamutogatás ez az egész, ennek ellenére megnyugodott, és boldog volt. Hogy ehhez a kerékpár is hozzájárult? Minden bizonnyal, de annál sokkal fontosabb, hogy ismét el tudta hinni önmagáról, hogy jól csinálja azt, amit tesz.

Maria óvatosan egy tányéron egyensúlyozva (hol tanulta ezt?) behozott egy csésze teát.

Kinn a váróban Emilia tánclépésekkel közelített hozzá, majd megperdült, hogy bemutassa, milyen bő rózsaszín szoknya van rajta, és teljesen ujjatlan blúz. Nagyon csinos volt. Sándor úgy viselkedett, mintha semmi sem történt volna. A múltkor – a tojásrántotta vacsora után – a lány visszautasította. Talán jobb is így – gondolta át Sándor a helyzetet. Nem akarta újramezdeni.

Beült a vizsgálószobába, hozzáfogott, hogy átolvasa még egyszer a pellagráról írt tudományos dolgozatát, amit majd Botoşani-ban kell felolvasnia, de nehezen ment. Egyre a Dunában térdeplő felrobbantott hidak jelentek meg szemei előtt, ahogy azt gyermekkorában a háború alatt látta. Szomorú volt. Emilia jókedvű. Se kopogtatás, se figyelmeztetés, és már fenn is ült az asztalán.

– Mit olvas a főnök? Szerelmes levél egy doktor-nőtől?

Most kék szarafán volt rajta, amiben feszülő mellei még jobban érvényesültek. Sándor nem tudta, mire vélje ezt az egészet, pontosabban el akarta hitetni magával, hogy nem tudja. Tény az, ha más viselkedik így, már rég rendre utasította volna, de Emilia...

Alig telt el egy negyedóra, megint bejött a lány, furcsamód egészen csendesen, szendén, mint egy kisiskolás, de telt ajkai mögött ott vibrált a kirobbanni készülő kacagás. Közben ismét átöltözött, most tiszta fehérben, erősen testhez simuló hasított dokkszoknyában, teniszcipőben állt a fiú elé. Sándor csak nézte, és gerincén lassan felfelé kúsztak a forró hangyák. A lány is érezhetett valamit, hátrálni készült, de Sándor magához rántotta, szorosan fogta a derekát, és hosszan, nagyon hosszan nézte, mielőtt megcsókolta. Emilia most hevesen csókolt. Sándor úgy érezte, teljesen eltűnik a széles ajkak között, egészen beléhatol, feloldódik a lányban. Csókolta a fekete szemöldökeit, a füle tövét, a nyakát, és egyre hosszabban azokat a húsos ajkakát, melyek úgy magukba fogadták, mint két comb, hogy az már szinte beteljesülés volt. Emilia hirtelen kicsúszott a karjaiból, és az ajtó felé futott.

– Hová mész?! Gyere! – tört ki Sándorból, és a kezét nyújtotta felé. Emilia keble táncolt, tekintete zavaros volt és olyan mozdulatot tett, amiről nem lehetett tudni, hogy igent vagy nemet jelent. Elszaladt.

Sándor nehezen aludt el. Gyötrő álmai voltak. Ott állt a Duna-parton, tankok dübörögtek a szétlőtt hidakon, az égő vízen... feléje csattogtak... és jött egy lány fehér szoknyában... integetett... mintha Emilia lett volna... egészen biztosan ő volt, és hívta... Sándor elérte, magához ölelte... szorosan, nagyon szorosan... egymásra borultak... egymásba hatoltak... érezte a forró testét. Érezte egész testével...! Istenem, ez nem is álom!

– Nyugodj meg, szívem... nyugodj meg végre...! Itt vagyok... a tied vagyok – suttogta a lány.

Lihegve ölelte magához, és fogalma sem volt, mikor és hogyan került melléje, az ágyába... de nagyon jó volt! Sándor újabb és újabb beteljesülésekre vágyott, és csak most értette meg, mennyire kell neki ez a nő.

Már lilán derengett a hajnal, még mindig egymás karjaiban pihegtek. Aztán Sándort elnyomta az álom. Arra ébredt, hogy nyílik az ajtó, fényes reggel van, Emilia lép be megfésülve, ropogósra keményített fehér köpenyben.

– Cseréld ki a lepedőt, itt van egy tiszta – dobta az ágyra, és két ujjával csókot hintett feléje.

Beregi kölcsönkérte a nyeret Blaga doktortól, Lupăceanu morgott, hogy Odaia vemhes, nehéz az út, ennek ellenére ügyesen felnyergelte a kancát. Sándor szerencsésen nyeregbe került. Ha valaki látja, azt hihette volna, régi tapasztalt úri lovas, legalábbis a csizmája után ítélve, pedig életében kétszer ha ült lovon, valamikor gyerekkorában, de akkor is csak szőrén. Lupăceanu elővigyázatosságból nem is eresztette el a kantárt, eleinte lépésben vezette Odaiát a kapuig, azután megfuttatta, lám, mi történik a lóval s a lovassal? A kanca nem tiltakozott, Sándor boldogan kacagott, végre szabad volt, mehet.

– Ne zavarja a lovat, doktor úr és ügyeljen, ott, ahol sár van, elcsúszhat! – kiáltotta utána a használati utasításokat a derék testőr. Odaia nyugodtan lépegetett, de ha nógatta, galoppba váltott. Csak az volt a kellemetlen, amikor tócsába lépett, a sáros lé gyakran felcsapott az arcába, szemébe, alig látott, és az ülepét a nyereg kellemetlenül verdeste. Túl a falun letért a legelőre, ott

nem csapott fel annyira a sár. Lassanként rájött arra is, hogy csak minden második ritmusnál emelje meg az alsó felét, így sokkal könnyebb.

Olba csak négy kilométerre van Hidești-től, addig simán ment minden, de beleizzadt a testi gyakorlatba. Nagyon sajnálta, hogy kucsmát tett, nem valami vékony sapkát, mert ha levette, gőzölgött a feje, de fújt a hideg szél, ha feltette, folyt róla az izzadság.

Már jól benne jártak a novemberben, esett az eső, hideg volt, reggelre bekérgesedtek a tócsák. Feltétlenül el kellett menjen Bordacára, szekérrel lassú és nehéz az út, gondolta, lóháton könnyebb. Olyan hír jutott el hozzá, hogy Bordancán sok a lázas gyermek, és tele vannak kiütéssel, ez valami járványos betegség lehet, a végére akart járni. A nyári tetűirtás óta nem járt Bordancán, már nem is igen emlékezett az útra, csak arra, hogy messze van, és nagyon kell figyeljen, hogy vegye észre, mikor ér be a faluba.

Olbán megbámulták az emberek, pedig elég sok hárór jár erre lóháton, igaz, mások a lovak és a lovasok.

Sándor egyre biztosabban ült a nyeregben, Odaia nyugodtan kocogott, egyszer-kétszer meg is csúszott, de nem történt semmi baj. Sekély, alig egyméternyi árok került az útjukba, Beregi rácsapott a gyeplő száraival, valahogy úgy képzelte, Odaia majd ugrik egyet, ahogy azt a cowboyfilmekben látta, de a vén kanca elővigyázatosabb volt, és megállt. Meg ám, de olyan hirtelen nyomta be két első lábával a féket, hogy Beregi szép ívben átrepült a feje felett az árkon túlra. Nem ütötte meg magát a vizes legelőn, csak sáros lett, és amíg elgurult kucsmáját felszedte, Odaia szép csendes

galoppban elfutott. Sándor utána, utol is érte, de csak a farát! Erre gyorsabban szaladt, hogy elérje a zabolát vagy kantárt, de erre a ló is gyorsított. Nem szaladt el, á dehogy! Ha Sándor lassított, Odaia is lépésre váltott, sőt előfordult, hogy meg is állt, de csak addig, amíg az orvos túl közel nem került hozzá.

Sándor minden ravaszságot megpróbált: nagy kerülővel eléje futott, és úgy tett, mintha nem is nézne rá – mármint Odaiaira –, aztán egy óvatlan pillanatban rávetette magát a gyeplőre, mint Dorohoi-ban Zsigmond Albi labdáira, de hiába. Sőt megpróbált háttal közeledni a nyugodtan álló kancához, és elkapni valamit rajta. Egyszer sikerült a farkát megmarkolnia, húzta, de hiába, Odaia galoppozott tovább, és még jobban befröcskölte sárral. Csak azt nem értette, honnan tudja a ló, hogy ő közeledik hozzá, amikor soha hátra sem nézett?

Beregi már nem tudta, hol vannak. Odaia csak ment előre, ő tudta. Nem volt mit tegyen, a lóra kellett bízna magát, de nem a hátán, hanem csak egy-két méterre a farkától követte az oktalan állatot.

Az is megfordult az agyában, hogy véletlenül még átlépi a szovjet határt. Lenne is ott csodálkozás, hisz ilyen örült nem született még a világra. Meg is mosolyogta magát, mert ez a veszély nem fenyegette, hisz ott a Prut, ott legalább megáll Odaia. „Bár jönne egy határőr, az meg tudná fogni ezt a dögöt, de sehol egy ember fia.”

Megeredt az eső, hideg jeges cseppek hullottak izadt fejére, mert a kucsmát kézben vitte. Még abban reménykedett, hogy a lelógó kantárszíj valamibe bele-

akad, és megfogja ezt a sintérnekvalót, ezért egyre a ci-heresek felé terelte, de a világért meg nem akadt volna.

Mikor már azt hitte, az országból is kigyalogolt, füst szállt fel a bokrok mögül, ott volt Bordanca a földbe vajt viskóival. Szabad tűzön, hatalmas üstben főtt egy egész birka, körülötte a cigányok dugaszolt bort ittak, egy szál harmonika húzta a culájt⁶¹. Valaki esőernyőt tartott a hangszer fölé. Sokkal több cigány volt most, mint nyáron tetűirtáskor.

– Igen, mert hazajött az egész falu, itthon vannak a fiatalok is, a gyerekek járnak iskolába, minden rendben van – jelentette a vajda, aki megismerte az orvost.

– Mit ünnepelnek főnök, milyen nap van ma?

– Nem ünnepelünk semmit, ma ez a ház a soros. Levágott egy birkát, megfőzzük, és közösen megesszük. Holnap a következő ház a soros – magyarázta a vajda.

Többen is ráncigálták sáros kabátját, hogy igyon az üvegükből. Végül a vajda egy frissen bontott Cotnari-t adott a kezébe. Sándor jó alaposan meghúzta, de a torkán akadt...

– Hol van a lovam? – körülnézett, nem látta. A vajda füttyentett egyet, és rászólt egy purdéra, hogy hozza oda a kancát. Perceken belül jött a 6-7 éves gyerek, kantárszáron vezetve a jámbor állatot. Beregi még húzott egyet a borból, aztán bezavarta a purdékat, és végigjárta az odúkat.

Több mint tíz kanyarós gyermeket talált. Egyik-másik lila volt a sűrű kiütésektől és a kínzó köhögéstől. Feljegyezte a nevüket, aminek nem sok értelme volt, mert egytől egyig Cârpati-nak hívták mindegyiket, a kereszt-

⁶¹ Culáj (turai): a román népzene egyik gúnyneve

nevek ismétlődtek, és hogy mikor születtek, úgysem tudta senki. Néhány értelmesebb asszonynak elmagyarázta, hogyan kell a gyógyszereket adagolni, ha majd Hidești-ről megérkeznek.

Örömmel üdvözölte az iskolamester, alias testőrkapitány, és hosszú botjával utat vágott a gyermektengerben. Tele volt az osztály, kicsik-nagyok mind egy teremben. Bordancán az iskolai év nem a tanügyminisztériumtól függött, itt október közepétől március elejéig tartott, azután úgys elment mindenki vályogot vetni. Az iskolában is volt néhány kanyarós, de nincs mit tenni, előbb-utóbb úgys minden gyermek át fog esni rajta, akkor már jobb, ha egyszerre az egész falu. Persze szerencsebb lett volna, ha tavasszal tör ki a járvány, akkor kevesebb a tüdőgyulladásos szövődmény, de itt már nincs mit tenni. Beregi azon töprengett, mit csináljon, hogy a járvány ne terjedjen át a többi falura is, mert akkor egész télen járhatja a terepet.

Bordanca elszigetelt, kicsi falu, három oldalról a Prut egy kanyarja, tehát a szovjet határ veszi körül. Útja csak egy van, ha azt egyáltalán útnak lehet nevezni, amin Beregi a lova után szaladt. Olba hat, Hidești tíz kilométerre van ide, abban reménykedett, hogy télvíz idején a cigányok nem mozdítják ki gyermekeiket a faluból. Ezt megmagyarázta az embereknek, de azok nem nagyon figyeltek rá, különben is pont akkor szedték ki a főtt birkát, és egy tisztára súrolt asztallapra tették, de már mindenki részeg volt. Beregi kiabált, hogy megbünteti őket, ha csak egyetlen gyermek is el meri hagyni a falut, a cigányok zabáltak. Egy fiatalasszony tányért nyújtott feléje nagy párolgó hússokkal, rézgombos bicskával.

– Hagyja, doktor úr, most úgysem lehet velük beszélni, majd azután.

Dühös volt Beregi, de belátta, legokosabb, ha leül a lova elé egy favágótuskóra, és szépen megeszi a birka-húst, amíg még meleg.

A vajda megnyugtatta, majd ő! A kincstári iskolamester pedig fest egy plakátot, hogy kiskorú a faluból se ki, se be.

Sándor előre félt az úttól, ezért taktikát változtatott: hagyta a kancát, menjen ott, ahol akar és úgy, ahogy akar. Szerencsésen hazaérkezett.

Olga néni, amíg a port törölte, csak úgy melleleg elmesélte, hogy hazajött az a gyerek, akinek az apja olyan szemtelen volt, nincs a tüdején semmi, valamilyen gilisztát találtak benne. A férfit egyébként kidobták Békásról, mert állandóan részeg volt.

Bereginek kisebb gondja is nagyobb volt, mint egy részeges hóbörgése, nyakán a kanyarójárvány, próbálja megfékezni, amíg még lehet. Mindenkinék kiosztott egy-egy falut, amit figyelnie kell, felvilágosítás, plakátok, büntetés – ha kell, de főleg arra kell vigyázni, hogy ne kerüljön bordancai gyerek ki a faluból, mert akkor vége.

Természetesen önmagát is beosztotta, de azt már nem ígérte, hogy ismét lóháton virtuskodik. Emilia azt javasolta, igyon aludttejet, az állítólag enyhíti az izomlázat. Ajánlotta, hogy meg is masszírozza, jó volt, annál is inkább, mert összeborulás lett a vége.

Teltek a napok, semmi változás, csak egyre hidegebb lett. Kiderült, hogy legfeljebb még egy hétre van fájuk,

az idei kiutalás még nem érkezett meg, pedig a szülő-
otthonban, gyermekfektetőben, sőt már a vizsgálószo-
bában is fűteni kellett, és persze főzni.

– Lupăceanu menjen a községi ciheresbe, és hozzon
néhány szekér fát – adta ki az utasítást.

– Igen ám, de azt ki is kell vágni! Egy nap kivágom,
másnap elhozom, akkor hogy megyünk Bordancára?

– Úgy, hogy mindenki elboldogul Odaiával, amikor
mi Bordancára megyünk, maga kivágja, másnap haza-
hozza.

– És ha éjszaka ellopják?

– Akkor hazahozod este!

– Igen ám, de engedély is kell a néptanáctól.

Beregi érezte, ha nem lép fel erélyesen, egyik kifo-
gás a másikat követi, pedig ez a kocsis nem is volt lusta
ember, csak olyan moldovai... Bezzeg a Fliscu gyerekek.

– Ide figyelj, Lupăceanu, én holnap este egy szekér
fát akarok látni az udvaron! Lelépni! – de még volt ki-
fogása a testőrnek: – És mikor hozok vizet a lajttal?

– Vigyázz...! Hátra arc...! Indulj!

Kész, ezt megértette.

Ha nagyon fáradt volt vagy dühös, bement a fektető-
be Rodicával játszani. Már ismerte, ügyesen ült a karján,
megcibálta a haját, gügyögött. Mindenki megszerette,
a védőnők, Emilia, sőt a férfiak is, ezt-azt hoztak ne-
ki, megette a cozonacot⁶², puliszkát, kenyérhéjat, pe-
dig könyv szerint még túl korai lett volna. Beregi tudta,
hogy Maria a mindennapi boršból is ad neki, de hagy-
ta, mert nem történt semmi baj, jól fejlődött a gyer-
mek. Először történt meg Beregivel, amióta elvégezte

⁶² Cozonac: kalács (románul)

az orvosit, hogy nem tartotta be a könyvek csálhatatlannak tartott szentenciáit. Rodica már ötkilós volt. Az apja szegény hetente egyszer bealázkodott, és kérte, hogy nézhesse meg.

Tóthfalviné, úgy látszott, beválik a délutános nővéri poszton, nem sokat mozdított, de tiszta asszony volt, és a takarításba is besegített.

Elküldte a védőnőt Mereuți-ba a mocskos bolond asszonyhoz, lám, mi van azzal a kék szemű babával a rongyok között a viskóban? Utasította, ha úgy látja, nem javult a helyzet, hozza el a gyermeket. Elhozta.

– Levetkőztetni, kopaszra nyírni, megfürdetni és mindenét elégetni! – ami nem nagyon tetszhetett a védőnőnek, mert másnap azt híresztelte a faluban, hogy a doktorul nyik összegyűjti az elhagyott gyerekeket, és árvaházat csinál a Frank-kastélyból, amit természetesen Olga néni is megerősített.

Magához hívatta Tóthfalvinét, és közölte vele, hogy mától kezdve mindennap fel fog súrolni egy-egy szobát, kezdje a váróteremmel. Injekciónia nem kell, azt majd elvégzi ő, az orvos. „Lássuk, mit szól ehhez az aktivistáné, hogy tudjam, hogyan döntök a próbaidő letelte után.”

Rongybaba két kézre fogta a pléhtányért, és kiitta a levest, a krumplidarabokat kézzel tömte a szájába. Mindent megevett, amit elébe tettek, de nem lehetett szóra bírni. Nem sírt, nem futott el, de tágra meredt szeméből a fogságba jutott állat félelme villogott.

Sanda hálóinget, vastag köpenyt varrt neki. Különbösen ügyesen rendezte két kis porontyát. Ha nem szoptak eleget, mert mindkettőnek nem jutott, rögtön kiadta va-

lakinek a szülőotthonban, hogy szopjon még annyit, amennyi a mérleg után kell. Jól fejlődtek, és csodák csodája, még csak nem is tüsszentett egyik sem. Sanda kikerekedett, megasszonyosodott, elmúlt a pellagrája, és ami a legfontosabb: felnőtt lett. Az apjának megüzente, ne féljen, a gyermekeit ő neveli fel, nem lesz a terhére. Gyermekei apjának is üzent, ha eddig nem érdeklődött utána, ezentúl meg se próbálja, mert ha bejön, kikaparja a szemét. Piros szalaggal lófarakba kötötte a haját, naponta lemosta magát, és megszidta azokat a szülő nőket, akik piszkosan jöttek be. Ő szolgálta föl az ételt, elmosogatta a tányérokat, éjszaka őrködött a szülőotthonban, de a fektetőbe is be-benézett. Emilia szerint többet ért, mint Tóthfalviné.

Este megérkezett Tóthfalvi elvtárs, Beregi nagyon jól tudta, hogy miért jött, előre félt ettől a találkozástól, de elhatározta, nem enged. Az aktivista felesége végeredményben takarítónő, akkor annak is használja!

Az asztaloslól lett pártaktivista leült, hümmögött, és olyanokat mondott, mint: „Hát maga hogy s mint tec-cik lenni?” „Nincs valami fájntos időnk.” „Aztán gyönek a betegek a diszpenzáriba⁶³?” Beregi türelmetlenül rászólt: – Nyilván azért jött, mert mondani akar valamit. Hát mondja. Várom!

A kis fekélyes ember újból rágyújtott, vakarta az üstökét, de az orvos olyan mereven nézte, hogy Tóthfalvi belevágott a közepébe: – Akarok venni egy disznót! – nyelt egy nagyot.

Beregiből kitört a kacagás, mert egyáltalán nem ezt várta, de hozzátartozik az igazsághoz, hogy meg is köny-

⁶³ Diszpenzár (dispensar): rendelőintézet (románul)

nyebbült attól, amit hallott, még inkább attól, amit nem hallott.

– Miért mondja ezt nekem?

– Mert nincs elég pénzem, és arra gondoltam...vegyünk egyet közösen.

– És mennyibe kerül egy disznó?

– Úgy hat-hétszáz lejért már lehet kapni.

Sándor gyorsan számolt, de lelki szemei előtt már nagy sonkák lógtak, vörös kolbászok tekerődtek, és egyből nagyon éhes lett.

– Rendben van, de csak elsején lesz pénzem – bólintott Sándor büszkén, most fog életében először disznót vágni, saját magának.

– És csinálunk búrsajtot – ujjongott Tóthfalvi. – Két búrsajtot csinálunk!

Sándornak fogalma sem volt, mi az a búrsajt, de ismét bólintott.

Mint a gyermek, este mikor lefeküdt, azt számolta, hányat kell még aludni a disznóvágásig. Még hármat fizetésig, másnap lehet disznót vágni. Ezen az estén Emilia nem volt nála. Nagyon hiányzott, ha nem jött.

Bordancán szűnőben van a kanyaró, már minden gyermek átesett rajta, Lupăceanu három szekér fát hozott, inkább csak gallyat, az is zöld, de ez is jobb, mint a hideg kályha. Baba – mindenki csak így szólította a kis rongyost – ma megszólalt:

– Mamaligát⁶⁴ akarok!

Egész nap ott lábatlankodik a konyhában, a szülőotthonban, mindenki kedvence, tanítják kanállal enni,

⁶⁴ Mamaliga (mămăligă): puliszka (románul)

mosdani, a latrinát használni. Tóthfalviné kerített valahonnan egy ócska kaucsukfejű babát, azzal jár, játszik, alszik a gyermek. Egyébként az aktivistáné szó nélkül súrolja a napi egy szobát, ʒaʒa Olga biztatása mellett. Hiába, ő sem bírta volna már sokáig egyedül, Sanda segített még be neki.

Sándor még nem aludt, amikor felzörgették, Olbára hívták egy asszonyhoz, fáj a szíve. Hisztériás krízis, mint a múltkor a milicista felesége – gondolta –, de azért kifőzött fecskendő is tett a sürgősségi táskába. Csizmát húzott, amiről kiderült, hogy nem valami minőségi áru, teljesen átázott a bordancai „lovaglás” alkalmával, szóval szép ez a csizma, de nem jó. Mégis felhúzta, mert hideg, fagyni kész idő volt, kucsma is kellett.

– Nagyon nagy úr a fia Bukarestben a repülőknél, a minisztériumban és mindenütt – mesélte a beteg szomszédja, aki érte jött.

„Hát legyen! Ha hisztériás, kap egy injekciót meg egy pofont, és még alszom is valamit az éjszaka.” De nem volt hisztéria, ezt már az ajtóból látta. Nehezen lélegzett, nagyon sápadt és úszott a hideg verejtékben. Pulzusa oly szapora és kicsi, hogy alig tapintható.

– A szívem... a szívem fáj rettenetesen... meg fogok halni – suttogták a szederjes ajkak –, borzasztóan fáj!

Beregi, amíg a vérnyomásmérőt figyelte, el is határozta, hogy mit fog tenni. Gyorsan felszívott egy fél fio-la morfint szőlőcukoroldatba, és lassan beadta vénásan. Közben már azon gondolkozott, mi legyen a következő lépés? Két apró tablettát dugott a beteg nyelve alá.

– Mi ez, nitroglicerín? – kérdezte az asszony. – Más-kor segített, ma semmit, de még soha nem fáj ilyen

szörnyen a szívem... féltem, hogy meghalok! Most már kezd szűnni...

Mintha elszenderedett volna, és rendesebben lélegzett...

– Mi baja a nővéremnek, doktor úr? – attól félek, meghal. Még soha nem volt ilyen rosszul – sírdogált a másik asszony, ezek szerint a beteg húga. Csak ők ketten laktak a kicsi házban.

– Szívinfarktus van – mondta Beregi, és biztos volt a diagnózisában. „Halálfélelemmel járó mellkasi fájdalom, ami nitroglicerinnre nem szűnik, és vérnyomásesés társul hozzá...” – idézte fel a tanultakat. Ennyi elég is lett volna, de még azt is megtudta, hogy azelőtt rendszeresen szedte a nitroglicerint, amit Bukarestben írtak föl neki.

Hatvanas, őszülő, szikár asszony volt. Elaludt, de továbbra is sápadt, szederjes volt, a vérnyomása nem emelkedett.

– Mentse meg, doktor úr, nagyon hálásak leszünk, az unokaöcsém nagy ember az egészségügyi minisztériumban!

Óvatosan megvizsgálta, a szív állapota egyáltalán nem volt biztató. Ritmusosan vert ugyan, de gyengén húzódtott össze, csak kevés vért bírt kipumpálni magából, mint a fáradt kezű fejőasszony, aki már nem képes összeszorítani a tehén csecset, és kipréselni belőle a tejet. Tüdeje felett egyre több szörtyzörej jelent meg, és a vérnyomása nem akart emelkedni... Beregi lázasan gondolkozott: ha így hagyja, fokozatosan kialakul a szívelégtelenség, reggelig meghal. Ha ad neki egy strofantint vénába, megerősíti a szívmot – ami még épen

maradt –, és rendbe hozza a keringést úgy, mint Veszeloovszki bácsinál. Igen ám, de ez veszélyes művelet, és ezt Beregi nagyon jól tudta. Ha túlságosan felerősíti a szívet, az olyan erővel húzódik össze, hogy az elhalt rész megreped, meghasad a szíve – ahogy mondják –, és akkor vége!

Amíg a cigarettáját szívta, érezte, mekkora felelősség hárul rá... de a fiatalabbik Barabuleanu – így hívták a nővéreket – egyre csak mondta, hogy mindkettőjük férje meghalt, csak a nővérenek van egyetlen fia, az, aki olyan nagy ember a minisztériumban...

Beregi felfigyelt arra, hogy két moldovai asszonynak csak egy fia legyen, ez furcsa. Még egyszer megvizsgálta a beteget, de nem javult a helyzet. Döntött. Beadott egy fél fiola Strofantint... Nemsokára emelkedni kezdett a vérnyomás, a tüdeje is feltisztult, nyugodtan aludt. Éjjeli négy óra volt, hová mehetne ilyenkor, meg aztán otthon úgyse lenne nyugodt. Ledőlt egy heverőfélére a konyhában, gyékényfonat védte a falat. Különben tiszta ház volt, és valami olyasmit látott, amit eddig csak Veszeloovszki néninél az egész körzetben: vadcseresznye-, meggy- és szilvabefőtteket a szekrény tetején. Az ifjabbik nővér meg is kínálta dulcsácaival, egy kanálkával egy pohár vízben. Erre kötelezte a hagyományos moldovai vendégszeretetet. Jobb volt, mint semmi.

Mikor ismét az órájára pillantott, hat óra múlt, úgy látszik, elszundított.

Barabuleanu néni ébren volt, és azt mondta, már nem fél attól, hogy meg fog halni. Beadott még egy injekciót, aztán felleltározta a gyógyszereket, amik otthon voltak. Konyhafióknyi orvosságosdoboz, fele üres, egy

része lejárt, de használható is volt közöttük. Receptet írt, és megígérte, délben visszajön.

– Akkor minek a recept? Megkérem a doktor urat, hozza ki a gyógyszert.

Nem voltak túl sokan a rendelőben, talán azért, mert hideg eső hullott, ilyenkor inkább otthon gubbaszt a beteg is. Bejött a könyvelő, az a vékony csontú szőke gyerek, akinek pont a vöröskeresztes bál éjszakáján perforált a fekélye. A gyomrával nincs semmi baj, de bedagadt a torka, csúnya tüszős mandulagyulladás, alig tudott nyelni. Szívbillentyűhibája is volt, minden bizonnyal reumás eredetű, amin egy ilyen mandulagyulladás sokat ronthat.

Láthatólag nem vette komolyan, amit az orvos mondott, minek is, hisz sohase fájt a szíve, mandulagyulladása pedig minden évben kétszer-háromszor is van. Majd elmúlik ez is.

Sándor felírta, hogy milyen edényekre, fűszerekre lesz szüksége a disznóvágáshoz. Tóthfalvi már meg is alkudott egy százkilós disznóra, hatszázötven lejért. De ismét kikötötte, hogy „aztán búrsajt, az legyen, mert az a legprincipálisabb⁶⁵ a disznóból”. Végre megtudta, mi az a búrsajt, így hívta Tóthfalvi a disznófősját.

Sándor a buszra várt, hogy beutazzon a rajoni gyűlésre, amikor észrevette Vili mentőjét a szövetkezeti bolt előtt, indulóban Darabani felé. Vili a kormány mellől Atitienut hallgatta.

– Egyszerűen vidd neki haza, és mondd, hogy üdvözlöm.

---

⁶⁵ Principális (principală): fő (románul)

Vili mellett az a jól fejlett zsidó fiú ült, aki Sándort olyan nagyon kinevette, amikor húst vásárolt tőle, úgy látszik, tényleg Vili öccse.

Beregi nem sokat teketóriázott, beugrott hátul a mentőbe. Valaki feküdt a hordágyon, teljesen betakarva, a feje is. „Talán hullá” – gondolta, és óvatosan megemelte a pokrócot... alatta véres lepedő, és az alatt... istenem, ha nem látja, nem is hitte volna: egy disznó feküdt. Egy megnyúzott, kibelezett disznó.

A havi gyűlés úgy folyt, mint rendesen, Hidești-et megdicsérték, mert nem halt meg egyetlen csecsemő sem novemberben, de Cămătaru minden körzetet letolt, mert még mindig sok a tetű!

– Doktor elvtársak! Ne hanyagolják a deparazitálást⁶⁶. Ha kell, porozzák be az egész lakosságot hetente, ha kell, naponta... van DDT-nk elég.

– Csak az semmit sem ér! – szólalt meg Gyüge Gabi mély basszus hangján.

– Mi az, hogy semmit sem ér? Hogy merészel ilyesmit mondani, doktoru Gjuga?⁶⁷ Ez egy tudományosan bebizonyított, eredményes módszer... mi már évek óta csináljuk, rendszeresen!

– Éppen erről van szó. Ha olyan eredményes, miért kell évek óta csinálni? És ha rendszeresen csinálják, miért van még mindig annyi tetű Moldovában?

Mindenkiben meghűlt a vér. Gyüge Gábor vaslogikája megdöbbsentette az orvosokat, és felbőszítette a prezídiumot. Cămătaru és a pártos elvtárs egymásra

⁶⁶ Deparazitálás (deparazitare): az élősködőktől való mentesítés (románul)

⁶⁷ Gjuga: a Gyüge románosan ejtve

néztek, kölcsönösen azt várták, hogy a másik foglaljon állást, de egyiknek sem akaródzott. Végül felállt a párt jól táplált, de csálhatatlan, négy vagy öt osztályt végzett becsületes aktivistája. Véres szemét körbehordozta a termen, megköszörülte a torkát, de szerencsére Gyüge Gabi nem hagyta szóhoz jutni.

Gábor kiment az asztalhoz, elővett egy penicillines üveget, és felmutatta.

– Ez az üveg félig DDT-vel, félig tetűvel van tele. Három napja tartok száz tetűt a porban, de egy sem döglött meg. Én azt mondom, ezek a tetvek ellenállók a DDT-vel szemben, tehát hiába porozunk! Csak ennyit akartam mondani, elvtársak!

Zúgott a gyűlésterem, volt, aki hangosan, mások halkabban kacarásztak, az óvatosabbak csak mosolyogtak, de mindenki elismerte Gyüge Gábor talpraesettségét, csak a főnökség nem. Ismét fölállt a potyazabálásokon meghízott pártelvtárs, és most már osztályharcos dühtől fűtve, munkásöklével az asztalra csapott. Néma csend. De Gábor gyorsan felemelte bütykös nagy parasztkézét, és elkiáltotta magát:

– Látom, nem hisznek nekem! Hát tessék, nézzék! – és egy hirtelen mozdulattal kiborította az üvegecske tartalmát a főnökség asztalára. Egyszerre száz virgonc tetű futott szanaszét, hátukon a gyilkos DDT-vel.

Cămătaru irtózva hátrált, az orvosok a nyakukat nyújtogatták, Gyüge Gabi kéjesen vigyorgott. Elsőnek a pártos elvtárs tért magához, megragadta a főorvos akatatkáját, ráborította a tetvekre, és erélyes mozdulatokkal, a tetűirtás legősibb, de legbiztosabb módszerét használva agyonnyomta a férgeket.

– Tisztelt főorvos elvtárs – állt fel a kolozsvári jól képzett belgyógyász. – Mielőtt bárki bármit is szólna, kérem, engedjék meg, mondjak valamit. Nekem több tudományos folyóirat jár, épp tegnap olvastam egy közleményt, a Iași-i Közegészségügyi Kutatóintézet kimutatta, hogy igenis megjelentek a DDT-rezisztens tetvek. Gyüge Gábor barátomnak igaza van, javasolom, vegye fel a kapcsolatot a iași-i kollégákkal, talán együtt is működhetnének! De ha a DDT bizonyítottan már nem jó, akkor mivel porozzanak a kollégák? Van valami más? Én nem értek hozzá, de ennek utána kellene nézni...

– Csak a halottnak nincsen tetve, elvtársak – vigyorgott a pártkiküldött boldogan, hogy végre elmondhatta a saját véleményét ennek a sok ingadozó kispolgári értelmiséginek.

Cămațaru a szünetben belekarolt és félrehívta Beregit.

– Van magának egy Barabuleanu nevű betege?

– Van. Szívinfarktus, tegnap alakult ki, ott voltam nála egész éjjel.

– Honnan tudja, hogy infarktus, EKG nélkül?

– Kórelőzmény, klinikai tünetek és ahogy a kezelésre reagált.

Beregi hosszasan el kellett mondja, sőt magyarázza az infarktus tüneteit, a főorvos még mindig csóválta a fejét.

– Jobb lett volna, ha mentőt hív, és beküldi, nem... nem hozzánk, inkább Dorohoi-ba – ráncolta a homlokát –, tudja, a fia...

– Bárki is legyen a fia, az anyukája nem bírta volna ki a szállítást ezeken az utakon, belehalt volna. Hol-

nap, de inkább holnapután vigyék, ha akarják, de addig ellenzem.

– Maga túlságosan bátor, mert még túl fiatal, de nem éri meg! Tudja, milyen skandallumot fog rendezni a fia, ha meghal az anyja otthon?!

– És ha a mentőben vagy a kórházban hal meg, az jobb?

– Azért már nem te felelsz, édes egyetlen fiam, érted végre, te keményfejű magyar?! Hát nem látod, hogy segíteni akarok rajtad?! A fia el akarja vinni repülővel a fővárosba.

– Kicsoda, micsoda a fia, hogy annyit hallok róla?

– Pilóta a mentőszolgálatnál.

– Na és? Az anyja nem bír ki egy repülőutat.

– Na és! Buta vagy. Ez a Barabuleanu sok fejest repít ide is, oda is, mindenkit ismer a minisztériumban... Sok rosszat tehet nekünk.

Sándor még mindig furcsállta, hogy ezek itt hol tegeznek, hol magázzák egymást a pillanat hangulatától, esetleg intimitásától függően. Azért a nagyobb a kicsit, a főnök pedig mindenkit letegez, visszategezni senki sem meri.

Gyűlés után benn járt mind a két boltban fűszerekért, de majorannát sehol sem talált, nem is hallottak róla. Végül a patikus adott egy keveset a sajátjából. A piacon fokhagymát vásárolt, és Vili öccsétől egy egész disznófejet, hogy legyen elég „bűrsajt”. Tulajdonképpen udvarias, kedves ez a legény, és mindig olyan tiszta a köténye.

Ahogy hazaért, rögtön kiment Olbára az öregasszonyhoz. Határozottan jobban volt: telt pulzus, meg-

felelő vérnyomás. Hallani sem akart a kórházról, ő már volt Bukarestben is, de most sehová nem akar menni, kezelje csak a doktorul nyik idehaza, az a legjobb.

Másnap reggel Sándor már Maria előtt begyűjtött a konyhában, hogy vizet melegítsen a nagy fazékban. Szerén hozták a disznót, szép hosszú orra volt, mint egy vadkannak. Lupăceanu hurkot kötött a disznó első lábaira, egyiket Tóthfalusinak, a másikat Sándornak adta, hogy fogják, aztán a tenyerébe köpött, és felemelte a fejszét.

– Ne! Az istenért, mit csinál? A disznót le kell szúrni.

– Ahogy Erdélyben szokás! – ragyogott fel a valahai királyi testőr szeme. – Úgy is tudom! – és hozott egy kést.

Tóthfalvival oldalára borították a rúgkapálózó állatot, és Lupăceanu már szúrt is. Magasra emelte a kést, úgy sújtott le vele látványosan, mint Bánk bán az operában. Megszúrta a disznót, de istenem – hol! Ki látott már ilyet? A disznó jobb oldalán, az első sonka mögött döfte be a kést, amit aztán forgatott, mozgattott, csavargatott, mégse folyt vér, csak egy kicsi habos lé. Aztán újra szúrt, és még néhányszor, amíg végre ki-lehelte tüdejét a szegény állat, mert azt összevissza faricskálta, és a mája is kapott néhány szúrást, csak a nagyerek nem. Alig folyt ki egy csupornyí vér az előkészített lábosba, a többi a mellkasban maradt, és teljesen átívódott vérrel a jobb első sonka. De hála istennek a disznó már nem élt.

Idejében megmondták, hogy perzselni fogják a disznót, nem nyúzzák!

Errefelé megnyúzzák a disznót, mint a kecskét, a bőrt megszáritják, aztán feldarabolják bocskornak. Ezért olyan szép szőrösek a moldovai bocskorok. A disznóbőr legértékesebb része a háta közepe, ott hosszabb, keményebb a szőr. Ebből szabnak egy-egy darabot, amit a lábukra kötnek, de úgy, hogy a szőrszálak hátrafelé álljanak, akkor nem csúszik a bocskor hegynek felfelé menet. Világos, hogy innen ered a „szőrös talpú” megnevezés, ami nem is csúfnév, hanem valóság – mulatott magában az idegenbe szakadt fiatal orvos, hogy erre is rájött.

– Jó, akkor megperzseljük úgy, ahogy Erdélyben szokás – fontoskodott ismét a kocsis, és meg akarta gyújtani a szalmát.

– Úgy bizony! – lökte félre Beregi a szalmát, és rálöttyintett egy veder vizet a hosszú szőrű állatra.

Lupăceanu kiabált, hogy elrontott mindent, nem fog leégni a szőr, aztán morgott, végül csak bámult, hogy bizony így tövestül jön ki a szőr.

Sándor kevés szalmával, kis tűzzel perzselte a disznót, majd súrlókefével, meleg vízzel tisztára mosta. Ez már tetszett őfelsége háború előtti őrzőjének.

Tóthfalvi csak vonogatta a vállát, ő bizony már elfelejtette. Ezentúl mindent Sándor csinált, csak a bélpucolással gyúlt meg a baja, ahhoz sem ő, sem más nem értett.

Éppen a megfőtt fejhúst darabolta össze, amikor izgatottan hívták, hogy Bukarest keresi telefonon. Természetesen Barabuleanu, a pilóta volt. Mondta, ha Beregi úgy gondolja, két órán belül ott van Dorohoi-ban, ott le tud szállni, és viszi az anyját.

– Az anyja nem szállítható, főleg repülővel nem, de

ha úgy gondolja, hozzon egy professzort Bukarestből, az nem árthat.

– Pár nap múlva érkezik – válaszolta, és megszakadt a vonal.

Sándor négy disznófősjátot töltött, sok lett a két fejből. Ott sorakoztak az asztalon a májasok, kolbászok, paprikás tokaszalonnák, hogy öröm volt nézni. Meg is csodálta mindenki, még a szülőotthonba beutalt asszonyok is. Eddigi egész orvosi tevékenységével nem aratott ennyi sikert, mint ezzel a disznóvágással. Még Emilia is csodálkozott, hogy orvos létére ehhez is ért. Pedig nem is igazán értett hozzá, de ezek még annyira sem.

Cosmolici bácsi elmesélte, mit csinálnak ott náluk a disznóval. Nem pancsolnak ennyit vele! A fejét megfőzik, és megeszik rögtön disznótoros vacsorára. A megnyúzott disznót kettőbe hasítják, és felkötik a padlásra, aztán mindennap vágnak belőle, ameddig elfogy. Itt hideg van, eláll, és mire elmúlik a fagy, elfogy a hús is. Újabban a jobb gazdák lesütik az egészet, ráöntik a forró zsírt, így tovább is eláll.

Sándor érdeklődött, füstölő sehol sincs, de nem is kell, mert mire mindenki kapott egy falat kóstolót, a betegek is, már nem nagyon volt mit füstölteni. Mikor már minden készen volt, kiderült, hogy megmaradt az a cseppnyi vér... Sándor gyorsan rizst főzött, hozzálöttyintette a vért, és jól megfűszerezte. Ezt hívják grojzának a Bánátban, és a szolgák kapták reggelire.

Sötétedéskor jött meg Coana Fliscu, a zöld ruhás asszony, jókor, hogy még megkóstolja, amit készítettek. A grojza receptjét kikérdezte. Azért jött, mert a ki-

sebbik fia köhög, és piros kiütések jelentek meg rajta. Beregi rögtön tudta, hogy ez kanyaró. Tehát nem egyenesen, hanem lóugrásban terjed a járvány. Nem Olbán, hanem a legfélreesőbb faluban, Vatrán folytatódik. Megtudta, hogy Vatrán cigány esküvő volt, nyilván valaki gyereket is vitt oda, de most már nincs mit tenni, itt a járvány. De Sándornak ma még ez sem tudta kedvét szegni.

15

Vasárnap délelőtt Árpád, mint rendesen, röntgenezett. Most már valamivel bátrabban, mert sikerült szereznie egy több mint húszkilós ólmozott gumikötényt, ami legalább a „családfáját” megvédte a besugárzástól.

– Hát magának mi van a zsebében? Miért nem vetette le az ingét?

– Nekem semmi, és nincs is rajtam ing – emelte fel csupa izom karjait a kollektíva kovácsa, aki már elég süket volt, mint minden öreg kovács.

Árpád eloltotta a villanyt, és újra átvilágította a kovácsot. Furcsa dolgot látott: egy puskagolyót. Egy normális szokványos puskagolyót, és mivel tényleg teljesen csóré volt a páciens, a golyó nem lehetett a zsebében, hanem benne a testében. Valahol a vese és a gyomor között. Jó helyt van, maradjon is ott, ha nem okoz panaszt, de hogy került oda? A kovács nem volt se katonna, se partizán, mégis valaki meglőtte.

– Engem ugyan soha meg nem lőttek...! Csak egyszer utánunk durrantott a román határőr, de nem talált el senkit. Mi a háború után marhasót és petróleu-

mot vittünk át a szerbekhez, itt a falu végén akkor még nem volt ez a magas határmegfigyelő bódé, és a Néra nyáron alig térdig érő. Emlékszem, mi már a túloldalon voltunk, amikor ez lőtt, szaladtunk, engem fel is sértett egy ág, de nem törődtem vele, másnap megint átmentem. Jól fizettek. Hej, de szép idők voltak azok, csak most olyan durvák ezek a határőrök.

– De magát meglőtték, ott van a derekában a golyó.

– Az lehet, de nem vettem észre. Az a pici seb hamar begyógyult, és nem is fájt.

Már senki sem volt a rendelőben, Fehértemplomról áthallatszott a déli harangozás, Árpád éppen ment volna haza, amikor belépett Ljubinka, a szép tanítónő. Mi több, nagyon szép! Indián kékesfekete haja, enyhén kreolos bőre, ami mégis rózsaszín volt és friss, ajka, mint a korai cseresznye érettebb fele, nem magas, mégis sudár...

– Gratulálok, nagyon szépen énekelt. Engem is megtaníthatna néhány szerb nótára, csak az udvarlója ne legyen féltékeny, de próbáljuk meg, tegyük féltékeny-nyé! – kacérkodott Árpád, de egy halvány mosolyt sem tudott a lány arcára csalni.

– Nincs udvarlóm – mondta síri hangon, ami egyáltalán nem hangzott jól egy ilyen énekes pacsirta szájából. Odament az ajtóhoz a nő, és kulcsra zárta. Ezután szó nélkül lerúgta a cipőjét, és kibújt a szoknyájából.

Árpád döbbenettel figyelte, mi lesz itt? Sejtette, mire megy ki a játék, és férfiasan mérlegelte, hogy most ő mit tegyen? Az ifjú doktor derekában, ott, ahol a kovácsban a golyó megakadt, forró hangyák kezdtek kúsz-

ni lefelé, és hirtelen kiszáradt a torka. A lány egyetlen mozdulattal lehúzta a bugyiját is, marokra fogta, és lefeküdt a vizsgálóágyra.

Árpi úgy nézte, mint egy isteni műalkotást, csakhogy Ljubinka szebb volt, mint a kagylóból születő Vénusz, vagy a három grácia közül bármelyik. Ettől még forróbbak lettek azok a hangyák.

– Vizsgáljon meg, doktor úr!

– De miért? Beteg?

– Nem vagyok beteg, de akarom, hogy lássa, még szűz vagyok! – fejére húzta égszínkék kombinéjét, és elsírta magát.

Most már teljesen meztelen volt, és bár szebb, mint a híres aktok, mégis egyből megváltozott minden: a kíváncsi nő átalakult munkadarabbá. A forró hangyák pillanatok alatt kihűltek, egy páciens feküdt a vizsgálóágyon. Kozma doktor felvette a fehér köpenyét, abban a férfi már nem kan, hanem orvos.

– Igaza van Ljubinka, maga tényleg szűz, de miért olyan fontos ez?

– Ha szűz vagyok, hogy lehetek szifiliszos? – kente szét arcán az iménti könnyeket, és szlávos szemei fenyegetően villogtak. – Maga küldött egy papírt, hogy megbüntet, ha nem jövök kezelésre. Miért kezeltessem magam, ha nem vagyok beteg, és hogy lehetek szifiliszos, ha szűz vagyok?!

Kozma doktor tényleg rendet akart teremteni, és minden szifiliszest behívott, hogy fejezze be a kezelést. Nem voltak sokan, alig egytucatnyian, ezeknek is legnagyobb része bázisai, pontosabban egy Olténiaiból bevándorolt nagy család. Most már emlékezett a Ljubinka

névre is, csak nem tudta, hogy az, aki a nyilvántartásban szerepel, nem más, mint ez a szépséges Afrodité.

– Ad nekem orvosi bizonyítványt, hogy szűz vagyok?

– Adok.

– És azt, hogy nem vagyok szifiliszese?!

– Azt nem adok. Magának veleszületett szifiliszese van, aminek semmi köze a szüzességéhez.

Most gyűlölettel villantak a szép szemek, de csak egy percig, mert kerek könnyek gyűltek bennük, de hagyta, hogy hulljanak, nem törölte le őket.

– Mindenki sejti, hogy szifiliszese vagyok. A fiúk elkerülnek, még táncolni se mernek velem.

– Maga már többször elkezdte a kezelést, de egyetlen szériát sem fejezett be – nézte Kozma a nyilvántartást. – Jöjjön minden harmadik nap injekcióra, akkor egy év múlva egészségessé válik, és kivesszük a nyilvántartásból. Azután férjhez is mehet, de addig nem.

– Nem jövök a rendelőbe, mert mindenki látja..

– Akkor hazaküldöm Iliát, a felcsert.

– Nem akarom. Ő is kezdett udvarolni nekem, de megtudta...

– Rendben van, megyek én haza magához, és beadom az injekciókat.

– Hogyne! Hogy azt pletykálják, a doktor úr szeretője vagyok.

– Ha nem fejez be hamarosan legalább egy szériát, kitiltom az iskolából, nem engedem, hogy tanítson. Megértette?

Ezt megértette Ljubinka, egyébként semmit, úgy ment el dühösen, hogy nem is köszönt.

– Nicsak, milyen csinos fehérnép! – bámult utána a

nyúl fogú szekus a várószobában. – Maga, doktorkám, itt vasárnap délben, bezárt ajtók mögött egy kis hetypetyére...

– Semmi hetypetye, ez egy beteg tanítónő, megvizsgáltam. Gondolom, ez érthető, még egy felcser számára is.

– Csak voltam felcser – terpeszkedett el Kozma doktor székében az asztal mögött, úgy, hogy hosszú lábait az asztalra tette, mint az amerikai seriffek.

– Maga csak volt felcser, de én doktor vagyok! – vágott vissza Árpád, mert dühítette, amiért ilyen nyeglén játssza a felsőbbrendűt ez a durva szekus, elfoglalja az ő helyét, és pont most ül a nyakára, amikor otthon már várja az aranyszínű vasárnapi húsleves.

– Doktor?! Hm... nem egészen. És talán nem is lesz az, ha mi nem akarjuk – sziszegte, és úgy nézett rá, mint aki sokkal többet tud, de most nem akar erről beszélni. De ennyi elég volt ahhoz, hogy Kozma Árpádot kiverje a hideg veríték. Megértette, hogy ez az alak tudja azt, amit ő a legnagyobb titokban igyekezett tartani. Emlékezetébe villant, amit Ionescu kolléga mondott az utolsó este: „Árpi, te nem félsz a szekuritátétól? Még nem kerestek fel? Azok mindent tudnak.”

– Mit tud, doktorkám, Ionescu kollégáról? Üljön le maga is – intett a vizsgálóágy felé nagylelkűen a szekus, közben egy ceruzával játszadozott. Hol a hegyes, hol a tompa végével kopogtatott az asztalon, mint Ionescu a fiolával az utolsó vacsorán.

– Mit kellene tudjak?

– Nem maga kérdez, hanem én! – koppantott az asztalra. – Mit keresett itt magánál? Mikor látta utoljára?

– Itt volt boncolni, talán egy hónapja, de ha kíváncsi, megmondom a pontos dátumot is a jegyzőkönyv alapján.

– Nem kell. Tudjuk. Mi mindent tudunk! Hány óra-kor ment el?

– Nem tudom, biztosan reggel a bosnyáki busszal.

Kérdést kérdés után tett fel, közben hanyagul jegyzetelt. Főleg az érdekelte, Ionescu mennyire ismerte a határt, beszélt-e arról, hogy át akar szökni, szidta-e a rendszert, a Szovjetuniót, kik a barátai, van-e rokona Nyugaton stb.

– Látom, semmit sem tud Ionescuról, vagy nem akar tudni. Maguk miről beszélgettek?

– Főleg betegségekről és a boncolásról és...

– És?! – csapott az asztalra.

– És a nőkről – próbált mosolyogni Árpád, de érezte, hogy ezt nem hiszi el neki az exfelcser.

– Azt hallotta, hogy meghalt?

– Mondták a gyűlésen. Szegény fiú...

– Nem kár érte! Veszélyes kém volt – sziszegte gyűlölködve a szekus.

– Kém?! Ezt honnan tudják?

– Át akart szökni a határon. Innen hajnalban nem az autóbushoz ment, hanem a Nérának, de beszakadt alatta a jég.

– És belefulladt!

– Dehogy fulladt, kihúzták a határőrök. Mikor ki akartam hallgatni, a szájába dugott egy fiolát, elharapta, és pillanatokon belül halva esett össze. Mi még hozzá se nyúltunk!

– De miért gondolják, hogy kém volt?

– Mert ciánkáli volt a fiolában, ezt mutatta ki a boncolás. Ilyen mérgük pedig csak a kémeknek van. Jól van, doki, nem mondott semmi újat, de holnapra szépen írjon le mindent. Gondolkozzon: Ionescu barátai érdekelnek, és kivel volt összeköttetésben? Nehogy eltitkoljon valamit, mert abból nagy baja lehet magának! Magának milyen mérgei vannak? – kopogtatta meg a gyógyszeresszekerényt. – Jó, majd utánanézőnk. Most megyek.

Mirko árut hozott a szövetkezeti boltba, ilyenkor mindenki lesi, mit vehetne, mert minden hiánycikk, és ha valami éppen van, a ritka alkalmat ki kell használni.

– Vadonatúj IZS motorkerékpárokat láttam Orsován, nem veszik, mert túl drága, pedig kiutalás nélkül lehet kapni – mesélte, amitől Árpád zsigerei bizsereggni kezdtek. Minden vágya egy motorkerékpár, már Réka is rábólintott, csak éppen pénzük nem volt elég. Azaz lett volna egy lehetőség: kivenni a patikából, és majd fizetéskor visszatenni, de ettől félt. Egész éjjel nem aludt, végül úgy döntött, bármi is lesz, megveszi a motort.

Hajnalban beült Branko szomszédja mellé a kamionba, aki most a postát vitte egy nap Orsováig, másnap vissza Nérasolymosig. Végig a Duna mentén minden faluban megálltak, Branko csomagokat adott le és vett fel, és az egész úton mesélt.

– Ez a sziget a Dunában, bár úgy néz ki, közelebb van a szerb parthoz, mégis hozzánk tartozik. Amikor Nérasolymoson a kollektívát szervezték, persze sokan nem akarták beadni a földjüket. Nem erőszakoskodtak az elvtársak, csak aláírást kértek az emberrel, hogy az ő földjéért cserébe azt adják, ami a szigeten van. Igen ám, de

a szigetre csak hajóval vagy motorvonattal, uszályal lehet bevinni a lovakat, szekeret és kihozni a termést. Ráadásul minden belépéshez határőrségi igazolás, sőt felügyelet kell. Volt olyan nap, hogy háromszor is gazdát cserélt a sziget, végül is inkább beálltak a kolhozba. Ma senki sem műveli, több rajta az őz és a vaddisznó, mint bárhol a környéken, majd kijönnek, ha befagy a Duna.

– Talán ez lenne a Senki szigete?

– Azt nem tudom, mi Kalinovecnek hívjuk. Nyáron nagyon bűdös, mert a felső végén elakadnak a dögök, de jó horgászhely. Még ennél is jobb kissé lejjebb a Plá-vij Kámeny (Kék kő), ott lehet aztán nagy harcsát fogni!

Árpád a táskáját fogta, amiben benne volt a patika minden pénze, csupa vörös tíz- és sárga egylejes bankók, de sok. A határőrök ismerték Brankót, de Árpádot igazoltatták. Egyik-másik csóválta a fejét, mert már rég lejárt az ideiglenes tartózkodási pecsét, de Branko kimentette.

Drenkován túl a Kazán-szoros felett egy hosszú és nagyon rozsdás hajó állt a Duna közepén, a Vaskapu. Valamikor a millennium éveiben telepítették ide, azóta itt áll lehorgonyozva, és segíti a gyenge hajókat víz ellenében, mert nagyon erős a víz sodra ezen a helyen. Csónakkal leküldi a drótkötelet a segítséget kérőnek, aztán felcsévéli és magához húzza a hajót.

– Látja, doktor úr? A Kazán-szoros után itt a legkeskenyebb a Duna, és úgy tűnik, sima, csendes, de ez csalóka, mert nagy a sodra. Itt fogtak el a múltkorjában két fiatal érettségiző gyereket, szerelmesek voltak, és át akartak szökni. Koporsóban küldték haza őket Te-

mesvár-ra. Azt mondják, magyarok voltak.

Orsován csak a kirakatban látta a csodálatos IZS motorokat, már be volt zárva. A szállodában az ajtó elé toltta az asztalt, ruhástul feküdt le, párna helyett a pénzestáskára.

Mikor lepakolták a még ládába zárt motort Bába Kátá ejnforjában, az öregasszony keresztet vetett rá, mint amikor megszegi a frissen sült kenyeret, Réka pedig nagyot sóhajtott.

– Megérkeztek az ellenőrök. Holnap kezdik a leltározást.

– Mit?! A patikában? – hagyott ki Árpai szívverése.

– Nem. A rendelőben, de a gyógyszereket is látni akarják.

Árpád ezen az éjszakán sem tudott aludni. Mi lesz, ha mégis megjön a patika-ellenőrzés is, és felfedezik a hiányt? A fizetésig még három hét, addig kitől kérhetne kölcsön? Réka is sokat forgolódott, különben is keskeny ez a kórházi ág kettőjüknek, legalábbis most, amikor annyi mindennel van megterhelve az agyuk.

Négyen jöttek a rajontól, de nem túl korán, előbb meglátogatták Drágit, a büfést.

– Hol vannak a gyógyszerek? – fogták körül a nagy üveges szekrényt, amire Árpád ma hajnalban egy nagy lakatot szerelt.

– Kinn a raktárban, Ilia megmutatja. Ez fizetési patika, nem tartozik a rendelő leltárához.

Csak a főnök maradt benn, ez is beült Kozma doktor helyére, unottan lapozgatta a nyilvántartásokat, igaz, nem rakta fel az asztalra a lábát, de cigarettázott. Időnként fölcihelődött, megszámolta a székeket, asztalokat,

felmosóvedreket.

– Hol van az ötödik vaságy? Én csak négyet látok.

– Otthon nálam.

– És még mit vitt haza, doktor elvtárs?

– Szekrényt, széket...

– És egy hamutartót! – lobogtatott egy papírt a bosnyáki finánc. – Mondja, orvos elvtárs, nem restelli a nép vagyonát a saját kényelmére felhasználni? Még-hogy egy hamutartót!

– Itt nincs rá szükség, mert nálam a rendelőben nem illik dohányozni. Különben sem egészséges – tolt egy üres gyógyszeresdobozt az ellenőr cigarettája alá, amiről éppen készült lehullani a hosszú hamu.

– Ez mérég? – jött be a másik egy kartondoboz fiolával.

– Az hát, strichnin – bólintott Kozma.

– És ha valaki lenyel egy ilyen fiolát, attól meg lehet halni?

– Maga megihatja az egészet, nem lesz semmi baja, ez erősítőszer.

– És más mérég van még? Hol?

– Minden gyógyszer mérég, elvtársak, nem csak a ciánkáli! – mosolygott Kozma doktor, mert most már tudta, honnan fúj a szél.

– Nos, hol vannak ezek a leltári tárgyak, amiket maga használ, doktorka? Látni akarom!

– Kérem. Menjünk haza hozzám, ott van minden.

– Dehogy megyek. Hozza ide! Én nem vagyok köteles végigkutyagolni a falun, hogy ellenőrizzem, miket cipelt magának haza – Árpád legszívesebben a képébe mászott volna a bosnyáki oltyánnak, de türtőztette ma-

gát, a hangját viszont már nem. Sziszegőre formálta, mint a nyúlzájú, mert ennél gyűlölködőbbben nem is lehet beszélni.

– Ide figyeljen, elvtársam! Én nem cipeltem haza, hanem kölcsönvettem a bútort, amihez nekem törvény adta jogom van.

– Ez így igaz – bólintott az ellenőr –, fél évig joga van használni, de ma pontosan négy napja, hogy lejárt a hat hónap. Látja a dátumot? Maga írta alá! – Ismét rágyújtott, az égő gyufától búzlótt a műanyag doboz. – Látni akarok mindent, amit elvitt. Itt, most!

Egy óra múlva ott is volt a szekér az udvaron, esett az eső, ázott rajta a nép bútora. Csika Sztánko kérdezte is, hová tegye?

– Az engem nem érdekel – az ellenőr rá sem nézett a hamutartós leltárra, vette a micisapkáját, és elsétált Drághihoz a büfébe.

– Doktor úr, hallottam, vett egy IZS-t, megnézhetem? – kérdezte Dávid, a villanyszerelő. Az egész vidéken csak neki volt motorkerékpárja, egy piros, lepattogzott festékű, kopogós kis Jawa.

Óvatosan kibontották a ládából, puha ronggyal megtörölgették, és csodálták. Szép volt, gyönyörű, szebb, mint Ljubinka.

Dávid elszaladt, hozott egy liter benzint és egy fél konyakot. A hangja is szép volt, pufogó, duruzsoló, mennyei zene. Koccintottak, és Árpi elkeresztelte Zsuzsikának a motort.

– Arra gondoltál, min fogunk aludni ma éjjel? – rántotta vissza a valóságba Réka. Tényleg, a szoba teljesen üres, csak Ferike rácsos ágya maradt benne.

Percek alatt Zsuzsika ládájából a deszkákat fatuskókra szegezték, arra szalmát hordtak Bába Kátá kazlából. Dávid segített, és másodszorra is hazaszaladt, hozott egy nagy ponyvát a szalmára. Kacagva hemperegtek a nagy „gyalupadon”, Ferike bele-belegőgicsélt a hangzavarba, és csak most vették észre, hogy a gyerek áll. Igen, egyedül felállt a rácsos ágy szélébe kapaszkodva, és térdből ruganyozva úgy kacagott, mint aki mindent ért.

Árpi átölelte Rékát, és azt akarta mondani neki, hogy: „Én nagyon boldog vagyok... és legyünk elégedettek... mert ez is boldogság... Földhöz ragadt boldogság” – de nem tudta elmondani, belealudt.

16

December közepén már teljes erejéből dúlt a járvány. Kiderült, hogy az elmúlt években csak szórványos esetek voltak, közben felnőtt egy új érzékeny korosztály, ezek most egytől egyig megkapják. Előfordul, hogy felnőttek is. Beregi legnagyobb csodálkozására egy 25 éves fiatalasszony állított be, hogy tele van kiütéssel és köhög. Kanyarós volt.

A járvány miatt többszöröződött Beregi munkája, de jókedvűen csinálta. Reggel jól belakott paprikás vagy fagyos szalonnából, megnézte a „gyerekeit”, csizmát húzott, kucsmát tett, és megindult terepre. Elhatározta, hogy minden kanyarós gyereket otthon néz meg, ne mozdítsák ki őket a házból, hogy ne terjesszék még jobban a járványt, de hamarosan rájött, hogy ez lehetetlen. Már több mint százötven megbetegedés volt, és mind újabbakat jelentettek. Jelentették a középka-

rek, mert a szülők döntő többsége nem ment orvoshoz, de ha mégis valaki behozott egy kanyarós gyereket a rendelőbe, Beregi hazazavarta, hogy ne terjessze a járványt. Így aztán a jámbor moldvaiak nem is mentek orvoshoz menni, volt, aki eltitkolta, hogy a gyermek beteg. Beregi pedig már alig bírta, reggeltől estig járta a falvakat.

– Nem jó ez így, doktor úr! Megszoktatja az embereket, hogy ne hozzák be a beteg gyermekeket. Elmúlik a járvány, aztán kíváncsi vagyok, mit fog csinálni, ha minden lázas gyerekhez ki kell menjen?

Tichónak igaza volt. Különben elég gyakran volt igaza, ezt Sándor is belátta, és bizony nem ártott volna néha meghallgatni a véleményét, mert hosszú évek tapasztalata állt mögötte, de ezt már nem látta be Sándor.

Ezentúl csak a szövődményes betegeket nézte meg otthon, de az sem baj, ha behozzák a rendelőbe. Igaz, hogy a könyvek azt írják, a kanyarós beteget el kell különíteni otthon, de ha ez egyszer lehetetlenség! Sándor másodszor vétett a leírt szabályok ellen, de nem érezte magát bűnösnek.

Terepjárása közben egy alacsony, púpos asszony intette le.

– Coana Avădanei, az Alexandru anyja – tájékoztatta Lupăceanu.

Beregi csak benn a házban jött rá, hogy ez a vékony szőke könyvelő. Lázas volt és feküdt, a torka vigasztalhatatlanul gennyes, beismerte, csak valami penicillin tablettákat szopogatott, mert félt az injekcióktól.

Sokáig magyarázta neki a reumás szívbetegségek veszélyét, az injekciós kezelés szükségességét, a gyermek-

ded fiatalember közben kedvesen mosolygott és nehezen nyelt. Ő még nőtlen volt, az anyja özvegy, ahogy a neve is mutatta⁶⁸.

Kinn az asszony lapátra gyűjtötte Odaia elhullatott lócitromait.

– Ilyen fagyban nem lehet tapasztani, akkor pedig minek szedi össze? – csodálkozott Sándor.

– A disznónak – így Lupăceanu.

– A disznónak!?

– Hát persze, lóganéjjal etetik a disznót. Gyí, Odaia, gyí... csak meg kell szórni egy kicsi puliszkakorpával.

–...És mindenki ezzel eteti a disznaját? – kérdezte Sándor hitetlenkedve.

– Hát... – vakarta a fejét a kocsis. – Csak az, akinek lova van.

A szép húsos sonkákra, rózsaszín sózott szalonnára, száradó kolbászra gondolt, de rögtön eldöntötte magában, hogy akármivel is hizlalták azt a disznót, a sonka mégiscsak sonka marad! Szerette volna megkérdezni, hogy az ő disznaját is lócitrommal nevelték-e, de restellte. Különben is nincs sok ló a faluban... Hát tehén? Most jött rá, hogy nem látott tehéncsordát a falvaiban, csak juhot és kecskét.

– Hány tehén van Hidești-en?

– Hát van... vagy öt... de három biztosan. Úgy érti, fejőstehén?

Ezek a moldovaiak örökké kihangsúlyozzák, hogy a tehén tejet is ad, pedig ennél mi sem természetesebb, legalábbis a Beregi számára. Lupăceanuval összeszámolták, legfeljebb tízegynéhány tehén lehetett az egész

⁶⁸ Avădanei (văduvă): az özvegyé (románul)

körzetben, ami tízezer lakosra számítva bizony nagyon kevés. Nem is csoda, hogy 180 nyilvántartott pellagrás van, és tiszta szerencse, hogy az asszonyok egyéves korukig szoptatják a csecsemőiket, néha még tovább, igazuk van, ugyan mivel választanak el őket hamarább?

Belázasodott Rongybaba, arca kipirult, orrszárnyai verdestek, mint a haldokló pillangó, csendesen feküdt, kaucsukbabáját magához szorítva. Estére megjelentek szájában a jellegzetes foltok, nyilván megkapta a kanyarót. Nem is csoda, mert körülötte a fektetőben csupa kanyarós gyermek köhögött, többnyire tüdőgyulladásért kezelte őket, ami a kanyaró gyakori szövődménye.

Beregi azt is tudta, hogy a kanyaró annyira legyengíti a szervezetet, hogy utána gyakoribb a tbc-s fertőzés, de erről nem szólt semmit az anyáknak, még aztán őt fogják hibáztatni a szégyenletes betegségért.

Tegnap egy asszony elájult a vizsgálószobában, pedig a fiacskáját hozta orvoshoz. Beregi megvizsgálta a lázas, nehezen lélegző gyermeket, és megállapította, hogy víz van a tüdején. Vette a fecskendőt, és kezdte leszívni a folyadékot. A gyermek meg se mozdult, de az anyja összecsupkolt.

– Mamaia⁶⁹! – ordította a gyermek, és Beregi sem tudta, most aztán melyikkel foglalkozzon? Nagyon valószínű, hogy tbc-s a fiúcska, de elhatározta, gyanúját nem közli senkivel, mondja meg neki a két és fél normás... Rodica viszont vidáman gyügyögött kicsiágyában, állandóan kidobálta a gyógyszeresdobozokat, ami a játéktárát képezte, féléves volt, éppenséggel már megkaphatta volna a kanyarót, de eddig szerencséje volt.

⁶⁹ Mamaia (mama): Mamácska! (románul)

– Sanda gyermekeit nem is féltette, pedig csak most érték el a normálisan fejlett csecsemők súlyát. Esetleg Sanda megkaphatja, az pedig nagy baj lenne, mert ő ügyelt éjszaka a dugig tömött gyermekfektetőre, már hőmérőzni is tudott, sőt azt is elleste, hogy kell csecsemővel lenyeletni a tablettákat.

Sok asszony panaszkodott, hogy a gyerek csombolygatja a szájában, ismételten kiköpi, de a világért le nem nyelné a gyógyszer. Sándor ujjával a gyermek nyelvgyökére tolta a tablettát, onnan már nem tudta kiköpní, automatikusan lenyelte.

Tóthfalvinét elküldte házról házra járni, de belátta, ennek már semmi értelme, vissza is hívott mindenkit, most már vonuljon végig a kanyaró, és betegítsen meg mindenkit, akit kell, mint a sáskahad, ami ellen a füstölés, harangozás úgysem ér semmit.

Vállas, jóképű férfi volt Barabuleanu. Nem volt nehez felismerni, ugyan ki lehetne más Hidești-en pilótaegyenruhában?

– Jó napot, Barabuleanu úr! – fogadta mosolyogva.

– Hai, noroc doctore! – nyújtotta a kezét a másik, nagy közvetlenséggel szerencsét kívánva köszönés helyett. Szék után nézett, rögtön rá is gyújtott. – Örülök, hogy megismertelek! – fújta felé a Virzsínia füstjét.

– Hm – gondolta Sándor, és ő is előszedte a cigarettáját.

– Jaj, bocsáss meg! Parancsolj, doktor úr.

– Nem, köszönöm, megmaradok az Oltnál – és magában még egyszer azt, hogy hm... Rövid csend ereszkedett közéjük, füstöltek.

– Tisztelt Barabuleanu úr, amikor szerencsém volt önnel telefonon beszélni, azt mondtam, hogy nem értek egyet az ön anyjának a szállításával.

– Ó, hagyd el, doki, egészen jól van a mamaia. Hála istennek.

Beregi nem hagyta magát, ugyanúgy folytatta.

– Ön minden bizonnyal nem tudja, hogy az akut szívinfarktusost nem ajánlatos repülővel sem szállítani. Ez nem az ön szakmája.

– Ha te tudnád, doki, hogy én hány szívinfarktusost röpítettem...

– Hát ide figyelj, öcsikém! Azért, mert tudod, hol van a botkormány, és szép sapkád van, ne hidd, hogy halvány lila gőzöd is van az orvostudományhoz.

Sándor kivárt, lám, mit szól ehhez a stílushoz ez a szépfiú?

– Jaj doktor úr, ne haragudj, én nem akartam tanácsot adni neked! Hol merek én beleszólni a doktorok szakmájába? Hanem tudod, egyszer Craiováról repítettem egy terhes nőt, aki nem tudott szülni... – és hosszú, zavaros elbeszélésbe kezdett, aminek a végén sem lehetett tudni, hogy megszült-e a nő vagy sem. Nyilván a pilótaülésről nem is láthatta.

Beregi döbbenettel figyelte ezt az egészségügyi gólyát, akinek fel sem tűnt, amikor az „önözésről és tisztelt uramozásról” egyből áttért a „tegezésre, sőt öcsikémezésre”. A pilóta mind a két megszólítási formát magától értetődőnek vette, mint ahogyan azt is, hogy ő tegezi a számára vadidegen körorvost! Egyébként udvarias volt a maga módján, és nem is annyira vállveregető, inkább közvetlen.

Hiába, nálunk magyaroknál már csak a mesében tegezzük a királyt, Moldovában még ma is. Egyébként ha itt azt mondják, menj oda, gyere ide, még nem jelenti azt, hogy tegeznek. Erre csak mi, magyarok vagyunk olyan érzékenyek, ők kevésbé. De ha arra kérnek, menjen oda vagy jöjjön ide, nem biztos, hogy jobban tisztelnek.

Sándor elhatározta, hogy aki ezentúl őt tegezi, azt ő is tegezni fogja, ...bár ezt nehezen tudta elképzelni Cămătaru doktor esetében. A királyt talán lehet, a főorvost nem. És a beteget sem! Erre nagyon ügyelt Beregi, mert az embert méltóvá kell tenni önmagához, még akkor, ha pellagrás és tetves.

Még sokáig beszélgettek, még viccet is meséltek, Barabuleanu kellemes ember volt. Azért egy cseppet őt is meglegyintette a fővárosban élők hamis felsőbbrendűségi érzése, amit csak fokozott az elit szakmához való tartozás és jövedelem. Sokszor használta azt a kifejezést, hogy „din provincie”, amivel a Bukaresten kívüli vidékeket és embereket jelölik meg, enyhe lenézéssel, mint az ókori Róma polgárai. De hol van Bukarest az Örök Várostól?

– Nagyon szépen köszönöm, amit mamaiaért tettél, ő is mondja, én is tudom, te mentetted meg az életét – és a zsebébe nyúlt.

Sándor pedig az asztalfiókba, ott tartotta a lapot, amire feljegyezte a mamaia mindennapi állapotát és azokat a gyógyszereket, amiket Tichótól vett és kivitt neki több alkalommal. Még egyszer végigfutotta a számoszlopot, nem akart tévedni, mint egy pincér.

– Fogadja ezt tőlem, tisztelt doktor úr, elismerésem

és köszönetem jeléül! – tűzött Beregi mellére egy vöröskeresztes repülőt ábrázoló jelvényt. – Remélem, még találkozunk, ön nálunk mindig szívesen látott vendég, mert létezik még a hagyományos moldovai vendégszeretet – szorongatta Beregi kezét, mint a botkormányt.

– Ugye még meg tetszik látogatni a mamaiát?

„No tessék, most meg magáz!”, vakarta a fejét Beregi, sehogyan sem értette ezt a megszólítási érték- és mértékrendszert. Ott állt a rendelő közepén, kezében a ki nem egyenlített gyógyszercechhel, mellén az életmentés repülős szimbólumával, fejében zűrzavaros gondolatokkal, amiből csak egy volt biztos: annyira más ez a világ, mint az, amiből ide jött, hogy bármennyire is igyekszik, nem tudja megérteni.

Nagyon vágyott Emiliára, de a lány terepen volt, ki tudja, mikor jön haza. Igen, haza, mert gyakorlatilag ott lakott nála. Már nem is nagyon bujkáltak, a személyzet egész biztosan tudja, hogy mi van közöttük, csak úgy tesznek, mintha nem vennék észre. Gondolta, főz valamit, amíg a lány megérkezik, például egy jó kolbászos krumplipaprikást, szép piros paprikával, amit Veszolovszki nénitől szerzett.

– Doktor úr, mit mondott maga Chirila bácsinak!?

– szólt rá szinte felelősségrevonóan Cosmolici bácsi.

– Ki az a Chirila?

– Akit tegnap délután megvizsgált, az a magas, nagy bajszerű... Tudja, ott áll a szövetségi boltban, és meséli az embereknek, hogy maga mit mondott neki.

Beregi arcából kifutott a vér, vagy éppen hogy befutott? Most már tudta, miről van szó. Előző nap dél-

után nem volt sok betege, bekopogtatott Chirila bácsi, bemutatkozott, és rögtön elmondta, hogy a háború előtt ő volt ebben a községben a bíró. Választékosabban, értelmesebben beszélt, és tisztább is volt, mint általában. Patyolattiszta ing volt rajta, Sándor ez alkalommal nem állt félre, itt nem kellett attól tartson, hogy reá szórja a tetveket. Az inge tiszta volt ugyan, csak a háta közepe maradt retkes, mert lehet, hogy megmosdott vizit előtt, de azt a részt már nem érte el.

Alaposan megvizsgálta, kikérdezte, még a prosztátját is megtapintotta, végül ezt mondta neki:

– Nézze, Chirila bácsi, én nem tudom pontosan, mi a baja, csak gyanakszom valamire. Itt a recept, de ha erre nem javul, jöjjön vissza, elküldöm egy nálamnál tapasztaltabb orvoshoz.

– És mit mond az öreg, hogy a doktorul nyik nem tud semmit, ugye?

Pedig már elhatározta, hogy ezekkel az emberekkel nem osztja meg a problémáit, kételyeit. Ha mond valamit, az legyen biztos, és úgy szóljon, mint a parancs, csak akkor értik és tisztelik.

– Tudja, mit mond? – ragyogott Cozmolici, mintha legalábbis az ő érdeme lenne. – Emberek, nekem olyan betegségem van, hogy még a mi doktorunk sem tudja, mi a bajom!

Nagyot nevettek, és Sándor arra gondolt, jobb, ha nem határoz el semmit, mert úgylis hamarosan változtatnia kell rajta.

Rendeléskor soha senkit nem vett előre, nem kivételezett, tartsák azok ott kinn a sorrendet. Egy nap hallja, hogy a váróban valaki türelmetlenkedik: „Nahát, hogy

ez milyen sokat van ott benn! Egy kicsit gyorsabban is mehetne.” Kíváncsi volt, ki lehet, mert a moldovai sohasem siet, mindig ráér, sőt túlon túl türelmes. Ez kivétel volt, az egyik tanítónő.

– Coane doktor, fáj a fejem, a derekam, és olyan gyengének érzem magam.

Sándor már írta is a receptet: C-vitamin, Antinevralgic. A tanítónő elkezdett vetkőzni.

– Jaj! Nehogy levetkőzzön! Maga nagyon siet. Itt a recept, tessék.

– Hát nem vizsgál meg?

– Dehogynem, majd a legközelebb, amikor jobban rá tetszik érni, de most nagyon siet! Kérem a következőt! – Beregi jó hangosan mondta, hogy kihallatsszon a váróba, nem is fordult elő hasonló eset többé.

Emilia jó későre érkezett, egy cigányasszonyt is hozott a szekéren. Jobb így, ha benn van, legalább nem kell utána szaladnia. Sándor gyengéden megölelte, és egy olyan mindent magába fogadó csókot várt még vacsora előtt, de...

– Mit vacsorázunk? – ült a terített asztalhoz a lány.

Sándor ünnepélyesen emelte le a fedőt a forrón tartott piros lében úszó kolbászos paprikásról. Várta a hatást.

– Miért tettél rá ennyi paprikát?!

– De édes, egy cseppet sem csíp.

– Akkor sem szeretem! Ti erdélyiek mindent anyyira túlpaprikáztok, hogy nem is érez más ízt az ember. – Azért kihalászott néhány kolbászt és megette kenyérrel.

– Terhes vagyok – mondta villanyoltás után. – És

fáradt – a fal felé fordult és elaludt. Sándor nem tudott elaludni. Óvatosan felkelt, nehogy felébressze a lányt, kiment a rendelőszobába, megpróbált olvasni valamit, de az sem ment. Rengeteg kérdés tolongott az agyában, de az, amelyik állandóan visszatért, valahogy így szólt: „hogyan lehet egy olyan asszonnyal élni, aki nem szereti a kolbászos paprikást?! Talán azért nem bírja, mert terhes, ilyenkor nyűgösek az asszonyok, és arról sem szabad megfeledkezni, hogy ma nagyon fáradt szegény... Ezért ilyen rosszkedvű, bezzeg máskor hancúrozik, mosolyog, öröm vele az együttlét. Azt mondja, még van négy testvére, azok is mind ilyen jókedvűek. Vajon kik-mik a szülei? Róluk nem tudok semmit. Mintha azt mondta volna a lány, hogy Szeret városában vagy annak a környékén laknak? Meg kellene ismerni őket.

És Emilia mit tud rólam? Még azt se mondtam meg neki, hogy nincs meg az államvizsgám, és hogy miért zártak ki az egyetemről. Persze, tudja, de nem kérdezi, azért meg kell mondjam neki! Ugyan mint szólnának a szüleim, ha bejelenteném nekik, hogy megnősülök? Egy olyan lányt veszek el feleségül, aki nem tud magyarul, sőt utálja a pirospaprikát. Ha Emilia nem lenne terhes tőlem, akkor is elvenném feleségül? Nagyon jó vele lenni, kívánom is, de le tudnék élni vele egy életet?... Egy egész életet?!

Ekkor lépett be halkán Sanda.

– Coane doktor, én azt hiszem, szül az az asszony, aki az este jött.

– Biztos? – kérdezte Beregi, és csak azután jött rá, hogy kivel beszél és mit kérdezett. De ez adott egy ötletet. „Vajon tényleg terhes Emilia? Biztos? Hátha téved?

Előfordul az ilyesmi...” Azért nem költötte föl a lányt, hadd aludjon.

Könnyen ment a szülés, ez már a sokadik volt. Rögtön látta, hogy van valami daganat az újszülött nyakán... akkora, mint egy alma. Veleszületett golyva. Ilyet még nem látott, nem is olvasott róla soha. Legszívesebben most rögtön utánanézett volna, de nem akarta a lányt felzavarni, fáradt szegény. Inkább vágott magának egy darab tokaszalonnát, és kinn a konyhában falatozni kezdett. „Hogy’ nem szeretheti valaki a paprikát, például az abált szalonnán?” Ez sehogyan sem ment a fejébe. Lefeküdt a rendelőben a vizsgálóágyra, ott várta meg a reggelt.

Lassan megszűnt a kanyarójárvány, már csak ritkán találtak új esetet, annál több volt a szövődményes tüdőgyulladás, ezekkel volt tömve a gyermekfektető. Rongybaba több mint vörös, lila volt a kiütésektől, de rendületlenül evett, az étvágyát semmi sem tudta elvenni.

Ahogy szűnt a kanyaró, úgy jelent meg a grippé. Magas lázzal, fejfájással járt, ahogy Olga néni mondta, még a szeme is fáj a fejében, ha mozgatta.

Telefonált a főorvos, hogy nem szabad grippét diagnosztizálni.

– Pedig ez tipikusan grippé, spanyolnátha, ahogy az öregek ismerik.

– Az lehet, Beredzsi, de telefonáltak a tartománytól, még ők sem kaptak utasítást, hogy ez grippé, tehát ez a diagnózis nem jelenhet meg sehol, legalábbis újabb utasításokig.

– Akkor mit írnak be?

– Azt, hogy virózis, édes fiam, és ne okoskodj, ne veszekedj velem ilyen szarságokért!

Sándor gondolt egy merészet, és jól hangsúlyozva megkérdezte:

– És ti mit csináltok Darabani-ban?

– Hogy mi mit csinálunk?! Ugyanazt, amit te. Virózist írunk, és grippének kezeljük. Jó szerencsét! Jegyezd meg, grippé nincs!

Pedig egyre többen jöttek hasonló panaszokkal, gyermekek, felnőttek egyaránt. Főleg a kanyarón frissen átessett kisgyermekeket féltette, mert a grippé komoly betegség, amibe meg is lehet halni! Sok öreget, legyengült felnőttet elvisz. Sándor azon töprengett, mit lehetne tenni? Járványtani szempontból semmit, Hidești-en kezdődött, hamarosan el fog terjedni. Egyik este előadást tartott a kultúrotthonban, hogyan lehet a grippé ellen védekezni?

Elmondta, egyenek sok savanyú káposztát, citromot. (De honnan? C-vitamin már nem volt a patikában.) Aztán ne járjanak zsúfolt helyekre, például moziba... (Akkor miért hívtam őket össze ide?) Különbösen nem is az ő előadására, hanem a bálba jöttek. Sándor azon kapta magát, hogy rángatja a vállát és legyint, mint Ticho.

Emiliával minden rendben lett volna, azt állította, hogy terhes, de arról, hogy mi és hogyan legyen tovább, nem akart beszélni, ő is csak a vállát vonogatta.

Egyik este jól öltözött nyakkendős legény jött a rendelőbe, a pópa fia, ötödéves orvostanhallgató Iași-ban. Beregi örömmel fogadta, felajánlotta neki, járjon be a rendelőbe, itt sokat lehet tanulni, közben vizsgálta a

betegeket. Időnként odaadta a sztetoszkópot ifjú kolégájának.

– Gyere be holnap reggel is – hívta.

– Minek? Itt mindenki grippés. Még én is megkapom, aztán nyomhatom az ágyat.

Sándor igazat adott neki, bár furcsállta ezt a kijelentést egy jövőendő orvos szájából, azért barátságosan vállon fogta, majd kezét nyújtott.

– Sebaj, ha végzel, ide jössz a helyemre... Vagy melém, van itt munka kettőnk számára is.

– Én!? Ide?... Doktor úr, nem vagyok bolond! Ide jönni Moldova fenekébe, ahol az ördög a kölykeit elvetélte... Soha!

– De mégis, kolléga, idevalósi vagy.

– Éppen azért – válaszolt határozottan a papcsemetéből lett orvosnövendék. – Ismerem ezt a világot. Itt meghalni sem akarok. Majd megcsavarintok magamnak egy posztot – mutatott Dorohoi, tehát nyugat felé – valahol Erdélyben, ott bárhol jobb lesz, mint itt.

Három nappal karácsony előtt rájött, hogy nincs már semmi pénze. Igaz, Atitienunál törlesztett az adósságból, és a disznó ráeső részét is kifizette, de szeretett volna valami ajándékot venni Emiliának karácsonyra. Eszébe jutott, hogy Barabuleanu néni tartozik még neki azoknak a gyógyszereknek az árával, amit Tichótól ki-kihordott neki.

Már este volt és hideg, mégis kigyalogolt Olbára. Lámpa mellett, melegben ültek a nővérek, főtt kukoricát ettek sóval. Nagyon megörvendtek Bereginék, és rögtön megkínálták egy kanálka moldovai rózsából készült dulcsácával egy pohár vízben. Megvizsgálta, az-

tán elővette a papírjait, és felsorolta azokat a gyógyszereket, amiket Tichótól vásárolt Barabuleanu néni számára.

– Összesen kilencvenkét lej.

– Adjál százat neki – intett a hűgának nagylelkűen, és mosolyogva tovább szemelte a kukoricát.

Beregi ráparancsolt, hogy ne menjen ki az utcára, mert grippéjárvány van.

Hazafelé még hidegebb volt, és erősen fújt a szél. Sándor most nem húzott csizmát és kucsmát, mert siegett, s úgy érezte, mintha a lábszárcsontjaiban furulyázna a szibériai szél. Otthon forró teát ivott, és azonnal bebújt az ágyba.

Reggel már korán hívták Avădanei Alexandruhoz, a könyvelőhöz. Persze grippés volt, és mandulái még mindig gennyesek. Beregi, hogy biztos legyen, beadott egy antibiotikum-injekciót. Hazafelé a boltban vett egy pár piros puffos papucsot Emiliának.

Sokan várták a rendelőben, a milicista felesége panaszkodott, hogy úgy érzi magát, mint akit jól elvertek. Az lehet, gondolta Sándor, de ez alkalommal nem a férje a hibás érte, hanem a grippé. Sándor is pont úgy érezte magát, és neki is fájt a feje. Egy traktor tőtyögött be az udvarra utánfutóval, megkapta az évi tüzelőt, hogy valami jó is legyen a mai napon.

Pirosposzsgás tízéves fiúcska jött be egyedül, mert csúszkált és elesett a jégen, de valami beléfúródott az arcába. Tényleg egy nádtorzsra tört belé, pontosan a szemgödör és az orrcsont között. Beregi megpróbálta óvatosan kihúzni csipesszel, de nem mozdult, túl mélyre hatolt. Rögtön kért egy mentőt, hogy vigyék Doro-

hoi-ba a sebészetre. Emilia hepciáskodott, hogy minek, majd ő kiveszi.

– Nem szabad hozzányúlni, életveszélyes! Megértetted?

Emilia kirohant a vizsgálóból, és Sándornak úgy tűnt, hogy sír. Megsajnálta, utánament, simogatta, békítgette. Belátta, hogy hangosabb volt a kelleténél, de ha nem szabad az ilyesmit piszkálni... Úgy csókolta a lány, hogy képtelen volt mást tenni, mint azt, amit mind a ketten akkor, de rögtön, nagyon akartak.

– Biztos, hogy terhes vagy? – kérdezte utána.

– Igen... azt hiszem – suttogta a lány, de most már nem lehetett tovább, még sok beteg várt.

Késő délutánig konzultált, már zúgott a feje, és nagyon fáradtnak érezte magát, de még ki kellett menjen Olbára egy öregasszonyt megnézni, aki hirtelen megnémult. Beregi jól bebugyolálta magát a szekéren, mégis fázott. Talán azért, mert állandóan lecsúszott róla a pokróc, ő hajtotta Odaiát, a kocsis fát rakodott.

Persze, hogy megnémult az öregasszony, mert megütötte a guta, de azt már nem mondták, hogy a fél fele is béna. Ez ritka betegség Moldovában, mint ahogy a magas vérnyomás sem gyakori, mert a puliszkától (esetleg hagymával) és a savanyú cibrelébe főzött pityókától⁷⁰ senkinek nem fut föl a vérnyomása. „A gutaütés olyan, mint a grippjárvány, nem sokat lehet tenni ellene.” De hogy miért, azt már nem tudta végiggondolni, összezavarodtak a gondolatok a fejében, és nagyon fázott. Míg Odaia hazafelé kocogott, őt rázta a hideg, alig várta, hogy ágyba kerüljön.

⁷⁰ Pityóka: burgonya

Hirtelen felriadt, mert valaki megállította a lovat. A fiatalabbik Barabuleanu nővér volt, ott a házuk előtt. A beteg is kinn állt a kapuban egy szomszédasszonnyal, csak úgy panyókára vetett kocsokban⁷¹ integrált Bereginék boldogan.

– Hol járt, doktor úr? – de nem várt választ, folytatta: – Én olyan jól érzem magam.

– Én viszont beteg vagyok... Barabuleanu néni miért nem öltözik fel jobban ebben a szörnyű hidegben?

– Nincs is hideg. Én olyan jól érzem magam, de igazán nagyon jól.

– Jó, de menjen be. Én is megyek, mert nagyon fájom, ráz a hideg, beteg vagyok.

– Nahát, egy doktornak nem szabad, de én olyan jól érzem magam, nem is hiszi, milyen jól!

– Mondtam már, hogy beteg vagyok, lázas és ráz a hideg. Érti? Grippés vagyok, menjen be!

– Nahát, hogy milyen ideges ma ez a doktor, de én olyan jól érzem magam... nagyon jól érzem... nagyon....

Ezt hallotta végig egész éjszaka és másnap is, amíg a magas láz tartott. Nem emlékezett, hogy ért haza, szerencsére Odaia ismerte az utat. Lázálmában hol Barabuleanu néni csapkodta össze a tenyerét, hogy milyen jól érzi magát, hol pedig Avădanei Sandu torkában figyelte a gennypontokat, amelyek egyre nőttek, nőttek, míg akkorák lettek, mint egy citrom..., de az nem volt valódi, hanem lócitrom..., és összecsapta a kezét, hogy milyen jól érzi magát..., pedig meg volt bénulva, és az idegek hosszú cérnaszálakként ki voltak húzva a sürgönykarókra, de összegabalyodtak, és ki kellett gom-

⁷¹ Kocsok (cojoc): bekecs (románul)

bolyítani őket, mint a disznó beleit..., jaj de jól érzem magam... mit jelent az, hogy egy doktor beteg? Hát ezt jelenti. Pont olyan beteg, mint más ember, de rendszerint súlyosabb. Beregit masszívabb fertőzés érte, mint másokat, és még meg is hűlt, amikor Olbára ment a pénzéért. Szerencsére Ticho és Emilia tudták, mivel kell kezelni, ugyanazt kapta, amit másoknak ő adott. Utólag tudta meg, hogy nem akarta lenyelni a tablettákat, mind azt mondta, lócitrom, ezért vízben oldották fel neki a lázcsillapítókat.

Amíg nem volt magánál, Emilia vagy Ticho állandóan mellette ült, és ügyelt, nehogy leugorjon az ágyról. A betegeket is ők rendezték, nem történt semmi, minden rendben folyt, csak meghalt Avădanei Sandu, a könyvelő, halva találták az ágyában. Édesanyja az éjjel Dorohoi-ban volt a hűgánál, ő találta meg ma reggel amikor hazajött.

– Jöttek a halotti bizonyítványért, mit írok be a halál okának? Sandu szívbeteg volt – sürgette Ticho.

– Igen... Mitrálsztenózis, gennyes mandulagyulladás és grippé. Igen, azt hiszem, a grippé ölte meg. Nem akart injekciót, de én tegnap még beadtam neki egyet.

– Az tegnapelőtt előtt volt – javította ki Ticho.
– Hajjaj, hol volt még tegnap a doktor úr? Itt tessék aláírni, majd én ráteszem a parafát.

– Nem kellene megnézni azt a fiút, mégis, még olyan fiatal...? – kérdezte Sándor, és érezte, hogy ismét emelkedik a láza.

Mikor megint kinyitotta a szemét, reggel volt, Emilia sehol, Țața Olga ült egy széken, vastag moltonköpenyben.

– Benéztem, úgy gondoltam, mi nem árthatunk egymásnak – nevetett fogatlan szájával. – Már nem vagyok lázas, de nagyon gyenge, alig tudok járni – panaszkodott.

Sándor mondta, hogy neki most vizelni kell, odatá-molygott a piszkosvederhez, csorgatott, és ez egyiküket sem zavarta. Aztán visszaaludt. Néhányszor még fölébredt, ivott egy korty vizet, de a fejét olyan fájoan üresnek érezte, hogy gyorsan visszahúzta az ágy.

Késő délután arra ébredt, hogy korog a gyomra. Éppen Maria volt benn nála, kért tőle egy tányér mindennapi boršot, és nagyon jólesett. Fliscuné küldött egy darab tejeskalácsot és egy halom aprósüteményt.

– Hát milyen nap van ma?

– Szent karácsony napja – mondta Maria áhítattal.

Este, mikor megérkezett Emilia, átadta neki a papucsot, de nem csókolta meg, mert izzadtnak, bűdösnek érezte magát.

– Karácsonyfát is akartam díszíteni, de belerondított a betegség – sóhajtott Sándor –, így olyan sivár, furcsa, mintha nem is lenne karácsony.

– Mi nem szoktunk télifát tenni – mondta Emilia, de a papucsok örült.

Sándor úgy érezte, nagy és üres hólyag a feje, és amikor megszólal, nem a száján jön ki a hang, hanem a fülén, de jóval hangosabban, mint ahogyan kimondta. Ha felállt, millió tű futott felfelé a fejébe, és reszketek a térdei. Ezért inkább hallgatott, és feküdt behunyt szemmel, mert a fény is zavarta.

Végre megjött az engedély, szabad volt grippének nevezni a grippét, és mellette sokoldalos gépelt utasí-

tás, hogy mi a teendő ilyenkor. Többek között: minden beteget háznál kell megvizsgálni, mozit, bált letiltani, problémás csecsemőket elkülöníteni, és egészségügyi nevelés... nevelés... nevelés... Tehát húzni a harangokat a sáskafelhő ellen. Persze mindent jelenteni, naponta hány új eset, ellenkező esetben dorgálás, fizetésmegvonás stb. stb.

Két karácsonyi üdvözlétet kapott. Egyiket a szüleitől, a másikat Kozma Árpitól, egészséget kívánnak. Amikor leírták, biztosan nem is tudták, milyen nagy szüksége lenne rá. Sándor nyomott hangulatban volt, de nem csak a betegség miatt. Ez a csonka karácsony életében az első a szülei nélkül, a barátai nélkül, idegenben, karácsonyfa és csillagszórók nélkül...

– Cseeeen-des éj... szentséges éj... – dúdolgatta hal-
kan, de fülében így is harsonázásnak hangzott.

– Emilia, tudod, hogy mit vacsorázunk mi szentes-
tén? Borlevest és mákos laskát⁷², aztán mise után töltött káposztát.

– Töltött káposztácskát mi is – bólított a lány –,
de a másik kettőről sohasem hallottam.

Eszébe jutott Sándornak, hogy van neki egy üveg bo-
ra a szekrényben, fel kellene forralni fűszerekkel.

– Azt, hogy cukrot, értem, de milyen fűszereket? Pi-
rospaprikát? – vált engedelmes kérdőjellel a lány.

Jót kacagott volna, ha nem dörömbölne az agyában
minden hang. Inkább ő maga tette bele a fűszereket a
fazékba. Csendes nyugalomban, hangos szürcsöléssel
itták a forralt bort, ami végre egy kis karácsonyi han-
gulatot teremtett. Sándor még egy csészével elszopo-

⁷² Mákos laska: mákos tészta

gatott, kellemesen szédült, megkereste a lány kezét, és mélyen elaludt. Emilia hamarosan kiszabadította magát, csendben felöltözött, és óvatosan kiosont. Már mindenki aludt. Emilia lement a faluba.

17

– Jó reggelt, doktor úr. Megy a kabinetbe? – köszönt rá a sarki bolt előtt egy öregasszony így, magyarul, Árpád eddig még nem látta. Fején molyette lila kalap, kezén kötött kesztyű, de az ujjai már hiányoztak. Sztojákovics bácsi, aki mindent látott, kinyitotta az ablakot, és széles mosollyal üdvözölte:

– Kisti hand, Fraulein Szofika!⁷³

– Majd ha visszajöttem – intett neki a vénkisasszony, és Árpád után tipegett a rendelő felé. Nem kellett kérdezni, elmondott ő magától mindent, és még elég sok magyar szót ismert. Valamikor Báziás, ha nem is nagy, de elegáns város volt, innen indult a bécsi gyors. Övéké volt a Mária Magdaléna szálloda és vendéglő, ami ma egy romhalmaz, csak a forrás maradt meg belőle.

– Nem tudták elvenni a kommunisták, és nem lopták el a kecskepásztorok, mert nem lenne hol itassanak – kacarászott az öreg hölgy, akinek pont olyan fekete fogai voltak, mint Sztojákovicsnak, és magas vérnyomása.

– Szofika, ez bizony magas!

– Engem tulajdonképpen Zsófikának hívnak, de ezek nem tudják kimondani. Otthon inkább németül beszélünk, de én magyar vagyok, vagy inkább voltam. Amikor a románok jöttek húszban, minden elromlott, aztán az

⁷³ Kisti hand, Fraulein Szofika!: Kezét csókolom, Szofika kisasszony! (német)

oroszok azt is elvitték, ami még megmaradt. A drága szép monarchiából csak én maradtam meg Báziáson, és a Mária Magdaléna-forrás – göcsörtös ujjaival egy fejkendőt bogozott ki, amiben friss zöld spenótot hozott.

– Hát ez hol termett?

– Nálam, a kertben. Tudja, doktor úr, a Duna mentén két héttel hamarabb jön a tavasz, de legelőször Báziáson virágoznak a fák. Van egy bazsarózsa-féleség, ami csak itt él az egész világon, és egy teknősbékafaj, báziásinak hívják.

Hazafelé Sztójákovics már várta az ablakban, és huncut kacarászásokkal emlékezett a rég letűnt időkre.

– Tudja, milyen szép lány volt ez a Szofika? Nincs is olyan manapság az egész környéken. A nővérével együtt meztelenül napoztak a kertjükben, ott volt a viláljuk a hegyoldalban. Mi, legények meglestük őket a kerítésen át, de óvatosan, mert volt két hatalmas kutyájuk. Tudja, milyen gazdagok voltak, de soha nem mentek férjhez, és most...

– Menjen be hozzám a posztra, doktor elvtárs. Várják – szólt rá a rendőr, aki fekete bőrű volt és nagyon kövér, nem különösebben rosszindulatú, csak annyira, mint egy milicista. Árpád már járt itt, akkor, amikor azt a bűzös emberi végterméket kellett megvizsgálnia, de nem szívesen lépett be. Őszintén szólva félt, ahogy Lenin írja, „a véres kezű államgépezet végrehajtó szervei”-től, és rettegett mindenféle egyenruhától. Ezek civilben voltak, a nyúlógú sziszegő szekus és a főnöke.

– Fazecás⁷⁴ vagyok, ha nem emlékezne, de nem vagyok magyar! – állt most pont ott a főszekus, ahol múlt-

⁷⁴ Fazecás: a Fazekas családnév elrománosított változata

kor az ismeretlen szerzőtől származó rakás pihent. – Üljön le, doktor úr. Látom, jó barátok Sztojákoviccsal, miről beszélgettek?

– Ó, az egy kedves öregember – legyintett Árpád.

– Az egy gyilkos titoista bandita! Börtönben ült, de kiengedtük, mert már túl vén, és ne egye a dolgozó nép kenyerét. De miről beszélgettek? – enyhült meg a főnök, és úgy simogatta meg Kozma kezét, mint a kígyó, ha siklik, és olyan hideg is volt. – A gazember olyasmit is tud, amit mi is szeretnénk tudni.

– Minek, maguk úgyis mindent tudnak – humorkázott Árpád, de a másik nem reagált. Olvadójég-színnű szemével úgy nézte az orvost, mintha kígyót búvölne. Ismét megfogta a kezét.

– Dokikám, mi mindent tudni akarunk. Írja le, pontosan miről beszélgettek, de ne felejtse ki semmit!

– Még Ionescu doktorról sem írta meg, pedig megparancsoltam neki – sziszegte a másik. – Az amerikai kém volt, és öngyilkos lett. Ajánlom, siessen. Holnapra írjon le mindent, amit Ionescuról tud, és amit ezzel a vén csirkefogóval beszélt.

– Holnap gyűlésem van Bosnyákon.

– Igen? És mondja, tapsolni fog a gyűlésen? Mert maga azt mondta, hogy „annyi butaságnak tapsolunk, mert muszáj tapsolni” – nézte jegyzeteit a főnök, és már nem próbálta hipnotizálni, rá se nézett, közömbösen mondta: – Egyezzünk meg: elfelejtem, hogy ilyesmit mondott, de maga nem felejt el megírni a két jelentést. Rendben van?

– Hármat. Három jelentést – szólt bele a volt felcser. – A két jugoszlávról is, akikkel együtt kocsikázott a piros autóval, és mulatott egész éjszaka.

– Hát igen. Gondoltam, hogy ezekről majd legközelebb, de ez a legfontosabb – hagyta helyben a főnök, és hosszú meggyőző beszédbe kezdett nagyon szelíden. Olyasmiket mondott, hogy: – Maga, doktor úr (nem elvtárs!), becsületes román állampolgár, szolgálni akarja ezt a hazát, ami lehetővé tette, hogy tanuljon. Tudja, hogy az Amerika-bérenc titoisták acsarkodva lesik, mikor tudják lerombolni békés építő munkánk ragyogó eredményeit, mert irigyek ránk. El akarják pusztítani a szocializmust, imperialista rabszolgaságba dönteni az országot. Ezért küldik hozzánk a kémeiket, akik a közünk élő osztályellenséggel a megsemmisítésünkre töreksenek stb. stb. – mutatóujját, mintha pisztoly lenne, Árpádra szegezte. – Magának kötelessége, hogy segítsen minket az osztályidegen elemek és külföldi kémek leleplezésében.

– Igazuk van az elvtársaknak, ha ilyesmikkel találkozom, jelenteni fogom – próbált Árpád nagyon közömbös és főleg őszinte hangot megütni, pedig belül reszketett a félelemtől.

– Mi az, ha találkozik? Bozsána két bátyjával nem találkozott?! Mit kerestek itt? Mit beszéltek? Tudja, ki az a két férfi? – most nem sziszegett, csörömpölve ömlött ki belőle a gyűlölet, mint kórházi kukákból a tegnapi szemét. – Még egyszer kérdem: tudja, ki az a két jugó? Hát megmondom: a jugoszláv kémhálózat kiképzett tisztjei. Mit kerestek itt?

Kozmában megfagyott a vér, pedig igazán nem tudott semmi különöset, de nagyon kellett vigyázzon arra, mit mond.

– Bozsánát jöttek meglátogatni, aki nagyon beteg,

tbc-s... már vért is köpött. Nem hiszem, hogy még sokáig él szegény – próbálta érzelmi oktávba terelni a valatást, de a sziszegő nem hagyta.

– Az az ő baja, legfőljebb meghal. De miről beszéltek?

– Hát a családról, a betegségről, az autóról...

– Kié az autó?

– Az övéké, gondolom...

– Miért pont a kolostorig mentek, és miért álltak ott olyan sokáig? Mit csináltak a szerbek a kocsiban?

– Csodálták a templomot – vont vállat Árpád –, és csak ott lehetett megfordulni a rossz úton.

– Rendben van – nézett az órájára a főnök –, remélem, hogy megértettük egymást, és várom a jelentéseket. Mind a hármat.

Árpád végre fölállhatott, de mielőtt kiment volna, a hosszú fogú még mondott valamit.

– Hallottam, doki, milyen szerencsés. Egyetlen lövéssel leterített egy őzet. Nagyon ügyes, pedig vadászengedélye sincs, és őzet azzal sem szabad lőni. Tudja, doki, mennyi jár ezért? Három év.

Kozma meg sem mert mukkanni, most ő állt ott, ahol az a bizonyos rakás volt.

– Adja ide a személyazonosságiját – szólt rá a nem magyar Fazekas, és hosszan tanulmányozta minden oldalát. Árpád már attól félt, most helyben letartóztatja, de nem az történt. – Tényleg lejárt a tartózkodási engedélye, és annyi pecsét van benne, hogy nem fogják meghosszabbítani – sóhajtott a főnök, mintha ez fájna neki, aztán megfogta az első lapot, és kitepte. – Tessék. Megrongálódott... véletlenül. Menjen a milíciára, és kérjen egy új személyazonosságit, abban előlről kezdheti,

lesz elég hely a meghosszabbításokra. És ne menjen több vadászni! De ha vadászengedélyt akar, kérje nyugodtan, mert megkapja... Ha mi segítünk... Mit bámul!? Mi urak vagyunk, de csak azzal, aki velünk kollaborál. Világos?

Minden porcikája reszketett, amikor kilépett a rendőrőrs hátsó ajtaján. Nagyon jól megértette, mit akarnak ezek tőle, azt, hogy legyen a besúgójuk. Borzasztó, hogy mindent tudnak róla, biztosan azt is, ami Vásárhelyt az egyetemen történt, és azzal zsarolni fogják. Eddig nem írta meg a jelentést Ionescu doktorról, pedig annak már nem árthatna, mert halott. Nyilván nem volt kém, egyszerűen el akart menekülni ebből a pokolból. Lehet, őt is megölték, mint a két magyar gyereket a Kazán-szorosban, vagy tényleg öngyilkos lett? Mind játszadozott egy fiolával vacsora után, az lett volna a ciánkáli? Roszszul tette. Várt volna még egy kicsit, amíg elolvad a jég, és én megmutattam volna neki, hol szökjön át – gondolkozott Árpád, és ment a Néra felé. Sárgán rügyeztek a fűzfák, lassan csordogált a víz, helyenként fehér tarajokat vetve, ahol a kövek miatt sekélyebb volt a medre. Tisztán látszott a fenék, nem túl mély, ahogy a kovács is mondta, és egyáltalán nem széles. Egy perc sem kell, és az ember már Jugoszláviában van! Onnan bárhová elmehet, például Nyugat-Németországba. Szabadon élhetne, nem fenyegetnék sziszegők és Fazecások, megszűnne a rettegés, nem kellene porig alázkodnia előttük, nem... Persze ehhez a diploma is kell, és arról szó sem lehet, hogy egyedül szökjön át, Ferikét és Rékát nem hagyná itt. És Zsuzsikát se...! Ha már végre kifizette azt a motort – ilyen és ehhez hasonló gondo-

latok kavarogtak megkínzott agyában, közben sóvárogva bámulta az oly közeli szabad partot, amikor valaki a vállára tette a kezét. Ijedten fordult hátra – a néraaranyosi néptanácselnök volt és egy katona, puskával.

– Nézi a vizet, doktorka? Most jönnek föl a halak a Dunából, hemzseg tőlük a Néra – fogta meg a karját, és vitte a katona felé. – Már mindenütt kerestük, hoztam egy sebesültet, jöjjön gyorsan.

Ott gubbasztott a katonaszekéren a zlatikai boltfelelős, jobb keze lepedőbe csavarva, amin átütött a vér. Reszketett a fájdalomtól, de nem jajgatott.

Csak a kisujja maradt meg és a hüvelykujjából egy pici csont, a többi szétmorzsolódott, mintha húsdarálón ment volna keresztül. Kozma doktor látta a fekete kormot, és érezte a lőpor szagát.

– Maga mit csinált? Odapiszkált a jelzőrakétához?

– Nem. De adjon egy injekciót, mert nagyon fáj!

– Húzzál ebből egy jó nagyot, ez segít – vett elő egy üveg pálinkát a néptanácselnök. Úgy látszik, aki a boszorkányokban hisz, az a pálinkában is bíz.

– Majd inkább én adok valamit – vette ki kezéből az üveget Kozma, és egy egész fiola morfint adott be vénásan, mert sajnálta a szegény embert. Az egy kicsit elkábult, mi több, jókedvű lett és bőbeszédű.

– Ez komoly sérülés, az egész jobb keze tönkrement. Be kell vinni a sebészetre.

– Nem! Nem megyek. Operáljon meg maga, doktor úr, megfizetem.

– Ne mind okoskodjon, ezt nem lehet megfizetni! Itt balesetről van szó, leszázalékolás, nyugdíjazás stb. Mi történt, rakéta?

– Nem. Petárda... petárdák. Robbantással akartunk halat fogni mi ketten a barátommal – intett a potrohos tanácselnök felé. – Meggyújtottam a kanócot cigarettáról, de nem dobtam el rögtön, néztem, hogy hol több a hal? Ha kórházba küld, rájönnek, és nem kapok semmilyen nyugdíjat. Kérem, varrjon össze úgy, ahogy tud, fél kézzel is elvezetem azt a szövetkezeti boltot.

– Csinálja meg! Tudom, hogy maga már varrt össze ilyen robbanás okozta sebet – húzott egyet a pálinkásüvegből az elnök.

– Honnan tudja?

– Mi mindent tudunk! – mondta olyan magabiztosan, mint annak idején azt, hogy farka van az öregasszonynak – és ivott még egy kortyot.

Árpád sokáig dolgozott, a beteg aludt, az elnök ivott. Közben azon gondolkozott, hogy meg kell várni a nyarat, akkor Ferikének bead egy altatót, és ketten Rékával egy viharos éjszaka csendben átgázolnak a Nérán. Akkor nem hallaná többször, hogy „mi mindent tudunk”. És mi lenne, ha Zsuzsikát is áttolná, persze csak ha kicsi a víz...

18

Sándor egyre jobban érezte magát, naponta többször köpenyt vett a pizsamára, és benézett a rendelőbe, hogy a legszükségesebbeket intézze el. Megvizsgálta a súlyos betegeket, főleg a gyermekeket, aláírta a születési és a halotti bizonyítványokat. A fektető most is zsúfolásig telt, azzal a különbséggel, hogy most felváltotta a gripés tüdőgyulladás a kanyaró utánit.

Rongybaba már vidáman hancúrozott, szépen nőtt a haja, és egyre többet beszélt. Naponta, ahányszor meglátta Sándort, szépen köszönt: „Kezit csókolom, doktor bácsi!” Az anyja még egyszer sem látogatta meg, a védőnő szerint ismét terhes.

Teltek a napok, vészesen közeledett az év vége. Ticho reggeltől estig számolt, körmölt, hümmögött. Mikor Beregi meglátta, mi mindent kell jelenteni év végén, megremült: hány beteg gyermek, hány felnőtt, korosztályok és betegségek szerint, hány ellenőrzés itt, ott, amott, hány tetves és hány tetvetlenítés, hány egészségügyi előadás, hány kiló zabot evett meg a ló stb. stb. Zúgott a feje. De Ticho megnyugtatta.

– Doktor úr, maga csak feküdjön le, majd én megcsinálom, úgy mint a múlt években, csak a végén írja alá.

És Beregi ismét engedett, lazított az elhatározásain, módosította az elveit, de nem tehetett mást. Azért időnként nem bírta ki, ellenőrizte a gyermekhalandóságot, a pellagraban, sárgaságban, vérhasban megbetegedettek számát. Ticho nem hasból írta be a számokat, és ahol nem voltak pontos adatok, ott reálishan saccolta meg, úgyhogy igazat kellett adjon neki. Arra is vállalkozott, hogy december utolsó napján ő viszi be a jelentést a rajonhoz, más években is így volt. Legyintett.

Kinn viharosan fújt a szél, az előző napokban sok hó hullott, így hótorlaszok zárták el az országutat, autóbusz, kamion napok óta nem ment át Hidești-en. Ticho majd gyalog megy, esetleg felkérdezik egy szánra. Arról, hogy Beregi bemenjen Darabani-ba, szó se lehetett, Cămătaru gyógyulást, boldog új évet kívánt, és megsűg-

ta, hogy kapott egy év végi prémiumot. Sándor ettől egészen meggyógyult, Emilia nem győzte lehűteni. Este komolyan beszélgettek. A lány úgy bújt hozzá, mint egy doromboló kismacska, és úgy csókolt, hogy azt nem lehetett kibírni. Sándor még lihegett, amikor kimondta, amin oly régóta rágódott.

– Házasodjunk össze!

Emilia széles ajkai minden további beszédet lezártak, fejlett keblei és egy jövőendő élet csíráját tápláló medencéje ismét magába fogadták a fiút.

Sándor boldog volt, írt egy levelet a szüleinek és egyet a barátjának, Kozma Árpinnak, hogy megnősül. Tavasszal elviszi a feleségét Vásárhelyre és haza a szüleihez, a Bánságba. Emilia ragyogott, még soha nem járt arra, most szebb volt, mint valaha. Azután közelebbi problémát vitattak meg: Titi meghívta őket szilveszterre, haza hozzá, mások is lesznek a mulatságon. Mibe öltözzenek, ez volt Emilia problémája, és mit vigyenek hozzájárulásként, ezen gondolkozott Sándor.

Mikor kopogtattak, már nem robbantak szét, összefonódva ültek egy széken. Ticho nem csodálkozott, és amikor Beregi bejelentette, hogy összeházasodnak, csak vállat vont, mintha azt mondaná „tőlem”.

Egy fiatalasszonyt hoztak súlyos állapotban. Sándor, ahogy ránézett, eszébe jutott, amit a nőgyógyász prof. mondott: „Fiatal, kivérzett asszony, menstruáció nélkül, méhen kívüli terhességre gyanús”.

– Vérzik valahol?

– Nem.

– Mikor volt az utolsó havibaja?

– A múlt héten.

– Biztos?

– Biztos.

Szavahihető, értelmes asszonynak tűnt, a tisztábbik fajtából.

„Ha nem mondaná, hogy menstruált, biztos lennék a méhen kívüli terhességben, de így? Ki tudja, mi van a hasában? Talán csak múló gyengeség, azt mondja a férje, hogy azelőtt is sápadt volt...” Adott neki egy keringést serkentő injekciót, és várt. Az asszony ott feküdt a vizsgálószobában, Sándor a saját ágyán, nyitott szemmel. Emilia megpróbálta simogatni eleinte, de ő egyre felugrott, és ment vérnyomást mérni, pulzust számolni. Az asszony állapota nem javult, Emilia elaludt. Hajnalban már a harmadik serkentő injekciót adta be, a vérnyomása mégis tovább esett, sápadtabb lett – amenynyire ezt meg lehetett állapítani a petróleumlámpa sárga fényénél – és kivert rajta a hideg verejték.

– Coane doktor, én azt gondolom, mégis jó lenne elküldeni a kórházba – mondta az ifjú férj bátortalanul.

– Ez így igaz – bólintott Beregi. De mivel? Az utakat befújta a hó, járhatatlanok. Esetleg szánnal, az út mellett... legelőkön, szántókon át...

Kialvatlan szemmel figyelte az asszonyt, az sebesen pihegett, mint Rongybaba, amikor lázas volt. „Mégis-csak méhen kívüli kell legyen, de megvolt a havi.” A küldőpapírra végül is egy fél tucat komplikált diagnózist írt, kérdőjellel, csak méhen kívülit nem.

Visszajött a férj, csilingelő szánnal.

– Vettem egy lovat, mert senki sem akarta kölcsönadni.

– Drága volt?

– Az asszonyomról van szó!

Eddig csak sajnálta, most egyből megszerette a bölcs fiatal parasztot. Lám, ilyen is van, nem csak olyan, akinek mindegy, kit vesz el feleségül, csak a lakodalmi készlődés ne vesszen kárba...

Alig halt el a szán csilingelése, másik szán siklott be az udvarra. Beregi felismerte, a bordancai gazda volt, aki a nyáron megvendégelte őket. Csíkos gyapjútarisznyájából egy kendermagos tyúkot szedett elő.

– Hallottam, hogy beteg... volt, gondoltam, hozok egy levesrevalót.

Sándor megpróbált ellenkezni, és eltolta magától a tyúkot, a bordancai vissza, végül az ide-oda lökdösésnek az lett az eredménye, hogy a tyúk kiszabadult, és ijedt csárogással felrepült a szépen fejlett csecsemővel díszített kézmosó tetejére. Beregi dühösen rászólt a gazdára:

– Fogja meg!

– Vágja le! – kacagott a sok fémes fogú, veleszületett szifiliszes, és kihátrált a rendelőből..., de rögtön vissza is dugta a fejét.

– Kérem, coane doktor, vegyen már ki abból a nyilvántartásból – de már szaladt is a szánhoz. Mert Beregi úgy nézett rá, mintha meg akarná verni.

– Maria! – kiabált Beregi. – Fogja meg ezt a tyúkot, és vágja le.

Könnyebb volt mondani, mint teljesíteni, mert hol felrepült valamelyik szekrény tetejére, hol bebújt a vizsgálóágy alá, egyre kapkodtak fölfelé, vagy négykézláb csúszkáltak az ágy alatt, míg végre sikerült elkapni a kendermagost. Emilia is besegített, fuldokló kacagása oldotta a nevetséges helyzetet és Sándor felesleges dühét.

A bordancai kulákjelöltet már rég törölni kellett volna a szifiliszeseek nyilvántartásából, mert több kezelést végzett, mint amennyit a törvény előír, ha hinni lehet annak, amit Cosmolici bácsi bejegyzett.

– A tyúkot elvisszük Titinek ajándékba – ragyogott Sándor, hogy ezt a problémát is megoldotta.

– Isten ments, Şoni! – emelte fel kezét rémülten a lány. – Hová gondolsz, újévre tyúkot enni? Az nem hoz szerencsét, mert hátrafelé kapar. Disznót kell enni, mert az előre túr!

Figyelte a lányt, hogy mikor neveti el magát, de az nem, halálos komolysággal hitte azt, amit mond. „Jó, akkor viszek egy pár kolbászt, azt úgyse szereti Emilia. Így is jó.”

Csikorgott talpuk alatt a hó, keményen fagyott az év utolsó estéjén. Kézen fogva, ünneplő ruhában andalogtak Atitienu felé, tehették, már mindenki tudta, hogy jegyesek. Átölelte Emilia derekát, így minden lépésük-nél érezte, hogy emelkedik és süllyed a lány medencé-je, dörzsölődik egymáshoz a combjuk. Legszívesebben visszafordult volna, persze erről szó sem lehetett. Teli tüdővel szívta magába a fagyos levegőt, betegsége óta nem gyújtott rá, elhatározta, hogy ezentúl nem is fog.

Atitienunak új háza volt, jóval nagyobb, mint a többiek, de pont olyan alacsonyak és kicsik a szobák, csak több volt belőlük. Az ember mindig be kellett húzza a nyakát abbeli félelmében, hogy beleveri fejét az ajtó szemöldökfájába, de csak azért, mert minden ajtó fölött bőven omlott a borangic. Sándor szerette ezt a kézimunkát, de nem az ajtó felett, mert örökké az volt az érzése, halottas házban jár, a Bánságban olyankor tesznek

drapériát az ajtókra. Nem csak a padlót, a falakat is perzsaszőnyeg fedte, de azok felett még jutott hely a kiszínezett vásári fotóknak, kagylókkal teleragasztott tengerparti keretes tükörnek, papucsna. Nippek, színes üveghalak mindenütt.

– Méghogy leved a cipőd?! Hagyd a perzsát, rothadjon el, lesz másik – karolta át Titi.

Sokat ettek, gyakran ittak, és egyfolytában kacagtak. Sándor inkább evett, az állatorvos főleg ivott, Emilia egyfolytában csilingelt. Titi ismételten töltött neki konyakot, mert „csak konyakot és pezsgőt isznak az én házamban”, jelentette ki a gazda.

– Ne igyál már annyit – súgta Sándor. – Gondolj a gyerekekre...! A gyerekeinkre.

Florian, a milicista többször belekezdett egy viccbe, de a túlárado jókedv mindig túlarsogta. Felesége szászosan szóke, feszes mellű, egészséges asszony, hogy az emberfiának csak egy gondolata lehet, ha ránéz. Hogy nem látja ezt a fekete sarzsi, hogy ennek az asszonynak ágyban a helye?

Éjfélkor pezsgő durrant, összeölelkeztek, mindenki jobbnál jobbkat kívánt, Tóthfalvi azt javasolta, énekeljék el a Román Népköztársaság himnuszát. Határozottan kezdték, de hamarosan elbizonytalanodtak, mert senki sem tudta a szöveget. Tóthfalviné oldotta meg a helyzetet, moldvaias kiejtéssel elindította az élő folklórt:

Trandafir de la Moldova – Moldvai rózsa

.....

*Trandafir din Dorohoi,
să ne iubim amândoi.*

*Trandafir din Bordeanca,
vreau să iubesc eu o fată.
Trandafir din Mereuți,
eu vreau să am doi draguți.
Trandafir de la Hidești,
ai grijă că o pățești.*

Minden falu nevéhez párosították a rózsát s melléje egy-egy kívánságot: „Szeressük egymást!”, „Szeretni akarok egy kislányt!”, „Azt akarom, hogy két kedvesem legyen!”, s végül a Hidești-re már csak egy kis fenyegetés rímelt: „Vigyázz, mert megjáród!”. Együgyű szöveg volt, de ezt legalább tudták.

Ezt mindenki fújta, újabb és újabb maga költötte szakaszok következtek, már úgy tűnt, vége sem akar lenni. Sándor hirtelen úgy érezte, hiányzik valami, és rájött: Emilia nincs sehol. Kiment, a sötét folyosó végén cigarettát parázslott, és úgy tűnt, valaki sír. Titi volt és a lány.

– Van valami baj?

– Ó, semmi, csak beszélgetünk – karolt belé a házigazda.

Ezután következett az est fénypontja, egy egészben megsütött bárány. Persze előbb inni kellett. Chițuș, a szövetkezeti bolt diszpécseré már jócskán berúgott, úgy odaverte a poharat, hogy az millió szilánkra repedt.

– Disznó vagy, Atitienu! – dadogta, és kitámolygott a szobából. Titi nyakán kidagadtak az erek, arca még vörösebb lett, szemei résnyire szűkültek, mint a macskáé, mielőtt ugrik. Mindenki lemeredt... Hallatszott az óra ketyegése a halálos csendben.

– Szóval a fogason lóg két kabát, az egyiknek az ujja

a másik zsebében van – szólalt meg a milicista boldogan, hogy végre szóhoz jutott. – Melyik a bolti eladó, és melyik a vevő kabátja? Na ki tudja?!

– Igyunk, kedves vendégeim! – bontott újabb pezsgőt Titi, és már nyoma sem volt előbbi felindulásának, csak a poharak csilingeltek, amikor töltött.

Sándor is úgy érezte, többet ivott, mint kellett volna, de csak kellemesen szédült. Arra gondolt, hogy levágja a bárány fejét, remélte, hogy azt csak tejjel és nem lócitrommal etették.

– Kitalálták, kinek a kabátja? Az üzletfelelősé! – hahotázott magára Florian, mert már senki sem emlékezett, hogyan is kezdődött a vice.

A szőke asszony arcáról annyi lenézést és önsajnálatot olvasott le Sándor, hogy egyből megértette, mi a véleménye az őrmesterről, és most értette meg igazán azt a hisztériás krízist is. Nem volt szász, de ahhoz hasonló germán, cipszer. A Keleti-Kárpátok északi részében van néhány cipszer falu, tehát ő is idegen ezen a vidéken. Érettségi előtt szökött meg Floriannal, megmondta, ma is bánja.

Tánc közben Sándor észre se vette, hogy erősen magához szorítja, mert olyan asszony volt, akit ölelésre teremtett az Úristen. Egészen picit megpuszilta a szőke konty tövét, csak futólagosan, mintegy véletlenül, de az asszony beleremegett, mint enyhe szellőtől az érett búzatábla. Sándorban volt egy olyan érzés, hogy nem is tudja, mit cselekszik, mert be van rúgva, de....

– Most jön a meglepetés! – harsogta túl Titi a telepes rádiót, és elfújta a petróleomlámpát. Sándor ott állt összeölelkezve a sötétben a más asszonyával, álla

alatt érezte annak simára kontyolt haját, nyakán forró lihegését, feszes melleit...

– Mikor?

– Majd... – súgta a fülébe Sándor, és érezte, hogy bólínt a szőke konty.

– Itt van a meglepetés! – gyújtotta meg Titi a lámpát. – Megjött a híres Rafila Cârpaci Bordancáról, aki mindenkinek a tenyeréből meg tudja jósolni a jövőjét.

És tényleg ott volt, színes selyemkendőkbe bugyolálva, csörgődobbal, hatalmas fülönfüggőkkel egy jó alakú cigánylány – ki lehetett volna más, mint Emilia? Hiába függesztett egy borangicot az arcára törökösen, természetesen mindenki felismerte.

– Igyunk egy korty pezsgőt – mondta mély hangon, mintha a pincéből szólna, felemelte a poharat, és a fátyolon átszűrve fenéig kiitta.

Ilyen sikeres bevezető után nyilván mindenki ivott. Blaga, az állatorvos tenyérével kezdte a jövendölést.

– Maga körül sok marhát látok...

Floriannak milicista marsallbotot ígért, a szőke asszonynak egy babát, hogy ne unatkozzon. Tóthfalvinak ezt mondta: – Valódi munkáskéz... többől! A tenyerében nagy az összevisszaság, tisztán csak egy dolog látszik, egy vörös csillag. Jó szerencsét! – és megrázta a kezét.

– Sima eset, ez az ember el van veszve, szomorú, néhéz napok várnak rá – csiklandozta meg Sándor tenyerét. Titi tenyere felett úgy tett, mintha sokat töprengene.

– Sűrű fekete felhő közeledik feléd... nagy hibát követtél el, még nem is tudod, milyen végzetes hibát... hosszú ideig nem fogsz asszonyra találni... – Sándor nem is hitte volna, hogy a lány ilyen ügyesen, szelleme-

sen improvizál. Számára Emilia az engedelmes kismacska volt, aki nem sokat gondolkozik, nem filozofál.

– Következik az ajándék kiosztása! – csörgette meg a dobot Emilia, és mindenkinek adott egy csomagot.

Florian, a milicista egy gumibotot kapott, rajta négyujjú kesztyűvel, persze szaloncukorból, amit egy ügyes dorohoi-i zsidó cukrász készített. Blaga egy púpostevét bekötött lábbal, Sándor felnyergelt paripát, Tóthfalvi tenyérnyi vörös csillagot, persze mindent cukorból.

Már mindenki kimulathatta magát az ajándékán, amikor betámolygott Chițuș, a diszpécser. Úgy ült le, mintha csak az imént lépett volna ki. Titi töltött neki egy pohár pezsgőt, a diszpécser konyakot zúdított a te-tejébe. Véres szemét a társaságra meresztette. Kellemetlen volt, mindenki érezte, valami történni fog, ami elrontja a hangulatot.

– Mi az, hogy mindenki kap ajándékot, csak én nem? – vigyorgott nem is túl hangosan, mégis mindenki ráfigyelt. Beregi készült odaadni a paripáját, de Titi gyorsabb volt. Leakasztott egy kagylókkal kirakott mamaiai⁷⁵ papucsot a falról, és átnyújtotta Chițușnak.

– Neked ezt hozta az új év, hogy mindig jól járj! Addig amíg rám hallgatsz.

Chițuș bamba vigyorral csodálta a sok tengeri herkentyűvel díszített szuvenírt, és iszogatta a konyakos pezsgőjét csendes békességben.

– Hát azt tudják-e, amikor... – kezdett újabb vice elmondásába Florian, de most sem volt szerencséje. Chițuș nagyot csapott az asztalra.

– Hát ez mi?!

---

⁷⁵ Mamaia : üdülőváros Romániában a Fekete-tenger partján

Egy zöld huszonöt lejes hullott ki a gicccsapucsból, ki tudja, mikor tette oda valaki, és ottfelejtette.

– Egy rongyos huszonötöst adsz nekem ajándékba? Nekem, a diszpécserednek, aki mindent tud! Nekem, aki ott voltam...

– Fogd be a szád, amíg be nem fogom én! – ordított rá Titi, de a részeg száját nem lehet befogni. Az felállt, szétráncigálta magán a nyakkendő hurkát, ajkát csücsörítve készült valami nagyon fontosat mondani.

– Ti nem is hiszitek...

– Chițuș, kérlek, hallgass – veregette a vállát Titi mosolyogva.

– Ti nem is láttátok, amit én...

– Chițuș, elég legyen! – rázta meg.

– De én láttam, amikor Atitienu...

Ebben a pillanatban egy jól célzott ütés úgy elkapta a diszpécser állát, hogy az összeesett, mint egy zsák, de Titi, aki számított erre, ügyesen elkapta, vállára kanyarította és kivitte, pont úgy, mint egy zsákot.

Ismét néma csend ülte meg a szobát. Most már az is jó lett volna, ha Florian valamilyen buta milicistavicbe kezd, de nem tette, régiségbecsüshöz méltó figyelemmel vizsgálta a papucst, végül hangosan kijelentette:

– Ez mamaiai!

Titi visszajött. Próbálta kínálni, itatni, visszatartani a vendégeket, de most már nem lehetett.

– Mindenki szíves elnézését kérem, de ez a Chițuș, ha berúg, olyan durva, láttátok? Kénytelen voltam lefektetni – szabadkozott Atitienu, aki egészen sajátosan ítélte meg a történeteket. Felöltözve, kabátban muszáj volt még egy pohár pezsgőt meginni.

– Mikor? – suttogta a szőke.

– Majd – legyintett Sándor.

Otthon Beregi csak úgy szokásból benyitott a feketőbe. Parázs izzott a nyitott ajtajú csempekályhában, körülötte összegubancolódva a parketten feküdtek az anyák, gyermekeiket karjukba zárva, és aludtak. A klinikai bokszrendszerben elhelyezett ágyacskák üresen ásítóztak másnap reggelig.

Mire Sándor fogat mosott, a lány már mélyen aludt. Kiment a konyhába, rágyújtott, agyában gondolatok kergették egymást. Érezte, annyi mindent meg kellene emésszen, de nem lát tisztán. Elsősorban önmagával nincsen tisztában!

„Talán részeg voltam, vagy még mindig az vagyok? Nem hiszem... Mit akarok a szőke nőtől, és egyáltalán akarom-e? Csak azért, mert ő az egyetlen valamirevaló nő ebben a mocskos, tetves körzetben? De tényleg, kívánom, vagy csak túl sok pezsgőt ittam? Emiliát szeretem, terhes tőlem, most készülök feleségül venni... hát normális az, hogy rögtön megbolondulok, ha egy aszszony kerül az utamba és magához ölel? Vagy nem szeretem eléggé Emiliát? Hát... Ez a kérdés fel se merülhet, hisz benne van a gyermekem!”

Elszívott még egy cigarettát, pedig elhatározta, hogy leszokik. Ez már a harmadik eset, hogy elárulja a saját elveit, elhatározását. Hirtelen úgy érezte, enne valamit, de nem akármit, például húslevest, azt igen.

„Milyen furcsa vagyok! Megkívánok valamit, képes vagyok hajnalban tüzet gyújtani, felmelegíteni, kívárni, de csak azért, mert nagyon kívánom pont azt. Ez olyan szelektív éhség, nem is igazi, inkább önkényez-

tetés... valahogy így lehet a szőke asszonnyal is.” Elalvás előtt még felvillant Chițuș képe, amint összemegy, mint a tótorgona. Szó ami szó, jó ütés volt, de minek kellett ezt így csinálja Titi? Hagyta volna, gagyogjon, amit akar, mindenki látta, hogy részeg... így elrontotta a mulatságot.

Kellemes ténfergés, ásító lazítás jellemezte az új esztendő első napjait. A hóvihar még erősebben dühöngött, az ajtó rései alatt is behordta a porhavat, sirályhangon vijjogott a kéményekben, egyszóval ítéletidő volt. Sándor ilyen nehéz telet még nem élt át, csak most jött rá, mennyivel kellemesebb az éghajlat a Kárpátokon belül, mint itt, ahová akadály nélkül betör az ázsiai puszták fagyos lehelete. Nemcsak a Darabani–Dorohoi országutat torlaszolta el a hó, de Olbára is probléma volt eljutni, szánnal is csak nehezen, helyenként derékig be-süppedt a ló a hóbuckákba.

Beteg csak elvétele nyitott ajtót, terepre járni istenkísértés lett volna, az év végi jelentést leadták, az új évi bürokráciának nem jött még el az ideje, Sándor lazsalt. Későn kelt, sokat olvasott, és naponta többször összeborult a lánnyal. A jól fűtött szobában valahogy úgy járt, mint a moldovai parasztok, akik a kemence tetején alusznak.

A személyzetnek kényszerszabadságot adott, amíg a vihar tart. Tóthfalviné, aki végül is megállta a helyét, bejárt, de esténként korábban hazaküldte. Tichónak és Cosmolici tatának is javasolta, maradjanak otthon, de hallani sem akartak róla, ők leltároztak, hol fülterpeszt, nőgyógyászati lapócot, vagy egy rozoga konyhaszéket

kerestek. Aztán az edények, ágynemű, a sokféle gyógyszer, tetűirtók... Szörnyű!

– Maradjon nyugodtan, doktor úr, mi megcsináljuk, majd a végén írja alá.

Közvetlenül szilveszter éjszakája után volt egy betege, Chițuș. Szeme alatt lila véraláfutás, dagadt orrában recsegett, ropogott minden csont, mint zsákban a dió, metszőfogai lazán kalimpáltak. Beregi nem kérdezett semmit, de nyilvánvaló, hogy nagyon megverték. Az, hogy ki és mikor, nem is volt kétséges.

– Nyilván azért jött hozzám, hogy törvényszéki látleletet vegyek, és erről igazolást adjak.

– Ó, nem! Nem kell semmilyen igazolás, de kérem, vizsgáljon meg, mert szörnyen fáj a fejem.

– Tehát agyrázkódás is társult az orrcsonttöréshez, aminek a kezelése harminc napot is igénybe vehet. Ha a más által okozott testi sérülés gyógyulása meghaladja a tíz napot, az akár börtönbüntetést is vonhat maga után! Tudja ezt Chițuș?

„Hogy lehetett így összeverni ezt a szerencsétlen embert? Ott benn a szobában Titi csak leütötte, attól lazultak meg a fogai, de mikor verte szét az orrát? Ennyire bosszúálló ez a Titi? Hisz csak azt mondta neki, hogy disznó. Ennyiért?”

– Mondja, Chițuș, mikor történt ez? Mikor törték be az orrát? Mert szilveszter éjszakáján... – Chițuș a szavába vágott.

– Szilveszterkor vagy utána, már nem emlékszem... Nagyon be voltam rúgva... és nem is akarok emlékezni... Semmire! Igazolás sem kell, csak a fejemnek valami...

Beregi, ennek ellenére, az orvos teljes precizitásával minden külsérelmi nyomot beírt a konzultációs naplóba.

Még aznap lement a szövetkezeti boltba, zsebében az ötszáz lejjel, amit prémiumnak kapott, pont ennyivel tartozott még a kerékpárra. Titi nem volt ott, de vevő sem az egész boltban, csak egy ásítózó eladó, annál hagyta a pénzt.

És volt még egy betege ezekben a hideg napokban, aki még jobban megdöbbenette, mint a diszpécser szétvert arca.

Csontos, kissé fonnyadt negyvenes asszony, tisztára mosakodva, ropogós fehérneműbe csomagolva. Arra kérte, vizsgálja meg nőgyógyászatilag, de nem volt semmi baja.

– Sok orvosnál voltam, mind azt mondta, egészséges asszony vagyok, mégsem maradtam terhes soha – mondta olyan szomorúan, hogy Beregi megsajnálta.

– Cserélni kell a kakast – szellemeskedett, és gondolta, felvidítja... Mikor ismét az asszonyra nézett, az ott ült félmeztelenül a vizsgálóágyon, és mereven őt nézte.

– Látja, coane doktor, mi is erre gondoltunk... – mondta a legkomolyabban. – Megbeszéltük a férjemmel... hogy talán a doktor úr...

Sándor olyan zavarba jött, hogy nem is mert az asszony szemébe nézni, túlzottan fehér libabőrös vékony combjaira meredt, melyeken nyár óta barnán maradt kezeivel nem is próbált eltakarni semmit. Kérő hangon folytatta:

– Úgy gondoltuk, hogy talán a doktor úr... ismer egy

egészséges fiatalembert... aki... – Sándor most már ránézett. Nem volt abban a száraz asszonyban semmi kívánság, semmi lángolás, semmi vágy, csak céltudatos határozottság és valami régi kopott gyász. Mikor megint megszólalt, sokkal magabiztosabb hangon mondta.

– Coane doktor, mi nem vagyunk szegények! Megbeszéltük a férjemmel... mi nem kívánjuk ingyen... coane, gondolja meg, nagyon meg lesz elégedve... de a férjem és én csak magára...

– Ne búsuljon, fiatalasszony, írok egy receptet, elkezdi a kezelést... Sajnos legényt nem tudok receptre kiutalni, de egy ilyen csinos asszony kap magának recept nélkül is – viccelődött Beregi, de egy halvány mosolyt sem tudott kicsalni az asszonyból. Arcára volt szántva a gyermektelen asszonyok mély barázdája.

Akkurátusan felöltözött, halkan megköszönte, és elment. A receptet sem vitte el, nem azért jött.

Emiliának sem mesélte el az esetet, pedig igazán nem volt miért titkolóznia, de illetlenségnek tartotta ennek a szomorú, nem is egészen asszonynak a legrejtettebb lelki problémáit más előtt kitárni. Úgy érezte magát, mint a gyóntatópap, és most jött rá, ha orvos lett, ezt a funkciót is vállalnia kell teljes emberi méltósággal. Mennyit gondolkozhatott, vívódhatott ez a szegény asszony, amíg eddig eljutott, ezt a megoldást választotta, és vállalta is volna. De a férjének sem lehetett egyszerű, mégis beleegyezett, mert jól tudta, hogy a felesége eddig és ezentúl is azt tehetne, amit akar, az ő beleegyezése nélkül is. Együtt beszéltek meg, kit választanak. Beregit, mert biztosan egészséges, úgyis elmegy innen, és vissza sem jön. „Biztos nagyon szeretik egymást” –

tett pontot a dolog végére, de a pont rögtön kérdőjellel csavarodott benne. „Vajon szeretem én is ennyire Emiliát, és ő is szeret engem? Honnan lehet azt tudni, mennyire szeretünk valakit? Mi az a mérték, az a helyzet, az a valami, ami eldönti, eléggé szeretünk-e valakit? És mi a biztosítéka annak, hogy holnap is ugyanúgy fogjuk szeretni?” Ilyesmiről nem lehetett Emiliával beszélni. Ha megpróbálta, szájára tapadtak a húsos ajkak, és olyankor nincs már helye semmilyen filozófiának.

Összekavarodtak benne a problémák, rendet kellene teremtenie közöttük, jó lenne megbeszélni valakivel, jó lenne gyónni, de kinek?

A sors úgy hozta, hogy nem Beregi gyónt, hanem ismét neki valaki, de ez nem is volt gyónás. Beteghez hívták. Elállt a szél, ropogósra fagyott a hó, jólesett egy kis esti séta a faluig.

Halványlila kombinében, felhúzott térdekkel feküdt a hölgy a túlfűtött szobában. Hosszú vörös körmei és frissen kihúzott szemöldöke után ítélve nem nézett ki haldokló betegnek.

– Jó estét, doktorkám – üdvözölte bűgő hangon, mint régi barátját. Fekete hajú, kissé molett asszony volt, túl az első ifjúságán, de mutató és gondozott.

– Fáj a szívem, és olyan nagyokat ver – panaszkolta affektálva.

Beregi már sejtette, hogy valami szívidegességről lehet szó, sztetoszkópjával közeledett feléje, de az asszony elkapta a kezét, és a mellére tapasztotta.

– Így...! Ki lehet tapintani... Most... érezted?... Hogy neked milyen hideg a kezed! Szegénykém, megfagyál

az úton, és nincs aki megmelegítse... Dugja be a kezét a takaró alá, ott olyan jó meleg van!

Mire az orvos feleszmélt, keze a takaró alatt az asszony hasát simogatta, annak határozott irányításával. Elvörösödött szégyenében, de olyan hirtelen történt minden, hogy csak most jött rá, mit is akar tulajdonképpen a vörös karmú nő? Határozottan rászólt:

– Rendben van, akkor megvizsgálom, vetközzön le.

Mire megfordult, a nő könnyökére támaszkodva, teljesen pucéran feküdt a takarón, rúzsos ajkát csücsörítve búsította:

– Én levetkőztem... és a doktor úr?

A doktor úr úgy tett, mintha nem értene a szóból, megvizsgálta ahogy kell, persze semmi kórosat nem talált.

Turbékolt, vonaglott az asszony, mint a kígyó, gyorsan raccsolva beszélt, nagyon igyekezett eltitkolni a molodvai hangsúlyt, de ez időnként átütött, és egyfolytában Beregi kezét markolászta.

– Doktorkám, egy konyakot! – szakadt hirtelen vége a szóáradatnak, leugrott az ágyról, két pohárral és üveggel tért vissza, és koccintott, csak úgy teljesen meztelenül és mezítláb.

– Feküdjön le és takarózzon be, mert meghűl, és akkor tényleg beteg lesz – kortyintott Beregi az italból, és nem érzett magában az égvilágon semmilyen indulatot. Kített két tablettát az asztalra, és menni készült.

– Ne! Nagyon kérem, ne menjen el. Legalább üljön ide az ágyamra, mellém, és ne féljen semmitől a kisfiú...

Beregi elengedte a füle mellett a „kisfiú”-ban megfogalmazott lenéző biztatást, és odaült az ágy szélére,

de rosszul tette, mert újabb szóáradat következett. Darálta egyvégtében, most már teljesen moldovai tájszólásban, hogy a férje elhanyagolja, pedig amikor férjhez ment Bukarestben, mindent megígért, egy éve le sem feküdt vele, ez nem lenne olyan nagy baj, mert van neki – mármint az asszonynak – egy barátja, de az olyan nagyon messze van, és most itt, ahová látogatóba jött, ebben a rohadt faluban nincsen egy ember, aki két jó szót szólna hozzá, és legalább megsimogatná, ő elutazott volna, de az utak járhatatlanok, egész éjjel csak hánykolódik, nem tud aludni, mert neki kell a férfi, a férje, a barátja, akárki... – zokogott Beregibe kapaszkodva, hegyes körmei végigszántották a férfi nyakát.

– No, ebből elég volt! Legyen vége ennek a cirkusznak! – szabadította ki magát a körorvos. – Én beteghez jöttem, egészséges asszonyt találtam, nem tudok magán segíteni. Vegye be ezeket a tablettákat, és próbáljon megnyugodni.

Érezte, túl hivatalosra sikerült, így nem lehet megnyugtatni, ezért atyailag megsimogatta a fejét, valahogy úgy, mintha barackot nyomott volna rá.

Az asszony hirtelen elkapta a kezét, és beleharapott, a szemfogak nyomán vér szivárgott ki. Beregi csak állt és bámult, mintha villám csapott volna belé. Első indulatában pofon akarta ütni a nőt, de idejében visszaparancsolta magát.

– Őrült! Utaltassa be magát a pszichiátriára – kiabált rá.

– Ugye, fáj? – nézett rá alázatos kutyaszemekkel.
– Hadd pusziljam meg – nyújtotta a kezét, mint egy koldus.

– Menjen a fenébe, maga bolond! – lökte félre, és magára rántotta a télikabátját. Ekkor kezdődött el a krízis.

Az asszony sebesen és mélyeket lélegzett, mintha minden alkalommal fel akarná szívni az egész szobát. Fejét mereven oldalra szegezve, tágra nyílt, de már nem látó szemmel fixálta a szoba sarkát. Karjai merevek, akár a bot, ujjai összegömbölyítve, mintha egyszerre akarná megszózni ezt a kibírhatatlan életet.

Sándor csak állt és nézte. A milicista szőke felesége nem csinálta ilyen szépen, ennyire tipikusan, annak csak a torkát szorította valami, állandó nyelési kényszere volt, de nem tudta lenyelni a torkában nem létező csomót... és az ágyába se hívta, mert akkor talán pont úgy utálná, mint ezt a bukaresti nőt. Na nem, a szőke asszony, az egészen más.

Beregi leült az ágy szélére, szépen középállásba hozta a nő fejét és lekevert egy pofont. Azt mondják a tapasztalt öreg orvosok, hogy ez segít, magához téríti a páciens, és megszűnik a hisztériás roham. Tényleg, a nő felugrott, az orvosra mosolygott és kitárta feléje a karjait.

– Pusziljam meg... – De amikor látta, hogy ismét a kabátja után nyúl, újrakezdte a fújtatást, és percekben belül pont olyan merev lett, mint az előbb volt.

Beregi egy erős nyugtató injekciót adott be neki, aztán leült és megvárta, míg oldódik a merevség, és szép nyugodtan elalszik a páciens. A nő anyja vagy kicsodája a konyhában ült és sírt. Hogy mit hallott, mit értett meg az egészségből, nem lehet tudni, az orvos otthagytott egy receptet.

„Úgy látszik, a szériák törvénye nemcsak az ikerszüléseknél érvényes, hanem már jóval megelőzően is”. Ezt a második esetet viszont elmesélte Emiliának, nem árt, ha tudja az asszony, hogy van még konkurencia a világon.

Így teltek a nehéz téli napok, várták, hogy legalább januárnak legyen vége. A hideg már nem számított, de legalább ne fújna a szél és lennének járhatóak az utak. Egyébként visszajött az, aki lovat vásárolt, hogy a feleségét Dorohoi-ba vigye. Azt mondja, a sebész azonnal megoperálta az asszonyt, méhen kívüli terhesség volt. Most már késő bánat, ő nem merte leírni a diagnózist úgy, mint Gyüge Gábor kollégája kérdőjel nélkül. Nem, mert nem volt biztos benne. Pedig ha az összbenyomást tekinti, és nem ragaszkodik egyetlen tünet hiánya miatt olyan mereven a könyvhöz, jobban tette volna. Úgy látszik, nem minden leírt szó szentírás, pedig milyen jól megtanulta. Szerencsére az ifjú paraszt gyakorlatiasabb volt, a sebész pedig okosabb, mint ő, Beregi Sándor. Jó, hogy így történt.

Az is jó, hogy elküldte a fiúcskát, akinek nádszál fúródott az agyába, mert kialakult az agytrombózis, Szu-csávában megoperálták, de belehalt. Ha akkor hagyja, hogy Emilia hozzápiszkáljon, egy egész életen át bűnösnek érezhetné magát.

Február elsején már autóbusszal utazhatott a havi gyűlésre. Öröm volt ismét látni az évfolyamtársait, és boldogság elbeszélgetni velük magyarul, a saját anyanyelvükön. Otthon – és ez most már Hidești – csak akkor hallott magyar szót, ha ő szólalt meg, amikor

naponta többször elismételgette Emiliának azt a tíz magyar szót, amit reggel felírt neki, hogy tanulja meg. Azt mondja, nehéz. Az eddigi eredmény két szó: „Szeretlek, Şoni” és „Holgoş, Şoni”⁷⁶.

Gerzsi Tomi megnyugodott, ügyesen a sarkára állt, uralja a felcserét. Viszont bajba jutott Birtalan Ákos, bánatosan mesélte, mi történt vele.

– Van egy védőnőm, amúgy csinoska, és csak két-három évvel idősebb, mint mi. Láttam, hogy a szeme sem áll jól, és mások is mondták, nem túl válogatós, nos, megfogtam a derekát, meg is csókoltam, máskor valami olyat mondtam, hogy milyen jó lenne, ha megmelegítené a hátamat stb. stb. És mit gondoltok, mi történt?

– Egy éjjel arra ébredsz, hogy ott fekszik melletted az ágyadban, és te rajta.

– Pontosan, szóról szóra ez történt... De te honnan tudod ilyen jól, talán te is így jártál?

Szerencsére a fiúk hangosan kacagtak, így nem veték észre, hogy Sándor nyaka is elvörösödik.

– Aztán így ment ez egy darabig majd minden este – mondta tovább Birtalan Ákos –, erre a múlt héten bejelenti, hogy ő terhes. Mondtam, hogy majd elintézzük, de hallani sem akar a megszakításról, vegyem el feleségül!

– És te?

– Nem vagyok bolond, egy félanalfabéta, primitív nő, még főzni sem tud. Mit kezdek vele?

– Szereti a kolbászos paprikás krumplit? – csúszott ki a Sándor száján.

– Azt nem tudom, de mindennap boršot főzne és pu-

⁷⁶ „Szeretlek, Şoni”, „Holgoş, Şoni: Szeretlek, Sanyi! Hallgass, Sanyi!

liszkát, én már torkig vagyok vele. Ez nem is lenne baj, de ma hívtak a párthoz, és közölték velem, ha nem veszem el a nőt, kirúgnak a pártból.

– Ha úgy gondolod, vedd el – biztatta Sándor –, attól, hogy primitív, még jó asszony lehet belőle. – Mire kimondta, már meg is bánta, érezte, nem mond igazat, hamis tanácsot ad.

– Jó, tegyünk mindent félre. Arra gondoltatok, hogy fog beszélni ez a nő az anyámmal?

Sándor nem ismerte Birtalan Ákos anyját, de visszaemlékezett Hortenzia nénire, Dékány Emil édesanyjára, és bizony nem tudta elképzelni. Ezen gondolkozott egész gyűlés alatt és még utána is. Persze nem lehet avval egy napon emlegetni Emiliát. Emilia ügyes, szellemes – lám szilveszter éjszakáján is –, eléggé házias... és ami a legfontosabb: szereti a lányt. Igenis szereti! – győzte meg önmagát.

Elhatározták, március elsején együtt jönnek be a gyűlésre, és összeházasodnak. Erről egy szót se szólt a fiúknak, legyen meglepetés. De nem igaz, nem azért hallgattat el, egyszerűen nem akarta megmondani nekik. Miért?

„Annak idején büszkén mondtam, hogy elértem a huszonnégy évet, de gyerekkorom óta nem hazudtam! Rám ordított a kicsi rektor: – Mit mind bőcsködik az őszinteségével? Kinek van szüksége a maga őszinteségére? – és úgy nézett rám, mint egy perzsaszőnyegre hullott sajtukucacra.

Még ennél is cinikusabb volt a sajtűzéségek egyhangúságát bíráló böfögős tanár. Ő így fogalmazott: „– És mi van akkor, ha nem hazudott? Inkább azt mondta volna, amit kell!” Azóta eltelt egy egész év, és micsoda év!

Most már nem állítja magáról, hogy nem hazudik soha, de megfogadta, legalább önmagához őszinte lesz!

Tudatalattijából máris dörömbölt egy gondolat: ezt mennyire tudja betartani, hisz az utóbbi időben egyre másra módosítja a saját elveit? Nyugtalan volt, mert érezte, nem őszinte önmagához.

„Igen, igen, Beregi Sándor, légy őszinte önmagadhoz! Elégge szereted Emiliát, és tényleg el akarod venni feleségül? A pap is ezt fogja kérdezni tőled... Hogy milyen pap? – hát igen, ez is kérdés.”

Tóthfalvi gondterhelten jött be, arcát a gyomorfehélyes ráncok még mélyebbre hasították, látszott, nagyon fáradt, és ma már nem az első csomag cigarettát szívja.

– Megkezdjük a kollektivizálást. Ebben az évben meg kell alakítani Olbán és Vatrán, Hidești-en csak jövőre. Meruțon és Bordancán nem lesz kolhoz.

– És miért van úgy elszomorodva? – és szinte azt mondta, Búrsajt elvtárs, mert disznóvágás óta, ha meglátta, mind ez a szó jutott eszébe. – Ez normális. A mezőgazdaság szocialista átalakítása parancsoló szükséglet – szavalta Beregi, mintha legalábbis ő lenne az aktivista. Mondta, mert így kellett mondani, és bizony félt a pártaktivistától.

– Tuggya maga, mit jelent a kolektivizare⁷⁷? Konvingyeálni a poport⁷⁸, hogy aggyák oda a földjüket? Én ezt már végigcsináltam Bákóban, azóta van ulcerom⁷⁹. Reggeltől estig házról házra, aztán éjszaka azokhoz, akik nagyszájúak. Volt olyan is, hogy elbújt a szénakazalba,

⁷⁷ Kolektivizare (colectivizare): kollektivizálás (románul)

⁷⁸ Konvingyeálni a poport (a convinge pe popor): meggyőzni a népet (románul)

⁷⁹ Ulcer: gyomorfekély (románul)

másik a kutyáit uszította ránk, de olyan is, aki vasvillával futott utánunk... Nem könnyű élet ez az aktivista sors, már nem bírom – gyújtott újabb cigarettára.

– Hagyja, vannak itt ügyes emberek, akik majd segítenek, ott van Vatrán Fliscu.

– Fliscu Chirica?! Tegnap került kuláklistára, és Bordancáról is az az egyetlen gazda, akinek valódi háza van és dolgozik. Egyesek meg is érdeklik, nem védek én senkit, doktor elvtárs! – emelte föl mind a két kezét. – Aki vérszívó, az legyen kulák, de Fliscu Chiricát sajnálom, mert szorgalmas ember, a legjobb gazda Vatrán, és ő aztán soha senkit nem zsákmányolt ki. Biztosan van egy rosszakarója – váltott suttogóra, mintha mindazt, amit eddig mondott, el merné ismételni a feljebbvalói előtt is.

Elhatározta, hogy valamelyik nap meglátogatja Fliscuét.

Mikor bement a szobájába, Emilia az ágyán feküdt és sírt, hogy miért, arról egy szót sem volt hajlandó mondani, csak zokogott.

Ma nagyon összegyűltek a bajok, Sándor úgy érezte, megy szét a feje. Bement a fektetőbe, kiemelte Rodicát az ágyból, és az ölébe ültette. Boldogan rugódozott, egész marokkal paskolta az arcát, próbálta megfogni a haját, és kacagott, akár sikerült, akár nem. Nini, alul megjelent két pici fog. Majd csak ember lesz ebből is, gondolta, amikor a lábán valamit érzett. Rongybaba volt, aki szorosan átkarolta a lábát, és nagy búzavirág színű szemével féltékenyen leste a kisebbiket. Rongybabát a másik térdére ültette, és meglovagoltatta mind a kettőt.

– Kezit csókolom, doktor bácsi... még... még tessék!.

Ki tudja, Sándoron kívül játszott-e valaha valaki vele? Ha csak ezt a két lurkót nézte, úgy érezte, már csinált valamit, nem hiába tanult, még akkor is, ha a koronát nem engedték, hogy feltegye rá. Mit tudja Winkler elvtárs a kukacok és véglények kényelmes katedráján, mit jelent egy megmentett emberi élet? Mit jelent az, hogy Rodica puha kezecskéje az arcát markolássa, és ezek az ujjacskák már rég elrothadtak volna, ha ő, a kiközösített, az egyetemről kirúgott Beregi Sándor nincs. Winkler elvtárs és a kicsi rektor „nem merték a dolgozók egészségét” rábízni. Igen, így szólt a hatalmasok döntése, ezért kellett elmenekülni minél távolabbra. Ezt javasolta József tanár, aki a legbecsületesebb volt a nagyok közül. – „Menjen el, Beregi, minél távolabb, lőtávolon kívül, hogy ne legyen a szemük előtt... Mit gondol, bennem nem merültek fel ezek a kételyek? De miért kellett ezt világgá kürtölnie? Na, menjen! Aztán talán valamikor visszaveszik és leállamvizsgázhat. Ki tudja?”

„De nem fogok könnyörögni nekik, itt vannak az eredményeim, beszéljenek azok helyettem!” – viharzott benne élete legnagyobb sérelme.

– Könyörögök! – hallotta Sanda sírós hangját. Észre sem vette, mikor guggolt oda elébe, és nézett fel rá, mint öléből a két gyermek.

Elmondta a lánynak, mennyire kéri a fiút, hogy menjen hozzá feleségül. Minden este bejön, de ő csak ma, ma először mutatta meg neki a leánykákat, persze maszkot húzott a képére, hadd lássa az a mocsok, hogy nem akármilyen helyen van ő, és megmondta neki, ne jöjjön.

– Persze most már szép kerek a leánykák, így kellene neked, és kellene asszony is a koszosnak, hogy dolgozzon utána, és az apám is neked ad igazat, azzal fenyeget, agyonver, ha nem költözöm a fiúhoz, de én nem akarok, coane doktor! Könyörgök, ne tegyen ki a szülőotthonból!”

Átkarolta Beregi lábát, mint az előbb Rongybaba, és fejét a férfi térdére hajtva zokogott.

– Sír! – mondta Rongybaba. Úgy látszik, ezt a szót ő is hamarabb tanulta meg, mint kellett volna.

Sándor mindkét karja el volt foglalva a két gyermekkel, fel sem emelhette, meg sem simogathatta azt a harmadikat, pedig most annak lett volna a legnagyobb szüksége rá.

– Sanda, nézz rám! Mondd, miért nem akarsz férjhez menni a gyermekeid apjához?

– Coane doktor, azért, mert nem szeretem. Nem szeretem! Utálom, gyűlölöm. Inkább a Prutba fojtom magam és a gyermekeimet is, de nem élek vele... Ne küldjön el, coane doktor, akkor inkább meghalok.

– Maradj nyugodtan, de még gondolkozz, hisz még te is gyerek vagy. De két másik gyereket kell felnevelj!

Sándor letette a két kicsi gyereket, és arra gondolt, meg kell nézze, mit csinál az a másik nagy gyerek, akit a szobájában hagyott, akit ő szeret. Biztos, hogy szereti? A szobájában nem volt senki, Emilia elment valahová. Țața Olga sem tudta hová, de volt egy megdöbbenő híre: letartóztatták Atitienut, el is vitték Dorohoi-ba, megbilincselve.

Beregít mellbe vágta a hír, biztosan hiánya van a szövetségi boltban, volt az első gondolata, és milyen jó,

hogy kifizette az adósságát, ez a második. Az is felöltött benne, hogy a szövetkezeti raktár leégése a vöröskeresztes bál éjszakáján, ki tudja... Elhatározta, lemegy a központba, hátha valamivel többet is megtud Titiről, akit nem különösképpen kedvelt, egy kicsit talán félt is tőle, de be kellett lássa, hogy ővele nagyon barátságosan, sőt barátian viselkedett, ezért sajnálta. Tulajdonképpen most sem értette, miért adott neki egy kerékpárt hitelbe?

Be akart menni a szövetkezeti boltba, de az le volt zárva és spanyolviasszal lepecsételve.

– Atitienut elvitték, Florian lepecsételte a boltot, azután ő is elment Dorohoi-ba – mondta valaki.

Sándor megindult Vatra felé, de meggondolta magát, és az első utcán balra vissza, aztán fel. Otthon volt a szőke asszony. Mikor meglátta Sándort, nekitámaszkodott a falnak, és behunyta a szemét.

– Most? – kérdezte, és remegtek a mellei.

– Most – válaszolt Sándor, és kulcsra zárta az ajtót.

Mikor hajnalban hazafelé battyogott, szemrehányást tett magának két dologért. Mit fog mondani Emiliának, hol volt eddig? Mi történt volna akkor, ha az éjszaka folyamán hazajön a milic? Még képes lett volna lelőni őt. Egyáltalán érdemes volt? Ez volt a harmadik kérdés.

Az első probléma egyszerűen megoldódott, Emilia az este óta nem járt nála, ez látnivaló volt. A második pedig tárgytalan, mert a milic nem kapta rajta őket.

Jól beszalonnázott, és élvezettel szívta a cigarettáját, amikor Maria begyújtott a konyhában a teásfazék alá. Úgy gondolta, már semmi értelme, hogy lefeküdjön, mégis ledőlt csak úgy, ruhástul. Kemény kopogta-

tásra ébredt. Florian, a milicista lépett be, és leült az egyetlen székre. Úgy nézett rá, mintha át akarná döfni a szemeivel, úgy ahogyan az elítélteket szokták nézni. Beregi kezdte kellemetlenül érezni magát.

– Volt a feleségemnél?

– Igen – bólintott, és elhatározta, ha most mindjárt le nem lövi, mindent tagadni fog.

Florian a zsebébe nyúlt, elővette a cigarettát, és rágyújtottak.

– Baj van! Atitienut letartóztatták.

– Tudom.

– De azt nem tudja, miért?

– Gondolom, hiánya van a leltárban.

– Lehetséges, de nem azért... Emberölésért!

– Úristen! Kit ölt meg, Chițuș?

– Nem. Chițuș jelentette föl Atitienut...Titi Avăda-nei Alexandrut ölte meg, a könyvelőt karácsonykor.

Bereginek hirtelen melege lett, egész testét elöntötte a verejték, nagyon jól tudta, mi az ő bűne.

– Hát akkor exhumálásra kerül a dolog, és nekem is bajom lesz, mert kiadtam a halotti bizonyítványt anélkül, hogy megnéztem volna a hullát.

– Ezt akartam én is mondani – bólintott Florian –, de kérem, maradjon közöttünk. Én semmit sem mondtam! Viszontlátásra!

Berei érezte, hogy most rögtön valami nagyon fontosat kell mondjon, de annyira fel volt kavarva, nem jutott eszébe, hogy mit. Csikorogva villództak, kapcsoltak az idegsejtek, és már úgy tűnt, nem szabadul fel a vágány, amikor mégis beugrott.

– Jaj, szinte elfelejtettem! – húzta vissza az ajtó-

ból Floriant. – Vigye el a receptet a feleségének, az este nem volt nálam a pecsét. – Gyorsan firkantott valami nyugtatót, és mázsás kő esett le a szívéről.

– Köszönöm, doktor, hogy megvizsgálta, egyébként Emiliával utaztam, ő is most jött vissza Dorohoi-ból a reggeli busszal.

Nemsokára megérkezett Emilia is. Nem látszott rajta semmi különös, de mintha komorabb lett volna, mint máskor, semmi viháncolás, csilingelő kacagás, ahogyan megszokta tőle. Kézen fogta és bevonszolta a szobájába.

– Hol voltál az éjjel?

– Otthon, aludtam.

– Nem igaz, Dorohoi-ban voltál. Mit kerestél ott?

– Dolgom volt, semmi közöd hozzá!

Sándor első gondolata az volt, hogy pofon vágja, vagy legalábbis jól megrázza, de valaki a fülébe súgta:

„Most?!” Leeresztette a kezét, és legszívesebben sírt volna az ágyra fekve, mint Emilia az este.

19

Drága fiúk!

Annyira hiányoztok, hogy ki sem tudom mondani. Olyan egyedül vagyok, még az sincs, akinek panaszkodjam. Mircea jó fiú, de egész nap lótfut, operál. Csak este látom. Hogy miért nincs akivel beszélgessek? Mert a régi kedves tanársegédeink elég hűvösen viszonyulnak hozzám, nem is csodálom, mert én rövid idő alatt adjunktus lettem, tehát rangban föléjük kerültem. Ők szegények rettegnek, mikor szűnik meg a

posztjuk, és szedhetik a sátorfájukat. Csak a mi klinikánkról nyolcat helyeztek ki, a szerencsésebbeket Csíkba és Gyergyóba.

Az újonnan jött román kollégák kedvesek, udvariasak, de hallottam, amikor a hozzám beosztott két gyakornok „bozgoroaică⁸⁰”-nak nevezett a hátam mögött. Mondtam is Mirceának, hogy ezt nem szeretem. Tudjátok, mit válaszolt?

– Mit csodálkozol? Alexandru Moghioroș kijelentette: „...az önálló magyar tannyelvű egyetem alapítása politikai hiba, a magyar reakciónak tett engedmény volt”. Márpedig ezt Mogyorós Sándor mondta, aki pont olyan magyar, mint te. Akkor mit akarsz?

Mircea egyébként törve, de beszél magyarul, és nem nacionalista, legalábbis velem szemben nem. Most már világosan látom, hogy Popescu Mircea a latinizálási program megbízott felelőse, ezért küldték ide, és ő teszi azt, amit kell, de nem muszáj nagyon erőlködjön, mert az egyetem románosítása gyorsan halad nélküle is. A magyar feliratok szerre eltűnnek, minden kérvényt, jelentést románul kell megírni, mert az irodákban már nem tudnak magyarul.

Szinte hihetetlen, de a ballagási emlékkártyán semmiféle nyomtatott magyar szöveg nem jelenhetett meg. Sőt magyar nyelvű búcsúbeszédet se engedélyeztek az évzáró ünnepélyen. Azt mondják, hogy a felvételin nem szabad a vizsgatételek címét magyarul felírni a táblára, mi több, azok szóbeli fordítását is megtiltották. A dolgozatokat pedig olyan románok osztályozzák tolmács segítségével, akik nem tudnak magyarul stb.

⁸⁰ Bozgor: a magyarok gúnyneve Romániában, hazátlant jelent (románul)

Hát mi ez, fiúk?! Hittétek valaha, hogy ilyesmi megtörténhet? Én fel vagyok háborodva, és nagyon szomorú lettem. Mirceának hiába panaszkodom, ő csak mosolyog és legyint. Igaz, neki sem merem már elmondani mindazt, amit gondolok és érzek – ti pedig olyan messze vagytok! De már kezd kinyílni a szemem. Maradjatok ott, ahol vagytok, és húzzátok meg magatokat csendben, mert itt pokollá vált az alma mater.

A rákgyógyító fürdőgyógyász közröhej tárgya lett, Mircea nem védte meg, de nem is bántja a más sikertelensége, neki van egy újabb vesszőparipája: szívsebészetet akar létrehozni Vásárhelyt. Úgy látom, most már csak ez érdekli, mindenáron szívet akar operálni. Ez dicséretes dolog, én is szívből kívánom, hogy sikerüljön neki, megérdemelné, mert alapjában véve nem rossz ember. Értékes ajándékokat kapok tőle, és pénzem annyi van, mint életemben soha, ennek ellenére újabban nyugtatókkal élek. Eleinte csak este vettem be, most már reggel is kell.

Ölöllek és csókollak mindkettőtöket, mert ti vagytok a legjobb barátaim, akiket nagyon szeretek:

Margitkátok.

*Ui. Most jött meg Mircea, és mondja, hogy a kezébe került egy jelentés, amit a tartományi pártbizottság küldött a főtitkár elvtársnak Bukarestbe, ami-
ben javasolják, hogy minél több románt kell Vásárhelyre hozni, mert a lakosság többsége magyar. Még mindig. Egyelőre. Tehát ne is álmodjatok arról, hogy valaha visszakerültök ide, mert magyar nem kaphat városi személyazonosságit. Ez pártprogram.*

A tavasz olyan hirtelen ment át a nyárba, hogy szinte nem is volt. Vidáman fújt a Kosáva, ami meleg szél, lekerültek a tekert kucsmák a fejekről, helyükbe kalapot tettek, ebből is látszott, hogy végérvényesen megjött a nyár. Ha egy férfi hajadonfótt ment végig az utcán, annak csak egy magyarázata lehetett: valaki meghalt a családból, és jön a halotti bizonyítványért.

Halottat találtak a réten. Ez a rét, amit a szerbek „rit-nek”-nek hívtak, a Bázias felé vezető út és a Duna között terül el, a Néra szeli ketté, ami azon túl van, az már Szerbia. A halott, amennyit a víz, a rákok és később a rókák meghagytak belőle, egy fűzfabokorba akadt fenn, nyilván a Duna hozta még a télen, amikor az egész rét víz alatt állt.

Marin, a parancsnok jött, hogy Árpád mondjon valamit azokról a csontokról, amit a tehenész kutyája talált meg.

– Csak annyi biztos, hogy öreg férfi a fogai alapján, és paraszt, mert gumibocskor van az egyik lábán. Csakis szerbiai lehet, mert felülről hozta a víz, és Nérasolymosról nem hiányzik senki.

– Jól van, majd visszaadjuk nekik – fogta be az orrát Marin. – Tavalý úszott egy hulla a vízen, és az én csacsi katonáim kihúzták a partra. Olyan volt, mint egy felpuffadt kövér néger. Hogy minek kellett ez nekem?! Hagyták volna, ússzon tovább, foglalkozzon vele valaki más. Én visszalöktem volna, de ha valaki besúg,

jaj nekem. Így is megjártam az egyik kiskatonámmal. Nem hallottad? Lefokoztak.

Tényleg, Árpád csak most vette észre, hogy Marin fején nem tányér, hanem szimpla katonasapka van, és vállán a három csillag közül már egy sincs.

– Az történt, hogy pont itt – mutatott kődobásnyira – , ahol a Néra a Dunába ömlik, járőrözött a katonám. Egyszerre csak valami szokatlan színű egyenruhába öltözött alakot lát, hátulról. Fogja a puskáját, és rákiált: „Állj!” Az megfordul, és azt válaszolja: „Sztoj!” Farkaszemet néznek, a szerb határőr beugrik egy bokor mögé és eltűnik, emez szalad hozzám önmagából kikelve, és mondja: „Mit kellett volna csinálnjak? Le kellett volna lőjem? De nekem csak egy golyóm van a puskacsőben, neki harminckettő a Kalasnyikovjában! Én nem lőttem, a szerb sem lőtt.” Mondtam neki, hogy nagyon jól tetted, fiam! Az a szerb fiú is pont olyan katona, mint te, annak is van édesanyja, mint neked. De pofa be, senkinek egy szót se! Megértetted?! Nem értette meg. El-dicsekedett, és másnap már itt voltak a nagycsillagosok, hogy gyűlést tartsanak: „Hiányos a katonák politikai nevelése, nem védik hazánk szent határait, a katonának lőnie kellett volna, mert a titoista ellenség megsértette stb.” A gyereket áristomba rakták, belőlem pedig rang nélküli katonát csináltak három hónapra –, és akkorát nevetett, hogy a határon túl is meghallották, ha történetesen járt arra valaki.

Báziást szerette Árpád a legjobban a körzetéhez tartozó négy falu közül. Csak négy kilométerre volt Nérasolymostól, jobbra a Duna, balra a meredek hegyek, amikre mint fecskefészkek tapadtak az apró házak. Gu-

miabroncsból összedrótozott bocskoraikban nehezen kapaszkodtak fel az oltyán kecskepásztorok az esztenákig és a Sztojákovics-szőlőkig. Lenn a Duna-parton kis területen régi idők grandiózus épületei, a vasútállomás, vámhivatal, fűtőház, víztorony és az impozáns Mária Magdaléna szálloda. Amikor Báziást építették, nem farkaszkodott az osztrák szecesszió, most minden romos és kifosztott. A vasúti sínek még itt vannak, a végük felkunkorodik, mint egy kérdőjel, de innen nincsen tovább. Egy ittfelajtott vasúti kocsi valamikor beköltözött egy család, most is sokan vannak, közöttük három szép szőke leány, akik itt születtek. Talán elászi leszármaszottak, de már ők sem tudják. Van itt mindenféle náció, például egy öreg tengerész, aki hat nyelven beszél, állítólag török.

Árpád megpróbált egy nap horgászni, csak úgy sebészi cérnával, de azzal is fogott. Veszélyes dolog, ha az első horgászat eredményes, mert szenvedéllyé válik, így aztán, ha csak egypár órája volt, felpattant Zsuzsikára, és ki a Duna-partra! Ott nyugodtan üldögélt a zsinórok mellett, a határőrök ismerték, a parancsnok barátja.

Pergetőorsóval, ezüstös villantókkal járta a Dunát, és hálát adott a sorsnak, hogy ebbe a világvégi körzetbe került, ide a nagy víz mellé. Amikor horgászott, még a kicsi rektornak is meg tudott bocsátani, pedig őmiatta nem maradt benn tanársegédnek az egyetemen. De ha eszébe jutott, mi lesz vele és mi vár még rá az alma materben, mintha jeges szél, a Gornyáka fújta volna el a boldog perceket.

Este, mikor belépett a rendelőbe, ott ült a sziszegő, de most nem terpeszkedett el, sőt föl is állt.

– Rég nem láttam, dokikám! – vigyorgott, amitől még hosszabbak lettek a fogai. – Hallom, új bútort vett. Jól érzi magát itt, ugye?

– Ha már elvették a régit, muszáj volt – nézett most ő a szekus szemébe hosszan, hogy az értse meg, tudja, ki küldte a nyakára az ellenőröket.

– Tudja, miért jöttem? Van itt egy fiatal tanítónő, valami Ljubinka. Miért nem veszi ki a nyilvántartásból? Mi?!

– Mert szifiliszos, és nem fejezte be a kötelező kezelést.

– És akkor mi van? Írja be az injekciókat és kész. Senki sem ellenőrzi. Mit akar?

– Azt, hogy kezeljük, mert így hülye gyerekeket fog szülni.

– Az nem a maga baja. Azt ajánlom, adjon egy papírt, hogy egészséges. Világos?!

– Amíg én vagyok itt az orvos, ilyen papírt nem kap! – és leült a saját helyére.

– Én sem kaptam magától papírt, pedig három jelentéssel tartozik. Még várok, de már nem sokáig. Megértette, orvos elvtárs?!

Árpád nagyon jól értette, és azon gondolkozott, mégiscsak meg kellene beszélni Rékával, és átgázolni a Nérán, de annyira megszerette ezt a helyet, az embereket, a Dunát, a horgászást, és ha ő lelép, biztosan előveszik Marint is. Ó!

Szándi felesége szült, szép fiúgyermeket. Eljöttek az asszonnyal együtt, és nagy tisztelettel meghívták a keresztelőre. Árpád nem mondta meg, miben halt meg az a másik gyermek, pedig akkor örök időkre tisztáz-

hatta volna magát. Örömmel ment a cigány keresztelőre, és elvitte az édesanyját is, aki épp nála volt látogatóban. Egy kék százast dugott a pólyába, „Hogy vegyen magának egy menyasszonyt”, ahogy a szerbeknél szokás. A nagyszobában terítettek, arra az asztalra, amin Ionescuval boncoltak, és Kozma doktort a főhelyre ültették, pont oda, ahol a vastag gyertya állt. Az a gyertya most is ott volt, nem kellett másikat venni, maradt belőle a második keresztelőre is.

Ezek a cigányok pont úgy mulattak, mint a szerbek, és persze szerbül, csak muzsikus volt több. Meghívták a néptanácselnököket, a kollektívelnököket is, de nem jöttek el, talán ezért is hálásak voltak Kozma doktor-nak, hogy itt van. Az asszony egy óvatlan pillanatban kezét csókolt neki és az édesanyjának, mintha nem is ő köpte volna le alig egy fél évvel ezelőtt.

Másnap, amint csak lehetett, felült a motorra, maga mögé ültette az édesanyját, és elviharzott Báziásra. Szokott helyén, a régi kikötőben bedobta a fenekest fekete gilisztával, édesanyját beültette egy „kőfotelbe”, ő pedig villantózott. Réka nevezte el kőfotelnek azt a két félgömb alakú bemélyedést a kikötő cementezett falában, amihez a hajóról leengedett lépcsőt támasztották. Amikor még kikötöttek itt a hajók, de az nagyon régen volt. Most ideális napozóhely, akkor is, amikor a Gornyáka fűj...

Árpi kitartóan dobálta minél messzebbre a csillogó villantót, amit aztán lassú pergetéssel húzott vissza. Mindig oda kellett dobni, ahol a folyó sodra az öböl lustább vizével találkozik, onnan csap rá a se íze, se bűze csillogó ezüstkanálra a csuka, süllő és néha a raga-

dozó őn is. Ezt a horgászást szerette, mert megmozgatta minden izmát, pontosan kellett dobni, szinte célozni, és állandóan figyelni, mikor kell bevágni. A villantózás inkább vadászat, mint halászat, nem úgy, mint a fenékhorgászat, ahol csak ül az ember, és lesi, mikor biccent a bot vége.

Más villantót kötött, azzal sem fogott semmit, de nem is bánta. Forrón sütött a nap, sehol egy lélek, a tücskök és kabócák állandó ciripelése bódítóan keveredett a keserűbörök parancsoló illatával. Ha néha egy hajó elhúzott messze a túlsó part közelében, hullámokat vert, amik nagy késéssel érték el ezt az oldalt, és felcsaptak egészen a kőfotelekig. Ilyen volt Báziás, a világ legszebb helye, azért a legszebb, mert Áрпи most így érezte.

A boldogsághoz az kell, hogy az ember legyen elégedett azzal, ami van, használja ki azt, amit az élet nyújt, de egy percre se adja fel a jobb, a szebb utáni vágyát. Kozma doktor boldog volt, nagyon boldog.

Két fegyveres határőr állt meg mögötte. Ez máskor is előfordult, nézték, hogy villantózik, és beszélgettek vele. Most nem. Rászóltak, hogy szedjen össze, és menjen velük. Azt sem engedték meg, hogy felüljön édesanyjával a motorra, tolnia kellett egészen a sorompóig. Leültették őket szemben két ismeretlen tiszttel. Az egyiknek egy, a másiknak két nagy csillag volt a vállán, egyformán kövérek és izzadtak voltak.

– Mit keres a határzónában, doktor elvtárs? Nem tudja, hogy itt nem szabad horgászni?!

– Mások is horgásznak, a báziásiak...

– Azok szegény emberek, nem úgy, mint maga, aki-

nek nagy fizetése van – fenyegette meg a kétcsillagos, mint a bakát, ha nyitva van a legfelső gombja.

– Nem szégyelli magát, doktorka, csak így halászni, engedély nélkül!? Hát ennyire rá van szorulva? Nincs, amit egyen? – harsogta kivörösödve az egycsillagos, durvábban és hangosabban, mint a főnöke, hogy ezzel is bizonyítsa, mennyire egyetért vele. – És csak ilyen nyavalyás halacskákat tudott fogni? – rúgott bele a tényleg nem túl nagy halak füzérébe, amit Árpai édesanyja gondosan a padra akasztott.

Árpád nagy önuralommal válaszolt, de gúnyosan.

– Én proletár gyerek vagyok, a kicsi halat is megbecsülöm, őrnagy elvtárs. Maga megengedheti magának, hogy csak nagyot egyék..., de ki fogom venni a horgászengedélyt.

– Ahhoz még tőlünk is kell egy jóváhagyás. Lehet, hogy megadjuk, lehet, de... nem biztos – törölte meg izzadt arcát egy hatalmas zöld zsebkendővel, ami eredetileg kapca lehetett.

Marin ott állt a Zsuzsika mellett katonasapkában, begombolt zubbonyban, és odasúgta Árpának: – Ezek parancsot kaptak, hogy téged piszkáljanak. Ne törődj velük. Holnap várlak!

Árpád dühösen vezetett, az anyja sírt, de másnap délben mégis kikocsikáztak Báziásra, nem horgászni, csak fürdeni. Csak azért is!

Ferike roppant élvezte a Duna-vízet, nem akkor sírt, amikor Réka beletette, hanem akkor, amikor kivette a vízből. Árpai és Marin messze beúsztak és szépen kényelmesen csordogáltak lefelé a langyos folyóban, észre sem vették, hogy már több kilométerre elhagyták Bá-

ziást, csak akkor, amikor feltűnt Kalinovec szigete. Ilyen messzire nem merészkedett el Árpád soha, de most itt volt mellette a parancsnok, nem állt fönn a veszély, hogy egy túl hazafias határőr rálőjön. Arra gondolt, hogy a Dunát átúszni sem lenne probléma, éjszaka csobbanás nélkül, persze gyerekkel nem lehet.

Forró volt, és szúrta a talpukat az apró köves makadám út. Még ennél is rosszabb, ha tövisbe léptek, pedig bőven terem ezen a vidéken bogáncs, iglic és királytövis.

– Most elmegyünk Sándorhoz, és megiszunk egy pár üveg jégbe hűtött sört – kapkodta a talpát Marin a forró köveken. Időnként megálltak, ha tenyérnyi füves területet kaptak, hogy hűljön a talpuk.

Sándor hozott vagy tíz láda sört, és behűtötte a jégverembe.

Ez a jégverem tulajdonképpen egy, a hegyoldalba vájt barlang volt, a Mária Magdaléna vendéglő volt pincéje. Marin télen jeget vágatott a katonáival, beszórta szalmával, így elállt nyár közepéig.

Már nagyon szomjasak voltak mind a ketten, és pokolian égett a talpuk, mire a volt szálloda forrásához értek. Mindenekelőtt a talpukat hűtötték le, de nem ittak vizet, hogyne, majd inkább jégbe hűtött sört.

– Sört! Honnan? Tegnap a zlatikai tisztek megitták az utolsó üveget is – tárta szét karjait Sándor, a boltos.

– Nem baj – legyintett Marin. – Tulajdonképpen nem is jó így kimelegedve hideg sört inni. Inkább egy üveg jó bort. Sándor, milyen borod van?

– Borom? Semmilyen.

– Én nem is igazán akartam bort inni, inkább egy

vermutot, sok-sok ásványvízzel. Ugye milyen jó lesz?

– Sajnos, uraim, vermutom sincs.

– Te Árp! Őszintén megmondom neked, hogy nem is akartam vermutot vagy bort inni. Inkább egy férfias konyakot! Az kell ilyenkor a fáradt katonának. Sándor, egy üveg albán konyakot ide az asztalra!

– Albán konyakot? Az elfogyott.

– Akkor olyat, amilyen van.

– Semmilyen sincs – vigyorgott az üzletfelelős, pedig lehetett volna, mert ha sör és bor csak ritkán, márszódás hazai konyak annál több volt az üzletekben.

– Milyen italod van, Sándor, azt mondd meg végre!

– Csak Monopolom van, azt veszik itt az emberek, mert olcsó.

– Akkor legyen Monopol, egy félliteres – csapott az asztalra Marin –, de gyorsan, és két liter ásványvizet is.

– Ásványvíz, az nincs, de hozhatok a forrásból. Tölthetek egy kis málnaszörpöt a Monopolba? – szorgoskodott Sándor, mert málnaszörpje volt.

A nagy meleg ellenére itt kellemes, hűvös helyen állt a kecskelábú gyalulatlan asztal egy kőrisfa alatt, a régi állomás peronja mellett. Az épületet már rég széthordták, egy valamelyest ép szobájába költözött be a vegyesbolt.

– Árpikám, tudod, mire jöttem rá? Ez a Monopol nagyon jó így málnaszörppel. Te, nem is kívánok mást, mert pont ezt akartam inni. Ugye milyen szép az élet?! Lefokoztak, de itt vagyok, egészséges vagyok, az enyém a Duna, azt csinállok, amit akarok, azt iszom, amit... szeretek – és felhajtotta a rózsaszín lötytyöt. – Még tiszta szerencse, hogy nincsen ásványvize. Ez a Mária Mag-

daléna forrásvíz is van olyan jó. Minek beléje a széndioxid, így még egészségesebb. Hát nem? Most hazamegyünk, és tudod, mit eszünk? Őzsültet. Tegnapelőtt a legényeim közül valamelyik véletlenül – kacintott – lelőtt egy őzet. Betettük a sütőkemencébe, miután kivettük a katonák kenyerét. Még van egy egész comb! Jaj de éhes vagyok.

– Mit beszélsz, Marin? – kacagott a felesége, aki ott ült a Kozma családdal a vízparton. – Hát nem emlékszel? Tegnap a zlaticai főnökök elvitték, te adtad oda nekik. Mit ittatok?

– Áh, csak egy kis málnaszörpöt forrásvízzel, de nagyon éhesek vagyunk.

– Mit csináljak? Nekem most semmim sincs. Nem vártam vendéget – szabadkozott az asszony.

Marin fölállt, és parancsoláshoz szokott sztentori hangján elkiáltotta magát:

– Őrség! Ide hozzám.

Kiadta a parancsot a lihegő kiskatonának, hozzon néhány babkonzervet a raktárból, és kenyeret.

– És hagymát – toldotta meg a tisztfeleség, hogy ő is hozzájáruljon valamivel.

Nagyon jólesett a sok bab kevés hússal, amit Áрпи fogalmazott meg: – Rég nem ettem ilyen jót. Jobb ez, mint akármilyen pecsenye, még az őzsülnél is jobb.

– Én eredetileg is ezt szerettem volna enni, de ha már van őzsült, úgy gondoltam... – falt be egy nagy gerezd hagymát Marin. – Szerencse, hogy már nincs is.

Tíz perc múlva aludt a parancsnok, az elégedett boldog emberek álmát aludta. Egy nagy döglégy keringett körülötte, az sem tudta megzavarni.

Kaszás, az egyetlen magyar Nérasolymoson, sánta volt, ellőtték a lábát a II. világháborúban valahol Oroszországban. Itthon behívták a románok, ő átszökött Magyarországra, így aztán ott sorozták be. Bár a felesége és a gyermekei már szerbek voltak, ő még beszélt magyarul, de közben reszketett az ajka, talán attól félt, hogy téveszt. Legjobban a magyar katonai vezényszavakra emlékezett, ezeket harsogta, ha egy kicsivel többet ivott.

A barátja, Náná román volt és félszemű, volt vagy három-négy felesége, szerre mind otthagyták. Kaszás hordókat csinált, büszkén mondta is:

– Én pintér vagyok, hordókat gyártok, ez a Náná kádár, csak dézsát tud csinálni.

Nos, Kaszás megrendelt egy dézsát Nánánál, azt mondta, káposztának. Ő is meg tudta volna csinálni, de derogált neki, a hordókirálynak. Mikor beletette a káposztát savanyodni, a dézsa minden eresztékén folyt ki a víz.

– Te Náná, milyen dézsát csináltál nekem? Folyik ki belőle a víz!

– Te azt mondtad, káposztának kell, miért nem azt, hogy vizet is töltesz rá?

Ezen aztán évtizedek óta nevet a falu, már mindenki tudja, mégis újra elmondják, főleg a két főszereplő. Azért jó barátok. Az egyik magyar, a másik román, mégis inkább szerbül beszélnek, így könnyebb.

Marin, a bázisai parancsnok egyszer megengedte nekik, hogy lekaszálják a fűvet a felszántott határsáv és a tényleges határvonal között. Jól tudta, ezek nem szöknének át.

– Aztán mit csináltok, legények, ha látjátok, hogy valaki át akar szökni?

– Azt én meglátom – mondta a félszemű.

– Én pedig utánaaszaladok és megfogom – duplázott rá a sánta.

Hiába, ez a helyi érdekű humor időállóbb, és itt jobban értékelik, mint a viccolimpiászok aranyérmeseit.

Árpit nagyon felizgatta ez a történet, no nem a benne rejlő paraszti humor, hanem a kaszálás. Igen, az, hogy ő is kaszáltathatna a határsávon túl, és így beszerezhetné a téli szénát a lova számára. Marin jóváhagyta, Csika Szlávko egy hétig kaszált, aztán aláírt egy nyugtát, hogy eladott két szekér szénát a rendelőnek, amit a rajon ki is fizetett.

Akkor tudta meg a doktor, hogy egy egészségügyi ló napi öt kg szénát ehet. Jöhettek ellenőrizni, ott volt a széna a padláson, de a pénz is a fekete kasszában. És milyen jó volt, mert ebből lehetett villanykörtét, szegyet, papírt és más apróságot venni a rendelőnek. Sőt Árpád egy lovat is vett. Igaz, hogy vén, sovány gebe volt, de kisegítette Málát a sáros, nehéz utakon egy ideig. Amikor már nem tudott felállni, leadták a bőrét, pont annyit kaptak érte, mint amennyiért élő korábban vették.

Cirkusz jött a faluba. Tarka, foltos lovak húzták a pálmafák árnyékában lubickoló szirénrel és ásító oroszlánokkal telepingált lakókocsit, ami mögé egy valami-kor jobb időket látott fiákert kötöttek. Ott álltak meg a rendelő előtt, a szemben lévő iskola nagy örömeire.

– Megkérdeztem a cirkuszost, mennyiért adná el azt a fiákert, nekünk nagyon jól jönne, rugós, nem ráz –

mondta Csika Szlávko –, de nem akarta adni, kell neki reklámnak.

Bizonyságul a direktor azzal kezdte járni a falut. Minden utcasarkon megállt, összecsapott két cintányért olyan zajjal, hogy Vricsegájon is meghallották, de nem sokáig. Eltörött a fiáker egyik kereke. Most már ő jött Sztánko bácsihoz, hogy eladná a fiákert, de annyit kért, amin Árpád csak kacagni tudott. Benne is megmozdult a székelv ravaszság, és pont a negyedét ígérte. Nézegették a fiákert és alkudoztak.

– De kérem, nézze meg, méltóságos főorvos úr! Valódi bécsi féderek.

– És milyen rozsdások...

– A fája pedig pácolt dió.

– Már megette a szű...

Az asszony, a kétszemélyes cirkuszi trupp másik tagja, rárivallt a férjére: – Ne add olcsóbban, ez a bolond úgvis megveszi – mondta magyarul, mert azt hitte, hogy Románia szélén ebben a szerb községben úgyse értik.

– Igaza van, hölgyem, de annyira bolond nem vagyok, hogy ennyi pénzt adjak ezért a roncsért – válaszolt Kozma magyarul, amitől a cigányasszony, mert az volt, nem is lepődött meg túlságosan. Huncut és egy kicsit felsőbbrendű mosollyal most már németül biztatta az urát:

– Add oda a fenébe, úgysincs amit kezdjünk vele.

Árpi egy kicsit kivárt, aztán ő is németül mondta:

– Rendben van, akkor meg is egyeztünk, húzzák be az udvaromba a kocsit – nyújtotta a tenyerét, hogy a cirkuszos belecsapjon. Ekkor megszólalt Csika Szlávko szerbül, mert nem értette, mit beszéltek ezek az előbb.

Árpi is szerbül válaszolt, ezt viszont a komédiások nem értették.

– Jól van, méltóságos úr, de adjon hozzá egy liter cujkát áldomásnak.

– Adok kettőt! – csapott a tenyerébe a kupeckedő orvos könnyű szívvel, mert nem szerette a pálinkát.

Sztánko bácsi csak a cujka szót értette, de már nekiveselkedett, hogy húzza be a fiákert. Valahonnan előkerült a sánta Kaszás is.

– Mennyit adott érte, doktor úr?

– Amennyit a ló bőréért kaptam.

– A kereket majd megjavítom én, nem nagy dolog.

– Mi van itt? Itt mindenki magyar?

– Nem, csak mi ketten.

Három süldőt vágtak és egy borjút, ami szigorúan büntetendő, törvénybe ütköző cselekedet volt, de ennek „véletlenül eltörött a lába”, mit lehetett tenni?! Kelllett is, mert száz személyre terítették a kultúrotthonban, az új kollektívelnök beiktatását ünnepelték. Leváltották Csika Szlávkrét, és helyébe Bouda Frantiseket választották meg. Dehogyan választották, kinevezték, mégpedig a rajoni pártbizottság. A régi elnököt is a párt váltotta le, azt mondják, a megye utasítására.

Azt is rebesgették, hogy az öregot elkapták, amikor juhot lopott a közösből. Ez sem valószínű, mert egy elnök nem kell lopjon, egyszerűen elviszi mindazt, amit akar, és ugyan ki merné ezt tőle számonkérni!? Most már lehet, mert Csika Szlávko már nem tagja a Nagy Nemzetgyűlésnek, lejárt a mandátuma, más díszszert bet „választottak” a helyébe.

Nagy volt a felhajtás, cigányok és tamburások, egyik fogás a másik után, pohárköszöntők és taps. A rajoni elvtársakat meg kell tapsolni, még ha csak ímmel-ámmal is, de kötelező. Sokan jöttek, az utcán négy terepjáró és egy fekete Volga, ez a rajoni pártprímásé. Az aranyfogú főorvost mentővel hozták, és csak erőset ivott.

Bozsinkó, az iskolaigazgató is felállt, őt szívesen hallgatták.

– Druzsi!⁸¹ El kell mondjak egy esetet, ami itt történt nálunk, a szomszédban. Egy szerb elment fát lopni, de megfogta az erdész, aki gyermekkori barátja, sőt osztálytársa volt. Ezért nem akarta puskával bekísérni, de hogy mégis megbüntesse, ráparancsolt: vetközzön le csóréra. Aztán egy fához kötözte és ott hagyta. Jöttek a szúnyogok, és dagadtra szívták magukat a vérből. Hajnalban egy másik fatolvaj settenkedett arra, ez is barátja volt. Mikor meglátta rajta a sok szúnyogot, megijedt, és két kézzel kezdte lesepenni róla. „Ne! Ne! – könyörgött a megkötözött. – Hagyd őket rajtam, ezek már jóllaktak, ha lesepred, újabb éhesek jönnek.”

Mindenki megértette, hogy az elnökváltásról van szó. Legjobban Bouda, az új elnök tapsolt, és úgy ölelte meg Bozsinkót, hogy közben a hátáról két tenyérrel pallta le a képzeletbeli szúnyogokat.

Magyar ruhás lányok a tánccsoportból hozták az újabb fogásokat, Réka is beszállt egy mádzsarácba. Árpád pedig arra gondolt, hogy is juthatott eszébe elhagyni ezt a helyet, ezeket az embereket? Úgy érezte, itthon van, és ha a legnagyobb problémája, ami még reá vár, megoldódik, örökre itt is marad.

⁸¹ Druzsi (ljudi): emberek (szerbül)

Réka átszaladt az utca túloldalára, hogy nézze meg Milorád, a pap leánykáját, mert megígérte, erre a gyerekre ő vigyáz, és ma egy kicsit lázas volt. Nem sokáig volt oda, feldúlva, sírásra készen jött vissza.

– Amikor kimentem, utánam jött a főorvos, hogy mérjem meg a vérnyomását, mert fáj a feje. Bementünk a rendelőbe, én tenném föl neki a vérnyomásmérő mandzsettáját, de ő mást akart. Elkezdett ölelgetni, és megpróbált levetkőztetni. Nézd, a blúzom gombját is leszakította. Meglöktem, részeg is volt, és kiszaladtam – most végre elsírta magát.

Árpád kiitta azt, ami még a poharában volt és körül nézett, de nem látta az aranyfogút. Fölpattant.

– Ne bomolj! – húzta vissza Réka. – Ne csinálj újabb bajt, van nekünk elég nélküle is. De el kellett mondjam.

Árpád kirohant az utcára, de a mentő már nem volt sehol.

Nem ivott többet, de sokat töprengett azon, hogy mit csináljon? Ha úgy tesz, mintha nem tudna semmit, ez felbátorítja a főorvost, és máskor is zaklatni fogja Rékát. Ha felpofozza? Jaj, ez lenne a legjobb, de akkor neki befellegzett, mert az aranyfogú tönkreteszi. Ha csak megmondja, hogy ez mégse volt szép, az a primitív barom tutyimutyi férjnek fogja tartani, akit ki lehet játszani. Sehogy se jó. És ezt a szép mulatságot is elrontotta, de a legszörnyűbb az, hogy ilyen ganéj vezetőktől függ a sorsuk.

Másnap reggel Marin telefonált, hogy Báziáson egy embert megmarta a vipera, azt a csupasz képű kecskepásztort, aki szifiliszes is volt és veleszületetten gyengeelméjű. Az se biztos, hogy az, ami megmarta, vipera

volt, mert van itt más kígyó is bőven, de hátha mégis? Ilyenkor kígyóméreg elleni szérumot kell adni.

Milyen jó, hogy van egy Zsuzsikája, maga mögé ültette a kecskepásztort, és máris robogtak Bosnyák felé. A mentő, ki tudja mikor jön, ha egyáltalán jön, itt pedig emberéletről van szó! Lassan hajtott, mert az emberke minden kanyarban pontosan az ellenkező irányba hajolt ki, de szerencsére erősen kapaszkodott, mert nagyon félt.

– Márpedig szérumunk, az nincs! Miért pont itt lenne, ahol olyan gyakori a kígyómarás? – tártá szét karját Mark Frici bácsi. – De beszéljen a főorvossal, most jött be, a párthoz készül.

Tényleg ott volt, a rovarirtó szerrel sárgára pácolt szobájában. Megijedt, amikor Kozma doktor kopogtatás nélkül belépett. Óvatosan az asztal mögé húzódott, és biztonságból a széket is maga elé tolta. Árpád utána, és megmarkolta a nagy bogra kötött vörös nyakkendőjét.

– De kérem, nyugodjon meg! Doktor úr, kérem... De nem történt semmi. Igazán! Becsületszavamra mondom, nem történt semmi – emelte föl mindkét kezét.

Árpád nekilökte a falnak, a feje nagyot koppant, de a nyakkendőjét nem eresztette el.

– Mit akar? Mondja meg, mit akar?!

– Vipera elleni szérumot a betegemnek – mondta halkan, és nagyon élvezte a helyzetet.

– Ígen! Igen! Természetesen. Utánezek. Telefonálok, csak nyugodjon meg – próbálta kiszabadítani magát, de sikertelenül, le is pattant az ingéről a legfelső gomb. – Szerzek szérumot, de most már hagyjon bé-

kén! – keményített a hangján a főorvos. Árpád még egyet rántott a vörös nyakkendőn, de olyan nagyot, hogy az alig lélegzethez jutott főnök előrebukott, és kiestt a protézise. Az a szép, csupa arany felső fogsor kop-pant a sárga padlón. Négykézláb mászott az asztal alá, pártos nyakkendője végigsöpörte a mérgezett deszkákat.

„Most milyen jól fenéken lehetne rúgni” – gondolta Árpád, de nem tette.

– Ide figyelj, te trágyalé! – nézett le a főnökére. – Ha még egyszer, hangsúlyozom, ha még egyszer rá mered tenni a kezed a feleségemre, szétverem a pofádat. Megértetted?

– Hányszor mondjam, hogy nem történt semmi?!

– Meg se próbáld, mert lenyeletem veled a protézisedet, hogy aranyér lesz belőle.

Nagyon elégedett volt önmagával, úgy érezte, megbüntette a fickót, méghozzá úgy, hogy nem fog eldicsekedni vele. Azzal is tisztában volt, hogy ez az arany-szájú asztalos meg fogja bosszulni magát, ő lesz a fekete bárány a rajonban, és mindenben hibát fog keresni és persze találni ezentúl.

Berúgta a motort, az egyből indult, meg is simogatta Zsuzsikát, mert nagyon szerette. Mielőtt ráült volna, megszólította egy férfi, aki civil volt, mégis látszott rajta, hogy katona.

– Doktor elvtárs! Hajtson be azon a zöld kapun. Megértette?

– Értem, értem, de mi van ott?

– A szekuritáte. Fazecás kapitány várja. Most rögtön!

Legszívesebben elviharzott volna, de tudta, ezt nem lehet.

A kapu azonnal kinyílt, behajtott az udvarra, egészen hátra. Valami disznóólféleség mellett állt meg, ahonnan furcsa hangokat hallott, de nem disznóröfögést. Kíváncsian bekukkantott, és megrémült attól, amit látott. Négy-öt ember szilvakékre vert dagadt arccal, megbilincselve fetrengett a mocsokban. Az egyik mozdulatlanul feküdt, talán már nem is élt. Gyorsan elfordult, mintha nem is látott volna semmit, annál is inkább, mert a civil katona karon fogva vezette be a házba.

Ott ült Fazecás és persze a sziszegő felcser is. Kozma doktornak egy széket mutattak messze az asztaltól, a sziszegő zsebre dugott kézzel néhányszor körbejárta, de nem szóltak egy szót se. Sokáig.

– Nem vagyok magával megelégedve, doki! – törte meg a csendet a kapitány.

Árpád arra gondolt, most felelősségre vonják, amiért megfenyítette a főorvost, de rögtön el is hessentette ezt a feltevést, mert erről még nem tudhatnak. Még ők sem. Sajnos nagyon hamar rájött, miért elégedetlen vele a szekus, és jeges félelem borzongott végig a testén.

– Maga nem akar velünk kollaborálni. Nagyon rosszul teszi, fiatalúr, mert aki nincs velünk, az az ellenségünk. Ha nem vette volna észre, itt csak az történik, amit mi akarunk, mert mi vagyunk hatalmon! Úgy értem, hogy a Párt – úgy érezte, politikából ennyi elég, és visszatért a saját szakmájához. – Aki nem engedelmeskedik nekünk, azt... – és jobb kezével olyan mozdulatot tett, mintha leseperné az asztalt. Árpádban felötlött a dagadtra vert szerencsétlen emberek képe.

– Még meddig várjunk azokra a jelentésekre, amiket megígért?

– Én nem ígértem semmit.

– Dehogynem!

– Jó. Azt mondtam, ha ellenséges megnyilvánulásokat látok, majd szólok, de ilyenről nem tudok. Mit írjak?

– Azt, amit tegnapelőtt Sztojácoviccsal beszélt – nézte a jegyzeteit a főnök.

Árpád elmosolyodott, mert nagyon viszketett a nyelve, hogy elmondja, amit Sztojácovics bácsi mesélt: „Kiderült, hogy ki rondított oda a milícia padlójára. Tudja ki? A maga vadásztársa, a kopasz. Ő dicsekedett el vele Dráginál a büfében. Mindenki tudja, hogy haragszik a milicistákra, mert az megfogta, amikor deszkát lopott a kollektívából, be is zárták egypár hónapra, de nem fél, mert aláírt a szekunak. Besúgó!”

– Kérdem, miről beszéltek?

– A bázisai teknősbékákról.

– Maga bolondnak néz minket?

– Igen... és még valamiről – csúsztatott Árpád. – El dicsekedett az öreg, hogy van egy cigány szeretője – azt remélte ezzel fellazítja a hangulatot, de nem sikerült.

– Mi újság a két jugó fiúról?

– Nem tudom, de Bozsána haldoklik, most már csak napjai vannak hátra.

– Nagyon jó! – dörzsölte össze tenyerét a kapitány.

– Akkor a temetésére eljön mind a két bátyja. Ügyes legyen doki, kérdezze ki őket...

Ekkora aljasság hallatára Kozma félelme elmúlt, határozottan vágott vissza:

– Nem kérdezek senkitől semmit! Nem vagyok besúgó!

– De majd lesz! – tett eléje egy ív papírt és töltőtöl-

lat a kapitány. – Írja, amit diktálok: Alulírott, Kozma Arcadie⁸², kötelezem magam...

– Én ilyet nem írok – nyögte ki Árpád, pedig maga előtt látta a disznóólba zártakat.

– Nem? Akkor most itt hagyjuk magára, hogy gondolkodjon – kimentek és bezárták az ajtót. Órák teltek el. Árpád eleinte dühös volt, aztán elkezdett félni, végül úgy érezte, nagyon kell vizelnie. Dörömbölt az ajtón.

– Meggondolta magát? Aláírja?

– Nem. Vizelni akarok.

Amikor visszakísérték, a kapitány egy dossziét lapozott.

– Nézze, Kozma. Nem mondom, hogy doktor, mert maga még nem az. Itt van a vásárhelyi jelentés magáról: Kozma Arcadiét kizárták az orvosi egyetem hatodévről kommunistaellenes, pártellenes, szovjetellenes tevékenységéért. Ezt mi régóta tudjuk, de reméltük, magának megjön az esze. Nézze, ha vissza akar kerülni az egyetemre és orvosi diplomát akar szerezni, írja alá ezt a kötelezvényt, és legyen a kollaboránsunk. Ha nem, soha nem lesz diplomás orvos, felcser marad élete végéig.

Kozma Árpád hidegen gondolkozott. Ha aláírja, teljesen kiszolgáltatja magát ezeknek a vadállatoknak, és egyfolytában zsarolják. Ha nem írja alá, akkor üldözni fogják, nem lesz diplomája, de legalább nem kell szembeköpnie magát minden reggel a tükörben, amikor borotválkozik. Nemet intett, és hátat fordított nekik. Valaki beszólt az ajtón:

– Kapitány elvtárs, megdöglött egy disznó.

– Ássák el. De jó mélyre – hideg szeme meg sem

⁸² Arcadie: az Árpád romános változatban

rebbent, amikor az orvosra nézett. – Maga, Kozma, még gondolkozzon. Mi ráérünk. – Ismét kimentek.

És Kozma gondolkozott. Egy dologban biztos volt: nem ír alá semmit, és két-három napon belül átlép a határon Rékával és a gyerekekkel együtt. Most már idegesítette a többórás fölösleges várakozás, ő már úgyis eldöntött mindent, és ezen nem változtat.

Végre bejött, de csak a sziszegő.

– Rendben van, ha nem akarja, hát nem, de figyelmeztetem! – és pisztolyát az asztalra tette, megpörgette, végül úgy állt meg, hogy a csöve Árpádra irányult. – Figyelmeztetem, itt nálunk lőnek! Dokikám, itt lőőőőnek! Éles tölténnyel... a határ mellett is. Vigyázzon, hogy vezet, rossz az út. Nehogy eltévedjen.

Már alkonyodott, amikor kieresztették a zöld kapun, de boldog volt, amikor az becsukódott mögötte. Pont akkor egy fiatal nő lépett be, felismerte, Ljubinka volt. Furcsállta, hogy Zsuzsikát nem ott találta, ahol hagyta, hanem a műhely előtt.

A Duna-parti büfében sört mértek, ami ritkán fordul elő, és nem is volt hosszú a sor. Árpád két korsóval hörpintett föl, soha még ilyen jól nem esett neki ital, aznap még nem evett és vizet sem ivott.

Zsuzsika egyből beugrott, de a lámpája nem gyuladt ki, se a hosszú, se a rövid fázis, pedig már sötétedett. Annyi baj legyen, gondolta, olyan jól ismeri az utat, hogy behunytt szemmel is hazatalál. Felült és indított. Erre még emlékezett.

A harmadik faluban találtak rá vérző fejjel, önkívületi állapotban az összetört motor mellett. Nekiment egy sziklának.

Jöttek a betegek, mondták a maguk kis panaszát, és Beregi türelmesen meghallgatta őket, pedig egy vulkán forrt, dübörgött benne. Ordítani szeretett volna, és lecsavarni nyakáról a saját fejét, hogy jobban verhesse a falba. Hogy lehetett ilyen felületes, ilyen hanyag?! Ezt nem fogja megbocsátani Cămătaru, és nem is teheti, mert az exhumálásról a tartományi főorvost is értesítik. Mi több, maga a tartományi főorvos fogja megbüntetni hanyagságért, vagy ahogy ezt nevezik, szakmai mulasztásért.

– Ahogy mondom, három-négy napig hígabb a székletem, aztán pár napig normális..., hasmenés..., székrekedés..., normális. De nem mindig!

„Engem, Beregi Sándort szankcionálni fognak szakmai mulasztásért. Ezt fel fogják olvasni a rajoni gyűlésen, sőt egész Szucsáva tartományban, ahol rengeteg kollégám van, akik ismernek. Lesznek, akik sajnálni fognak, de olyanok is, akik örvendenek, hogy végre elkapta Beregit is a gépszíj! Természetesen Vásárhely is értesül egyik növendéke hanyagságáról. Winkler elvtárs önelégült sóhajjal jelenti majd be egy akármilyen gyűlésen – de lehetőleg minden gyűlésen –, hogy mi idejében megmondtuk, elvtársak: nem szabad Beregit rászabadítani a dolgozó emberekre!”

– De észrevettem, hogy ha pirított hagymát tesz a feleségem a puliszkára, máris szaladhatok a kerítés mellé...

„Csak azt fogják felolvasni, hogy utolsó figyelmeztetésben részesültem szakmai mulasztásért, de azt már nem, hogy mit is mulasztottam el? Mindenki azt hiheti rólam, amit akar, hogy vénásan adtam az olajos injekciót, kikapartam valakit, és perforáltam a méhét, belefajtottam egy újszülöttet a fürdővízbe, vagy akármit. Pedig csak annyi a bűnöm, hogy kiadtam a halotti bizonyítványt egy nagyon beteg embernek anélkül, hogy megnéztem volna a hullát. Az, hogy pont akkor én is beteg voltam, az nem érdekel senkit.”

– Azt mondja a szomszédasszony, hogy egyek meg mindennap egy ujjbegynyi élesztőt. Szabad, doktor úr?

– Hogyne, hogyne, de még mennyire – nyugtatta meg a hajdani bírót, aki újabban hetente részletesen beszámol szerveinek működéséről, általános állapotáról és a hangulatáról.

Beregi hangulata enyhén szólva a balánbányai béka feneke alatt volt, de kit érdekel egy orvos saját baja? A beteget nagyon is érdekli, milyen hangulatban van az orvos, de csak azért, mert fél, hogy felületes, pontatlan, esetleg durva lesz vele, a pácienssel. Hogy az orvosnak milyen szenvedést jelent a saját betegsége, furdaló lelkiismerete, családi, emberi problémái, az ő baja. Oldja meg, azért orvos.

Az orvost csak úgy szeretjük, mint a színészt, ha kedves, mosolygós, jókedvű, vagy a papot, aki soha senkinek rosszat nem tesz, mindenki panaszát meghallgatja, de ő maga sohase panaszkodik.

Beregi türelmet parancsolt magára, elvégre Chirila bácsi nem hibás azért, mert ő bajban van. Nyilván Chirilának is megvan a maga baja, nem szórakozásból jár a

rendelőbe, hogy az orvost bosszantsa. Azért jön, mert beteg, vagy betegnek hiszi magát, de lehet, hogy nincs is semmi baja, csak egyszerűen fél valamitől. És akkor hová menjen? A kocsmába, a párthoz? Akkor már inkább az orvoshoz.

Sándornak sikerült valamelyest megnyugtatnia magát, csendesen, természetesen viselkedett egész délelőtt, pedig belül reszketett minden szerve. Nem merte volna elmondani senkinek, de büszke volt, hogy sikerült az önmagára erőszakolt nyugalom, mint lelki gyakorlat. De kinek is mondhatta volna el? Emiliával nem lehetett beszélni. Úgy járt, mint az alvajáró, meghallgatta az embert, de nem válaszolt, nem mosolygott, nem haragudott, egyszerűen nem érdekelte semmi. Ennek ellenére Sándor elmondta nagyjából a problémáit, amire a lány csak legyintett, mint Ticho.

Ticho a változatosság kedvéért a vállát vonogatta. Minek akkora felhajtást csinálni, ő azokban az időkben, amikor nem volt orvos, soha meg nem nézte a halottakat, de kiadta a bizonyítványokat. Igaz, gyilkosság nem történt!

Beregi nem hibáztatta Tichót, bár egy cseppet haragudott rá, hisz ő hozta az ágyába a halotti bizonyítványt, hogy írja alá. Igaz – de miért írta alá?!

Annyira lefoglalta a saját baja, hogy nem is tudott másra gondolni, még fel sem tette a kérdést, vajon miért ölte meg Atitienu Sandut? Egyáltalán, tudja ezt valaki? Akivel beszélt, csak a fejét csóválta, és sajnálta a könyvelőt. Florian tudta, de ő hallgatott.

Berregett a telefon, Birtalan Ákos hívta, hogy elpanaszolja: meg kell nősüljön, el kell vegye a ravasz védő-

nőt. Azt mondja, a Párt ráparancsolt, és ő nem mer ellenkezni velük, attól fél, kizárják.

– És akkor mi van? Engem is kizártak, mégis itt vagyok.

– Téged csak az egyetemről zártak ki és az Ifjúsunk Szövetségből, az még nem a Párt, ettől még élhetsz, de akit a Pártból zárnak ki, annak lehetetlenné teszik az életét, az eltemetheti a karrierjét, a jövőjét, az már szinte halott ember... Jó, azért még gondolkodom, valamit ki kellene találni...

„És az én jövőmmel, az én karrieremmel mi lesz?! Ezen sem ártana gondolkozni...!” – tért vissza Sándor, mint minden beteg, oda, ahol neki fáj – mert minden betegnek a saját baja a legfájdalmasabb.

Beregi felcsengette Cămațarut, gondolta, jobb, ha ötöle értesül első kézből a történetekről. Elmondott mindent, azt, hogy Avădanei Alexandru komoly beteg volt, ő pedig grippével feküdt, ezért nem nézte meg a hullát.

A főorvos csak hümmögött, nem szidta meg, de egy szóval sem bátorította. Felszólította, hogy részletesen írjon le mindent, és küldje be a rajonhoz.

– De nagyon vigyázzon, doktor Beredzsi, mert minden szónak jelentősége van a törvényszék előtt.

– Törvényszék?! – álmélkodott Beregi.

– Hát mit gondoltál, édes egyetlen magzatom, hogy megúszod egy csip-csup kis szankcióval?! Itt gyilkosságról van szó, tehát törvényszék elé kerül, legalábbis én azt hiszem...

– Mit csináljak, főorvos úr?

– Nem tudom. Még nem voltam ilyen helyzetben... Talán jó lenne, ha keresnél magadnak egy megbízha-

tó ügyvédet... És küldje ő azt a memóriumat, de vigyázzon, mit ír!

„Mire vigyázzak? Csak az igazat mondhatom és írhatom, úgy, ahogy volt.” „És mi van akkor, ha nem hazudott? Inkább mondja azt, amit kell!” – zúgta az emlékezete, rövid időn belül már másodszor. Leült, és orvosi precizitással leírt mindent, pontosan úgy, ahogy történt.

Emilia továbbra is közömbösen viselkedett, talán azért, mert ma reggel felelősségre vonta, hol volt az éjszaka? Remélte, hogy úgyis meg fogja mondani az igazat, aztán összeölelkeznek. A lány nem mondott semmit, mégis összefeküdtek, de nem sok örömmük telt benne. Utána némán heverték egymás mellett az ágyon, külön-külön rágódva a saját problémájukon, mert Emiliát is bántotta valami, de nem beszélt róla.

– Ismersz egy jó ügyvédet? – törte meg Sándor a csendet.

– ...Bunescu⁸³, Dorohoi-ban – válaszolt a lány, mint akinek úgyis minden mindegy.

Már csak jó ember lehet ilyen névvel – gondolta Sándor, és másnap reggel beutazott hozzá. Kellemes fiatalember volt, barátságosan fogadta a doktort, már tudott az ügről, alaposan kikérdezte, és eltett egy példányt a memóriumból.

– Tisztelt doktor úr, az ön esete, bárhogy is nézzük, törvénysértés, mint ilyen, törvényszéki elbírálás alá esik a hatályos paragrafusok értelmében, ami a szakmai tevékenységben elkövetett mulasztást bünteti.

– De ügyvéd úr! – Nekem nincs meg az államvizsgám, engem kizártak...

⁸³ Bunescu: „Jófalvi”, egyébként a bun jelentése jó

– Nem érdekes! – emelte fel a kezét az ügyvéd. – Ez nem tartozik az ügghöz, mert önt nem szakmai inkompetenciából elkövetett bűncselekménnyel vádolják, hanem szakmai mulasztásért. Érti?

Beregi csodálta az ifjú ügyvédet a pontos megfogalmazásokért, határozott megállapításaiért. És önmagán is csodálkozott, hogy igazmondási kényszerében rögtön kifecsegte, hogy nincs államvizsgálója, pedig erről nem is érdeklődött senki. „Vajon amikor a betegek bejönnek hozzám, azok is elmondanak mindent, mint én az ügyvédnek? És Emilia is mindig őszinte hozzám?” – kérdezte önmagától azt, ami a legjobban izgatta.

– És milyen döntésre számíthatok?

– Hogy milyen ítéletre számíthat? – ez a kifejezés már sokkal kevésbé tetszett Bereginek. – Hát... tudom is én? A legjobb az lenne, ha felmentenék, abban az esetben csak az exhumálás költségeit köteles megtéríteni. Azt így is, úgy is. De ha elítélik, az sem nagy ügy, nyolc–tíz hónapot, legfeljebb egy évet kaphat.

Sándor megdermedt, nyelni sem tudott. Nem nagy ügy az ügyvédnek, de neki, Bereginek, akármilyen kevés, ha börtönbüntetés, az végzetes lenne. Egy börtöntölteléket soha vissza nem vesznek az egyetemre, még ha még egyszer fölfedezi a Koch-bacilust, akkor sem. Úristen, mit lehet itt tenni?!

– Várjon nyugodtan! – biztatta az ügyvéd –, majd ha a nyomozás megkezdődik, úgysis hívatják az ügyészségre. Valószínűleg mint tanút is ki fogják hallgatni a gyilkosság ügyében, és mint vádlottat a szakmai mulasztás esetében – elmenőben még mondott valamit, ami meglepte Beregit. – Tegnap is volt nálam egy hi-

dești-i, egy lány, valamilyen Emilia. Megbízott Atitienu védelmével... valamilyen rokona, ugye?

– Ó nem, dehogy... – motyogta Sándor, és hirtelen megvilágosodott előtte: a sötét folyosó, ahol csak egy cigaretta parázslott, Titi beszélt és Emilia sírt.

Napokig nem szólt semmit a lánynak, pedig már nagyon szerette volna tisztázni a kérdést, de Emilia nem segítette hozzá.

Ha kérdezett valamit, csak vállat vont, igaz, néha már mosolygott egy picit, és egyszer megsimogatta Sándor nyakát. Azt a gondolatot, hogy március elsején össze kell házasodjanak, Sándor elhessentette magától, Emilia is hallgatott, pedig vészesen közeledett a nagy nap.

Két kosztümös hölgy kereste Beregi doktort, kabátjuk hajtókáján vöröskeresztes jelvény, hangosan köszöntek, és erélyesen szorítottak kezét, mint az aktivisták. Olyasfélék is voltak, szociális nővérek a botosáni Gyermek Házától. Beregi már rég kérte, vizsgálják ki Sanda gyermekeinek az ügyét, szerette volna átutalni őket.

– Két ilyen szép, egészséges gyermeket minek vigyünk a Gyermek Házába?

Beregi elmagyarázta a bonyolult családi helyzetet, hogy a leányanya sem férjhez, sem haza nem akar menni. Eltekintve a durva kézfogástól, jóindulatú, megértő háziasszonyok voltak a nővérek, és kitűnő megoldást javasoltak.

– Nos, leányom! Befogadjuk a gyermekeidet és téged is, amíg szoptatsz, de ha tovább is ott akarsz maradni, takarítónőnek alkalmazunk a Gyermek Házába. Meg-

felel? Sanda sírt örömében és bánatában, mert azt hitte, rögtön elviszik.

– Sír! – mondta Rongybaba, és szépen köszönt.

– Ezt is maguknak adom... vagy én fogadom örökbe.

Rongybaba az orvos lábába kapaszkodott, mögéje bújtt, onnan lesett a nénikre.

Pár nap múlva behívták Dorohoi-ba az ügyészségre, egy Bányai Dezső nevű ügyész hallgatta ki, magyarul is megszólalt, de a kihallgatás románul folyt. Rengeteg kérdést tett fel, zömmel olyanokat, amiről nem volt szó a memóriumban. A halotti bizonyítvány kibocsátásának körülményei különösen érdekelték.

– Ki jött a halotti bizonyítványért?

Tényleg, ki jött? – gondolkozott Beregi, de nem emlékezett rá. Ezt csak Ticho tudja.

– Úgy tudom, maguk Atitienuval szoros baráti kapcsolatban álltak!

– Ez túlzás, tény, hogy nagyon kedves volt hozzám, meghívott magához, sőt ki is segített.

– Mivel segítette ki?

– Eladott egy kerékpárt részletfizetésre.

– Még mennyivel tartozik neki?

– Semmivel, kifizettem.

– Sokszor ittak együtt Atitienuval, és hol találkoztak?

– Egyszer Titinél otthon, szilveszterkor, ott többen voltunk. És egyszer nálam, csak ketten.

– Mondta-e magának, hogy haragszik Avădaneira, vagy azt, hogy meg akarja ölni?

– Soha, még a nevét sem hallottam tőle.

– Maga hol volt, amikor Atitienu elment a halotti bizonyítványért?

– Nem tudom, ki jött a bizonyítványért, én feküdtem a szobámban.

– Betegszabadságon volt?

– Nem, de beteg voltam, grippés. Előző nap nem is tudtam magamról, Emilia vigyázott rám.

– Milyen kapcsolat volt Atitienu és Emilia között?

– Ismerték egymást.

– Tud róla, hogy régóta intim kapcsolat van közöttük?

– Nem tudok róla, de... nem hiszem.

– És maga és Emilia között milyen a kapcsolat?

– Intim.

Sándor gondolatokba merülve ment ki, alig ismerte fel Floriant, a milicistát, aki a fülébe súgta:

– Mit mondott arról, hogy mi négyen a szövetségi bolt raktárában voltunk, mielőtt az leégett?

– Semmit – csodálkozott Beregi, mert ha az ügyész kérdezi, bizony elmondja.

– Ne is mondja el soha senkinek, mert jaj magának és mindannyiunknak!

Floriant is kihallgatásra hívták, azt mondta, csak reggel megy haza.

Sándor szerencsére azonnal kapott egy alkalmi kamiont, egyenesen a szőke asszonyhoz ment, és már nem érzett semmilyen lelkiismeret-furdalást. Tejszínű mellei és combjai, egész szőke kitárulkozása, gyermekes, szinte bamba odaadása ellenére csak langyos ölekezés volt.

Most végre megértette, hányadán áll Emiliával, de nem volt benne semmi bosszúvágy, csak fájt. Fájt, mert hazudott neki, félrevezette, a bolondját járatta vele. Fájt, mert elmúlt. A szőke asszony azzal vigasztalta, hogy

Emilia nem is érdemel ilyen férfit, de nem tudott úgy csókolni, mint Emilia.

Sándornak az is megfordult a fejében, hogy ő sem jobb, mint a lány, az legalább betartott egy sorrendet, előbb volt Titi, aztán jött ő, de ez sem igaz, most már biztos, hogy legboldogabb perceiben is csak osztozkodott a lányon.

De mi lesz a gyerekkel? Ez nem hagyta nyugodni, és jobban izgatta, mint a reá váró per és az ítélet.

22

Drága barátaim!

Nagyon rég nem írtam, de nem volt lelkierőm hozzá. Két hetet feküdtem a pszichiátrián ideg-összeroppalással, de még most sem vagyok igazán jól.

A válást kimondták, de nem mentem férjhez Mirceához. Őszinte leszek: ő felment Bukarestbe egy magasabb beosztásba, de engem nem vitt magával. Van neki egy fiatal szeretője az újonnan jöttek közül, az ment vele. Kész. Már nem én vagyok az EKG főnöke, jött egy idősebb pasas, aki csak előadótanár, de elvárja, hogy professzornak titulálják. Undok egy alak.

Visszajöttem a kövesdombi szobámba, milyen szerencse, hogy nem adtam föl. Jó nektek, mert élvezettel teszitek azt, amit kell, meg is becsülnek érte, és senki sem akar kitérni a helyetektől. Boldog emberek vagytok és erősek. Maradjatok is meg ilyeneknek!

Én idegileg teljesen kivagyok, itt minden olyan rideg és idegen, engem senki sem szeret, és amióta is-

mét Pollák Margitnak hívnak, bármely percben kirúghatnak az egyetemről, már nincs, aki megvédjen.

Keressetek nekem is egy világvégi helyet, elmegyek innen, hogy ne lássam ezt a sok kárörvendő pofát, és ami még ennél is rosszabb, a latin kollégák arcán a megtűrtnek kijáró udvarias hamis mosolyt. Meg is kérdezték tőlem, még meddig akarok a klinikán maradni? Nem tudom. Már semmit sem tudok. De egyvalamit mégis: valahol nagyon elrontottam, és nincs erőm újramezteni. Legalábbis egyelőre nincs.

A régi baráti szeretettel:

Margit.

23

Kozma Árpád csak a negyedik nap tért magához a kómából. Első gondolata az volt, mi történt a mennyezettel, beázott? De azt sem látta rendesen, a bal szeméhez kapott, persze az be volt kötve. Réka fogta le a kezét, és próbálta megnyugtatni.

– Nem szabad levenni, maradj nyugodtan! A kórházban vagy, volt egy baleseted a motorral. Agyrázkódás.

– Pisilni akarok – és megpróbált felkelni, de visszaesett, elájult.

Több mint két hétig tartott, amíg annyira talpra állt, hogy be tudott menni a rendelőbe. Addig Réka tartotta a frontot.

Ökörnyál úszott a levegőben, szüreteltek a bázisai hegyen, ahol alacsonyan repültek a vadludak. Ősz volt. Marin kecskegidát sütött a Duna-parton, ott, ahol fürödtek a nyáron. Most ezrével hápogtak a vadrucák,

a sima vízen színültig megrakott uszályok csorogtak lefelé a folyón, lassú pöfögéssel. Az emeletes, gazdagon kivilágított luxushajókról kihallatszott a zene, ezek Belgrádon, Budapesten át Bécsig mennek. Jó nekik, ott már szabadság van.

– Itt a legjobb, Árpika – töltött édes karcost az agyagcsuprokba az ismét főhadnagy Marin, és sugárzott belőle az elégedettség. – Mindjárt kész, meglátod, a szopós kiskecske a báránynál is finomabb. Egészségedre! Örüljünk, hogy élünk. Te is örülj, Árpi, pusztuljanak az ellenségeink.

Este százával villogtak a szentjánosbogarak Báziáson, a gyerekek egyet-kettőt a homlokukra kentek, ezek már nem villogtak, de halálukban is világítottak.

Kényelmesen kocgott Málá a réten át a parasztaszfalton, kellemesen rugózott alattuk a cirkuszi fiáker. Mégis Árpi megérezte a legkisebb gödrt is, ilyenkor valamilyen fájdalom nyilallt a fejébe. Réka megfogta a gyeplőt, hogy a kanca lépésre váltson.

– Nekem se tesz jót a rázás. Azt hiszem, hogy terhes vagyok – súgta, és bebújt Árpi hóna alá. Balra a Duna hömpölygött, jobbra a hegyek sötétje, felettük a csillagos égbolt. Boldogan ölelkeztek össze.

Árpád bevallotta a két korsó sört, de egy szót sem szólt arról, ami a szekuritátén történt, a disznóólba zárt agyonvert emberekről és persze az aranyprotézis kihullásáról sem. Ott a pisztolycső sötét nyílása előtt úgy döntött, át kell szökni Jugoszláviába, de most egészen más a helyzet, megváltozott minden. Egyrészt még elég gyenge az agyrázkódás miatt, várni kellene még legalább egy hónapot, de akkor már közeledik a tél. Másrészt,

ha Réka terhes, nem teheti ki egy ilyen veszélynek, meg-erőltetésnek, mert elvetélhet. De ha szerencsésen át is jutnak, mihez kezdenek a vadidegenben egy csecsemővel és egy másikkal, aki már úton van?

– Mire gondolsz, édes, nem örülsz?

– Arra, hogy igaza volt Marinnak, amikor azt mondta, itt a legjobb, és boldog vagyok, hogy lesz egy kislányunk.

Kukoricával, szőlővel megrakott szekerek gördültek lefelé a faluba, és, hogy neki ne fussanak a szövetkezeti boltnak, a kocsisok erősen vissza kellett húzzák a gyeplőt. A szegény, fáradt lovak kínlódva, nyihogva fékeztek a lefelé igyekvő terhet, és nem értették, miért ilyen durva velük a kocsis, hiszen ők egész nap keményen húztak.

A rendelőben is sok volt a munka, meg aztán minden iskolást meg kell vizsgálni ilyenkor ősszel, a soros oltások tömege, kiszállások Néraaranyosra, Néramezőn is be kellene indítani egy egészségügyi pontot, és jó lenne végre hozzáfogni a körzet egészségügyi monográfiájához. Persze ehhez a vidék történelmét, gazdasági-szociológiai viszonyait is meg kell írni.

Jó lesz elbeszélgetni az öregekkel, például azzal a nagy bajuszos bácsival, aki még a Monarchiában bíró volt és kardot viselt, vagy Sztojácoviccsal, aki nagyon sok mindent tud. Árpád nagyon remélte, erre is sor kerül, de csak a télen, mert most rengeteg sürgősebb teendője volt.

Ilyenkor szokták hívni az embert a rajoni főorvoshoz, be is ment. Legnagyobb meglepetésére nem az aranyfogú ült az asztal mögött, hanem a helyettese.

– A főorvost áthelyezték, egy aggmenház igazgatója lett Temesvár mellett. Jó neki, megszabadult innen – sóhajtott az új főnök, akit Árpai alig ismert, nemrég jött ide. – Doktor elvtárs, magát is elhelyezték innen, el kell hagyja Nérasolymost a doktornővel együtt.

– De hát miért? És hová? Mi történt? – tört ki Kozmából a sok kérdés, és hirtelen megfájdult a feje.

– Nem tudom. Itt van a megyei főorvos utasítása, át is adom. Azt írja, hogy azonnali hatállyal, és majd a minisztérium dönt, hová helyezik magukat. Sajnálom, de lehet, pont ez a szerencsénk, mert csak jobb helyre kerülhetnek, nem rothadnak meg itt, a világ végén – rázkódott össze undorral az újdonsült főnök.

– De mégis, miért kell elmenjünk? Igaz, összeveszttem a volt főorvossal, így akarja megbosszulni magát?

– Szó sincs róla. Ő boldog, hogy megszabadult innen, és már nem érdekli ez az egész vacak. Inkább azok... ezek itt – mutatott a zöld kapu felé, de rögtön el is fordult, mintha attól félne, meglátja valaki.

– Tehát a szekuritáté akarja, hogy elmenjek innen, de miért?

– Miért? Miért? Mert megbízhatatlan elem, aki bármikor disszidálhat. Megértette? De én nem mondtam semmit! – tette tenyerét a szájára, majd gyorsan keresztet vetett háromszor. – Menjenek el gyorsan, nehogy nekem is bajom legyen! Bár én is mehetnék, mennék bárhova boldogan...

Mikor hazaért, tőle három háznyira az utca végén megpillantott egy zöld őrbódét, és benne egy fegyveres katonát. Ez eddig nem volt itt. Nyilván ez reájuk vigyáz, mert innen csak egy ugrásnyira van a határ.

Nem búcsúztak el senkitől. Reggel beültek Bránko postakocsijába, Ferike aludt, Réka sírt, Árpád is, de elfordult, hogy ne lássák. Báziáson a sorompónál kiszállt, és megölelte Marint, tőle elbúcsúzott.

– Jó neked, hogy megszabadulsz innen. Biztos olyan helyre kerülsz, ahol van vasút, bejársz a városba, mozi, színház, pezsgő élet, kultúra. Ha majd a Lloyd teraszán sörözöl, gondolj rám. Meglátod, sokkal jobb lesz. Micsoda szerencséd van. Mondd, ki segített?

Árpád nekiajándékozta az összetört Zsuzsikát, még meg lehetett javítani. Megbízta, hogy a bútorát adja a cigány traktoristának. Akitől az első csirkét és bort kapta, Ferike rácsos ágyát a papnak, mert a lányára már nem tudnak vigyázni.

Hajnalodott, és ők szembegurultak a nappal. Hamarosan feltűnt Kalinovec szigete. Talán mégis ez volt a Senki szigete? Egészen biztos.

24

Megtörtént az exhumálás, a kis szőke könyvelő még alig változott valamit. Iași-ból jött egy orvos a Törvényszéki Orvosi Intézetből. Jelen volt Bányai Dezső ügyész, Florian és Beregi doktor.

Fulladásos halál, állapította meg a törvényszék is, bár a nyak bőréen nem voltak szemmel látható külsérelmi nyomok, de az ügyész már tudta, hogy Atitienu egy sállal fojtotta meg Sandut! A reumás szívbillentyű-szűkületet is megtalálta a kórboncnok.

„És ha akkor kimegyek betegen, és megejtem a halottszemlét, ugyan mit láthattam volna Avădanei nya-

kán? Most sem lát semmit a szakember! Igaz, akkor is meg kellett volna nézzem.”

Délután megpróbált olvasni, de nem tudta a sorokat követni, egyre nőtt benne a bizonytalanság. Milyen ítéletet hoz a törvényszék? Ha nem mentik fel, mi lesz a jövője, visszakerül-e még az egyetemre, lesz-e belőle valaha az életben diplomás orvos, vagy felcser marad, mint Ticho? És itt van Emilia, vele is tisztázni kellene a helyzetüket.

Mintha csak megérezte volna, bejött a lány, leült az ágy szélére. Szeme könnyes volt. Sándor a karcsú derekát, pihegő melleit nézte. Milyen jó volt csókolni, simogatni, széles ajkai között eltűnni, belé szívódni! Megsajnálta a lányt és egy kicsit önmagát is. Tétova, mégis közeledő mozdulatot tett, kezét Emilia térdére csúsztatta. A lány elkapta Sándor kezét, arcához szorította, csókolta, térdre esett az ágy előtt, és hangosan zokogva rávetette magát a fiúra. Rángatódzott, fuldokolt, szenvedett a gyönyörű test.

– Bocsáss meg... ha megbántottalak... de nagyon szeretlek!

Ahogy a lány hozzáért, abban a pillanatban úgy érezte, hogy valahány nő közül, akiket eddig ismert, Emiliával a legjobb. De most uralmat parancsolt magára.

– Mit csinál a gyermekünk? – simogatta meg a lány hasát, amin nem látszott semmi, de mi is látszana egy alig három hónapos terhességen? Emilia befészkelődött, szinte belébújt Sándorba, akár egy doromboló kiscica.

– Šoninak fogjuk keresztelni, ugye? De ha nem szeretünk, akkor nagy hassal mehetek az anyakönyvvezető elé.

Ez így igaz, gondolta Sándor, és március elseje is elmúlt, de egy-két dolgot végre tisztázni kellene. Állítólag a férfiak logikája akkor a legbiztosabb, ha ölelkezés után már kifújták magukat, de nem jutottak el addig.

– Azt mondják, Titi szeretője voltál. Mondd meg az igazat, nem változtat a helyzetünkön.

– Ugyan, Şoni, hogy hihetsz el ilyesmit?! Igaz, megpróbált udvarolni, de nekem nem kellett.

– Miért jártál Dorohoi-ba, hogy védőügyvédet fogadj neki?

– Miért? Mert a családja megkért, és ismerem Bunescut.

– Még azt mondd el, miért sírtál szilveszterkor, amikor Titivel beszélgettetek a folyosón. Miről volt szó?

– Miről? Már nem is tudom, valamit meg kellett beszéljünk... Ugyan, Şoni, ne légy csacsi... Te vagy az első férfi az életemben, és remélem, az utolsó, nekem nem kell senki más...! Hát nem emlékszel az első éjszakánkra? És másnap reggel, amikor behoztam neked egy lepedőt?... Şoni, szeress!

Sándor emlékezett a lepedőre, és arra gondolt, hogy ott a sötét folyosón biztosan a cigánylány szereplését beszélték meg Titivel... és ő csak képzelte, hogy sír Emilia. Mikor kitisztult az agya, elhatározta, hogy mégis csak elveszi a lányt, de egyelőre ezt nem mondta meg neki.

Nem mondta meg, pedig Emilia naponta eszébe juttatta, és sürgette a házasságot.

Kírták a tárgyalás napját. Beregi Sándor is megkapta az idézőt mint vádlott, amin Emilia nagyon csodálkozott, ő is azt hitte, esetleg szankcióról lehet szó.

– És neked mi bajod lehet, Şoni?

– Bezárhatnak, akár egy évre is.

Emilia, hozzá nem illő komolysággal, komoran bámult Sándorra, mint akiben egy világ omlik össze.

A születésnapját még megünnepelték a rendelőben, Beregi saját kezűleg készítette el a szendvicseket, paradicsompasztával, savanyú uborkával nyolcasokat, szíveket, csillagokat rajzolt ki rájuk, Lupăceanut elküldte sörért, Ilcut a legelőre virágot szedni, abból kapott minden nő egy csokrocskát, Sanda, sőt Rongybaba is.

Úgy tettek, mintha jókedvűek lennének, de inkább csak erőltették a kacagást, a levegőben ott lógott, mint Damoklész kardja a másnapi tárgyalás. Tekintettel az eset különlegességére, a tárgyalást a hideşti-i kultúrotthonban fogják megtartani, teljes nyilvánosság előtt.

Többen voltak a kultúrotthonban, mint a vöröskeresztes bálon, gyerekeket nem engedtek be. A színpadon vörös posztóval leterített asztal – mint akármilyen gyűlésen –, mögötte hárman ültek: egy kövér, teljesen kopasz bácsi, a törvényszéki elnök, Bányai Dezső, az ügyész és egy nő, az írnok. A színpad előtt három vádlott: Atitienu és Chiţuş rabruhában, és Beregi úgy, ahogy otthonról eljött. Bunescu, a védőügyvédje kezét szorított vele, aztán melléje ült.

Néma csendben várakozott több száz ember, amikor az elnök végre felemelkedett. Mindenki kíváncsián leste, mikor tudják meg, miért és hogyan ölte meg Atitienu a könyvelőt? Ők ezért jöttek!

Hosszú, részletes személyazonosítással kezdődött, majd a vádirat felolvasása következett, amiből Beregi sem mindent, a tömeg majdnem semmit sem értett.

Még az sem tűnt föl, hogy Atitienut, Chițușt és Beregit előre megfontolt gyilkosság vádjával állították törvénszék elé.

Chițuș tanúvallomása világosságot teremtett, elmondta, hogy karácsony előtti este Atitienu hívta, menjenek el Avădanei Sanduhoz, aki egyedül volt otthon. Betegen feküdt, a nyaka be volt tekerve egy sállal. Beszélgettek. Atitienu elmondta, milyen üzleteket kötött az utóbbi időben, mire Sandu kiabálni kezdett.

– Fejezd be ezeket a csalásokat, Titi, mert rossz vége lesz! Én nem hallgatok tovább!

– Ne idegeskedj, Sandu, te is megkapod a saját részedet, mint eddig. Különben is mitől félsz, nincs egy bani⁸⁴ hiány sehol. Tehát fogd be a szád!

De Avădanei Sandu tovább fenyegetőzött:

– Nem kell semmi tőletek! Nem kell a lopott pénz! Úgyis feljelentelek, már holnap, holnap reggel... – Chițuș folytatta: – Sandu köhögni kezdett, egészen lila lett a köhögéstől, már azt hittem, megfullad, amikor láttam, hogy Atitienu két kézzel megmarkolja Avădanei nyakát, és teljes súlyával reánehezedik... Aztán megfulladt Sandu.

– És maga mit csinált közben? – kérdezte az ügyész.
– Nem próbálta megakadályozni Atitienut a gyilkosság elkövetésében?

– Nem! – szólt bele Titi. – Chițuș fogta Sandu lábát.

– Így volt?

– Háát... igen..., hogy ne rugdalózzon – ismerte be Chițuș.

– Kérem ezt feljegyezni! – intett az ügyész az írnok-

⁸⁴ Bani: a román lej váltópénze (mint a forintnak a fillér)

noknak – a kettes számú vádlott beismeri, hogy társ-szerzője volt a gyilkosságnak. Akkor miért jelentette fel Atitienut, hisz üzlettársak, mi több, a gyilkosságban is cinkosok voltak!

– Mert nagyon megvert, az orrcsontomat is összetörte, agyrázkódást is kaptam. Itt van a doktor úr, ő megvizsgált, megmondhatja.

– Beregi doktor adott magának orvosi látlevelet?

– Nem.

– Kérem ezt is feljegyezni! – a hármasszámú vádlott nem adott orvosi látlevelet a kettes számú vádlottnak, amikor az éppen e célból felkereste.

Beregi felemelte a kezét, mint jólnevelt iskoláshoz illik, hogy megmondja, Chițuș nem akart orvosi bizonyítványt, pedig ő felajánlotta neki. De hiába, senki sem figyelt rá, a kihallgatás tovább folyt.

Sándornak valahogy nem tetszett, hogy csak úgy beszélnek róla, mint hármasszámú vádlottról, tehát egy kalap alá veszik őt és a másik kettőt, akik nyilvánvalóan gyilkosok.

– Csak azért jelentette föl, mert megverte magát?
– kérdezte Chițuștól.

– Főleg azért, meg aztán félttem, hogy engem is megöl. Másnap, szilveszter után, amikor megvert, szóval másnap azt mondta Atitienu nekem, ha egyetlen szót kifecsegek, megöl. És erre képesnek is tartottam.

A továbbiakban az is kiderült, miért akarta Avădanei feljelenteni a gyilkosokat. Chițuș mint diszpécser sok olcsó bóvilit szerzett be: harisnyát, fejkendő, alsóneműt, mindenből a leggyengébb minőségűt. Ezeket Atitienu kiküldte a vásárokra, búcsúkra, és a szövetkezeti bolt

alkalmazottaival jóval drágábban adatta el. Azok, mit sem sejtve, behozták a sok pénzt, anélkül, hogy tudták volna, mit tettek. Atitienu zsebre vágta a különbözetet, és a könyvelőt arra kényszerítette, hogy az eredeti árat könyvelje el. Kimutatható hiány persze sehol, azok, akik a pluszpénzt hozták, semmit sem tudtak, csak ők hárman. De Avădanei nem merte tovább csinálni, ezért ölték meg.

– És most rátérünk a hármas számú vádlott kihallgatására. Beregi Sándor doktort bűnrészességgel, a gyilkosság eltussolásával vádolom.

Sándor úgy érezte, összeesik. Erről nem volt szó! Nem szakmai mulasztással, hanem gyilkosság eltussolásával vádolják. Ez szörnyű! Hihetetlen és egyben lehetetlen, sajnos nem! Bánya Dezső ügyész, elég gyatra románsággal, felsorolt egy sereg tényt, hogy már Beregi is kezdte hibásnak érezni magát. Igaz, minden pont-ra, ami a vádban szerepelt, volt mentsége, de hiába nyújtotta a kezét, senki sem hagyta, hogy megvédje magát! Segítségkérően nézett Bunescura, de látszott rajta, ő is tanácstalan.

Az ügyész, aki hivatalosan a vád képviselője, egyre csak mondta, hogy Beregi szoros baráti viszonyban volt Atitienuval, többször találkoztak, órákon át beszélgettek, sokat ittak együtt, a fővádlott egy kerékpárt adott neki ajándékba, mindenesetre anélkül, hogy Beregi kifizette volna. Állítólag utólag mégiscsak kiegyenlítette, de így is fennáll az anyagi függőség és elkötelezettség ténye. Jóbaráti viszonyukat még egy erkölcstelen kapcsolat is erősítette, ugyanis egy időben tartottak intim nemi kapcsolatot ugyanazzal a nőszeméllyel, ahogy ez

a vádlottak vallomásából kiderül. Sándor nem azt érezte, mintha szíven szúrnák, még azt sem, hogy megfojtaná Emiliát. Dehogya. Csak azt, hogy nagyon szégyelli magát. Nem is annyira az emberek, mint inkább önmaga előtt, és önmaga előtt nincsen ahová bújjon az ember. De erre ideje sem lett volna, mert Bányai folytatta, csak most következett a lényeg.

– Tisztelt törvényszék! Beregi Sándor doktor december 25-én írta alá Avădanei Alexandru halotti bizonyítványát, mert Atitienu vádlott kérte erre. Ő jött a rendelőbe a bizonyítványért, ezt vallja ő maga is. Beregi vádlott, még ha fel is merült valamilyen gyanú a könyvelő hirtelen elhalálozásával kapcsolatban, kiadta Atitienuinak a halotti bizonyítványt. Pedig felmerült benne is gyanú, hisz azt mondta: „Nem kellene megnézni azt a fiút, mégis még olyan fiatal volt...?” Tehát sejtett valamit, de nem akarta visszautasítani a barátját, Atitienu, pedig megtehetette volna. Arra sincs bizonyíték, hogy Beregi beteg lett volna azon a napon, mert aláírta a jelenléti naplót, tehát nem volt beteg! De ha jóindulatúan elismerjük, hogy mégis beteg volt, kiküldhetett volna valaki mást halottkémnek. Nem tette! Végül még egy adalék. Szilveszter éjszakáján Beregi szeme láttára bántalmazta Atitienu Chițușt, mégis, amikor a kettes számú vádlott vizsgálatra jelentkezett, nem adott neki orvosi látéletet. Mindent összevetve, Beregi Sándort egy nyilvánvaló gyilkosság eltussolásával vádolom.

Nem csak Beregi, döbbenten hallgatott az egész terem. Az elnök szünetet rendelt el. Sándor kiment, rágyújtott, többen szóltak hozzá, valaki megfogta a kezét, megrázta, de ő nem értett semmit, ment és kereste Emi-

liát. Egyszerre csak előtte állt, de mielőtt megszólalhatt volna, a lány, mint mérges kígyó, sziszegte:

– Igaz! Így igaz! A Titi szeretője voltam, aztán a tiéd, de közben hozzá is jártam... Aztán...

– Aztán úgy döntöttél, hozzám jössz feleségül... És a gyerek?... Emilia, legalább most légy őszinte...! Kié a gyerek?!

– Vagy egy börtöntölteléké, vagy egy gyilkosé. Te mit gondolsz, doktor úr? – nézett rá olyan cinikusan, hogy most tényleg meg kellett volna fojtani. – De ne izgulj, már tegnap elintéztam! Azért gondolkozhatsz rajta a börtönben, hogy a tiéd volt-e? Még óhajt valamit tőlem, doktor úr?

– Igen. Mivel vérezted össze a lepedőt?

Emilia szeme összehúzódott, belső nevetés rázta. Sándor csak most vette észre, milyen ragadozó szeme és szája van ennek a lánynak, és még valamit: a szeme sarkában apró rosszindulatú ráncok tűrődnek.

– A lepedőt?... Kivártam azt a napot, amikor menstruálok, te barom! Te félkész doktor.

Sándor azon csodálkozott a legjobban, hogy nem fájt neki az, amit Emilia mond. Még csak nem is haragszik rá. Próbálta visszaidézni a szép perceket, hogy azok rögzüljenek emlékké, ne ez a szennyes befejezés.

Bányai ügyész kérdései szinte ugyanazok voltak, mint a legelső kihallgatáson Dorohoi-ban, bólogatott is állandóan, hiszen tudta, mi lesz a válasz. Bunescu okosan kérdezett, Beregi rájött, hogy pontról pontra tisztázhajta magát.

– A doktor elvtárs kérte Atitienutól a kerékpárt?

– Nem, ő ajánlotta föl. Én visszautasítottam, mond-

ván, hogy nincs pénzem, de ő utánam küldte tudtomon kívül, nevemre kiállított nyugtával.

– Mit mondott Atitienu, amikor a halotti bizonyítványért jött?

– Én betegen feküdtem a szobámban, nem beszéltem vele, azt sem tudtam, hogy ő jött a bizonyítványért.

– Chiţuşnak miért nem akart orvosi látlevelet adni?

– Én akartam, ő nem fogadta el.

– Elképzelhető, hogy azok a betegségek, amiben Avădanei szenvedett, halált okozhatnak?

– Igen. Sandu szívbeteg volt és grippés, abba bele lehet halni. Én is több mint egy napig önkívületi állapotban voltam.

A vádnak három tanúja volt: egy eladó a szövetkezeti boltból, aki csak annyit tudott, hogy Beregi tényleg vett egy biciklit, és azt ki is fizette. Ilcu tanúsította, hogy feltolta a kerékpárt, mert Atitienu ezt parancsolta neki.

Ticho megvárta, míg csend lett, halkan, gyakori vállrándításokkal beszélt, mégis nagyon figyeltek rá.

– Az elvtársnő írja, amit mondok. December 25-én Beregi doktor úr nagyon beteg volt, fel sem tudott volna kelni az ágyból. Én beszéltem Atitienuval, ő nem is látta. A halotti bizonyítványt is én állítottam ki, ő csak a diagnózist diktálta és aláírta. Elmondom azt is, hogy én nyugtattam meg a doktort, nincs miért megnézni Sandut, az egy beteg ember volt. És ha, tegyük föl, ki-megyek én, és megnézem, ugyan mit láttam volna? Egy halottat és kész. A iaşi-i doktor, akinek ez a szakmája, ő sem látott semmit Sandu nyakán. Rendben van, ezentúl majd megnézzük a hullákat is. Évekig én adtam ki

minden halotti bizonyítványt, mert nem volt orvos Hidești-en, én bizony meg nem néztem, egyiket se! – ezután Bányai felé fordult, és durván rákiabált:

– Maga, ügyész elvtárs, hogy jön ahhoz, hogy bűnrészességgel vádolja a mi doktorunkat egy gyilkosságban!? Ilyen lelkiismeretes, becsületes és szorgalmas orvos a sohasem volt Hidești-nek. Reggeltől estig csak a betegek után jár. Tudják, mit csinált? Bokszrendszerben épített gyermekfektetőt, és olyan csecsemőket nevelt fel, akik Szucsávában... még Bukarestben is meghaltak volna.

– Kérem, térjen a tárgyra!

– Arról beszélek, amiről kell! A mi doktorunk nem hibás egy szemernyit sem, és nem érdemel semmilyen büntetést. Ez a véleményem.

Kitört a taps, mint akármilyen gyűlésen, talán egy picit azért is, mert az emberek megszokták, hogy tapsolni kell.

Bunescu a védőbeszédében állandóan a tanúkra és elsősorban Tichóra hivatkozott. Határozottan kijelentette, hogy itt nem egy gyilkosság eltussolásáról van szó, hanem egyszerű szakmai szolgálati mulasztásról, ezért nyomatékosan kéri, hogy az ügyész elvtárs helyezze át a vádat, a... paragrafusból a... paragrafusba, ami a valóságnak megfelel.

Őt is megtapsolták, pedig egészen biztos, hogy nem sokan értették, amit mondott, de ez más gyűléseken is előfordul.

– Tisztelt elnök elvtárs, tisztelt törvényszék, kedves hidești-iek! Csak Beregi doktor úr ügyéhez kívánok hozzászólni...

– Itt nem lehet hozzászólni! Nem adom meg a szót!
– csapott az asztalra az elnök.

– Az engem nem érdekel, hogy az elvtárs megadja-e a szót vagy sem, én beszélni fogok!

– De kérem, elvtárs! Ez itt törvényszék!

– Ez itt a hidești-i kultúrotthon, és a mi doktorunkról van szó.

Elmosolyodott a kopasz elnök, látta, nincs mit tenni, a nagy bajuszú úgyis beszélni fog.

– Maguk csak ne vádolják semmivel Beregi doktort, mert nem ismerik, mi ismerjük. El tudják képzelni, hogy egy ilyen tiszta fiatalember, aki éjszakákat virraszt az anyjuk által elhagyott beteg gyermekek mellett, aki szívén viseli minden beteg sorsát, még ha olyan öreg is, mint én, képes lenne egy gyilkosság elkendőzéséhez hozzájárulni? Ez nevetséges, ugyanakkor szomorú is, hogy ilyen emberek törvényszék elé kerülhetnek. Én, kérem, évekig bírāja voltam ennek a községnek, ezért bátran ki merem mondani: lehet, hogy hibázott ez a fiatalember, de nem bűnös! Tisztelt emberek, én csak egyet mondok: akármilyen is a mi doktorunk, hagyják meg nekünk, mert szükségünk van rá!

Bányai Dezső ügyész lassan felállt, ráérősen megigazította a szemüvegét, két öklére támaszkodva előrehajolt, körülnézett, majd mint a vulkánkitörés, rárivallt a hallgatóságra.

– Elvtársak...! Maguk nem is tudják, ki ez a Beregi Sándor...! De mi tudjuk, mert mi mindent tudunk! Ez a Beregi Sándor osztályellenség, a szocializmust építő becsületes román nép ellensége, a mi ellenségünk! – vert a mellére, hogy döngött. – Ez a báránybőrbe öl-

tözött farkas, tagadja a Párt vezető szerepét, ócsárolja a dicsőséges nagy Szovjetuniót, reakciós kapitalista parlamentet akar bevezetni Romániába. Vissza akarja hozni a parasztnyúzó bojárokat, a Frankokat. Beregi Sándor aljas reakciós, az új rendszer, a kommunizmus vérszomjas ellensége! Nem tudjuk, hogyan sikerült befurakodnia a marosvásárhelyi orvosi egyetemre, ahol el is végzett néhány évet, de hála a Maros-Magyar Autonóm Tartomány pártszervezetének, idejében leleplezték, és kizárták az egyetemről. Beregit nem kizárni, már akkor is bezárni kellett volna! – csapott az asztalra a románul rosszul beszélő ügyész. Gúnyosan folytatta: – Beregi Sándor nem is orvos! Csak magukkal akarta elhitetni ezt, pedig be se fejezte az egyetemet, nincs diplomája, még... – pattintgatott az ujjával – még pecsétje... orvosi pecsétje sincs!

– Parafája – súgta valaki az asztaltól.

– Igen! Az sincs. Nagybetűkkel írja alá a recepteket, mert nincs pecsétje... parafája... Itt van, elvtársak, a marosvásárhelyi orvosi egyetem káderosztályának az átíratja – lobogtatott egy papírt. – A rektor elvtárs is aláírta. Ők kizárták az egyetemről Beregi Sándort, maguk befogadták, de kígyót melengettek a keblükön, és ezt nem vették észre. Miért nem vették észre? Hol itt az osztályharcos éberség? Hol van a Párt? Mit csinált a Párt?!

Az emberek behúzott nyakkal bámulták a motorinás padlót⁸⁵, egymásra se mertek nézni, mintha ők lennének a hibásak, mert az osztályellenség befurakodott közéjük. Bár nem értettek meg mindent, amit a dühös

⁸⁵ Motorinás: gázolajjal „beeresztett” (románul)

ügyész mondott, de érezték, hogy itt nagyon nagy a baj. Egy percre úgy tűnt, eltörpül a két gyilkos bűne Beregi gazsága mellett.

– Maga mit szól ehhez, Totfel elvtárs? (Bányai is így mondta: Totfel.)

Az asztalosból lett aktivista felpattant, mint csicskás baka, amikor a felettese felszólítja.

– Alázatosan jelentem, ügyész elvtárs, hogy a mi pártszervezetünk mindent megtesz a reakciós osztályidegen elemek bűnös tevékenysége ellen. Pusztuljon a reakció, le a vérszipolyozó kuláksággal! Hát igen... Mert Beregi doktor úr, szóval Beregi, aki a két gyilkos elvtárssal ivott és mulatott, többször is... (Magában számolta, hogy hányszor, hisz ő is ott volt!) Szóval Beregi szívesen látogatta a helybeli kulákokat, és vendégeskedett náluk a reakciós vallási ünnepek alatt.

A törvényszéki bíró berekesztette a tárgyalást ítélethirdetésig.

Bunescu védőügyvéd még megpróbált szót kérni, de Bányai letromfolta.

– Maga már eleget beszélt, a reakciósokat úgysem tudja megvédeni.

Ítélethirdetéskor alig néhányan lézengtek a teremben, a közönség nagy része megfélemlítve hazasomfordált. Sándor a helyén maradt, ő is mereven bámulta a motorinás padlót, senki nem szólt hozzá, az emberek félve elkerülték.

Atitieni huszonöt, Chițuș nyolc év börtönbüntetést kapott, Sándor nyolc hónap szabadságvesztést, igaz, felfüggesztve.

– Beregi Sándor felfüggesztve. Hallotta? Mert a Párt

megbocsát, de nem felejt! Ezt maga se felejtse el! – fenyegette meg zárszóként az ügyész.

Beregi Sándor hajnalban, az autóbusz-megállóban zöld fakofferén ült, amiben semmi más nem volt, csak az, amivel Hidești-re jött szűk egy évvel ezelőtt. Szakmai mulasztás miatt, büntetésből áthelyezték egy másik körzetbe, ugyanúgy felcsernek.

Mikor felszállt a buszra, megbotlott egy kőben. „Lám, mégiscsak viszek magammal valamit, a csizmát.” Valaki megjegyezte:

– Ha valaki elutazáskor megbotlik, az azt jelenti: még visszajön ide.

– Aki innen egyszer elmegy, soha többé vissza nem jön! – mondta a sofőr, és gázt adott.

Epilógus a forradalom után

Beregi Sándor mégis visszajött. A sors úgy akarta, hogy ő és Kozma Árpád, a legjobb barátok és sorstársak, akiket a diktatúra az ország legtávolabbi sarkaiba sodort, és annyira meggyötört, végül is megkapták az orvosi diplomát.

Bereginek ez volt az első kiszállása az országba, miután kinevezték egészségügyi miniszternek. Azt hitte, titokban, meglepetésszerűen érkezik meg a Frank-kasztélyba, de tévedett. Ahogy beért a fellobogózott faluba, rászólt a sofőrre, hogy óvatosan, mert ott áll a rendőr. Igen, legalább egytucatnyi rendőr állt sorjában, és szalutált vigyázzállásban a miniszteri gépkocsinak. Az orvosi rendelő előtt rengeteg ember, a polgármester, te-

nyérnyi trikolórral a mellén, ünnepi beszéddel fogadta. A váróteremben hosszú terített asztalok a népnek, a volt szülőotthonban egy rövidebb a miniszter úrnak és néhány fontos embernek.

A szülőotthon megszűnt, a gyermekfektetőre már nem is emlékeznek, különben most sincs orvosa a kórháznak.

A polgármester mellett apró, aszaltszilva-képű bácsi vonogatta sűrűn a vállát, és legyintett a beszéd alatt. Ticho volt, a becsületes, jó öreg felcser. Egy védőnő is ott volt. Sír. Lupăceanu nem jöhetett, nagyon beteg volt, Țața Olga meghalt.

Emilia már nagyon rég eltűnt, Sandáról, Rodicáról, a Rongybabáról senki sem tud semmit, a perre is csak a nagyon öregek emlékeznek.

A Vásárhelyen végzetek közül senki sem maradt Moldovában. Fliscu Chirica, miután kilábalt a kulákságból, kollektíveknő lett, a fiai továbbtanultak.

A pápa fia már rég orvos, rögtön audienciát kért Bergei minisztertől, és nem titkolta, hogy Bukarestbe akar kerülni. Búcsúzáskor a polgármester egy üveget ajándékozott Bereginék. Szamahonka – suttogta cinkos mosollyal.

Nérasolymos nagyon meggazdagodott. Csupa új ház és nyugati autók. Jól jött nekik az embargó, benzint csempészett mindenki, még a határőrök is.

Az aranyfogú főorvost agyalapi töréssel vitték be mély kómában Kozma Árpád doktor klinikai osztályára, már nem tudott rajta segíteni. A főorvos feleségét csak egy dolog érdekelte: hol vannak az aranyfogai?

A Duna menti szerbek még ma is járnak Kozmáékhoz, néha még egy halat is hoznak.

Branko fia tényleg futballista lett, Románia egyik legnagyobb játékosa, de belgrádi csapatban is játszott.

Húsz év után Kozma doktor találkozott Szándival, és végre elmondhatta neki, hogy a gyermeket a szovjet oltóanyag ölte meg.

Marint is áthelyezték, többször. Rosszabbnál rosszabb helyekre került, mégis mindig boldog volt és elégedett.

Ljubinka összeállt a sziszegő szekussal, de nem sokáig, mert vízfejű, vak gyermekük született. A szekus kiment Németországba, és röhögve élvezi a magas nyugdíjat. A bosnyáki szekuritáté udvarába új házat építettek. Amikor a fundamentumot ásták, a buldózer négy emberi csontvázat vetett ki.

Csak az évszázados hársfákon nem látszik az idő múlása, és a vizeslajt nyikorog ugyanúgy, mint ötven évvel ezelőtt. Meg az áhított boldogság maradt tünékeny, mint a délibáb.